

Academia de Științe
a Moldovei

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL NAȚIONAL DE CERCETĂRI ECONOMICE
„COSTIN C. KIRITESCU”

Ministerul Educației, Culturii
și Cercetării al Republicii Moldova

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Culegere de articole selective

**CONFERINȚA ȘTIINȚIFICĂ
INTERNĂȚIONALĂ**
*„Competitivitatea și inovarea
în economia cunoașterii”*

(22 – 23 septembrie 2017)

VOLUMUL III

Chișinău, 2018

CZU 33:378.633(478-25)(082)=135.1=111=161.1

C 63

Culegere de articole selective

Conferința Științifică Internațională „*Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*”
(22-23 septembrie, 2017)

Volumul III/2018

Copyright 2018

Editori:

Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 61, MD-2005, Telefon: + 37322224128, Fax: +37322221968, www.ase.md

Editura ASEM, Centrul Editorial-Poligrafic al ASEM. Adresa: Republica Moldova, mun. Chișinău, str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 59, ASEM, bloc B, b. 502, MD-2005, Telefon: + 37322402936, www.ase.md

Toate drepturile sunt rezervate

Editorii nu sunt responsabili pentru conținutul lucrărilor științifice publicate și nici de opiniile autorilor prezentate în acest Volum.

COLEGIUL DE REDACȚIE

Redactor-șef: Prof. univ., dr. hab., academician Grigore BELOSTECINIC

Membri:

Dr. Corneliu GUȚU, Academia de Studii Economice a Moldovei

Dr. Carolina GROSU, Academia de Studii Economice a Moldovei

Dr. Aurelia TOMȘA, Academia de Studii Economice a Moldovei

Dr. Carolina CIUGUREANU-MIHAILUȚĂ, Academia de Studii Economice a Moldovei

Dr. Maia VOICU-BAJAN, Academia de Studii Economice a Moldovei

Dr. Galina ȚURCAN, Academia de Studii Economice a Moldovei

Dr. hab., Ion BOLUN, Academia de Studii Economice a Moldovei

Dr. Sergiu TUTUNARU, Academia de Studii Economice a Moldovei

Diana BRAGOI, Academia de Studii Economice a Moldovei

Liliana CONDRAȚCHI, Institutul de Cercetări Economice și Studii Europene, Academia de Studii Economice a Moldovei

Nina ROȘCOVAN, Institutul de Cercetări Economice și Studii Europene, Academia de Studii Economice a Moldovei

Descrierea Camerei Naționale a Cărții

"Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii", conferința științifică internațională (2017 ; Chișinău). Conferința Științifică Internațională "Competitivitatea și inovarea în economia cunoașterii", (22-23 septembrie 2017) : Culegere de articole : [în vol.] / com. șt.: Grigore Belostecinic (președinte) [et al.]. – Chișinău : ASEM, 2018 – . – ISBN 978-9975-75-892-5.

Vol. 3. – 2018. – 241 p. : fig., tab. – Texte : lb. rom., engl., rusă. – Antetit.: Acad. de Studii Econ. a Moldovei. – Rez.: lb. engl. – Referințe bibliogr. la sfârșitul art. și în subsol. – E-ISBN 978-9975-75-897-0.

1 disc optic electronic (CD-ROM) : sd., col.; în container, 15 x 15 cm.

Cerințe de sistem: Windows 98/2000/XP, 64 Mb hard, PDF Reader.

33:378.633(478-25)(082)=135.1=111=161.1

C 63

COMITETUL ȘTIINȚIFIC

Președinte: Dr. hab., academician, **Grigore BELOSTECINIC**, Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova

Membri:

Dr., Corneliu GUȚU, Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr., Profesor, Valeriu-Ioan FRANC, Institutul National de Cercetări Economice al Academiei Române, România
Dr., Profesor, Nicolae ISTUDOR, Academia de Studii Economice din București, România
Dr., Marius-Constantin PROFIROIU, Academia de Studii Economice din București, România
Dr., Dalida DUMITRESCU, Academia de Studii Economice din București, România
Dr., Andreea ZAMFIR, Academia de Studii Economice din București, România
Academician, Dr., Anatolie MAZARACHI, Universitatea Națională de Economie și Comerț din Kiev, Ucraina
Dr., Piotr BULA, Academia de Studii Economice din Cracovia, Polonia
Dr., Robert KOZIELSKI, Universitatea din Lodz, Polonia
Dr., Dorin FESTEȘU, Buckinghamshire New University, Marea Britanie
Dr., Nada TRUNK SIRKA, Universitatea din Celje, Slovenia
Dr., Giuseppe CATALDI, Universitatea din Napoli, Italia
Dr., Eduard IVANOV, Școala Superioară de Economie, Universitatea Națională de Cercetare, Federația Rusă
Arturo PORZECANSKI, School of International Service, American University, Director, International Economic Relations Program, Statele Unite ale Americii
Dr., Ion STEGĂROIU, Universitatea Valahia din Târgoviște, România
Dr., Constanța POPESCU, Universitatea Valahia din Târgoviște, România
Dr., Mircea-Constantin DUICĂ, Universitatea Valahia din Târgoviște, România
Dr., Dorin VACULOVȘCHI, Academia de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr., Aurelia TOMȘA, Director, Centrul de Analize și politici economice, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr., Sergiu SERDUNI, Director, Centrul de economie aplicată și management, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr., Igor MELNIC, Director, Centrul de marketing și sociologie aplicată, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr. hab., Angela SECRIERU, Director, Centrul de studii financiare și monetare, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr., Lilia GRIGOROI, Director, Centrul de studii în domeniul raportării financiar-manageriale și auditului, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr. hab., Boris CHISTRUGA, Director, Centrul de integrare economică și studii europene, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr., Elina BENEȘ-POPUȘOI, Director, Centrul de economie socială, studii demografice și administrative, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova
Dr., Ion PĂRȚACHI, Director, Centrul de studii matematice, statistice și econometrie, ICESE al Academiei de Studii Economice a Moldovei, Republica Moldova

Acest Volum include lucrările științifice prezentate la Conferința Științifică Internațională „*Competitivitatea și Inovarea în Economia Cunoașterii*”, 22-23 septembrie 2017, care s-a desfășurat în cadrul Academiei de Studii Economice a Moldovei (ASEM), Chișinău, Republica Moldova.

Conferința a cuprins următoarele secțiuni:

1. *Abordări inovative și noi tendințe în domeniul Business și Administrare;*
2. *Economie fundamentală și aplicată;*
3. *Carpe Scientiam: evoluțiile științelor sociale și umanitare în economia cunoașterii;*
4. *Finanțe, contabilitate și analiză financiară;*
5. *Integrarea europeană și politici sociale;*
6. *Informatică și cibernetică economică;*
7. *Tehnologii informaționale în agricultură: realități și perspective pentru Republica Moldova;*
8. *Jean Monnet: CD, Inovații și antreprenoriat: generator de valoare socială și creștere economică*

CUPRINS

SECȚIUNEA IV: FINANȚE, CONTABILITATE ȘI ANALIZĂ FINANCIARĂ

1. ANALIZA SITUAȚIEI FINANCIARE A ÎNTREPRINDERILOR DIN DOMENIUL INDUSTRIEI VINICOLE DIN REPUBLICA MOLDOVA <i>¹Dr., prof.univ., BOTNARI Nadejda,²Dr., ȘCHIOPU Irina</i>	7
2. REFORMAREA POLITICILOR BUGETAR-FISCALE ÎN VEDEREA MODERNIZĂRII MANAGEMENTULUI FINANȚELOR PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA <i>¹Dr. hab., conf.univ., Maria CIUBOTARU, ²Dr., Secretar de Stat, Veronica URSU</i>	14
3. ASIGURAREA PERFORMANȚEI DINTRE SECTOARE PRIN EFICIENTIZAREA POLITICII MACROPRUDENȚIALE ȘI STABILITĂȚII FINANCIARE A BĂNCII CENTRALE <i>¹Dr. hab., prof.univ., Ludmila COBZARI ²Dr., conf. univ., Natalia ȘTEFÎRȚĂ</i>	22
4. TENDINȚE INVESTIȚIONALE ȘI DE DEZVOLTARE ÎN SECTORUL ENERGETIC AL REPUBLICII MOLDOVA <i>¹Dr. hab., prof.univ., Rodica HÎNCU, ²Dr., Ana LITOCENCO</i>	27
5. SISTEMUL BANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA EVALUAT PRIN PRISMA SUPREMAȚIEI LEGII <i>Dr.hab., prof.univ., Angela SECRIERU</i>	31
6. DATORIA EXTERNĂ A REPUBLICII MOLDOVA LA ETAPA ACTUALĂ: EVALUĂRI, TENDINȚE, POLITICI <i>¹Dr., prof.univ., Oleg STRATULAT, ²Dr., conf.univ., Ana CÎRLAN</i>	37
7. ASPECTE PRIVIND CONTABILITATEA ȘI RAPORTAREA ACTIVELOR FINANCIARE <i>¹Dr. hab., prof.univ., Viorel ȚURCANU, ²Dr., Marcela FOCȘA</i>	42
8. EXERCITAREA CONTROLULUI DE GESTIUNE PRIN PRISMA COSTURILOR DE PRODUCȚIE <i>Dr., conf. univ., Maia BAJAN</i>	48
9. DEVELOPMENT OF INTEGRATED FRAMEWORK FOR INTERNAL CONTROL OF INFORMATIONAL SYSTEM IN THE BANKS OF REPUBLIC OF MOLDOVA <i>Ph.D., Assoc. Prof., Stela CIOBU</i>	52
10. EVALUAREA EFECTELOR FUZIUNILOR BANCARE <i>¹Dr., conf.univ., Victoria COCIUG, ²Lector univ., Alesea ANDRONIC</i>	59
11. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ АУДИТА ОПЕРАЦИЙ С ДЕРИВАТИВАМИ <i>¹Кандидат экономических наук, доцент, Л.В. МАСЬКО ²Магистр экономических наук, П.И. ПАНЬКОВ</i>	67
12. ACȚIUNI DE AJUSTARE A POLITICII DEPOZITARE LA CONDIȚIILE CONTEMPORANE ALE PIEȚEI <i>¹Dr., conf. univ., Alla DAROVANNAIA, ²Dr., conf. univ., Ilinca GOROBET</i>	76

13. К ВОПРОСУ О СУЩНОСТИ И РОЛИ НАЛОГОВ В ФОРМИРОВАНИИ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ	82
<i>Доктор экономических наук, профессор, П.Я. ПАПКОВСКАЯ</i>	
14. AUDITUL DECONTĂRIILOR CU PERSONALUL PRIVIND REMUNERAREA MUNCII	86
<i>Dr., conf. univ., Dumitru GRUMEZA</i>	
15. ROLUL TEHNOLOGIILOR INFORMATICE ÎN EXERCITAREA MISIUNILOR DE AUDIT FINANCIAR	90
<i>Dr., conf. univ., Anatolie IACHIMOVSCI</i>	
16. RAPORTAREA INTEGRATĂ: COMPONENTA ȘI MODUL DE DEZVĂLUIRE A INFORMAȚIEI	95
<i>Dr., conf. univ., Liudmila LAPIŢKAIA</i>	
17. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПРОГРАММНЫХ ПРОДУКТОВ, ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА	99
<i>¹Др., Тамарана МИШОВА, ²лектор, Борис ПОСТОЛАКИ</i>	
18. ASPECTE METODOLOGICE PRIVIND EVALUAREA EFICIENȚEI ADMINISTRĂRII IMPOZITELOR ȘI TAXELOR LOCALE	105
<i>Dr., conf.univ., Andrei PETROIA</i>	
19. MANAGEMENTUL PERSONALULUI BANCAR ÎN PROCESUL DE AMELIORARE CONTINUĂ A CALITĂȚII SERVICIILOR OFERITE CLIEŢILOR	110
<i>Dr., conf.univ., Ala ROLLER</i>	
20. НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И ОБРАЩЕНИЯ КРИПТОВАЛЮТ В ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ	117
<i>¹Dr., conf. univ., Andrei PETROIA, ²Ivan BANU</i>	
21. АНТИКРИЗИСНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛИЗАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЯ	122
<i>Др., конф., Юлия СУРОВА</i>	
22. GESTIUNEA ȘI AUDITUL SISTEMELOR ELECTRONICE PRIVIND TRANSFERUL DE RESURSE BĂNEȘTI	128
<i>Dr., conf. univ., Ada ȘTAHOVSCHI</i>	
23. PLANUL DE CONTURI – O ENIGMA ÎN PROCESUL CONTABIL	133
<i>Dr., Liuba BRÎNZILA</i>	
24. EFICIENTIZAREA GESTIUNII FISCALE A ENTITĂȚII ÎN SCOPUL REDUCERII PRESIUNII FISCALE	137
<i>Lector univ., Corina BULGAC</i>	
25. АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ СДЕЛОК СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ КОМПАНИЙ	145
<i>Лектор унив., Наталья КОСТОВА</i>	
26. ABORDĂRI TEORETICE PRIVIND DETERMINAREA ȘI CLASIFICAREA FACTORILOR CU IMPACT ASUPRA PROCESULUI DE GESTIUNE A RISCURILOR BANCARE	150
<i>Drd., Leonid BEJENARI</i>	
27. DIMENSIUNI FINANCIARE ALE VALORII ÎNTREPRINDERII: EVOLUȚIE, ACTUALITATE ȘI PRACTICA REPUBLICII MOLDOVA	156
<i>Drd., Iurie BEȘLIU</i>	

28. CONTABILITATEA ÎN CADRUL SISTEMULUI INFORMAȚIONAL MODERN	164
<i>Drd., Maia GRÎU</i>	
29. INFLUENȚA RISCULUI DE CREDIT A ORGANIZAȚIILOR DE MICROFINANȚARE ASUPRA VULNERABILITĂȚII SECTORULUI BANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA	170
<i>Drd., Vadim LOPOTENCO</i>	
30. AVANSURI ACORDATE PENTRU IMOBILIZĂRILE CORPORALE: TRATAMENTE CONTABILE ȘI FISCALE	176
<i>Drd., Mihai POPOVICI</i>	
31. PARTICULARITĂȚILE ADMINISTRĂRII ȘI ANALIZA COMPARATIVĂ A ÎNCASĂRILOR LA IMPOZITUL PE BUNURILE IMOBILIARE DIN CHIȘINĂU	182
¹ <i>Șef DCITL, Gheorghi GASNAȘ</i>	
² <i>Lector univ., Eduard CUNICICA</i>	
32. UNELE PARTICULARITĂȚI ALE CONTABILITĂȚII ȘI ANALIZEI PERFORMANȚELOR PRIVIND REZULTATELE FINANCIARE	187
¹ <i>Lector universitar, Ala COJOCARI, ²Ina SAMSON</i>	
33. FORMAREA PREȚURILOR LA MEDICAMENTE PE PIAȚA FARMACEUTICĂ	193
¹ <i>Dr. hab., prof. univ., Victoria GANEA , ²Drd., Ana ȚENTI</i>	
34. PIAȚA FINANCIAR-BANCARĂ – BAROMETRU AL CREȘTERII ECONOMICE	199
<i>Dr., conf. univ., Aureliu MĂRGINEANU</i>	
35. INFLUENCE OF THE FINANCIAL CRISIS ON THE CREDIT POLICY OF BANKS FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA	207
<i>PhD., Larisa MISTREAN</i>	
36. ASPECTE GENERALE PRIVIND PROIECTUL LEGII CONTABILITĂȚII ȘI RAPORTĂRII FINANCIARE	215
<i>Drd., Artur VÎRTOSU</i>	
37. DIMENSIUNI DE EVALUARE A POLITICII MONETARE PRIN PRISMA PILONILOR FUNDAMENTALI AI REGIMULUI DE ȚINTIRE A INFLAȚIEI	223
¹ <i>Dr., conf.univ., Victoria COCIUG, ²Drd., Olga HUNEV</i>	
38. EVOLUȚIA EFECTIVULUI DE ANIMALE ÎN RAMURA ZOOTEHNICĂ ȘI TENDINȚELE DE VIITOR	228
<i>Grigore BALTAG, Adrian POPESCU, Elena BARANOV</i>	
39. ANALIZA BARIERELOR DE INTRARE ÎN SECTORUL BANCAR MOLDOVENESC	233
<i>Dr., conf. univ., Angela BELOBROV</i>	

SECȚIUNEA IV: FINANȚE, CONTABILITATE ȘI ANALIZĂ FINANCIARĂ

ANALIZA SITUAȚIEI FINANCIARE A ÎNTREPRINDERILOR DIN DOMENIUL INDUSTRIEI VINICOLE DIN REPUBLICA MOLDOVA

¹Dr., prof.univ., BOTNARI Nadejda,² Drd., ȘCHIOPU Irina

^{1,2}Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md

Abstract

The wine industry plays an important role in the economy of the country. The Republic of Moldova depends much of its wine, because the wine industry is considered to be the „backbone” of the agricultural sector. The country's authorities pay particular attention to this branch, which is considered to be a strategic sector, thanks to the export of the approx. 90-95% of the entire volume of wine produced, constituting one of the largest sources of revenue of the state budget.

Following the analyses developed by the researcher, using various methods, such as: analysis, comparison, synthesis, decomposition, deduction-induction, logic, etc., it can be asserted that the production of alcoholic beverages in the Republic of Moldova is placed on 2-3 place among all industries, thus proving that the wine industry, is the one that brings increased profits, however, this area needs a regeneration, therefore it is necessary to be given more attention for a continuous development and prosperity both by the state authorities as well as from the management within enterprises.

Key words: wine industry, strategic branch, profitability, financial situation, etc.

JEL CLASSIFICATION: G30

Industria vinicolă joacă un rol important în economia țării, aceasta fiind considerată „coloana vertebrală” a sectorului agrar. Autoritățile țării acordă o deosebită atenție acestei ramuri, fiind considerat un sector strategic, deoarece 90-95% din întregul volum de vin produs este exportat, constituind, în așa fel, o sursă importantă de venit în bugetul statului.

În spațiul geografic al R. Moldova, viticultura are o istorie milenară și împreună cu derivata ei- vinificația, constituia preocuparea de bază a agricultorilor pe parcursul a mai multor veacuri și aducea un aport considerabil economiei țării.

Principalii factori care concură la dezvoltarea industriei viti-vinicole și principala motivație pentru care trebuie să fie susținută de către stat, sunt:

1. Existența unui potențial economic înalt care poate fi valorificat într-o perioadă relativ scurtă de timp;
2. Caracterul intensiv al muncii care asigură o sporită încadrare în câmpul muncii a populației rurale;
3. Avantajul cultivării viței de vie în raport cu alte culturi pe terenurile cu o productivitate scăzută și amplasare pe pantă, care sunt neeficiente pentru utilizarea în alte scopuri agricole[4,p.42]

Astfel, grație condițiilor naturale prielnice și politicii bine orientate a statului în domeniul viticulturii, în perioada postbelică, ramura dată a înregistrat o dezvoltare intensă și a căpătat un pronunțat caracter industrial, caracterizat printr-o înaltă specializare și concentrare a producției, printr-un ridicat nivel de mecanizare a lucrărilor de prelucrare și îngrijire a solului și plantațiilor. Odată cu apariția materiei prime a început și prelucrarea ei, respectiv producerea vinurilor și al

băuturilor alcoolice, care în evoluția sa a cunoscut diferite etape de dezvoltare, astfel încât la etapa actuală deține o pondere considerabilă în totalul industriilor.

În figura de mai jos prezentăm care structura producției industriilor componente ale economiei Republicii Moldova.

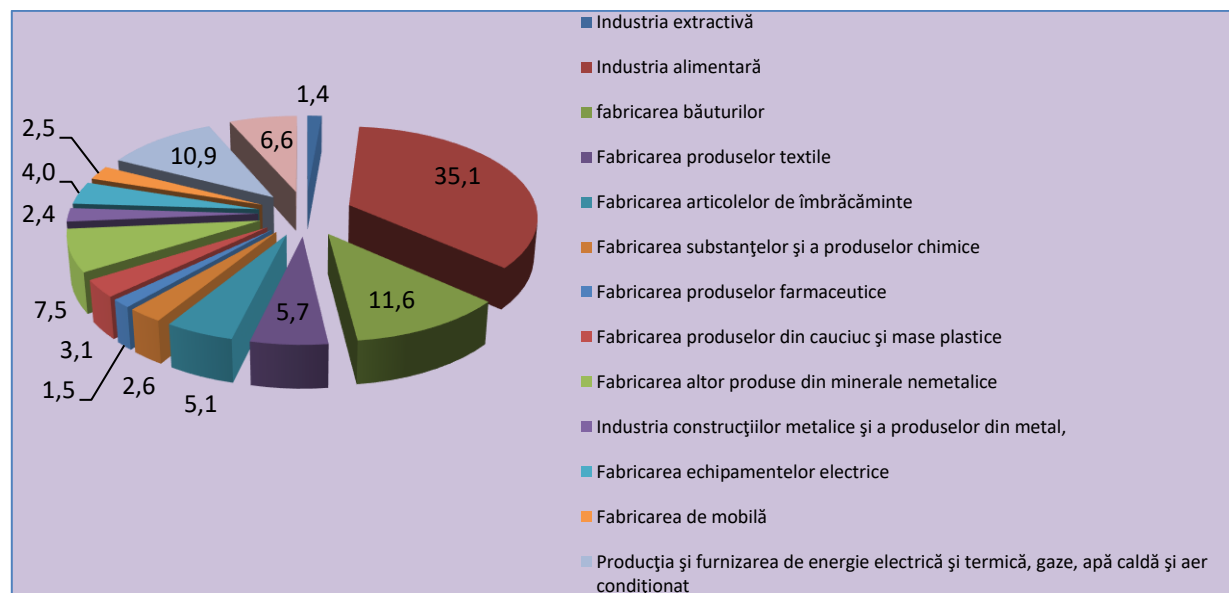

Figura 1. Structura producției industriilor Republicii Moldova pentru anul 2016, %

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS din Republica Moldova, www.statistica.md

Informația prezentată în tabel denotă că industria fabricării băuturilor deține o pondere semnificativă în totalul producției industriale, și anume cca 11,6% la sută, plasându-se pe locul 2, fiind depășită de industria alimentară, iar cca. 6,5% din totalul producției industriale revine industriei vinicole, adică fabricarea vinurilor din struguri.

În pofida faptului că Republica Moldova este o țară mică, cu climat continental dar cu soluri extrem de fertile, este totuși unul din puținii producători de vinuri din Europa, capabilă de a produce vinuri de stiluri diverse.

În R. Moldova sunt câteva vinării care se specializează în producerea vinurilor liniștite, spumante și distilate. Aproximativ 2/3 din totalul producției obținute este exportată, iar circa 40 de companii vinicole din cele 147 de companii în total, produc și exportă vin îmbuteliat. Comercializarea produselor vinicole peste hotare se consideră a fi cea mai sigură cale de creștere a economiei naționale. În confirmarea celor expuse prezentăm, în tabelul 1, structura exporturilor Republicii Moldova în dinamică pe perioada anilor 2012-2016.

Tabelul 1. Structura exporturilor Republicii Moldova pentru anii 2012-2016

mii dolari SUA

Nr./or	Tipuri de produse	2012	2013	2014	2015	2016
	EXPORT – total, din care:	2 161 880,0	2 428 303,0	2 339 529,6	1 966 837,2	2 044 610,76
1	Produse alimentare și animale vii	437 822,8	525 425,1	619 748,2	488 996,0	498 453,76
2	Băuturi și tutun	248 963,9	277 087,4	208 538,0	167 454,4	171 660,56
2.1.	Băuturi	214 750,8	251 576,1	191 840,7	154 777,6	158 092,07
2.2.	Tutun brut și prelucrat	34 213,1	25 511,3	16 697,3	12 676,8	13 568,50
3	Materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili	166 040,7	252 800,7	211 137,9	219 497,4	231 690,37
4	Combustibili minerali, lubrifianți și materiale derivate	15 513,5	26 895,8	16 086,9	10 067,2	6 697,11
5	Uleiuri, grăsimi și ceruri de origine animală sau vegetală	89 759,2	44 017,3	79 452,3	72 066,2	54 310,39

6	Produse chimice și produse derivate nespecificate în altă parte	156 642,7	181 245,9	176 002,3	130 750,8	113 350,54
7	Mărfuri manufacturate, clasificate mai ales după materia primă	218 180,1	246 911,5	173 775,0	137 401,8	171 874,94
8	Mașini și echipamente pentru transport	338 849,0	360 892,8	336 959,5	313 504,5	325 027,24
9	Articole manufacturate diverse	488 055,1	512 454,8	517 001,5	426 636,9	471 159,80
10	Alte bunuri	2 053,0	571,7	828,0	462,0	386,05

* **Notă:** Informația nu include operațiunile de export a întreprinderilor și organizațiilor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender.

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS din Republica Moldova, www.statistica.md

Conform datelor din tabelul 1, putem concluziona că tendința exporturilor înregistrează un trend neuniform pe parcursul anilor 2012-2016, având atât creșteri (în anul 2013 față de 2012 și în anul 2016 față de 2015) cât și descreșteri (în anul 2014 față de 2013 și în anul 2015 față de 2014). Această tendință poate fi aliniată către fiecare tip de produs sau bunuri exportate, inclusiv și asupra băuturilor. Exporturile Republicii Moldova sunt foarte dependente de factorii politici, în special industria viticolă, care este supusă deseori riscului interdicției exporturilor datorită embargourilor impuse de către alte țări importatoare de vinuri moldovenești.

Cu toate acestea putem menționa că exportul băuturilor deține o pondere semnificativă în total exporturi.

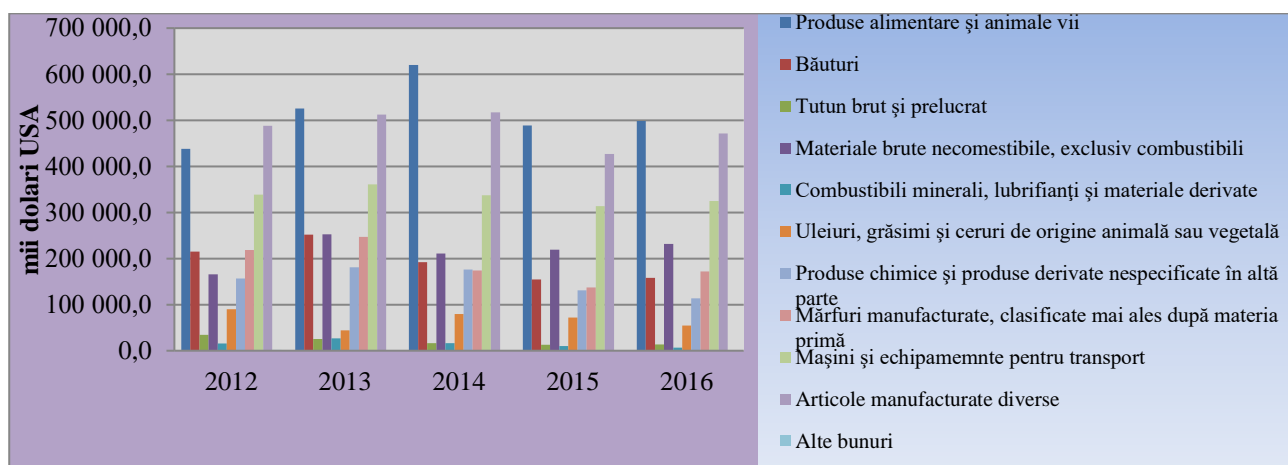

Figura 2. Dinamica exporturilor în Republicii Moldova pentru anii 2012- 2016

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS din Republica Moldova, www.statistica.md

Informația ilustrată în figura 2 relevă că exportul de produse ale industriei viticole se plasează în total exporturi pe locul 4-5 de la an la an, deținând o pondere de cca. 8-10% anual din total exporturi, ceea ce ne indică importanța semnificativă a acestei ramuri pentru întreaga economie națională și contribuția asupra regularizării balanței comerciale.

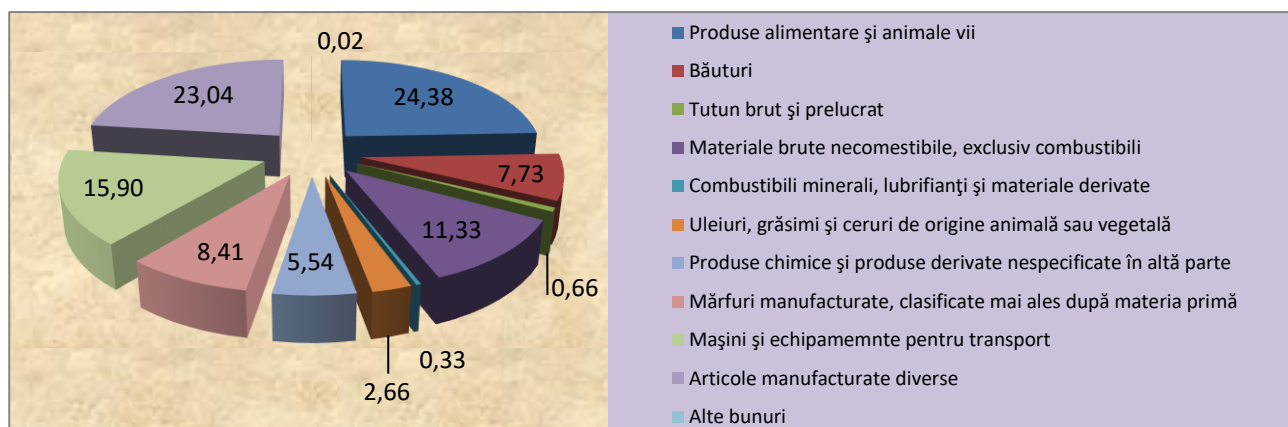

Figura 3. Structura exporturilor Republicii Moldova pentru anul 2016, %

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS din Republica Moldova, www.statistica.md

Astfel, având în vedere cele relatate mai sus și datelor din figura 3, putem menționa încă o dată, că cota parte pe care o deține exportul băuturilor pentru anul 2016 este de 7,73%, ceea ce demonstrează contribuția semnificativă a industriei viticole la creșterea economică a țării.

Întru obținerea unei dezvoltări social-economice echilibrate și durabile pe întreg teritoriul Republicii Moldova, pentru reducerea dezechilibrelor nivelurilor de dezvoltare social-economică dintre regiuni și din interiorul lor, pentru consolidarea oportunităților financiare, instituționale și umane, pentru dezvoltarea social-economică a țării, Republica Moldova este divizată în anumite regiuni de dezvoltare, dar care nu sunt unități administrativ-teritoriale și nu au personalitate juridică. Astfel delimităm Regiunea de dezvoltare: nord, centru, sud, UTA Gagauzia, și Municipiul Chișinău.

Din cele patru zone economico-climaterice: nord, centru, sud și sud-est, industria vitivinicolă are în trei zone, cu excepția celei de nord, însemnătate industrială, ar cca 90% din total activitate îi revine zonei de sud și zonei de centru (inclusiv mun.Chișinău).

În continuare, pentru a specifica importanța regională al acestui domeniu, vom prezenta care este repartitia pe regiuni al produsului finit, al cifrei de afaceri și al rezultatului financiar obținut de industria viticolă din Republica Moldova, și anume pe Regiunea de nord, centru, sud, municipiul Chișinău și UTA Găgăuzia.

Așa deci, pentru început vom analiza care este dinamica producției viticole pe regiuni din punct de vedere cantitativ, adică al volumului producției fabricate.

Tabelul 2. Dinamica structurală a producției viticole pe regiuni ale Republicii Moldova pentru perioada anilor 2012-2015

(mii litri)

Indicatori	Perioada analizată			
	2012	2013	2014	2015
Total pe republică, inclusiv pe regiuni:	20923,7	23381	20798,1	19244,7
Municipiul Chișinău	7643,1	8425,6	6561,6	7088,4
Nord	893,1	829,9	593,6	679,9
Centru	4933,1	4407,5	4968	3036,1
Sud	4432,8	6209,3	6054,7	5983,1
U.T.A Gagauzia	3021,6	3508,7	2620,2	2457,2

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS din Republica Moldova www.statistica.md

În baza datelor din tabelul de mai sus putem concluziona că industria viticolă obține cea mai mare pondere în dezvoltare în regiunea municipiului Chișinău și de centru al Republicii Moldova, după care este urmată de regiunea de sud a țării și pe locul patru este plasată regiunea U.T.A

Găgăuzia, iar regiunea de nord plasându-se pe cel din urmă loc, înregistrând o pondere nesemnificativă în total pe industrie vinicolă, de cca 2,5-3,5% anual. Însuși tendința anuală al volumului producției vinicole este diversificată, înregistrând atât creșteri cât și descreșteri, aceasta datorându-se atât factorilor de natură economică, politică cât și climaterică.

Dar analiza cantitativă a producției vinicole obținute nu este suficient de amplă, de aceea în continuare vom recurge la analiza din punct de vedere financiar, adică al cifrei de afaceri și al rezultatului până la impozitare obținut de regiuni în domeniul vinicol pe parcursul anilor 2012-2016.

Tabelul 3. Analiza rezultatelor financiare a industriei vinicole pe regiuni ale Republicii Moldova, pe perioada anilor 2012-2016

mil. lei

Indicatori	Perioada analizată				
	2012	2013	2014	2015	2016
Cifra de afaceri, mii lei					
Total pe republică, inclusiv pe regiuni:	2676,5	2951,7	2407,0	2960,0	3251,9
Mun. Chișinău	956,9	951,1	660,4	742,2	725,7
Nord	53,5	71,8	62,3	84,6	65,6
Centru	706,8	610,5	437,4	436,4	510,3
Sud	452,3	699,1	676,3	879,7	1017,1
UTA Găgăuzia	507,0	619,2	570,6	817,1	933,2
Profit (pierdere) până la impozitare, mii lei					
Total pe Republică, inclusiv pe regiuni:	11,4	-30,1	-119,3	-160,6	201,3
Mun. Chișinău	-5,9	-46,2	-17,5	-8,9	34,3
Nord	1,5	0,6	1,3	1,8	1,4
Centru	2,8	-0,6	-125,9	-190,2	-19,2
Sud	13,5	40,4	35,9	21,0	110,3
UTA Găgăuzia	-0,5	-24,3	-13,1	15,7	74,5

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor BNS din Republica Moldova www.statistica.md

Constatăm, în baza informației prezentată în tabelul 3, că cifra de afaceri are o dinamică diferențiată pe parcursul perioadei analizate, astfel în anul 2013 este în creștere față de anul 2012 cu 275,2 mil. lei, în anul 2014 față de anul 2013 se înregistrează o scădere cu 544,7 mil. lei (pe întreaga industrie, iar începând cu anul 2015 are o tendință de creștere. În ceea ce privește structura pe regiuni, putem menționa că în anul 2012 în regiunea municipiul Chișinău s-a înregistrat cea mai mare creștere a cifrei de afaceri, de cca.35,75%, urmată fiind de regiunea centru, UTA Găgăuzia, regiunea de sud, după care ultima fiind regiunea de nord. Astfel, regiunea de sud plasându-se printre ultimele locuri în anul 2012, în anul 2013 deja a ajuns să se plaseze pe locul doi. Începând cu anul 2014, tendința s-a modificat, astfel încât pe primul loc s-a plasat regiunea de sud, cu cea mai mare pondere de cca.28-31%, și apoi fiind urmată de celelalte regiuni.

În ceea ce privește rezultatul până la impozitare, pe ansamblu industria vinicolă, acesta a fost pozitiv doar în anul 2012 și anul 2016, în toți ceilalți ani rezultatul înregistrat este negativ, rezultă că industria vinicolă a fost rentabilă doar în anul 2012 și 2016. În ultimul an profitul a crescut considerabil, de la 160,6 mil. lei pierdere până la 201,3 mil lei profit.

Contribuția cea mai însemnată în obținerea acestei performanțe o are regiunea sud, care în toți cei cinci ani 2012-2016 a obținut rezultate financiare pozitive, iar în anul 2016 ponderea rezultatului obținut în această zonă a constituit circa 54% din ansamblul rezultat financiar înregistrat de industria vinicolă.

Analiza rezultatelor financiare exprimate prin prisma indicatorilor *cifra de afaceri* și *profit* reprezintă doar o fațetă a dimensiunii performanței financiare. Cealaltă fațetă, mult mai importantă este eficiența utilizării resurselor, care măsoară rezultatul financiar prin prisma efortului depus.

Astfel, în contextul dat de idei, în continuare vom prezenta analiza rentabilității industriei vinicole pe perioada anilor 2013-2016 (tabelul 4).

Tabelul 4. Analiza indicatorilor de rentabilitate al industriei vinicole pe perioada anilor 2013-2016

Indicatori		2013	2014	2015	2016
1	Rentabilitatea vânzărilor, %	23,27	29,09	31,06	29,0
2	Rentabilitatea activelor, %	-0,40	-1,64	-2,19	2,64
3	Rentabilitatea capitalului propriu (financiară), %	-1,53	-5,31	-8,08	7,90

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS din Republica Moldova www.statistica.md

Conform datelor prezentate în tabelul 4, putem concluziona că rentabilitatea vânzărilor este pozitivă și înregistrează creșteri pe parcursul perioadei analizate, în timp ce rentabilitatea activelor și rentabilitatea capitalului propriu sunt negative, fapt ce denotă că potențialul economic și financiar din sectorul vinicol nu este eficient valorificat. Această situație este ilustrată în figura 3, în care se observă o ameliorare în anul 2016, când de la fiecare leu investit în active s-a reușit să se obțină profit în valoare de 2,64 bani, iar acționarilor le-a revenit câte 7,9 bani de la fiecare leu ce le revine din patrimoniul net al sectorului respectiv.

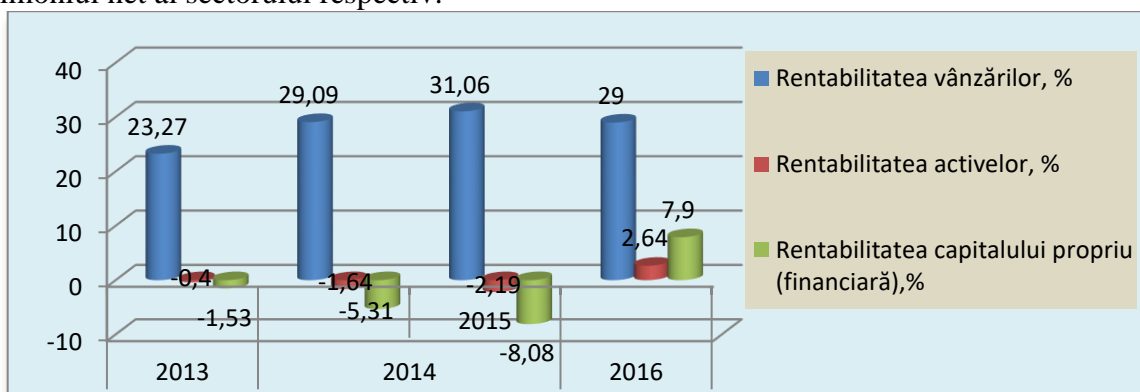

Figura 3. Dinamica indicatorilor de rentabilitate al industriei vinicole pe perioada anilor 2013-2016

Sursa: elaborat de autor în baza datelor din tabelul 4.

Revigorarea situației economico-financiare din domeniul industriei vinicole are loc în rezultatul conjugării eforturilor conducerii entităților și instituțiilor de stat, eficientizării politicii financiare atât la nivelul fiecărei întreprinderi, cât și la nivel de ramură. Obținerea profitului, rentabilizarea tuturor proceselor din cadrul ciclului operațional reprezintă obiectivul principal al managementului financiar, realizarea cărora necesită resurse financiare. Analiza surselor de formare a activelor activității pornește de la aprecierea generală a structurii pasivelor. În acest scop se calculează și se interpretează un șir de indicatori ce caracterizează gradul de independență financiară, capacitatea de atragere a resurselor financiare externe, capacitatea de plată, etc (tabelul 5).

Tabelul 5. Analiza surselor de finanțare al industriei vinicole pe perioada anilor 2012-2016

Indicatori		2012	2013	2014	2015	2016
1	Coeficientul de autonomie	0,38	0,35	0,32	0,28	0,30
2	Coeficientul de atragere a surselor împrumutate	0,62	0,65	0,68	0,72	0,70
3	Coeficientul corelației între sursele împrumutate și proprii	1,61	1,83	2,13	2,60	2,38
4	Rata solvabilității generale	1,62	1,55	1,47	1,38	1,42
5	Rata pîrghiei financiare	2,61	2,83	3,13	3,60	3,38

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor BNS din Republica Moldova www.statistica.md

Unul dintre cel mai frecvent folosit indicator al structurii financiare este coeficientul de autonomie. Acest coeficient măsoară pe de o parte cota capitalului propriu în suma totală a surselor de finanțare, iar pe de altă parte - ponderea patrimoniului format pe seama mijloacelor proprii în sumă totală a activelor întreprinderii. Industria vinicolă a Republicii Moldova a înregistrat, pe parcursul anilor 2012-2016, valori ale coeficientului de autonomie cuprinse în intervalul 0,38 și 0,28, având o tendință de reducere, ceea ce semnifică că industria vinicolă este dependentă de resursele financiare externe. În același timp, coeficientul de atragere a surselor împrumutate, care caracterizează structura surselor de finanțare a activelor din punctul de vedere al cotei surselor împrumutate este în creștere, de la 0,62 în anul 2012 până la 0,7 în anul 2016, ceea ce indică sporirea capacității de a recurge la finanțare externă, adică la credite și împrumuturi provenite de la terțele persoane și de la instituțiile financiare.

Rata solvabilității generale, care exprimă gradul de acoperire a datoriilor cu active totale de către întreprindere a înregistrat valori cuprinse între 1,38 și 1,62, nivelul optimal fiind ≥ 2 , fapt ce indică existența riscului de incapacitate de plată, respectiv capacitate redusă de suplinire a resurselor financiare prin intermediul creditelor.

CONCLUZII

În urma analizelor elaborate deducem că industria întreprinderilor producătoare de băuturi alcoolice din Republica Moldova se plasează pe locul 2-3 în cadrul industriei, demonstrând importanța sa atât ca contribuție la formarea profitului, cât și la îmbunătățirea imaginii țării, această ramură devenind, în ultimii ani, un obiectiv turistic atractiv. Cu toate acestea, domeniul respectiv are nevoie de o regenerare, fapt ce impune eficientizarea managementului financiar intern și susținerea de către stat nu doar la nivel de politici și strategii, ci și implicarea necondiționată în promovarea producției pe piața externă, acordarea de subvenții, stimulente fiscale, etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Andronic B. C., „Performanța firmei: abordare transdisciplinară în analiza microeconomică”, Ed. Polirom, Iași, 2000.
2. Botnari N. Finanțele întreprinderilor, Ed. Prim, Chișinău, 2008
3. Chareaux C., „Gestion Financière”, Ed. Litec, Paris, 1991.
4. Serduni S., Teza de doctor „Strategii manageriale pentru întreprinderile subcomplexului viti-vinicol”, Chișinău, 1999.
5. *Surse electronice*
www.statistica.md

REFORMAREA POLITICILOR BUGETAR-FISCALE ÎN VEDEREA MODERNIZĂRII MANAGEMENTULUI FINANTELOR PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA

¹*Dr. hab., conf.univ., Maria CIUBOTARU*

²*Dr., Secretar de Stat, Veronica URSU*

¹*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

²*Ministerul Finanțelor, str. Constantin Tănase, 7,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2005, + 373 22 26-29-29, www.mf.gov.md*

Abstract

The Republic of Moldova carries out public finance management (PFM) reforms in line with the PFM Development Strategy 2013-2020 and other sector strategies. In recent years, as a result of the situation in the financial sector, the Government has taken abhors towards donors by signing the Association Agreement with the European Union, the Memorandum of Economic and Financial Policies with the IMF. In this context, the purpose of this article is to analyse the current situation in implementing the mentioned Strategy and to update the MFP reform measures. In order to achieve the purpose of the research, the progress was analysed regarding the implementation of the objectives, reform measures and the expected results of the Strategy during the period 2013-2017. Based on the findings of the research and the Government's commitments, the updated PFM reform measures were proposed for the subsequent period. The research results include proposals on medium-term reform targets and long-term objectives to be approved for the modernization of the PFM of the Republic of Moldova in line with the European principles in the field.

Key words: public finances, the strategy of public finance management

JEL CLASSIFICATION: H63

Politica bugetar-fiscală, conform prevederilor cadrului normativ în vigoare, reprezintă un set de măsuri legate de formare, administrare și utilizare a resurselor bugetare pentru realizarea priorităților de politici economice și sociale. Obiectivele politicii bugetar-fiscale se stabilesc în cadrul bugetar pe termen mediu în perspectiva de trei ani, care determină cadrul de resurse și cheltuieli ale bugetului public național și ale componentelor acestuia. Obiectivele generale ale politicii bugetar-fiscale sunt [1]:

- a) asigurarea disciplinei bugetar-fiscale generale și a stabilității bugetului public național pe termen mediu și lung;
- b) asigurarea unui management eficient al datoriei de stat cu menținerea acesteia la un nivel sustenabil pe termen mediu și lung;
- c) dezvoltarea unui cadru bugetar-fiscal previzibil și transparent;
- d) optimizarea poverii fiscale și eficientizarea sistemului de administrare fiscală.

În conformitate cu principiul performanței, resursele bugetare se alocă și se utilizează în mod econom, eficient și eficace, în concordanță cu principiile buneii guvernări. Gestionarea resurselor financiare publice se efectuează în cadrul sistemului managementului finanțelor publice.

Reformele în domeniul managementului finanțelor publice (MFP) se implementează de către țările care au intenția să-și dezvolte și consolideze sistemul MFP, inclusiv să coordoneze alocațiile bugetare cu politicile bugetar-fiscale, în special de către țările care aspiră la obținerea statutului de candidat sau potențial candidat al Uniunii Europene. Reinstalarea finanțelor publice într-o traiectorie pe termen mediu și lung se realizează prin strategia managementului finanțelor publice. Analiza acestor strategii din diferite țări indică multe trăsături comune, inclusiv referitor la structură și la problemele existente, la măsurile de reformă planificate pe termen mediu și lung. Experiența țărilor din Balcani în

acest domeniu reprezintă o oportunitate de a scoate în evidență punctele forte ale reformelor în domeniul managementului finanțelor publice, care pot fi aplicate în țara noastră.

Obiectivul principal al *Strategiei managementului finanțelor publice 2014-2020* în **Republica Albania** este de a atinge un buget mai bine balansat și sustenabil odată cu reducerea datoriei prin crearea unui management financiar mai puternic și un proces de audit, unde executarea bugetului se face în corespundere cu politicile Guvernului. Strategia înglobă angajamentele care reiese din acordurile cu partenerii internaționali, inclusiv Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional și Uniunea Europeană. Structura Strategiei cuprinde șase componente: 1) Cadrul fiscal sustenabil și prudent; 2) Planificarea bine integrată și eficientă, și bugetarea cheltuielilor publice; 3) Executarea eficientă a bugetului; 4) Raportarea guvernamentală transparentă; 5) Controlul intern efectiv; 6) Auditul extern efectiv al finanțelor publice. Principalele instrumente de reformă includ schimbările legislative, dezvoltarea capacității, schimbările în procese și în cultura de management, și dezvoltarea sistemului informațional de management financiar integrat. Strategia conține activitățile și costurile planificate, indicatori de monitorizare și planul de acțiuni pentru anii 2014-2020 [2].

Programul de reforma a managementului finanțelor publice 2016-2020 în **Republica Serbia** are scopul de a asigura cadrul de planificare, coordonare, implementare și monitorizare a progresului în realizarea activităților în domeniul finanțelor publice în vederea îmbunătățirii stabilității macroeconomice, asigurării folosirii eficiente a resurselor financiare publice și îmbunătățirea calității serviciilor prestate de către administrația de stat, precum și îndeplinirea integrală a condițiilor de asociere cu Uniunea Europeană. Programul de reformă a fost elaborat în vederea coordonării diferitelor subsisteme ale managementului finanțelor publice și servește ca un ghid pentru consolidarea cadrului legal și instituțional al MFP în corespundere cu cerințele europene și standardele internaționale. Programul cuprinde șase componente: 1) Cadru macro-fiscal pe termen mediu și bugetar sustenabil; 2) Planificarea și bugetarea cheltuielilor publice; 3) Executarea bugetară efectivă și eficientă; 4) Controlul financiar efectiv; 5) Contabilitatea, monitorizarea și raportarea efectivă; 6) Auditul extern al finanțelor publice. Programul de reforme, de asemenea, mai include Planul de acțiuni pentru perioada 2016-2020, acesta cuprinde activitățile planificate, termenii de realizare, indicatorii de rezultat, costurile adiționale și instituțiile responsabile [3].

Strategia de reformă a managementului finanțelor publice 2016-2020 în **Kosovo** stabilește planurile principale de reformă în managementul procesului bugetar, inclusiv planificarea bugetului și executarea bugetului. Strategia include patru componente: 1) Disciplina fiscală (cadrul macroeconomic, prognozarea veniturilor); 2) Eficiența alocațiilor (cadrul bugetar pe termen mediu, credibilitatea și controlul executării bugetului); 3) Eficiența operațională (achizițiile publice, consolidarea auditului intern și auditului extern); 4) Componentele comune ale managementului finanțelor publice (consolidarea sistemului tehnologiilor informaționale, asigurarea transparenței bugetare, dezvoltarea capacităților) [4].

Sistemul managementului finanțelor publice în **Republica Moldova** se reformează în corespundere cu *Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar fiscale* [1] și *Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020* (în continuare - Strategia). Strategia integrează într-un cadru unitar de politici șapte componente de bază ale managementului finanțelor publice: 1) Cadrul macro-bugetar; 2) Elaborarea și planificarea bugetului; 3) Executarea bugetului, contabilitatea și raportarea; 4) Managementul financiar și controlul intern; 5) Administrarea veniturilor; 6) Achiziții publice; 7) Sistemul Informațional de Gestionare a Finanțelor Publice [5]. Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020 se aprobă anual prin ordinul ministrului finanțelor, acesta include activitățile planificate, termenul de realizare, indicatorii de rezultat, instituțiile responsabile.

Analiza comparativă a strategiilor managementului finanțelor publice din patru țări menționate a fost efectuată de către autori folosind anumite criterii de analiză, prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Caracteristica strategiilor MFP din Republica Moldova și țările din Balcani

Criterii de analiză	Republica Moldova	Republica Albania	Republica Serbia	Kosovo
Forma	Strategie	Strategie	Program	Strategie
Componente	<ul style="list-style-type: none"> - Cadru macro-bugetar - Elaborarea și planificarea bugetului - Executarea bugetului, contabilitatea și raportarea - Managementul financiar și controlul intern - Administrarea veniturilor - Achiziții publice - Sistemul Informațional de Gestionare a Finanțelor Publice 	<ul style="list-style-type: none"> - Cadru fiscal sustenabil și prudent - Planificarea bine integrată și eficientă, și bugetarea cheltuielilor publice - Executarea eficientă a bugetului - Raportarea guvernamentală transparentă - Controlul intern efectiv - Auditul extern efectiv al finanțelor publice 	<ul style="list-style-type: none"> - Cadru macro-fiscal pe termen mediu și bugetar sustenabil - Planificarea și bugetarea cheltuielilor publice - Executarea bugetară efectivă și eficientă - Controlul financiar efectiv - Contabilitatea, monitorizarea și raportarea efectivă - Auditul extern al finanțelor publice 	<ul style="list-style-type: none"> - Disciplina fiscală - Eficiența alocațiilor - Eficiența operațională - Componentele comune ale MFP
Obiectivul general de politică bugetar-fiscală	Alocarea eficientă și eficace a resurselor financiare publice	Asigurarea unui buget balansat și sustenabil cu reducerea ratei datoriei	Asigurarea unui buget sustenabil cu reducerea ratei datoriei	Disciplina fiscală, eficiența operațională, alocarea efectivă a resurselor publice
Activități și rezultate scontate	Rezultate, ținte de reformă pe termen mediu, obiective pe termen lung pe secțiuni ale componentelor	Indicatori pe obiective și activități pe secțiuni ale componentelor	Rezultate și activități pe secțiuni ale componentelor	Activități aferente pe secțiuni (priorități) ale componentelor
Indicatori de rezultat	Se includ în Planul de acțiuni pe activități	Se includ în Strategie	Se includ în Planul de acțiuni pe activități	Nu se includ în Strategie
Costuri	Nu se evaluează	Se evaluează	Se evaluează	Se evaluează
Riscuri	Nu se evaluează	Se evaluează	Se evaluează	Se evaluează
Plan de acțiuni	Se aprobă separat	Se anexează	Se anexează	Se aprobă separat

Sursa: elaborat de autori în baza surselor [2, 3, 4, 5].

Analiza comparativă a strategiilor MFP relevă că aceste documente de politici caracterizează sistemul managementului finanțelor publice, fiind strategii sistemice (spre deosebire de strategiile sectoriale care caracterizează componentele sistemului). Chiar dacă numărul componentelor sistemului MFP diferă, conținutul și structura acestora pe secțiuni ale componentelor cuprinde integral sistemul MFP. Referitor la obiectivele acestor strategii se poate menționa că în linii generale ele sunt identice. În același timp, activitățile planificate și rezultatele scontate depind de nivelul de dezvoltare a sistemului MFP, însă în general se ajustează la cerințele europene și standardele internaționale. Activitățile și rezultatele scontate, adică măsurile de reformă, întotdeauna se includ în Strategie și în Planul de acțiuni. Indicatorii de rezultat și costurile se includ doar în unele strategii și întotdeauna se includ în Planul de acțiuni. Impactul și riscurile se evaluează în majoritatea strategiilor. În Republica Albania și Republica Serbia, conform bunelor practici ale altor țări, Planul de acțiuni se elaborează pentru toată perioada de implementare a Strategiei și se anexează la Strategie.

În Republica Moldova, *Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020* se implementează pentru o perioadă suficient de îndelungată, circa patru ani (2013, semestrul II – 2017, semestrul I), pe parcursul căreia în administrația publică din țară în general și în domeniul managementului finanțelor publice în special au avut loc schimbări substanțiale, care impun revizuirea și actualizarea Strategiei. În acest context, autorii articolului, în comun cu instituțiile responsabile de implementare, au evaluat rezultatele implementării *Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020* și au propus modificări, precizări și completări la

Strategie, văzute din punctul de vedere al experienței de patru ani de implementare, precum și al angajamentelor Guvernului incluse în Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, aprobat prin Legea nr. 112 din 2 iulie 2014, în Strategia privind reforma administrației publice pentru anii 2016-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.911 din 25 iulie 2016, în Memorandum de politici economice și financiare semnat de către Guvern și Banca Națională a Moldovei (BNM) cu Fondul Monetar Internațional [6], și în alte documente de politici în vigoare. Schimbarea substanțială a cadrului legislativ al finanțelor publice în perioada implementării Strategiei, precum și a cadrului normativ aferent, de asemenea, implică necesitatea revizuirii Strategiei. În acest context, menționăm punerea în aplicare a Legii finanțelor publice și responsabilității financiare nr. 181 din 25 iulie 2014 și Legii privind achizițiile publice nr. 131 din 3 iulie 2015, precum și a altor prevederi noi din actele legislative, inclusiv din Legea cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat, Codul fiscal, Codul Vamal și altele.

Analiza sectorului real al economiei, a politicii monetare, politicilor bugetar-fiscale și a contextului economic internațional relevă rezultatele obținute de către Republica Moldova în perioada 2013-2016 de implementare a Strategiei. De asemenea, au fost analizate obiectivele politicii bugetar-fiscale, stabilite în cadrul bugetar pe termen mediu 2017-2019. Rezultatele și obiectivele menționate sunt prezentate în continuare.

Analiza sectorului real în perioada 2013-2016 de implementare a Strategiei relevă, că după recesiunea din anul 2012, economia Republicii Moldova a revenit pe un trend ascendent, înregistrând în următorii doi ani o rată mai înaltă de creștere economică (9,4% în anul 2013 și 4,8% în anul 2014), comparativ cu anii precedenți, în anul 2015 un declin (-0,4%), în anul 2016 o rată pozitivă de creștere economică (4,3%). Creșterea a fost generată de sectorul agricol (favorabil în anul 2013), de creșterea remiterilor (în anul 2013) și a fondului de salarizare, de politica monetară expansionistă, operată într-un cadru de ținere a inflației și de politica bugetar-fiscală prudentă. Evoluția negativă a PIB-lui real a fost determinată în mare parte de seceta anului 2015 care a redus valoarea adăugată în sectorul agricol, de deteriorarea climatului economic regional, dar și de persistența unei incertitudini economice și politice interne care au generat scăderea cererii interne din partea populației și contractarea investițiilor. În vederea asigurării stabilității macroeconomice, bugetare și financiare, un nou Memorandum de politici economice și financiare a fost semnat cu Fondul Monetar Internațional la finele anului 2016.

Politica monetară indică că rata inflației s-a plasat în interiorul intervalului de variație de +/- 1,5 puncte procentuale de la ținta de 5,0% în perioada 2013 - 2014. În anul 2015, rata medie anuală a inflației a avut o traiectorie ascendentă pronunțată, constituind 9,7% (comparativ cu 5,1% în anul 2014 și 4,6% în anul 2013) sub presiunea deprecierei monedei naționale, majorării tarifului la energia electrică și la gazul din rețea, a embargoului impus la exportul produselor autohtone și a scăderii transferurilor de valută din străinătate în favoarea persoanelor fizice. Pentru a preveni creșterea bruscă a inflației, Banca Națională a Moldovei, în anul 2015, a înăspriț substanțial politica monetară: majorată rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară de la nivelul de 6,5% până la 19,5% anual și norma rezervelor obligatorii din mijloacele atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă de la 14,0% până la 35,0% din baza de calcul, precum și rata de dobândă la creditele și depozitele overnight până la nivelul de 22,5% anual și 16,5% anual.

Pentru ameliorarea situației din **sectorul financiar**, în anul 2015, Banca Națională a Moldovei (BNM), a retras licențele de desfășurare a activităților financiare ale trei bănci comerciale, iar alte trei bănci comerciale au fost puse sub supraveghere specială. Aceste măsuri au contribuit la stabilizarea situației. În anul 2017, două din cele trei bănci supuse supravegherii speciale se află sub supraveghere intensivă ca urmare al constatării unor indici ce țin de structura netransparentă a acționarilor, angajării băncilor în operațiuni de creditare cu risc sporit. Regimul de intervenție timpurie a fost aplicat pentru a treia bancă, începând cu 20.10.2016, ca urmare a

concertării unui grup de persoane care a achiziționat și deține o cotă substanțială în capitalul social al băncii fără permisiunea prealabilă a BNM.

Politica bugetar-fiscală. În perioada 2013-2016 deficitul bugetar a fost ținut în limitele admisibile (-1,8% în 2013, -1,7% în 2014, -2,3% în 2015 și -1,8% în 2016), cu toate că s-a redus volumul debursărilor de granturi externe pentru suport bugetar în anii 2015-2016, în mare parte grație prioritizării cheltuielilor, limitării majorării fondului de retribuire a muncii și a altor cheltuieli, stingerii arieratelor interne și monitorizării executării bugetelor de către autoritățile publice.

În anii 2013-2016, au fost implementate mai multe măsuri de politică fiscal-bugetară. Pe partea de venituri, au fost majorate tranșele de venit impozabil pentru persoane fizice, precum și scutirile anuale personale și pentru persoanele întreținute, prin ajustarea acestora la rata inflației anuale prognozate; majorate ratele accizelor la diferite produse și introdus impozitul pe avere. Au fost puse în aplicare mai multe măsuri de consolidare a administrației vamale, inclusiv prin introducerea în Codul Vamal a conceptului de gestionare a riscurilor și a modificărilor menite să alinieze cadrul național la cerințele Tarifului Vamal Integrat al Comunităților Europene (TARIC). Totuși, declinul economic din anul 2015 și cererea internă slabă în anul 2016 au dus la colectări sub nivelul planificat de venituri, în special din taxa pe valoare adăugată (TVA). Astfel, ponderea veniturilor bugetului public național în PIB, în anii 2013 și 2014 a atins 36,7% și 37,9%, iar în anii 2015 și 2016 s-a redus până la 35,8% și 34,1%, respectiv.

În perioada 2013-2016, datoria sectorului public a înregistrat o evoluție ascendentă: 31,9% în 2013, 32,6% în 2014, 35,4% în 2015 și 44,2% în 2016. Majorare semnificativă a datoriei sectorului public se atestă în anul 2016, cauzată preponderent de creșterea ponderii datoriei de stat interne ca urmare a emisiei valorilor mobiliare de stat pe parcursul lunii octombrie, dar și de majorarea soldului datoriei de stat externe.

Contextul economic internațional relevă că pe parcursul anilor 2013-2016, deficitul contului curent raportat la PIB a înregistrat o reducere continuă, constituind -6,5% în 2013, -7,1% în 2014, -6,4% în 2015 și 4,1% în 2016. Aplicarea, începând cu 1 septembrie 2014, a Acordului privind instituirea Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA) cu Uniunea Europeană a avut un impact pozitiv asupra exporturilor Republicii Moldova în UE, însă insuficient pentru a compensa integral diminuarea exporturilor spre CSI. În același timp, remiterile personale primite de rezidenții Republicii Moldova s-au diminuat de la 24,0% în 2014 până la 21,7% în 2015 și 19,9% în 2016 în raport cu PIB, în special în urma scăderii intrărilor din Federația Rusă. Ca urmare a situației create la sfârșitul anului 2014 în sistemul bancar, în anul 2015 cursul de schimb s-a depreciat cu circa 25%, volumul rezervelor internaționale a scăzut cu 18,5%. În 2016, cursul mediu de schimb s-a depreciat față de dolarul SUA și moneda unică europeană cu 5,9% și 5,5% respectiv, volumul rezervelor valutare a crescut cu peste un sfert, comparativ cu anul 2015.

Obiectivele politicii bugetar-fiscale. Politica bugetar-fiscale se realizează într-un cadru macroeconomic, care preconizează creșterea PIB-ului real în termen mediu spre termen lung de 5 la sută anual. Cadrul Bugetar pe Termen Mediu va promova în continuare menținerea stabilității bugetar-fiscale, cu deficitul bugetar total, excluzând granturile, ce nu trebuie să depășească 2,5% din PIB, conform indicatorului stabilit prin Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr.181 din 25 iulie 2014. Totodată, Guvernul intenționează să folosească clauza de derogare când vine vorba despre cheltuielile bugetare pentru investiții capitale finanțate din surse externe concesionale. Pe termen mediu cheltuielile bugetului public național ca și cotă din PIB sunt prevăzute să scadă de la aproximativ 40,3 la sută în anul 2012, la 38,4%-38,0% în perioada 2017-2019. Se intenționează să fie reduse în continuare cheltuielile curente, în timp ce creșterea vizată de asistență socială și investițiile publice vor susține bunăstarea și creșterea economică. Programul pe termen mediu prevede menținerea veniturilor bugetului public național în diapazonul 35,4%-35,1% ca cotă din PIB în anii 2017-2019. Direcțiile strategice bugetar-fiscale în anii 2017-2019 vor fi axate pe majorarea veniturilor prin consolidarea bazei de impozitare, reducând treptat gradul de dependență de granturile externe.

Evaluările externe recente, atât evaluarea cheltuielilor publice și responsabilității financiare 2012-2014 (PEFA-2015) [7], cât și evaluarea managementului finanțelor publice 2015 (SIGMA) [8], au calificat dezvoltarea managementului finanțelor publice din Republica Moldova ca stabilă și avansată. Indicatorii de credibilitate a bugetului (PI-1 – PI-3) au înregistrat valori majorate, indicatorii ciclului bugetar (PI-13 – PI-28) au înregistrat valori stabile. Pregătirea cadrului bugetar pe termen mediu și a bugetului anual se bazează pe bunele practici bugetare, pe reguli și proceduri bine elaborate, bugetul este realist și previzibil, fondurile publice se alocă conform priorităților de politici pe termen mediu, managementul activ al datoriei sectorului public se realizează într-un cadru legislativ și de raportare regulată, există un cadru eficient pentru sistemul de management financiar și control, precum și pentru activitatea de audit intern, cadrul legal al sistemului de achiziții publice a fost recent adus mai aproape de Uniunea Europeană.

În același timp, evaluările externe, precum și monitorizarea și evaluarea implementării Strategiei de către Ministerul Finanțelor, au identificat unele **probleme și provocări** referitoare la sistemul managementului finanțelor publice care îngreunează implementarea activităților și atingerea obiectivelor Strategiei:

a. Calitatea insuficientă a previziunilor macroeconomice, elaborate de instituțiile responsabile și lipsa instrumentelor moderne de estimare a diferitor tipuri de venituri;

b. Fiecare entitate bugetară respectă cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) în planificarea bugetului său anual, însă nerespectarea calendarului și a modului de aprobare a CBTM reduce responsabilitatea utilizatorilor de buget;

c. Legătura dintre elementele de bază (obiective, indicatori de performanță) din documentele de politici cu cele din CBTM și bugetele anuale rămâne a fi în continuare o provocare;

d. Există necesitatea de realizare în termenii stabiliți a Planului de acțiuni pentru implementarea Concepției privind Dezvoltarea Standardelor Naționale de Contabilitate în sectorul public în baza IPSAS;

e. Implementarea managementului financiar și control la nivel organizațional este neuniformă și rămâne în urma cadrului general operațional, care este în conformitate cu standardele internaționale, însă lipsesc prevederile referitor la auditul intern adecvat la nivelul instituțiilor publice mici, manualul de management financiar și control, deși propune, nu solicită existența coordonatorilor, grupurilor de lucru și a planurilor de acțiuni separate pentru acest domeniu;

f. Legea achizițiilor publice nr. 131 din 03.07.2015 include prevederi ce asigură armonizarea legislația autohtonă la normele comunitare, însă în prezent nu există instrumente pentru a sprijini aplicarea pe scară largă a tehnicilor și metodelor moderne de achiziții publice;

g. Există necesitatea de a asigura interoperabilitatea Sistemului Informațional de Gestionare a Finanțelor Publice cu alte sisteme informaționale, de a asimila serviciile electronice și platformele digitale ale Guvernului (M-Connect, M-Pay, M-Cloud).

Modificările și completările propuse la Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020 pot fi clasificate în următoarele trei categorii:

1. *Actualizarea situației actuale existente referitor la situația macroeconomică, politica bugetar-fiscală și politica monetară din perioada 2013-2016 și ipotezele respective pentru perioada 2017-2020;*

2. *Revizuirea domeniilor de preocupare în baza situației actuale actualizate și a problemelor și provocărilor identificate în procesul de revizuire și actualizare a Strategiei. Domeniile de preocupare actualizare servesc ca dovezi pentru argumentarea măsurilor de reformă relevante pentru perioada 2017-2020.*

3. *Actualizarea măsurilor de reformă – a țintelor pe termen mediu și obiectivelor pe termen lung, prin excluderea măsurilor de reformă deja realizate (rezultatele acestora au fost incluse la situația actuală) și/sau omiterea măsurilor de reformă nerelevante, prin modificarea unor măsuri de reformă și/sau completarea cu noi măsuri de reformă relevante, reieșind din situația actuală și domeniile de preocupare revizuite, cu luarea în considerație a prevederilor altor documente de*

politici adoptate pe parcursul implementării Strategiei, din necesitatea de armonizare a legislației autohtone la legislația comunitară, precum și reieșind din angajamentele recente ale Guvernului față de partenerii de dezvoltare.

Elementele noi (mai importante) privind măsurile de reformă pe termen mediu - „șintele pe termen mediu”, care se referă la aspectul bugetar-fiscal, sunt următoarele:

- Dezvoltarea unor instrumente (modele micro) moderne pentru evaluarea impactului măsurilor de politică fiscală asupra planificării veniturilor;
- Introducerea auditului obligatoriu al situațiilor financiare pentru întreprinderile de stat;
- Dezvoltarea continuă a Sistemului Informațional de Gestionare a Finanțelor Publice al Ministerului Finanțelor pentru a asigura funcționalitățile necesare procesului bugetar;
- Dezvoltarea cadrului metodologic de monitorizare și evaluare a programelor bugetare.
- Elaborarea Standardelor Naționale de Contabilitate pentru sectorul public în baza IPSAS;
- Revizuirea Strategiei în vigoare și elaborarea unui nou program de dezvoltare a controlului financiar public intern pe termen mediu.
- Armonizarea actelor legislative fiscale naționale, în partea ce ține de TVA și accize, la prevederile legislației UE;
- Optimizarea și simplificarea procedurilor de administrare fiscală în vederea eficientizării lor și sporirii nivelului de satisfacție a contribuabilului;
- Lărgirea spectrului de servicii prestate contribuabililor;
- Dezvoltarea mecanismului de recunoaștere mutuală a statutului de Operator Economic Autorizat (AEO – authorized economic operator).

Elementele noi (mai importante) privind măsurile de reformă pe termen lung - „obiective pe termen lung”, care se referă la aspectul bugetar-fiscal, sunt următoarele:

- Menținerea sustenabilității fiscale și a datoriei sectorului public;
- Consolidarea regulilor bugetar-fiscale prin corelarea explicită a indicatorului deficitului bugetar cu sustenabilitatea datoriei;
- Îmbunătățirea instrumentelor de analiză a costurilor pe termen lung a investițiilor.
- Dezvoltarea Sistemului Informațional de Gestionare a Finanțelor Publice al Ministerului Finanțelor prin elaborarea Graficului de plăți al angajamentelor, în vederea îmbunătățirii prognozării și monitorizării lichidităților;
- Dezvoltarea și modernizarea sistemelor informaționale vamale: sistemul informațional integrat vamal „ASYCUDA World” și sistemul informațional „Frontiera”;
- Implementarea noului sistem computerizat de tranzit „NCTS” (New Computerized Transit System”);
- Alinierea completă a cadrului juridic al achizițiilor publice la Acquis-ul Uniunii Europene;
- Crearea cadrului legal cu privire la achizițiile publice pentru domeniile apărare și utilitățile publice;
- Asigurarea interoperabilității Sistemului Informațional de Gestionare a Finanțelor Publice cu alte sisteme informaționale ale Guvernului;
- Dezvoltarea și implementarea instrumentelor de analiză și raportare în timp real;
- Asimilarea serviciilor electronice și platformelor digitale ale Guvernului (M-Connect, M-Pay, M-Cloud);
- Implementarea serviciilor informaționale de ținere a evidenței contabile pe platforma comună a Guvernului.

Modificările și completările la Strategie sunt propuse de autori în comun cu instituțiile responsabile de implementarea Strategiei, unele măsuri de reformă au fost recomandate de către partenerii de dezvoltare.

CONCLUZII

Strategia de dezvoltare a finanțelor publice 2013-2020 revizuită conține măsurile de reformă pentru perioada 2017-2020 și obiectivele pe termen lung, actualizate în baza politicii bugetar-fiscale preconizate pentru următorii ani. Finalitățile urmărite prin revizuirea și actualizarea Strategiei constau în: a) asigurarea coordonării între reformarea diferitor componente ale sistemului managementului finanțelor publice și asigurarea conformării cu noile prevederi ale cadrului normativ în domeniu; b) atingerea adevăratelor obiective și axarea pe rezultate relevante ce vor contribui la crearea unui sistem modern de management al finanțelor publice. Planul de acțiuni pentru implementarea Strategiei urmează a fi modificat și completat de către Ministerul Finanțelor cu costurile aferente activităților planificate cu indicarea sursei de finanțare. În același timp, trebuie să se refuze de practica elaborării Planului anual de acțiuni în favoarea Planului de acțiuni pe termen mediu (pentru cel puțin trei ani), iar pe viitor Planul de acțiuni să fie anexat la Strategie și să cuprindă toată perioada de implementare.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale. Nr. 181 din 25 iulie 2014. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 08.08.2014, nr.223-230/519.
2. Public Finance Management Strategy 2014-2020 of Albania. www.financa.gov.al.
3. Public Financial Management Reform Program 2016-2020 of Serbia. www.mfin.gov.rs.
4. Public Finance Management Reform Strategy 2016-2020 of Kosovo. www.kryeministri-ks.net.
5. Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice 2013-2020, aprobată prin Hotărârea Guvernului Nr. 573 din 06.08.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 09.08.2013, nr.173-176/669. www.justice.md
6. Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare, semnat cu Fondul Monetar Internațional. 2016.
7. Raportul asupra Performanței Managementului Financiar Public în Republica Moldova în 2011 și 2015 (PEFA-2011; PEFA-2015). www.mf.gov.md/rapoarte/
8. Evaluarea Managementului Finanțelor Publice din Republica Moldova. În: “Baseline Measurement Report. The Principles of Public Administration. Moldova December 2015”, Chapter 6. Public Financial Management. OECD/SIGMA, www.cancelaria.gov.md

ASIGURAREA PERFORMANȚEI DINTRE SECTOARE PRIN EFICIENTIZAREA POLITICII MACROPRUDENȚIALE ȘI STABILITĂȚII FINANCIARE A BĂNCII CENTRALE

¹ Dr. hab., prof.univ., Ludmila COBZARI

² Dr., conf. univ., economist principal BNM, Natalia ȘTEFÎRȚĂ

¹ Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md

² Banca Națională a Moldovei
Str. Grigore Vieru Blvd 1, Chișinău 2005, Republica Moldova,
Telefon: + 373 22 822 606; web site: www.bnm.md

Abstract

This paper attempts to improve sector performance by strengthening the relationship between financial stability issues in economic theory and identification management solutions episodes of financial instability knowledge literature.

An essential reference is Minsky's financial instability hypothesis, which argues that a fundamental feature of the financial system is that it swings between robustness and fragility and these pendulum swings are an integral part of the process that generates the business cycle. Studies show that the effects of banking crises on economic activity are important both in magnitude and duration. Recently, macroprudential policy stood out as a central pillar in promoting financial stability in a broad sense. Regarding specific objectives of macroprudential policy, the prevalent vision refers to limiting systemic risk and macroeconomic costs of financial crises, but there are also important nuances. Research methodology aims at studying these relationships and determines how they act to improve public sector performance.

Key words: performance, financial stability, the central bank

JEL CLASSIFICATION: G21, G32

În managementul modern se impune din ce în ce mai puternic nevoia unui model integrat de conducere a entității, descris prin conceptul de *management by systems*.¹ [10, pp. 758-775] În calitatea ei de „sistem complex, dinamic, deschis, autonom, orientat către piață, productiv și social”, entitatea economică este compusă din subsisteme cu acțiuni și relații determinate între ele, schimbă resurse cu exteriorul și este perturbată de factori interni (nemulțumiri ale angajaților, defecțiuni ale echipamentelor) și externi (cadru legal). Ne referim aici la entități economice, și nu la întreprinderi, deoarece definiția sistemică de mai sus poate fi extinsă și asupra instituțiilor publice, a organizațiilor nonprofit etc.

Conceptul de *management by systems* presupune gestionarea entității prin determinarea legăturilor între aceste subsisteme, precum și a legăturilor între entitate ca un tot întreg și mediul înconjurător cu scopul declarat de a atinge o bună funcționare². [10, pp.824] Premisa esențială pentru atingerea unei funcționări optime este ca procesele și relațiile din interiorul entității economice să fie măsurabile cu o precizie cât mai mare. Originea termenului macroprudențial datează încă de la sfârșitul anilor '70, când a avut loc prima întâlnire a Comitetului Cooke din 1978³. O dimensiune macroprudențială evidențiată poate fi urmărită în potențarea reciprocă dinspre sistemul financiar și economia reală, aceasta fiind cunoscută în prezent ca cea ce desemnează prociclicitatea sistemului financiar. Până la apariția crizei financiare în literatura de specialitate privind politica monetară a existat o oarecare convergență a ideilor în ceea ce privește obiectivul pe care trebuie să-l urmărească, respectiv stabilitatea prețurilor pentru o perioadă de timp de cel mult doi ani sau în

¹ *management by systems* - Thommen, Archleitner, 2001, p. 38, Evans, Davis, 2005

² Thommen, Archleitner, 2001

³ Actualul Basel Committee on Banking Supervision; Disponibil : <http://www.bis.org/bcb/>

cazul existenței unui *mandat dual*⁴, precum în cazul FED, și un obiectiv privind maximizarea nivelului de ocupare a populației. Însă la sfârșitul anilor '90 a existat și o altă viziune, care susținea că autoritățile ar putea folosi politica monetară pentru a preveni acumularea dezechilibrelor în sistemul financiar. Unele lucrări au tratat felul în care politica monetară ar trebui să răspundă la variațiile prețurilor activelor. În esență, considerentul era că, unele circumstanțe, rațiuni privind stabilitatea financiară pot determina banca centrală să devieze oarecum de la obiectivul de inflație pe termen scurt prin creșteri ale dobânzii mai mari decât cele justificate de traiectoria inflației, pentru a reduce probabilitatea instabilității financiare în viitor și, implicit, a variabilității inflației pe un orizont de timp mai mare, C. Kent și P. Lowe (1997) [7] argumentând riguros din punct de vedere teoretic această viziune. K. Okina et al. (2000) [9] aduce argumente în privința creșterii dobânzii de politică monetară în scopuri de stabilitate financiară, bazându-se pe experiența japoneză a anilor '80. Goodheart (1995) [6, pp.439-510] subliniază, în contextul analizei indicatorului potrivit pentru măsurarea inflației, nevoia de a ține cont de comportamentul prețului activelor în stabilirea politicii monetare.

Literatura privind politica macroprudențială pare a nu fi încă aproape pentru a obține un consens larg în ceea ce privește obiectivele, așa cum s-a întâmplat în cazul politicii monetare înaintea crizei financiare. C. Borio (2003) [3] a fost printre primii care a tratat amănunțit problematica macroprudențialității, susținând nevoia de consolidare a acestei orientări a supravegherii și reglementării bancare pentru combaterea instabilității financiare, pe fondul experienței crizelor financiare din anii 90 în țările scandinave și asiatice. Cercetarea definește, compară și nuanțează dimensiunea macroprudențială și microprudențială care coexistă inevitabil în cadrul de reglementare și supraveghere financiară (tabelul 1).

Tabelul 1. Perspectiva macroprudențială versus cea microprudențială

	Macroprudențial	Microprudențial
Obiectiv imediat	limitarea instabilității la nivelul sistemului	limitarea problemelor la nivelul instituțiilor
Obiectiv final	evitarea costurilor macroeconomice asociate instabilității financiare	protecția consumatorilor (investitor/deponent)
Caracterizarea riscului	endogen (dependent de comportamentul colectiv)	exogen (independent de comportamentul individual al agenților)
Corelarea și expunerile comune între instituții	importantă	irelevantă
Calibrarea filtrelor prudențiale	vizează riscul la nivelul sistemului	vizează riscul individual al instituțiilor

Sursa: Borio (2003). Disponibil: <<http://www.bis.org/publ/work128.pdf>>

Particularitățile celor două abordări sunt evaluate din perspectiva obiectivelor, a modelului de risc și a interconexiunilor din sistem, astfel:

- la nivel microprudențială, obiectivul imediat este să evite problemele la nivelul individual al instituțiilor financiare, obiectivul major fiind protecția deponenților și a investitorilor; riscul este considerat de natură exogenă, adică independent de comportamentul individual al agenților individuali, iar interconexiunile și expunerile comune între instituții financiare sunt irelevante;

⁴Disponibil: <<http://research.stlouisfed.org/publications/review/12/03/117-134Thornton.pdf>>

- la nivel macroprudențial, obiectivul imediat este limitarea instabilității la nivelul sistemului, obiectivul major fiind evitarea costurilor macroeconomice asociate instabilității financiare; riscul este de natură endogenă, fiind influențat de comportamentul colectiv al instituțiilor financiare, iar legăturile și expunerile comune între instituții financiare sunt foarte importante la nivelul sistemului.

În sens larg, este acceptat în literatura de specialitate că obiectivul global al politicii macroprudențiale este promovarea stabilității financiare. În ceea ce privește obiectivele specifice ale politicii macroprudențiale, viziunea dominantă vizează limitarea riscurilor și a costurilor crizelor financiare, existând însă și anumite nuanțări.

C. Borio și M. Drehmann⁵ (2009) [2] sunt printre exponenții acestei orientări, considerând că scopul politicii macroprudențiale este limitarea riscurilor care conduc la episoade de instabilitate financiară care, la rândul lor, presupun costuri macroeconomice importante. Fundamentul viziunii lor are drept punct de plecare diferențierea prezentată anterior între perspectivele micro și macroprudențială⁶.

O descriere mai detaliată, similară cu această viziune, aparține lui J. Caruana (2010), [4] (managerul general al BIS), care încadrează explicit problematica politicii macroprudențiale atât într-o dimensiune temporală, cât și una cross-secțională, considerând că obiectivul este „reducerea riscului sistemic prin adresarea explicită a interconexiunilor între instituții financiare și a expunerilor comune ale acestora, precum și prociclicitatea sistemului financiar”⁷.

Abordarea conceptuală a problematicii stabilității financiare are ca punct de pornire ipoteza instabilității financiare a lui H. Minsky. [8] Această teorie a devenit actuală în contextul crizei financiare care a urmat perioada „Marii Moderații” și ca necesitate de a explica la nivel conceptual cum s-a ajuns în acest punct.

Forma generală a acestei teorii a apărut în 1974. În esență, H. Minsky susținea că o caracteristică fundamentală a economiei este că sistemul financiar pendulează între robustețe și fragilitate și că aceste pendulări sunt parte integrantă a procesului care generează ciclul economic. Minsky identifică existența a trei tipuri de relații venit-datorie pentru agenții economici: tradiționale, speculative și Ponzi.

În primul caz, agenții economici își pot onora obligațiile contractuale de plată prin cash-flowurile (veniturile așteptate) pe care le generează. Agenții speculativi își onorează doar dobânda în timp ce agenții de tip Ponzi nu pot acoperi din venit nici dobânda, fiind obligați fie să vândă active, fie să se împrumute suplimentar pentru a rambursa datoriei mai vechi. Atât timp cât relațiile venit-datorie tradiționale sunt dominante, economia tinde către echilibru. În contrast, cu cât ponderea celorlalte două tipuri de relații (speculative și Ponzi) crește, cu atât probabilitatea ca economia să fi deviat dinspre echilibru este mai mare.

Teoria, publicată în 1992, este enunțată astfel:

- prima teoremă a ipotezei instabilității financiare este că economia are regimuri de finanțare sub care este stabilă și regimuri de finanțare în care este instabilă;
- a doua teoremă enunță că, de-a lungul perioadelor de prosperitate prelungită, economia trece de la relații financiare care asigură stabilitatea sistemului la relații financiare care contribuie la instabilitatea sistemului. Această tranziție a sistemului presupune apariția de bule ale prețurilor activelor.

⁵ Disponibil: <http://millenniumindicators.un.org/unsd/nationalaccount/workshops/2010/moscow/AC223-S38Bk1.PDF>

⁶ Tabelul 1 - Perspectiva macroprudențială versus cea microprudențială

⁷ Riscul sistemic - se definește prin probabilitatea apariției unui [proces sistemic](#) puternic. În principiu, spectrul riscului sistemic de la nivelul individual, respectiv afectarea unei singure entități de către o problemă a unei instituții financiare, până la nivelul general, respectiv cel al sectorului de activitate. De asemenea, impactul riscului sistemic se poate identifica la nivel național, regional sau chiar internațional. Elementul cheie al definiției riscului sistemic este [procesul sistemic](#).

Disponibil: http://www.dictionar-economic.ro/component/option,com_glossary/id,2721/

Mai mult, H. Minsky a descris și paradoxul fenomenului de dezintermediere, în care acest tip de comportament rațional din partea firmelor și populației și necesar pentru revenirea economiei la echilibru, conduce la amplificarea recesiunii economice. [8]

Cadrul de analiză a lui H. Minsky are în vedere evoluția instabilității în două faze, respectiv un ciclu primar și un superciclu. Ciclul Minsky primar se referă la evoluția aranjamentelor de finanțare și surprinde apariția instabilității financiare la nivelul bilanțurilor firmelor și gospodăriilor populației. Acest ciclu trece prin cele trei faze menționate anterior: debutează cu finanțare tradițională în care veniturile așteptate ale debitorilor sunt suficiente pentru a acoperi dobânda și împrumutul, apoi trece la faza de finanțare speculativă, care presupune că veniturile acoperă doar dobânda, până la finanțarea Ponzi, în care veniturile sunt insuficiente pentru acoperirea dobânzilor și debitorii depind de câștigurile din capital pentru onorarea obligațiilor.

Ciclul Minsky, primar, oferă o perspectivă psihologică asupra ciclului economic. Agenții economici devin din ce în ce mai optimiști pe fondul stabilității economiei, fapt ce conduce către o evaluare tot mai optimistă a valorii activelor și a veniturilor asociate, cu efecte directe de acceptare a unor niveluri de risc în creștere cu convingerea că tendințele favorabile se perpetuează. Acest optimism alimentează toți participanții la piață, atât creditorii, cât și debitorii și conduce progresiv la abandonarea disciplinei de piață.

Acestea a cuprins chiar și pe decidenții în materie de politici și cei responsabili de reglementarea piețelor. Un exemplu este actualul președinte al FED, Ben Bernanke, care în 2004 afirma înclinația teoretică înspre ipoteza teoriei Marii Moderații.

Empiric, modelul propus de Minsky prin Ipoteza Instabilității Financiare explică într-o manieră elegantă evoluțiile economice și financiare din deceniile recente. Ultimii 30 de ani au cunoscut trei cicluri economice în SUA, respectiv 1981-1990, 1991-2001 și 2002-2009, fiecare dintre acestea fiind marcat de un ciclu primar în care debitorii și creditorii și-au asumat riscuri financiare în creștere. Mai mult, întreaga perioadă a fost marcată de un superciclu în care s-au manifestat inovarea financiară și dereglementarea financiară. Așadar, instabilitatea financiară a crescut treptat atât la nivel individual, cât și mai ales sistemic prin creșterea creditării și scăderii aversiunii la risc, pe fundalul unei protecții instituționale a sistemului aflat în derivă.

Soluția propusă de Minsky pentru prevenirea problemelor cu care este confruntată economia globală și pentru prevenirea instabilității financiare în general se referă la întărirea politicilor de supraveghere și reglementare, fapt ce este în plină desfășurare în prezent.

CONCLUZII

Pașii cei mai importanți care s-au făcut până în prezent se referă la regândirea și implementarea cadrului de reglementare și supraveghere a sistemului financiar prin pachetul de reformă Basel III și lărgirea cadrului instituțional existent prin crearea de organisme cu responsabilități privind politicile macroprudențiale în UE. Pachetul de reformă a standardelor globale privind nivelul capitalului și al lichidității pentru instituțiile financiare Basel III are două dimensiuni importante: i) pilonul microprudențial, care nu este nou, și care se dorește însă a trata mai profund riscurile individuale ale băncilor și ii) un pilon nou, macroprudențial, care își propune să adreseze problema riscurilor holistice, la nivelul întregului sistem bancar. Pe lângă creșterea nivelului minim de capital, noutatea măsurilor propuse se referă la:

- impunerea unor rezerve anticiclice de capital pe care băncile ar trebui să le constituie suplimentar în funcție de fazele ciclului economic;

- limitarea îndatorării excesive pentru acestea prin introducerea unui efect de pârghie maxim.

O atenție sporită este acordată instituțiilor financiare de importanță sistemică, care desfășoară activități transfrontaliere, propunerile principale care le vizează pe acestea referindu-se la cerințe de capital și de lichiditate suplimentare față de celelalte instituții care nu prezintă riscuri sistemice, precum și planuri de avarie în caz de disfuncționalități în așa fel încât să se evite utilizarea fondurilor publice pentru soluționarea problemelor.

BIBLIOGRAFIE

1. Bernanke, B. (2004). „The Great Moderation”, Remarks at the *Meetings of the Eastern Economic Association*, Washington
2. Borio, C., Drehmann, M. (2009a). „Towards an operational framework for financial stability: ‘fuzzy’ measurement and its consequences”, *BIS Working Papers*, No. 284
3. Borio, C. (2003). „Towards a macroprudential framework for financial supervision and regulation?”, *BIS Working Paper*, No. 128, February
4. Caruana, J. (2010b). „Macroprudential policy: working towards a new consensus”, Remarks at the high-level meeting on “*The Emerging Framework for Financial Regulation and Monetary Policy*” jointly organized by the BIS’s Financial Stability Institute and the IMF Institute, Washington DC
5. Ferry, Minsky H. (1991). Market Processes and Thwarting systems, *Levy Economics Institute Working Paper*, No. 64
6. Goodhart, C.A.E. (1995). „Price Stability and Financial Fragility”, in K. Kawamoto, Z. Nakajima and H. Taguchi (eds.) *Financial Stability in a Changing Environment*, Chapter 10, pp. 439-510, Macmillan, London
7. Kent, C., Lowe, P. (1997). „Asset-price Bubbles and Monetary Policy”, *Reserve Bank of Australia Research Discussion Paper*, No. 9709
8. Minsky, H.P. (1992). „The Financial Instability Hypothesis”, Levy Economics Institute, *Working Paper*, No. 74, May
9. Okina, K., Shirakawaand, M. Shiratsuka, S. (2000). „Asset Price Bubbleand Monetary Policy: Japan’s Experience in the Late 1980s and the Lessons”, *IMES Discussion Paper*, No. 2000-E-12, Institute for Monetary and Economic Studies, Bank of Japan
10. Thommen, Archleitner, 2001, p. 38, Evans, Davis, 2005, (pp. 758-775)

TENDINȚE INVESTIȚIONALE ȘI DE DEZVOLTARE ÎN SECTORUL ENERGETIC AL REPUBLICII MOLDOVA

¹Dr. hab., prof univ., Rodica HÎNCU, ²Drd., Ana LITOCENCO

^{1,2}Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md

Abstract

The purpose of this article is to provide a general overview of the Moldovan energy sector, the companies operating in the given field, their performances, as well as to reflect the investment and development trends in this strategic sector. The given subject is an actual one taking into account the importance of the energy sector in the Republic of Moldova, but also the geostrategic position of the country. Through the Association Agreement with the European Union, the Republic of Moldova has taken a number of commitments, including the reform in the energy sector. National authorities have already taken the first steps in this respect by linking the legal framework to European practices. In this paper were used such research methods as: documentary method, data grouping method, graphic method, synthesis and comparison method etc. As a result of this research, it is proposed to elucidate the new challenges that the new legislative framework imposes on companies that activate in the energy sector.

Key words: investment, energy sector, framework, international financial institutions, electricity distribution and supply operators.

JEL CLASSIFICATION: F35, FG31, L69.

Prin poziția sa geografică, prin configurația rețelelor de transport regionale și potențialul de generare a energiei electrice, Republica Moldova a deținut dintotdeauna un avantaj strategic care nu a fost însă pe deplin valorificat în ultimul deceniu. Prin urmare, sectorul energetic al Republicii Moldova se confruntă cu o serie de provocări:

- lipsa de resurse energetice autohtone (gaze naturale, petrol, cărbune);
- nevoia de a importa masiv nu doar combustibili fosili, dar și energie electrică;
- eficiența energetică redusă;
- nivelul redus de utilizare a surselor de energie regenerabilă;
- devierea mixului de combustibil de la cel optimal (cu dominarea gazelor naturale importate);
- uzura avansată a echipamentelor energetice (circa 60-70%) la centrale electrice, linii de tensiune înaltă și rețele de distribuție;
- nivelul redus de livrare a gazelor naturale în zonele rurale.

Una dintre premisele indispensabile pentru soluționarea acestor provocări este necesitatea investițiilor în sectorul energetic. Acordul de Asociere prevede sprijin din partea UE pentru investiții în infrastructura energetică a Republicii Moldova. Pentru astfel de proiecte, bugetul UE poate contribui cu sume limitate de asistență sub formă de grant, care, în mod normal, vor fi completate de sume mult mai mari din partea BEI și BERD, sub formă de împrumuturi sau finanțare cu capital.

Cea mai importantă asistență macro-financiară din partea UE pentru Republica Moldova de până acum a fost programul de granturi în valoare de 90 de milioane de euro (vezi tabelul 1), stabilit în anul 2010 și executat în trei tranșe în anii 2010 și 2012. Programul a fost declanșat de consecințele negative ale crizei financiare mondiale din anii 2008-2009 asupra Republicii Moldova și a presupus reformarea managementului financiar public, managementului datoriei publice, sectorului financiar și a guvernării băncii centrale, precum și asigurarea convergenței cu practicile UE pentru achizițiile publice.

Tabelul 1. Valoarea investițiilor UE în Republica Moldova

Perioada	2010 - 2012	2014 - 2020
Valoarea	90,0 mil. euro	610-746 mil.euro

Totodată, pentru perioada anilor 2014-2020, instituțiile financiare internaționale intenționează să aloce sume financiare mult mai mari. Repartizarea orientativă pentru perioada respectivă este de 610-746 milioane euro, cu alocări suplimentare în funcție de progresul realizat cu privire la asigurarea unei „democrații profunde și durabile” și implementarea obiectivelor de reformă convenite.

BEI este un investitor major în Republica Moldova, care a investit până în prezent o sumă de 372 milioane de euro sub formă de împrumuturi și investiții. BERD a devenit un investitor și mai mare în Republica Moldova, care a contribuit financiar până acum la 110 proiecte cu o sumă de 1 miliard de euro. Cea mai mare parte din această sumă investită a fost destinată infrastructurii și sectorului energetic. Astfel, un grant de 4,5 milioane de euro urma să stimuleze împrumuturile de 22 milioane de euro de la BERD destinate proiectelor de eficiență energetică durabilă, inclusiv o instalație de biogaz.

Totodată, spre finele anului 2016, Uniunea Europeană, BERD și BEI a oferit un pachet de finanțare de 92 milioane de euro pentru construirea unei conducte de gaze naturale din România până la Chișinău. BEI și BERD acordă câte un împrumut de 41 milioane euro fiecare, iar UE - un grant de 10 milioane euro. În vederea construirii și exploatării gazoductului și interconectorului dintre România și Republica Moldova, autoritățile Republicii Moldova au creat infrastructura necesară fondând întreprinderea de stat „Vestmoldtransgaz” [6].

Investițiile alocate de către instituțiile financiare internaționale, de rând cu alte angajamente asumate în contextul Acordului de Asociere, au drept scop integrarea Republicii Moldova în piața internă a energiei din Uniunea Europeană. Conform Strategiei energetice a Republicii Moldova până în anul 2030, procesul de integrare a piețelor de energie electrică și gaze naturale din Republica Moldova în piața internă a energiei din UE va fi unul de durată, iar sistemul energetic al țării, economia în general și populația vor trebui să trăiască într-o perioadă de tranziție. Strategia vizează anul 2020 drept anul integrării depline în piața internă a energiei din UE. În conformitate cu acest obiectiv, legislația țării va fi în timp util armonizată cu acquis-ul Comunității Energetice și convergentă cu acquis-ul UE, asigurându-se astfel compatibilitatea juridică și de reglementare cu aceste piețe [2].

O realizare importantă a Republicii Moldova în scopul dezvoltării sectorului energetic este faptul că s-a recurs la aplicarea principiului separării, cu 3 companii de distribuție fiind separate juridic de compania de transport. Acest fapt a fost posibil datorită elaborării în perioada iulie 2014 - martie 2015, de către Ministerul Economiei, cu suportul Secretariatului Comunității Energetice și experților locali USAID a unui nou proiect de lege privind energia electrică. Proiectul dat a presupus implementarea standardelor europene în sectorul energetic al Republicii Moldova, dar și completarea și îmbunătățirea unor aspecte ale mecanismului deja existent în domeniu în vederea liberalizării pieței energiei electrice a Republicii Moldova [5]. Printre prevederile noii legi cu privire la energia electrică, se evidențiază necesitatea delimitării funcției de distribuție și furnizare a energiei electrice, funcții exercitate de către unul și același agent economic până la momentul intrării în vigoare a noii legi. Această prevedere legală are drept scop stimularea concurenței pe piața energiei electrice, acordând consumatorilor dreptul de a-și alege furnizorii și deschizând piața pentru noi participanți, cum ar fi producătorii de energie din surse regenerabile.

În temeiul legii vechi privind energia electrică, în Republica Moldova activau 3 agenți economici în scopul distribuției și furnizării energiei electrice la tarife reglementate, dintre care 2 agenți economici cu capital de stat: RED Nord S.A. și RED Nord-Vest S.A., și 1 agent economic cu capital privat - RED Union Fenosa SA. În contextul noilor prevederi legale aferente distribuirii și furnizării energiei electrice, s-a impus necesitatea efectuării unor investiții din partea agenților

economici vizați, prin crearea unor agenți economici noi, responsabili doar de furnizarea energiei electrice [1].

În acest context, cele 2 companii de stat (RED Nord S.A. și Red Nord-Vest S.A.) au fost supuse reorganizării, în rezultatul căruia a fost fondată Furnizarea Energiei Electrice Nord S.A. Astfel, drepturile și obligațiile S.A. „RED Nord” și S.A. „RED Nord - Vest” aferente activității de furnizare a energiei electrice la tarife reglementate au fost preluate de către S.A. „Furnizarea Energiei Electrice Nord”, fapt înregistrat prin Decizia Camerei Înregistrării de Stat din 24.07.2015. Prin licența eliberată de către ANRE, noua întreprindere are dreptul de a furniza energie electrică la tarife reglementate prin rețelele de distribuție ale S.A. „RED Nord” și S.A. „RED Nord - Vest”.

O situație similară a avut loc și în cazul companiei private RED Union Fenosa S.A. ANRE a eliberat o licență pentru furnizarea energiei electrice companiei Î.C.S. ”Gas Natural Fenosa Furnizare Energie” S.A., întreprindere creată în rezultatul reorganizării prin separare a companiei Î.C.S. ”RED Union Fenosa” S.A., care în prezent prestează doar servicii de distribuție a energiei electrice [3].

Astfel, conform datelor ANRE, la momentul actual, distribuția și furnizarea energiei electrice în Republica Moldova se efectuează de către următorii operatori (vezi tabelul 2) [4].

Tabelul 2. Operatori de distribuție și furnizare a energiei electrice în RM

Nr.	Operatori de distribuție	Nr.	Operatori de furnizare
1.	RED Nord S.A.	1.	Furnizarea Energiei Electrice Nord S.A.
2.	RED Nord-Vest S.A.	2.	Gas Natural Fenosa Furnizare Energie S.A
3.	RED Union Fenosa S.A.		

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor ANRE

Totodată, în scopul finanțării activităților operatorilor sistemelor de furnizare, transport, și distribuție a energiei electrice, precum și menținerea unei bune funcționări a acestora în scopul asigurării unui nivel corespunzător de calitate a serviciilor prestate, ANRE aprobă anual proiecte investiționale în contextul planurilor de investiții elaborate de către operatorii de distribuție și de furnizare a energiei electrice [7].

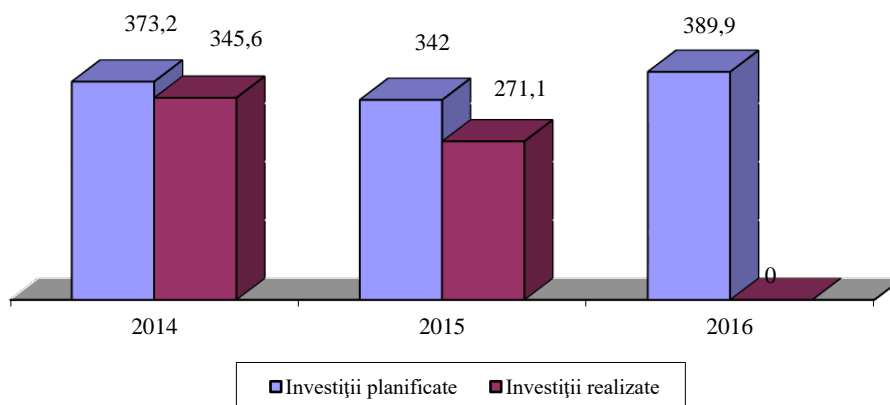

Figura 1. Valoarea în dinamică a investițiilor realizate de agenții economici din sectorul energetic al RM, mil.lei

Sursa: Elaborat de autori în baza datelor ANRE

Datele aferente anului 2014-2015 reflectate în figura 1 vizează investițiile aprobate și realizate de către cei 3 operatori de distribuție. Ținând cont că operatorii de furnizare a energiei electrice au fost fondați în anul 2014, în perioada dată aceștia nu au avut planuri de investiții aprobate de către ANRE. Totodată, se observă că valoarea investițiilor s-a diminuat în perioada anului 2015 în comparație cu anul 2014. În partea ce ține de anul 2016, majorarea valorică a

investițiilor vizibilă în figura 1 se explică prin faptul că acesta include deja și investițiile planificate de către Furnizarea Energiei Electrice Nord S.A. și Gas Natural Fenosa Furnizare Energie S.A. Totodată, figura 1 nu include datele privind realizarea investițiilor pentru perioada anului 2016 dat fiind faptul că acestea nu sunt încă disponibile pe pagina oficială a ANRE.

În general, investițiile planificate de către operatorii de distribuție și furnizare a energiei electrice în Republica Moldova presupun efectuarea unor lucrări de reparații și îmbunătățiri în vederea asigurării bunei funcționări și prestării serviciilor de calitate:

- investiții în rețelele electrice de distribuție și furnizare – extinderea rețelelor electrice, reconstrucția liniilor electrice, renovarea cutiilor de cablu etc.;
- investiții în echipamentul de măsurare, aparate de control și diagnostică – schimbarea contoarelor;
- investiții în automatizare, computerizare, teleradio comunicații, sisteme, programe – întreținerea și exploatarea serviciilor informaționale, servicii soft, licențe, etc.;
- investiții în clădiri, construcții, unități de transport, reparații capitale [9].

În CONCLUZIE, se menționează că, atât investițiile efectuate de către instituțiile financiare internaționale în sectorul energetic al RM, cât și investițiile efectuate de către agenții economici ce activează în sectorul dat sunt în continuă creștere. Acest fapt denotă că, actorii publici și cei privați ai domeniului energetic sunt conștienți de importanța sectorului dat, precum și de necesitatea asigurării securității acestuia. Din acest motiv, autoritățile naționale elaborează și continuă implementarea diverselor politici și acte normative relevante, precum și mențin colaborarea cu partenerii străini în vederea atragerii noilor investiții și fonduri financiare în domeniu. În același timp, un lucru destul de important este conștientizarea și interesul agenților economici din domeniul energetic de a-și menține/ îmbunătăți calitatea serviciilor prestate, fapt confirmat de tendința investițiilor efectuate de către aceștia în lucrările de reparație și/sau îmbunătățire a echipamentelor, utilajelor etc.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea cu privire la energia electrică nr.107 din 27 mai 2016. Publicat în Monitorul Oficial nr. 193-203 din 2016, art.413.
2. Hotărârea Guvernului nr.102 din 05.02.2013 cu privire la Strategia energetică a Republicii Moldova până în anul 2030. Publicat în Monitorul Oficial nr. 27-30 din 2013, art.146.
3. <http://www.anre.md/ro/content/anre-eliberat-o-licen%C8%9B%C4%83-pentru-furnizarea-energiei-electrice-la-tarife-reglementate-noii>.
4. <http://anre.md/ro/content/lista-titularilor-de-licen%C5%A3%C4%83-pe-pia%C5%A3a-energiei-electrice>.
5. <http://unimedia.info/comunicate/noua-lege-a-energiei-electrice-scoasa-la-dezbateri-publice-7915.html>.
6. <http://www.mec.gov.md/ro/content/banca-ue-si-berd-ofera-suport-pentru-constructia-gazoductului-intre-republica-moldova-si>
7. <http://anre.md/ro/reports/8>
8. <http://rednord.md/doc/centerpress/Planul%20pe%20investitii%202017%20aprobat%20de%20ANRE%20cu%20anexa%205.pdf>

SISTEMUL BANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA EVALUAT PRIN PRISMA SUPREMAȚIEI LEGII

Dr.hab., prof.univ., Angela SECRIERU

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

Countries with higher levels of financial development - measured by aggregate indicators of bank development and capital market development - benefit from substantially higher rates of growth. In addition, the financial development component explained by indicators - legal rights of external investors and the legal system efficiency in the application of these rights - is strongly and positively linked to long-term growth. The results of the author's analysis are consistent with the view that the legal system has a significant influence on the development of the financial sector and this in turn influences long-term growth.

The insufficient supremacy of the law finally materialized in a generalized corruption represents a major barrier to the economic progress in the Republic of Moldova and, implicitly, to the development of its banking system. Consequently, the consistent implementation of structural reforms has a central role to play.

Key words: *Asset quality, banking sector, corruption, credit, financial system, rule of law.*

JEL CLASSIFICATION: G170, G200.

Conținutul lucrării. Sistemele financiare subdezvoltate din țările cu venituri sub nivelul mediu, cum este cazul Republicii Moldova, asigură o absorbție inadecvată a șocurilor și pot amplifica vulnerabilitățile macro-financiare care decurg din șocurile externe, împiedicând eforturile de a realiza o creștere puternică și durabilă și reducerea sărăciei. Țările sărace sunt deosebit de vulnerabile la oscilațiile ample ale prețurilor la materiile prime, variațiile în finanțarea externă (de exemplu, asistența externă, ISD și remitențele) și dezastrele naturale. Sistemele financiare subdezvoltate constrâng gama și eficacitatea instrumentelor disponibile de politică, împiedică transferul de risc, și pot genera adverse interacțiuni macro-financiare negative. Volatilitatea producției, prețurilor și volatilitatea fiscală rezultate impun pierderi considerabile în termeni de creștere și bunăstare.

Sistemele financiare din țările cu venituri mici dominate, de obicei, de sectoarele lor bancare sunt în mod tradițional relativ izolate de la evoluțiile financiare internaționale, având în vedere accesul limitat la finanțarea externă.

Cu o finanțare internă relativ stabilă din depozitele rezidente, amenințarea critică pentru stabilitatea financiară constă în cazul acestor țări în eroziunea calității activelor, Republica Moldova demonstrând în mod exemplar acest lucru.

Practica internațională demonstrează că eroziunea calității activelor poate, apărea ușor atunci când există:

- expansiunea rapidă a creditului într-un mediu de control intern slab și / sau de supraveghere limitată;
- expunerea excesivă la sectoare sau corporații specifice (o trăsătură comună în economiile nediversificate);
- creditare semnificativă de către bănci în beneficiul părților afiliate.

Există mai multe opinii referitoare la avantajele și dezavantajele *sistemelor financiare bazate pe bănci* (bank-based financial systems) și *sistemelor financiare bazate pe piața de capital* (market-based financial systems). Punctul de vedere care consideră băncile în calitate de fundament al sistemului financiar susține că sistemele financiare bazate pe bănci, în special în fazele incipiente ale dezvoltării economice și în cazul unui cadru instituțional slab, sunt mai indicate decât sistemele

financiare bazate pe piață pentru mobilizarea economiilor, alocarea de capital și exercitarea controlului corporativ. Opinia bazată pe rolul primordial al pieții de capital subliniază faptul că piețele prestează servicii financiare cheie care stimulează inovarea și creșterea pe termen lung. Alternativ, opinia legată de serviciile financiare (*the financial services view*) subliniază rolul băncilor și a piețelor de capital în cercetarea firmelor, exercitarea controlului corporativ, crearea dispozitivelor de gestionare a riscurilor, precum și mobilizarea economiilor societății pentru cele mai productive eforturi. Acest punct de vedere minimizează dezbaterile între opiniile care susțin băncile în calitate de element esențial al sistemului financiar și cele care consideră piața de capital în calitate de fundament al acestuia, subliniind calitatea serviciilor financiare produse și furnizate de întregul sistem financiar. Punctul de vedere legat de drept și finanțe (*law and finance view*), care reprezintă un caz special al abordării asupra serviciilor financiare, susține că sistemul juridic este determinantul principal al dezvoltării financiare. Astfel, punctul de vedere privind dreptul și finanțele subliniază rolul sistemului juridic în stimularea dezvoltării generale a sectorului financiar și, prin urmare, în creșterea de lungă durată.

Datele empirice nu oferă dovezi care să confirme punctul de vedere care argumentează avantajele sistemului financiar bazat pe bănci, nici punctul de vedere care susține sistemul financiar bazat pe piața de capital. Distincția între țări după structura financiară nu ajută la explicarea diferențelor între țări în ceea ce privește performanța economică pe termen lung. Mai degrabă, analiza comparativă între țări susține puternic punctul de vedere legat de serviciile financiare. Diferențierea țărilor după nivelul lor general de dezvoltare financiară ajută la explicarea deosebirilor existente între țări privitor la creșterea economică. Țările cu niveluri mai mari de dezvoltare financiară - măsurată prin indicatori agregați ai dezvoltării bancare și dezvoltării pieței de capital - beneficiază de rate substanțial mai mari de creștere economică. În plus, componenta de dezvoltare financiară explicată cu ajutorul indicatorilor - drepturile legale ale investitorilor externi și eficiența sistemului juridic în aplicarea acestor drepturi - este puternic și pozitiv legată de creșterea pe termen lung. Datele sunt în concordanță cu opinia că sistemul juridic influențează important dezvoltarea sectorului financiar, iar acest lucru influențează la rândul său, creșterea pe termen lung.

În acest sens, figura 1 reprezintă relația dintre puterea cu care este exercitată supremația legii și nivelul dezvoltării financiare. Prima variabilă este măsurată cu ajutorul *Rule of Law Index*, cea de-a doua – prin raportul dintre creditul privat acordat de către bănci sectorului privat și produsul intern brut (PIB). Din reprezentarea grafică reiese o dependență pozitivă indirectă dintre nivelul dezvoltării financiare și calitatea sistemelor juridice naționale: cu cât supremația legii este mai puternică, cu atât nivelul de dezvoltare financiară a țărilor este mai înalt, și invers.

Din figură reiese că Republica Moldova, înregistrând o valoare neînsemnată a Indicelui supremației legii (0,49 în 2016), demonstrează o dezvoltare insuficientă a sistemului ei bancar (raportul dintre creditul acordat sectorului bancar și PIB este de 26,8%).

Frauda extinsă și bine orchestrată în sistemul bancar din Moldova, având ca rezultat lichidarea în 2015 a trei bănci (BC „BANCA SOCIALĂ” S. A., Banca de Economii S. A. și BC „UNIBANK” S. A.) la un cost public de 12 la sută din PIB a reprezentat cel mai puternic șoc din istoria recentă a Moldovei.

În același an, ca urmare a structurii netransparente a acționarilor și angajării în operațiuni de creditare cu risc sporit, Banca Națională a Moldovei a instituit procedura de supraveghere specială asupra a 3 bănci (BC „MOLDOVA - AGROINDBANK” S. A., BC „Moldindconbank” S. A. și BC „VICTORIABANK” S.A., ce dețin în total 64.2 la sută din activele sectorului bancar moldovenesc).

Corupția și spălarea banilor prin sistemul bancar au fost posibile, printre altele, și din cauza ineficienței băncilor din Moldova.

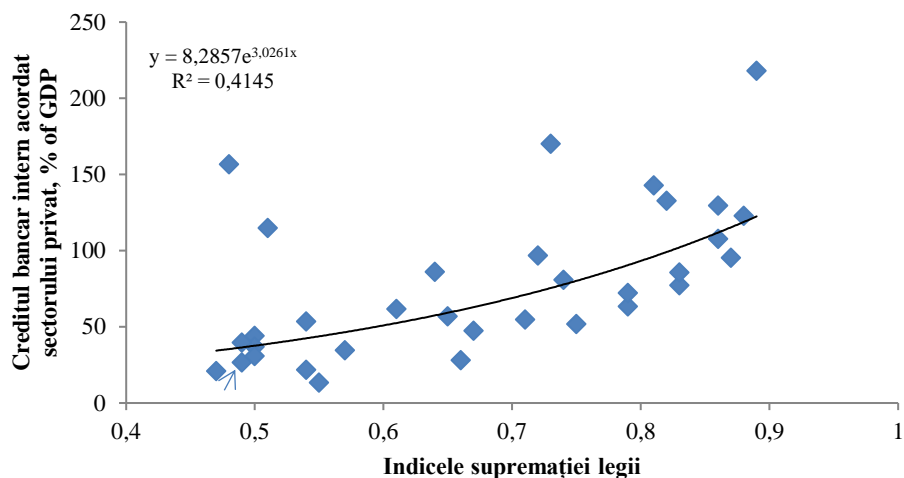

Figura 1. Dependența nivelului de dezvoltare a sectorului bancar de forța supremației legii, 2016.

Sursa: elaborat după The WJP Rule of Law Index Report (2016); The Worldbank Data.

Notă: ISO3 Country Codes.

Băncile din Moldova reprezintă o verigă din mecanismul complex de spălare de bani, în special din Rusia, la care sunt conectate bănci din alte țări foste-socialiste. Prin urmare, ineficiența sistemului bancar din Moldova poate genera instabilitate și la nivel regional, european și internațional. În consecință, crearea premiselor pentru activitatea eficientă a băncilor trebuie să devină o prioritate-cheie pentru guvern, mediul academic, societatea civilă și donatorii străini.

Figura 2 demonstrează existența unei legături negative indirecte dintre calitatea activelor și nivelul corupției: cu cât nivelul corupției este mai mare (Corruption perception index tinde spre ”0”), cu atât ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor bancare este mai mare.

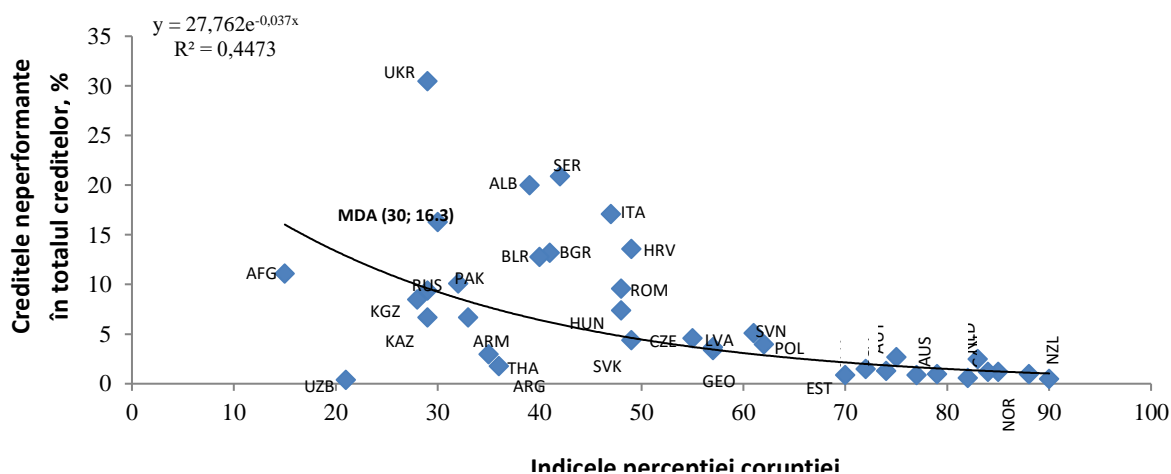

Figura 2. Dependența calității activelor bancare de nivelul corupției, 2016.

Sursa: elaborate după The World Bank Data; Transparency International Corruption Perceptions Index 2016 Surveys.

Următoarea explicație determină această dependență: în țările caracterizate printr-un nivel înalt al corupției băncile sunt tentate să acorde credite în condiții preferențiale, mergându-se până la acordarea de credite unor persoane juridice și fizice despre care băncile de la bun început cunosc că nu vor rambursa banii împrumutați.

Republica Moldova, înregistrând un *Corruption perception index* egal cu 30, demonstrează un nivel ridicat al corupției, manifestat, inclusiv printr-o pondere relativ ridicată a creditelor neperformante în totalul creditelor bancare (16,3% în 2016).

Nivelul înalt al creditelor neperformante are un impact puternic asupra indicatorilor de performanță a băncilor. Figura 3 reprezintă relația dintre calitatea activelor măsurată prin ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor bancare și rentabilitatea capitalului propriu la nivelul sistemului bancar din Republica Moldova. Concluzia care reiese din această reprezentare grafică sugerează că deteriorarea calității activelor reduce rentabilitatea financiară a băncilor.

Fiind presată de societatea civilă, partenerii externi de dezvoltare, instituțiile financiare internaționale, Banca Națională a Moldovei, în calitatea ei de autoritate supremă de supraveghere bancară, a trebuit să-și reconsidere atitudinea și metodologia de supraveghere, deși cadrul instituțional al supravegherii rămâne a fi unul din factorii cheie în producerea ilegalităților în sistemul bancar din Republica Moldova.

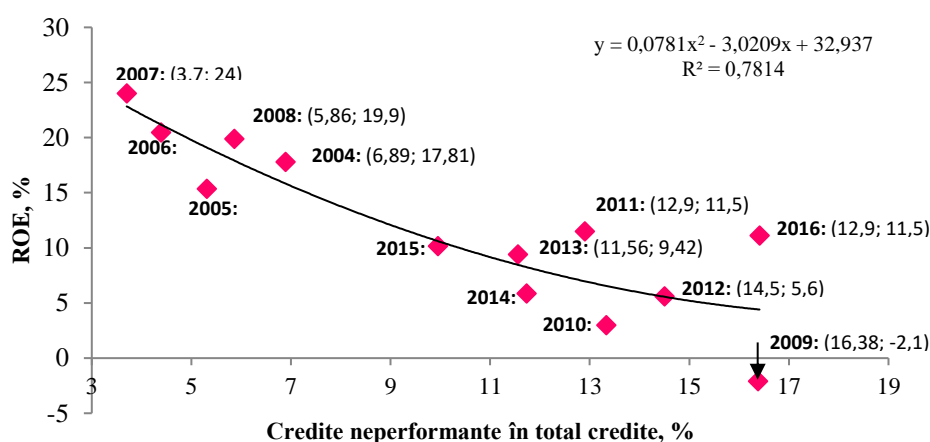

Figura 3. Calitatea activelor bancare și ROE la nivelul sistemului bancar al Republicii Moldova, 2004-2016.

Sursa: elaborat după informația Băncii Naționale a Moldovei.

În acest context, prezintă interes analiza dinamicii creditelor noi acordate de bănci. După cum urmează din figura 4, cea mai pronunțată creștere a creditelor bancare noi (față de anul precedent) a fost înregistrată în 2014. În același timp, în anii 2009, 2012, 2015 și 2016 s-au înregistrat reduceri considerabile ale volumului creditelor bancare noi acordate.

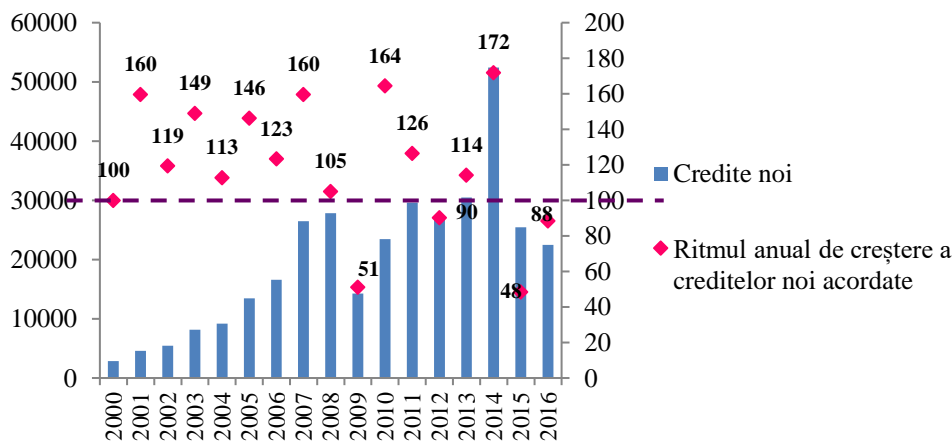

Figura 4. Creditele noi acordate de băncile din Republica Moldova, 2000-2016.

Sursa: elaborat după informația Băncii Naționale a Moldovei.

Referindu-ne la anul 2016, declinul activității de creditare se explică, în special, prin cererea anemică la credite, precum și prin atitudinea ”prudentă” aplicată de bănci față de potențialii debitori în contextul în care șase bănci au eșuat în gestionarea activității lor de creditare. În același timp, băncile și-au majorat de 2 ori investițiile în valorile mobiliare (certIFICATELE BĂNCII NAȚIONALE ȘI VALORILE MOBILIARE DE STAT), constituind 15% din totalul activelor. Celelalte active, acestea constituind 37% din totalul activelor, sunt păstrate în conturile deschise la Banca Națională, în alte bănci, în numerar ș.a. Observăm, astfel, o schimbare a modelului de afaceri al băncilor din Republica Moldova, când activitatea de bază nu mai este reprezentată de activitatea de creditare, băncile orientându-se spre activități mai puțin profitabile.

În consecință, băncile înregistrează valori mult prea mari ale raportului dintre cheltuieli și venituri (figura 5).

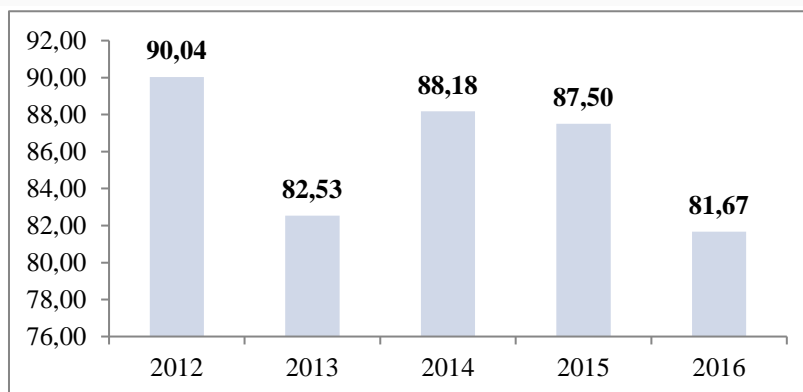

Figura 5. Raportul dintre cheltuieli și venituri pe sistemul bancar din Republica Moldova.

Sursa: elaborat după informația Băncii Naționale a Moldovei.

Tabelul 1 prezintă pentru comparație valorile înregistrate de băncile unor țări din UE pentru raportul dintre cheltuieli și venituri, nivelul acestuia fiind cu mult sub cel obținut de băncile din Republica Moldova și care trebuie tratat ca fiind nesustenabil din punct de vedere financiar.

Tabelul 1. Raportul dintre cheltuieli și venituri în unele țări din UE, %

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Polonia	50,2	48,9	49,7	50,3	49,6	48,9	48,1
Cehia	52,4	50,7	50,9	52,8	51,9	51,0	49,9
Slovacia	54,6	49,6	61,0	56,0	54,7	54,2	54,0
Ungaria	58,6	53,8	79,7	69,3	66,4	70,0	69,1
România	51,4	55,0	58,9	55,7	57,2	59,4	59,9
Bulgaria	48,8	50,0	52,0	53,5	50,5	51,7	51,6
Croația	48,3	47,9	51,7	52,2	51,8	51,8	52,0
Slovenia	52,2	53,7	47,4	66,1	53,9	53,3	51,3

Sursa: elaborat de autor în baza Studiului Deloitte România ”Băncile și creșterea economică – lecțiile trecutului pentru un viitor mai bun”, 2015

CONCLUZII

Corupția reprezintă un obstacol major în calea progresului economic al Republicii Moldova, implicit al dezvoltării sistemului ei bancar. În acest sens, reformele structurale trebuie să joace rolul central. Deoarece este puțin probabil ca societatea moldovenească să poată gestiona singură această problemă, sprijinul și condiționalitatea UE sunt cruciale pentru reușita reformelor.

În același timp, autoritățile administrației publice ale Republicii Moldova trebuie să demonstreze angajamentul vizibil în combaterea corupției, aducerea în fața justiției a celor găsiți vinovați de corupție și furtul resurselor publice.

Se impune, totodată, examinarea, în colaborare cu partenerii de dezvoltare și donatorii externi, a celor mai bune opțiuni de gestionare a fondurilor returnate, ținând cont de efectele importante de semnalizare asupra publicului.

Trebuie soluționate vulnerabilitățile de lungă durată cu privire la proprietatea, guvernanta și supravegherea sectorului financiar. Situația din sectorul bancar trebuie normalizată pentru a permite fluxuri sporite de credite către sectorul privat. Pentru a proteja sectorul bancar de interesele personale și de grup puternic și adânc înrădăcinate, trebuie să fie implementate și aplicate cu strictețe garanții eficiente de supraveghere și reglementare.

Tabelul 2. Problemele cu care se confruntă sistemul financiar din Republica Moldova și soluțiile potențiale

Probleme	Soluții posibile pentru sistemul bancar din Republica Moldova
Insuficiența concurenței; costuri ridicate de intermediere; management și guvernare corporativă neadecvată; supraveghere neadecvată	Proprietate străină asupra intermediarilor financiari
Potențialul limitat de creștere a intermedierei de piață; diversificarea redusă a riscului și vulnerabilitatea sporită la șocuri; profitul limitat al investitorilor străini	Piețe financiare regionale
Absența sau calitatea redusă a elementelor de infrastructură determinate de costurile de organizare ridicate; lipsa sau insuficiența concurenței; problema asigurării independenței operaționale a instituțiilor de reglementare	Infrastructură sau servicii de infrastructură regională (inclusiv, reglementarea)
Parametrii de reglementare ordinară nu sunt potriviți pentru sistemele financiare mici; fragilitate financiară ridicată	Reglementări adaptate (Acordul de Asociere între UE și Republica Moldova)
Proiecte neomogene; diversificare neadecvată (risc, împrumuturi insider)	Fluxuri deschise de capital
Riscuri și costuri ridicate aferente tranzacțiilor transfrontaliere	Valută comună (sau străină)

Tabelul 2 sintetizează problemele cu care se confruntă sistemul financiar din Republica Moldova și formulează soluții posibile pentru creșterea calității sistemului financiar.

BIBLIOGRAFIE

1. Deloitte Romania. *Băncile și creșterea economică – lecțiile trecutului pentru un viitor mai bun*, 2015. [online] Available at: https://www.cpbr.ro/uploads/fisiere/f62_deloitte%20banking%20study%202015%20ro-small.pdf.pdf > [Accessed 11 September 2017].
2. The World Justice Project. *The WJP Rule of Law Index Report, 2016*. [online] Available at: https://worldjusticeproject.org/sites/default/files/documents/RoLI_Final-Digital_0.pdf > [Accessed 5 September 2017].
3. Transparency International. *The Corruption Perceptions Index Surveys, 2016*. [online] Available at: https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016#table > [Accessed 6 September 2017].

DATORIA EXTERNĂ A REPUBLICII MOLDOVA LA ETAPA ACTUALĂ: EVALUĂRI, TENDINȚE, POLITICI

¹Dr., prof.univ., Oleg STRATULAT, ²Dr., conf.univ., Ana CÎRLAN

^{1,2}Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md

Abstract

The various crises and their effects in the modern world, in fact, overturned several theories and determined new economic and social problems. In response to these crises, the challenges determined the conceptual and functional aspect of financial mechanisms.

In the evolution of national economies, there are frequent situations when internal resources are not sufficient to meet the needs. In the international financial practices, the foreign loans, expressed in value form, at their turn generate the external debt phenomenon.

In the present study, we have the purpose to analyze the evolution of the external debt of the Republic of Moldova and to highlight the outlined trends, in the current situation.

Key words: external borrowing, external debt, external loans, interest rate, external debt policy, etc.

JEL CLASSIFICATION: H63

Istoria împrumutării externe a Republicii Moldova depășește un sfert de secol. În această perioadă, datoria externă a Republicii Moldova a cunoscut diferite evoluții, iar politicile în domeniu au fost cele mai diverse.

În prezent, s-au cristalizat anumite atitudini, atât în sectorul public, cât și cel privat, față de împrumutarea externă, fundamentate pe conjunctura economică, politicile publice, intereselor private etc.

În vederea sesizării esenței proceselor din domeniu, vom analiza evoluția indicatorilor macroeconomici de rigoare, în perioada ultimilor cinci ani.

În tabelul 1, din Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2016, a fost selectată o garnitură de indicatori macroeconomici, care permit suficient de exact să contureze tendințele privind evoluția datoriei externe și să caracterizeze factorii întemeietori ale acestora.

**Tabelul 1. Evoluția indicatorilor macroeconomici ai Republicii Moldova
în perioada anilor 2012-2016 (mil. USD)**

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Produsul intern brut	7 016	7 284	7 983	7 981	6 514	6 773
Volumul exportului	1 742,5	1 687,51	1 898,13	1 816,49	1 506,94	1
Populația, loc	3 560 430	3 559 541	3 559 497	3 557 634	3 555 159	3 553
Rezerva valutară	1 965,32	2 515	2 820,63	2 156,63	1 756,81	2
Datoria externă, total	5 358,91	6 019,82	6 674,37	6 570,25	6 338,39	6
<i>inclusiv:</i>						
Sectorul guvernamental	1 157,92	1 265,59	1 305,17	1 320,37	1 353,69	1 481,22
Autoritatea monetară	327,05	467,34	445,07	390,70	339,29	292,28
Bănci	544,11	581,82	856,84	579,32	351,56	334,77
Alte sectoare	2 372,8	2 665,71	2 933,10	3 146,41	3 200,75	2
Investiții directe: creditare intragrup	957,03	1 039,36	1 134,19	1 133,45	1 093,10	1

Sursa: Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2016 [online]. [citat 08 octombrie 2017].

Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-pentru-anul-2016-date-provizorii>.

Statistica prezentată mai sus ne oferă posibilitatea de a analiza evoluția indicatorilor de nivel, structură și de povară a datoriei externe în perioada anilor 2012-2016.

Cu toate că este evidentă tendința de majorare a datoriei externe, indicatorii specifici de creștere, calculați în baza datelor inițiale din tabelul 1 și reflectați în tabelul 2, furnizează informații pentru un tablou mai detaliat.

Tabelul 2. Evoluția indicatorilor datoriei externe în perioada anilor 2012- 2016 (stoc la sfârșitul anului)

	Creșterea absolută anuală MDL	Creșterea relativă anuală, %	Creșterea absolută față de perioada de bază, MDL	Creșterea relativă față de perioada de bază, %
Anul	$\Delta DE_{t/t-1}$	$I_{DE_{t/t-1}}$	$\Delta DE_{t/0}$	$I_{DE_{t/0}}$
2012	660,91	12,33	660,91	12,33
2013	654,55	10,87	1 315,46	24,54
2014	-104,12	-1,56	1 211,34	22,60
2015	-231,86	-3,53	979,49	18,28
2016	256,3	4,04	1 235,78	23,06

Sursa: elaborat de autor în baza datelor din tabelul 1.

După cum se observă, indicatorii de creșterea anuală ne semnalează majorări masive ale datoriei externe în anii 2012 și 2013, și diminuări moderate în anii 2014 și 2015. Acestea au generat tendința de creștere a datoriei externe pe întreaga perioadă analizată cu următorii parametri cantitativi: creșterea absolută totală ($\Delta DE_{t/0}$) alcătuiește 1 235,78 mln. lei, iar creșterea relativă ($I_{DE_{t/0}}$) - 23,06%.

Creșterea datoriei externe cu un sfert, în cinci ani, este un semnal de îndatorare rapidă.

Interes prezintă rezultatele analizei evoluției structurii datoriei externe. În tabelul 3 sunt reflectați indicatorii specifici măsurării structurii și dinamicii acesteia.

Tabelul 3. Evoluția structurii datoriei externe, pe debitori, în perioada anilor 2012-2016 (la sfârșitul anului)

	2011	2012		2013			2014			2015			2016			
	W	W	$I_{w_{t/t-1}}$	$I_{p_{t/0}}$	W	$I_{w_{t/t-1}}$	$I_{p_{t/0}}$	W	$I_{w_{t/t-1}}$	$I_{w_{t/0}}$	W	$I_{w_{t/t-1}}$	$I_{p_{t/0}}$	W	$I_{w_{t/t-1}}$	$I_{w_{t/0}}$
Datoria externă, total	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
<i>inclusiv:</i> Sectorul guvernamental	21,6	21,0	-2,8	-2,8	19,6	-6,7	-9,3	20,1	2,6	-6,9	21,4	6,5	-0,9	22,5	5,1	4,2
Autoritate	6,1	7,8	27,9	27,9	6,7	-14,1	9,8	5,9	-11,9	-3,3	5,4	-8,5	-11,5	4,4	-18,5	-27,9
Bănci	10,2	9,7	-4,9	-4,9	12,8	31,9	25,5	8,8	-31,3	-13,7	5,5	-37,5	-46,1	5,1	-7,3	-50,0
Alte sectoare	44,3	44,3	-	-	43,9	-0,9	-0,9	47,9	9,1	8,1	50,5	5,4	14,0	42,7	-15,4	-3,6
Investiții directe: creditare intragrup	17,9	17,3	-3,4	-3,4	17,0	-1,7	-5,0	17,5	2,9	-2,2	17,2	-1,7	-3,9	25,4	47,7	41,9

Sursa: elaborat de autor în baza datelor din tabelul 1.

În primul rând, vom menționa că ponderea cea mai mare în datoria externă (w) revine unor domenii, înglobate în statistică cu denumirea „alte sectoare⁸”. În perioada analizată indicatorul respectiv s-a diminuat cu 1,6%, de la 44,3% în 2011 până la 42,7% în 2016. În descreștere a fost și

⁸Alte sectoare - împrumuturi, credite comerciale, alte angajamente aferente datoriei (inclusiv, datoria pentru resurse energetice).

datoria externă care revine pe seama băncilor (-5,1%), de la 10,2% în 2011 până la 5,1 % în 2016, și autorității monetare (1,8%), de la 6,1% în 2011 până la 4,4% în 2016. În același timp au crescut împrumuturile din străinătate ale guvernului, cu 1,5%, și a investițiilor directe din credite, cu 8,3%.

Un interes aparte prezintă analiza indicatorilor de povară a datoriei externe. Din ansamblul acestora, au fost calculați indicatorii de pondere a datoriei externe în PIB, în export și per locuitor, rezultatele fiind reflectate în tabelul 4.

Tabelul 4. Evoluția indicatorilor relativi de îndatorare în perioada 2012 - 2016 (la sfârșitul anului)

Anul	Ponderea datoriei externe în PIB, %			Ponderea datoriei externe în export, %			Datoria externă pe locuitor		
	PDE _{PIB} %	I _{PDE_t/t-1} %	I _{PDE_t/0} %	PDE _x %	I _{PDE_x/t-1} %	I _{PDE_x/0} %	PDE _p \$	I _{PDE_p/t-1} %	I _{PDE_p/0} %
2011	76,38	-		307,54	-		1 505,13	-	
2012	82,64	8,2	8,2	356,73	16,0	16,0	1 691,18	12,4	12,4
2013	83,63	1,2	9,5	351,63	-1,4	14,3	1 875,09	10,9	24,6
2014	82,32	-1,6	7,8	361,70	2,8	17,6	1 846, 80	-1,5	21,1
2015	97,30	18,2	27,4	420,61	16,3	36,8	1 782,87	-3,5	18,5
2016	97,37	0,1	27,5	426,20	1,4	38,6	1 856,06	4,1	23,3

Sursa: elaborat de autor în baza datelor din tabelul 1.

Modificarea ponderii datoriei externe în PIB pe ani ($I_{PDE_t/t-1}$), denotă fluctuații neuniforme. Cea mai mare creștere anuală a fost înregistrată în anul 2015 (+14,98%), iar cea mai mică în anul 2014 (-1,31%). Cât privește evoluția ponderii datoriei externe în PIB în perioada analizată ($I_{PDE_t/0}$), aceasta, pornind de la 76,38% în 2011 a ajuns la 97,37% în 2016. În așa mod, datoria externă cu puțin diferă de mărimea PIB anual.

Aceleași fluctuații neuniforme, fără sincronizare, pe ani, sunt proprii și modificării ponderii datoriei externe în export. Așa, cea mai mare creștere anuală a indicatorului ($I_{PDE_x/t-1}$) a fost înregistrată în anul 2015 și a constituit 58,91%, iar cea mai mică a fost în anul 2013, alcătuint 5,1%. Cât privește mărimea însăși a ponderii datoriei externe în export (PDE_x), aceasta, în perioada analizată, a crescut cu 38,58%, majorându-se constant de la 307,54%, în 2011, până la 426,20%, în 2016.

Respectiv, datoria internă depășește de 4,25 ori volumul exportului anual, semnal alarmant în acumularea datoriei externe în raport cu capacitățile economiei de a genera intrări de valută.

Tendința de creștere a poverii datoriei externe este semnalată încă de un indicator – datoria externă pe un locuitor (PDE_p). Acest indicator a evoluat de la \$1 505,13, în 2011, până la \$1 856,06 în 2016, mărindu-se în perioada analizată cu \$ 350,93. Cu toate că sumele, în dolari americani, la prima vedere, par a fi nesemnificative, în corelație cu veniturile populației în lei, este simțitoare.

În finalul analizei, vom mai aborda un indicator, utilizat tradițional în asemenea cazuri gradul de acoperire a datoriei externe prin rezervele valutare internaționale. Pentru sesizarea tendințelor acestuia, vom apela la diagrama evoluției lui în perioada respectivă, reprezentată în figura 1.

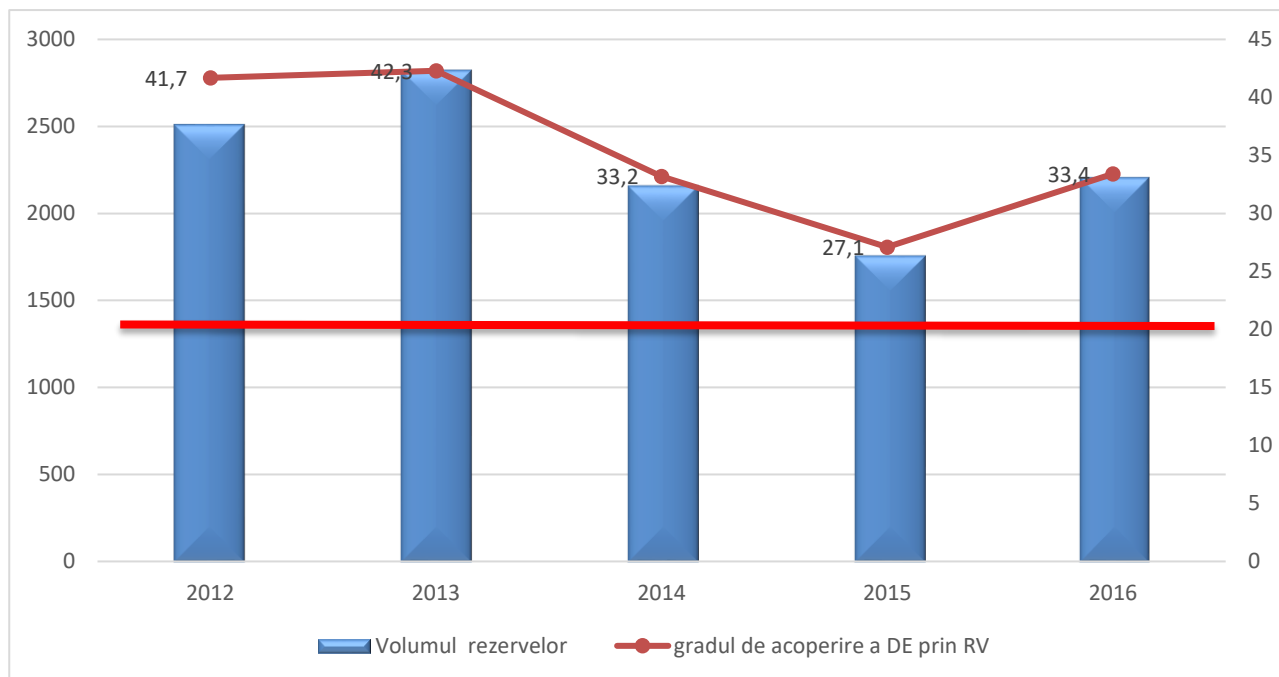

Figura 1. Diagrama gradului de acoperire a datoriei externe prin rezerve valutare internaționale în perioada anilor 2012-2016, (stoc la sfârșitul anului).

Sursa: *elaborat de autor* în baza datelor din tabelul 1.

După cum se vede, în anii 2014-2016, rezerva valutară a fost capabilă să acopere numai 33,2%, 27,1% și 33,4% din datoria externă. Scăderea mărimii indicatorului este motivată, în principal, de diminuarea rezervelor valutare, utilizate în perioada respectivă pentru evitarea prăbușirii monedei naționale, în urma mega delapidărilor din sistemul bancar național. Cu toate că acest indicator este unul indirect de evaluare a stării datoriei externe, semnalele acestuia nu sunt de neglijat.

Așa dar, indicatorii analizați mai sus, univoc relatează existența unei tendințe constante, în perioada ultimilor cinci ani, de creștere moderată a datoriei externe.

Conturarea asemenea tendințe, este rezultatul politicilor de finanțare, aplicate de debitorii respectivi.

Guvernul nu poate finanța obiectivele propuse, uneori ambițioase, ca să nu zicem populiste, din modestele resurse, generate de economie și insuficient colectate de fisc. Din acest motiv, în an electoral, împrumuturile din străinătate ale administrației publice vor crește.

Sectorul bancar, în perioada analizată, practic și-a înjumătățit datoria față de străinătate. Rezultatul este cauzat nu atât de politica Băncii Naționale și a băncilor, cât de conjunctura economică internă. Acestea sau orientat la resursele interne, care sunt îndeajuns și, principalul, sunt ieftine.

Creșterea datoriei externe pe segmentul investiții directe – creditare intra-grup⁹, cea ce reprezintă angajamentele față de investitorii străini, este determinată de politica de producție și financiară a societăților comerciale internaționale respective, care, în conjunctura economică actuală, urmărește extinderea prezenței lor în economia autohtonă.

Aspirația slabă de diminuare a datoriilor altor sectoare este rezultatul reducerii creditelor comerciale din străinătate, în general fiind un fapt salutar.

⁹ investițiile directe – creditare intra-grup includ: a) împrumuturi primite de la firme-mame sau filiale, plasate peste hotare, și b) arierate de principal și dobândă la aceste împrumuturi.

Așa dar, tendințele în evoluția datoriei externe sunt clare, iar factorii generatori – plauzibili. Însă, intriga vine din direcția politicilor, care se vor aplica, și efectelor, care se vor etala în domeniul datoriei externe în perspectivă?

Este cert, că în perioadă scurtă și medie, datoria externă, în ansamblu, va crește. Creșterea respectivă va fi încurajată de aspirațiile vădite ale guvernului pentru împrumuturile din străinătate. Aceasta se va întâmpla, în pofida declarațiilor de țintire a „reducerii a datoriei publice externe”.

În **CONCLUZIE**, vom reitiera că este foarte important, pentru ca guvernul să determine și să stabilească nivelul optim de îndatorare, pe care, economia, îl poate suporta. Iar împrumuturile să fie contractate în strictă concordanță cu necesitățile și posibilitățile economice și sociale. Valorificarea acestora trebuie realizată cu un randament cât mai sporit, inclusiv, din perspectiva dezvoltării capacităților de rambursare ale datoriei externe, în vederea evitării declanșării unei crize de lichiditate și solvabilitate.

BIBLIOGRAFIE

¹ Politica împrumuturilor externe: experiența unui deceniu de tranziție// Problemele regionale în contextul procesului de globalizare / Materialele Simpozionului internațional, 9-10 octombrie 2002, Chișinău, Republica Moldova. Chișinău: A.S.E.M., 2002, p. 108-111.

¹ *Conturile internaționale ale Republicii Moldova pentru anul 2016* [online]. [citată 08 octombrie 2017]. Disponibil: <https://www.bnm.md/ro/content/conturile-internationale-ale-republicii-moldova-pentru-anul-2016-date-provizorii>.

¹ *Strategia privind managementul datoriei de stat pe termen mediu (2014-2016)* [online]. [citată 08 octombrie 2017]. Disponibil: <http://www.minfin.md/ro/publicdebt/statedebt/>

ASPECTE PRIVIND CONTABILITATEA ȘI RAPORTAREA ACTIVELOR FINANCIARE

¹*Dr. hab., prof.univ., Viorel ȚURCANU,* ²*Drd., Marcela FOCȘA*

^{1,2}*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

In the economic activity of entities increase the role and the value of financial assets once with the economic and financial development of countries and the wider integration at regional and international level. For these reasons the assets accounting and its financial reporting research are current, in order to optimize and to make appropriate the information for decision-making process. These issues will be examined in this paper in terms of the changes taking place at the organization and methodology of accounting in Republic of Moldova linked to adapting the accounting provisions to the requirements of European Union Directive 2013/34. However, account will be taken of the most accounting questions financial assets that remain the focus of IFRS.

Under these circumstances, the authors try to help the domestic specialists for the solution existing problems and propose the models for accounting and reporting of financial assets. Research methods are: examining the existing practice, comparing the accounting provisions of RM, IFRS and EU.

Key words: *accounting, evaluation, financial assets, financial instruments, financial reporting, recognition*

JEL CLASSIFICATION: M41

Indiscutabil este faptul, că orice entitate dispune de activitatea de bază, spre care se îndreaptă principalele resurse. Însă deseori pot fi și resurse suplimentare semnificative, numite „libere”. Acestea, ca și cele folosite în activitatea ordinară, pot avea o însemnătate majoră și dacă sunt utilizate eficient, ele pot contribui la procesul de asigurare a rezistenței entității pe piața concurențială. Totodată, aceste resurse modifică în sens pozitiv structura activelor prezentate în bilanț, având o capacitate de lichiditate mai mare decât activele materiale și intangibile. Resursele libere pot fi utilizate, în primul rând, cu scopul investiției în capitalul social al altor entități și acordării unor împrumuturi persoanelor terțe. Luând în considerare particularitățile indicate, în componența activelor entității, resursele în cauză sunt separate aparte. Astfel, a apărut necesitatea elaborării unor metode deosebite de evaluare și contabilizare a acestor elemente, optimizării structurii riscurilor care parvin în legătură cu încheierea contractelor financiare. Pentru informarea la timp și pe deplin a utilizatorilor de informație despre aceste elemente, trebuie de îmbunătățit formatul și conținutul situațiilor financiare respective.

Este important, mai întâi, de precizat *noțiunea* contabilă a resurselor financiare aplicată în diferite sisteme contabile, ceea ce înseamnă de fapt modul de *recunoaștere* a acestora. În Standardele Naționale de Contabilitate (SNC) se folosește denumirea de „investiții financiare” și respectiv a fost elaborat un standard special „Creanțe și investiții financiare”. Însă apare întrebarea, ce au comun creanțele cu investițiile financiare ca să fie incluse într-un standard unic? Creanțele, conform acestui standard, sunt drepturi ale entității ce decurg din evenimente trecute, iar investițiile financiare – active sub diferite forme: valori mobiliare, cote de participație în capitalul altor entități și alte active, deținute de entitate în scopul obținerii veniturilor [1]. După părerea noastră, trebuia de elaborat un standard aparte privind investițiile financiare cu un conținut mai larg, iar în privința creanțelor era de ajuns de specificat niște cerințe doar în SNC „Prezentarea situațiilor financiare”.

În cadrul Standardelor Internaționale de Raportare Financiară (IFRS) se cunoaște o noțiune largă - de „instrumente financiare”. Consiliul pentru standardele internaționale (IASB) a acordat o mare însemnătate acestora, deoarece a elaborat un set de standarde: IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare”, IAS 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”, IFRS 7 „Instrumente

financiare: informații de furnizat”, IFRS 9 „Instrumente financiare”. De ce toate standardele nominalizate poartă denumirea de „instrumente financiare”? Fiindcă îmbină două tipuri de elemente ale raportării financiare – active și datorii. În acest context, conform IAS 32, „instrumentul financiar este orice contract care are ca rezultat apariția simultană la o entitate – al unui activ financiar, iar la altă entitate – a unei datorii financiare” [2].

Directiva Uniunii Europene (UE) 2013/34/UE la general folosește la fel termenul de „instrumente financiare”, iar la concret – active financiare. De exemplu, capitolul III al bilanțului, recomandat țărilor membre ale UE, se numește „Active financiare”. Și în IAS 1 „Prezentarea situațiilor financiare” se subliniază cerința ca în Situația privind poziția financiară a entității, să fie evidențiate ca element aparte activele financiare. Numai în formatul bilanțului aplicat la entitățile din Republica Moldova în compartimentele „Active imobilizate” și „Active circulante” există posturi cu denumirea „Investiții financiare” [3].

Componența acestor elemente contabile în trei sisteme este prezentată în tabelul 1.

Tabelul 1. Opinii, referitoare la subiectul studiat, prezente în diverse sisteme contabile

IFRS	Directiva UE	SNC, Republica Moldova
<i>Active financiare</i>	<i>Active financiare</i>	<i>Investiții financiare</i>
<ol style="list-style-type: none"> 1. Numerarul 2. Instrumente de capital ale altei companii 3. Dreptul de a primi numerar sau alte active financiare ale altei entități 4. Dreptul de a schimba instrumente financiare cu alte companii în condiții favorabile 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Acțiuni deținute la întreprinderi afiliate 2. Împrumuturi acordate întreprinderilor afiliate 3. Interese de participare 4. Împrumuturi acordate întreprinderii legate 5. Investiții deținute ca imobilizări 6. Acțiuni sau părți sociale proprii 7. Alte împrumuturi și investiții 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Investiții financiare pe termen lung în părți neafiliate 2. Investiții financiare pe termen lung în părți afiliate 3. Investiții financiare curente în părți neafiliate 4. Investiții financiare curente în părți afiliate

Astfel, în cadrul IFRS se observă că componența activelor financiare constă nu numai din instrumente de capital ale altei companii, de exemplu, acțiunile procurate, dar și numerarul și unele drepturi provenite din contracte financiare. Când privește numerarul, presupunem că se consideră ca activ financiar doar partea acestuia, care apare la entitate din condiții contractuale. În Directiva UE [4] activele financiare sunt grupate pe tipuri de active financiare, inclusiv și cu specificarea întreprinderilor afiliate. Însă, considerăm neargumentată includerea investițiilor imobiliare în componența activelor financiare, care sunt prezentate în tabel cu denumirea de „investiții deținute ca imobilizări” (p.5). În SNC existente elementelor analizate li s-a aplicat denumirea de „investiții financiare”. Aici se pune semnul egal între „investiții” și „active”, însă, după cum vom observa în continuare, activele financiare nu constau numai din investiții. Totodată, poate fi pusă la îndoială gruparea „investițiilor” în cele neafiliate și afiliate. Sperăm că, după modificările efectuate în sistemul contabil moldovenesc pentru racordarea la Directiva UE, vor fi precizate și toate denumirile elementelor situațiilor financiare, inclusiv referitoare la resursele financiare.

Luând în considerare prevederile IFRS și a Directivei europene menționate, considerăm argumentată noțiunea de „active financiare”, care se încadrează în partea respectivă a bilanțului – „Active”. De aceea ea se folosește de către autori și în lucrarea dată.

Încă o problemă, care trebuie examinată, este *modul de evaluare* a activelor financiare. În cadrul standardelor internaționale, această chestiune se prezintă minuțios în IFRS 9 „Instrumente financiare” [5]. Conform prevederilor acestui standard, activele financiare la recunoaștere sunt evaluate la valoarea justă, iar ulterior - la costul amortizat sau la valoarea justă.

În scopul determinării metodei de evaluare aplicate activului financiar, a fost elaborat un model de afaceri, conform căruia activele financiare sunt grupate în *instrumente de datorie și instrumente de capital propriu*. Criteriul de grupare este fluxul de trezorerie pe fiecare activ financiar. În rezultatul analizei acestuia se determină dacă el este reprezentat prin plata principalului sau pe altă cale. Dacă se atestă posibilitatea determinării mărimii și stabilirii termenului fluxului de trezorerie, activul financiar se identifică ca investiție în instrument de datorii, în caz contrar – ca investiție în instrument de capital propriu.

La costul amortizat se evaluează investițiile în instrumentele de datorie, în cazul când, conform modelului de afaceri al entității, se prevede primirea numerarului la utilizarea acestora. Fluxul de numerar sunt plățile în termeni stabiliți ai principalului și a dobânzii aferentă. Pentru calculul sumei amortizării activului financiar, IFRS 9 recomandă metoda ratei efective a dobânzii. Această rată coincide cu rata de actualizare a fluxului plăților de numerar, care se așteaptă în viitor. Deci costul amortizat este valoarea inițială a activului financiar, diminuată sau majorată cu suma amortizării acumulate și cu scăderea plăților de rambursare a datoriei de bază. Exemple de investiții în instrumente de datorie sunt: obligații cu termen determinat de stingere, obligații cu rata variată a dobânzii, obligații convertibile și altele.

Conform IFRS 9, entitatea poate evalua investițiile în instrumente de datorie la valoarea justă, reflectând modificările apărute în profit sau pierdere, atunci când aceasta asigură imaginea fidelă a raportării financiare. Pentru instrumentele care circulă pe piață sub acoperirea unui activ, valoarea justă reprezintă prețul curent al cererii. În caz contrar, este necesar de a dezvălui diapazonul total de valori care, după cum se presupune, determină valoarea justă.

Investițiile în instrumente de capital nu conduc la apariția fluxurilor de trezorerie, iar termenul deținerii acestora, de regulă, este nedeterminat, de aceea ele se evaluează la valoarea justă. Pentru reflectarea modificărilor valorii juste, în acest caz, entitatea poate alege una din variantele posibile: la profit sau pierdere; în componența venitului global.

Directiva 2013/34/UE (4) acordă o atenție deosebită evaluării elementelor recunoscute în situațiile financiare și înaintea o metodologie unică, specificând că ele „se evaluează în conformitate cu principiul prețului de achiziție sau al costului de producție” (art. 6). Totuși entitățile pot alege și una din variantele alternative: valoarea reevaluată sau valoarea justă (art. 7, 8). Cât privește activele financiare, în articolul 8, p.1 (a) al acestui document se subliniază că „statele membre pot permite sau impune tuturor întreprinderilor, să evalueze instrumentele financiare, inclusiv instrumentele financiare derivate, la valoarea justă”. Tot în acest articol se explică modul de determinare a valorii juste.

SNC „Creanțe și investiții financiare” examinează evaluarea investițiilor financiare, divizându-le în: a) valori mobiliare și cote de participație; b) alte investiții financiare [1].

Inițial valorile mobiliare se evaluează la costul de intrare a acestora, iar la data raportării – la costul de intrare, la costul ajustat sau la valoarea justă. La costul ajustat, conform standardului, se evaluează obligațiunile ale căror cost de intrare diferă de valoarea nominală a acestora (p.62). Probabil că se are în vedere costul amortizat. În p.73 al acestui standard, este specificat că diferența dintre valoarea justă și valoarea contabilă a valorilor mobiliare, cotate pe piața financiară, se înregistrează ca cheltuieli sau venituri financiare curente, însă IFRS recomandă ca această diferență să fie reflectată direct la profit sau pierdere.

La alte investiții financiare se referă împrumuturile acordate și depozitele bancare, evaluarea cărora se efectuează la valoarea nominală. SNC menționat nu explică modul de determinare a valorii juste în condițiile pieței financiare din Moldova, ceea ce rămâne o problemă.

Contabilitatea operațiilor aferente activelor financiare are specificul său. Se cunoaște faptul, că pentru a înregistra faptele economice în contabilitate, în primul rând, trebuie stabilit *nomenclatorul conturilor contabile* respective. În opinia noastră, criteriul principal de evidențiere a conturilor este principiul semnificației, în cazul dat, valoarea tipurilor sau grupelor de active financiare. Totodată, este important de ales și criteriul de grupare a activelor financiare. În Planul

general de conturi contabile [6] pentru contabilizarea acestor elemente sunt prevăzute conturi în corespundere cu clasificarea investițiilor financiare (tab. 1). Astfel, sunt adoptate două conturi pentru investițiile financiare pe termen lung (141 „Investiții financiare pe termen lung în părți neafiliate”, 142 „Investiții financiare pe termen lung în părți afiliate”) și două conturi pentru investițiile financiare curente (251 „Investiții financiare curente în părți neafiliate”, 252 „Investiții financiare curente în părți afiliate”). Respectiv, din aceste patru conturi, două conturi sunt dedicate investițiilor în părți neafiliate și două – în părți afiliate. Considerăm că această grupare a conturilor nu este cea mai reușită, deoarece conturile contabile trebuie să reprezinte în fond nu acțiunea, dar activul identificat. Cu atât mai mult că în subconturile, deschise la fiecare din aceste patru conturi nominalizate, se repetă câte 5 tipuri de active. La fel, un neajuns este lipsa unui cont contabil pentru evidența instrumentelor financiare derivate.

În opinia noastră, mai reușită este propunerea autorilor lucrării [7], care în calitate de bază pentru evidențiere a conturilor recomandă metoda de evaluare adoptată:

- a) active financiare, evaluate la valoarea amortizată;
- b) active financiare , evaluate la valoarea justă, destinate vânzării;
- c) active financiare, evaluate la valoarea justă.

În calitate de subconturi la conturile de bază sunt specificate tipurile de active financiare, însă nu repetate în fiecare cont, dar după necesitate, concretizate.

La *activele financiare pe termen lung* se referă: 1) creanțele comerciale cu plăți amânate; 2) cambiile de primit; 3) creditele acordate; 4) obligațiunile achiziționate și altele. Înregistrările contabile privind activele financiare, provenite din tranzacțiile entității în practică sunt desfășurate, însă din motive de limită a volumului lucrării, în tabelul 2 și 3 sunt prezentate doar rezultatele acestora, cu indicarea numai a subconturilor la contul de bază, în tabelul 2 - „Active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea amortizată”.

Tabelul 2. Înregistrări contabile privind activele financiare pe termen lung

Conținutul operației	Conturi corespondente	
	Debit	Credit
1. Recunoașterea inițială a creanței comerciale: a) valoarea b) TVA	Creanțe, care conțin efect financiar Creanțe, care conțin efect financiar	Venituri din vânzarea produselor (serviciilor) Datorii privind taxa pe valoare adăugată
2. Recunoașterea inițială a cambiei primite S-a încasat plata pentru cambia primită	Creanțe, care conțin efect financiar/Cambia primită Conturi curente în monedă națională	Creanțe, care conțin efect financiar Creanțe, care conțin efect financiar/Cambia primită
3. Recunoașterea inițială a creditului Veniturile, condiționate de micșorarea perioadei de actualizare Rambursarea creditului	Credite și împrumuturi Credite și împrumuturi Conturi curente în monedă națională	Conturi curente în monedă națională Venituri financiare Credite și împrumuturi
4. Recunoașterea inițială a obligațiunii S-a recunoscut venitul, condiționat de valoarea – timp a banilor Derecunoașterea obligațiunii	Obligațiuni Obligațiuni Conturi curente în monedă națională	Conturi curente în monedă națională Venituri din finanțări Obligațiuni

În cazul evaluării activelor financiare la valoarea justă, apar două tranzacții principale:

a) recunoașterea valorii inițiale a activului financiar (acțiuni sau obligațiuni), prin debitarea contului de evidență a activelor financiare, evaluate la valoarea justă;

b) recunoașterea rezultatului (profit sau pierdere) din modificarea valorii juste, prin debitarea sau creditarea contului indicat în p.(a).

Contabilizarea *activelor financiare curente* se efectuează în trei direcții de recunoaștere a creanței: comercială cu efect financiar; aferentă creditelor și cambiilor primite; privind obligațiunile. Contul de bază este „Active financiare curente, evaluate la valoarea amortizată” (pentru creanțe și împrumuturi). Investițiile în instrumentele de capital propriu, în conformitate cu IFRS 9, sunt evaluate la valoarea justă. În calitate de active financiare pot fi recunoscute și instrumentele financiare derivate (de exemplu, contractele forward și opțiunile de cumpărare/vânzare a propriilor acțiuni), care conform IAS 32, la fel se evaluează la valoarea justă [2]. Toate modificările valorii instrumentelor nominalizate vor fi recunoscute ca venituri sau cheltuieli în Situația de profit și pierdere (tab. 3).

Tabelul 3. Înregistrări contabile privind activele financiare curente

Conținutul operației	Conturi corespondente	
	Debit	Credit
1. Recunoașterea creanței comerciale Calculul TVA aferentă valorii de vânzare Recunoașterea dobânzii privind finanțarea S-a încasat creanța cumpărătorului	Creanțe, care conțin efect financiar Creanțe, care conțin efect financiar Creanțe, care conțin efect financiar Conturi curente în monedă națională	Venituri din vânzarea produselor (serviciilor) Datorii privind taxa pe valoare adăugată Venituri din finanțări Creanțe, care conțin efect financiar
2. Recunoașterea inițială a investiției S-a recunoscut venitul din dobânzi la rata efectivă Rambursarea împrumutului	Credite și împrumuturi Credite și împrumuturi Conturi curente în monedă națională	Conturi curente în monedă națională Venituri din finanțări Credite și împrumuturi
3. Recunoașterea inițială a investiției Venituri din modificarea valorii investiției Pierdere din modificarea valorii investiției	Active financiare curente, evaluate la valoarea justă Active financiare curente, evaluate la valoarea justă Cheltuieli financiare	Conturi curente în monedă națională Venituri financiare Active financiare curente, evaluate la valoarea justă
4. Recunoașterea inițială a contractului forward Profitul din modificarea valorii acțiunilor Pierdere din modificarea valorii acțiunilor	Fără înregistrări contabile	
	Instrumente financiare derivate curente Cheltuieli financiare	Venituri financiare Instrumente financiare derivate curente

Derecunoașterea acivelor financiare curente are loc în cazul când entitatea pierde controlul drepturilor contractuale. Ca urmare, ea trebuie să recunoască ca profit net sau pierdere diferența dintre valoarea contabilă a unui activ cedat altei părți și suma venitului primit, ținând cont de ajustările anterioare la valoarea justă.

Situațiile financiare la general au o importanță majoră în procesul de asigurare a utilizatorilor cu informații necesare luării deciziilor. Activele financiare, după cum se cunoaște, sunt prezentate succint în Bilanț, de aceea este necesară o dezvoltare mai detaliată a acestora în Anexe.

În cadrul SNC „Prezentarea situațiilor financiare” se descrie informația cerută de standardul „Creanțe și investiții financiare”, iar în anexa 9 se prezintă formatul și conținutul Notei informative privind relațiile cu nerezidenții în privința investițiilor financiare: în dependență de termeni - lung și curente; pe tipuri de investiții; mișcarea investițiilor - soldul la începutul și sfârșitul perioadei de gestiune; intrări și ieșiri; diferențe de curs valutar [3]. Însă informațiile cerute nu sunt de ajuns în privința adoptării deciziilor corecte, deoarece activele financiare au uneori o comportare deosebită pe piață.

IFRS 7 „Investiții financiare: informații de furnizat” stabilește cerințe pentru dezvăluirea informațiilor privind instrumentele financiare din perspectiva de a evalua rolul lor asupra poziției financiare a entității, precum și riscurile care decurg în legătură cu acordurile încheiate [8]. De aceea propunem includerea în Note a informației suplimentare: valoarea tipurilor de active financiare, rata de piață, rata dobânzii, termeni de stingere, etc.

La fel utilizatorii vor să cunoască detaliat și separat informație cu privire la:

- activele financiare evaluate la costul amortizat;
- activele financiare evaluate la valoarea justă;
- mărimea modificării valorii juste a oricăror instrumente derivate;
- valoarea instrumentelor financiare compuse;
- investițiile în instrumente de datorie și investițiile în instrumente de capital.

Entitatea trebuie, în sfârșit, să analizeze riscurile generate de activele financiare și să le gestioneze corect.

CONCLUZII

Dezvoltarea piețelor financiare avansate, conduce tot mai intensiv la accelerarea procesului de investire, care a devenit parte componentă a economiei moderne. Un loc semnificativ în patrimoniul entităților, îndeosebi a corporațiilor, îl ocupă astăzi activele financiare.

În urma investigațiilor în cauză, autorii au formulat următoarele propuneri concrete.

În actele normative din Republica Moldova trebuie de folosit denumirea de „active financiare”, utilizată în cadrul prevederilor IFRS și Directivei europene. La data raportării, la evaluarea activelor financiare entitățile este necesar să se conducă de algoritmul de evaluare a investițiilor: în instrumente de datorie - la costul amortizat, iar în instrumente de capital – la valoarea justă. Evidențierea conturilor contabile destinate activelor financiare mai rațional ar fi conform metodei de evaluare a acestora (pentru conturile de gradul 1) și tipurilor de active financiare (pentru subconturi). În scopuri de analiză și luare a deciziilor, Notele la situațiile financiare a subiecților din Republica Moldova trebuie completate cu indicatori suplimentari, care prevăd acoperirea riscurilor respective.

BIBLIOGRAFIE

1. SNC „Creanțe și investiții financiare”. Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013, [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md>
2. IAS 32 „Instrumente financiare: prezentare”. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md>
3. SNC „Prezentarea situațiilor financiare”. Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013, [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md>
4. Directive 2013/34/EU of the European Parliament and of Council of 26 June 2013 on the financial statements, consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings, [online], Disponibil la: <http://eur-lex.europa.eu>
5. IFRS 9 „Instrumente financiare”. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md>
6. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.119 din 06.08.2013, [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md>
7. Țurcanu, V. și Golocialova, I. Raportarea financiară conform standardelor internaționale, Chișinău: ACAP, 2015, - 452 p.
8. IFRS 7 „Instrumente financiare: informații de furnizat”. Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS), [online], Disponibil la: <http://www.mf.gov.md>

EXERCITAREA CONTROLULUI DE GESTIUNE PRIN PRISMA COSTURILOR DE PRODUCȚIE

Dr., conf. univ., Maia BAJAN

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

Management control represents an information system that includes and treats the information concerning the assessment and management of entity's performances. Actual macroeconomic phenomena lead to entities' vulnerability, and thus management control should intervene to permit the regular development of activity and the correct decision making, in order to achieve the set objectives. One of the instruments that management control uses to accomplish its mission is the cost of production.

The cost of production, as an instrument of management control, provides to managers the necessary information for making the right decisions. As it has an informative character, arises the necessity to analyze this instrument using the qualitative characteristics of accounting information, such as: opportunity, reliability and relevance. As a result, the cost information combined with other classical instruments, such as budgets, standards etc. becomes a powerful tool of management control.

Being oriented toward control and decision making, costs production become a basic component of entity's profitable leading mechanism, that gives managers the possibility to integrate costs' calculation and analysis in the strategic approach of activity.

Key words: *cost of production, information, qualitative characteristics, decisions, management control, performance.*

JEL CLASSIFICATION: M41

1. Introducere. Fiecare entitate, indiferent de tipul de activitate, dimensiune și spațiul social-economic în care activează trebuie permanent să-și verifice viabilitatea, capacitatea de concurență și adaptare, performanța economico-financiară. Controlul de gestiune, la rândul său, constituie un sistem de informare care captează și tratează informațiile cu privire la aprecierea și gestionarea performanțelor entității.

În prezent, mediul economic necesită numeroase schimbări în modul de gestionare și structurare a activității entităților. Fenomenele macroeconomice, precum stagnarea activității economice, intensificarea concurenței, inflația și turbulența mediului conduc spre vulnerabilitatea entităților. În acest context, controlul de gestiune trebuie să intervină în calitate de instrument de reglare în cadrul entităților pentru a permite desfășurarea în mod normal a activității și luarea de decizii corecte în scopul atingerii obiectivelor stabilite.

Pentru exercitarea misiunii sale, controlul de gestiune are nevoie de numeroase instrumente care pornesc de la costuri de producție, standarde, bugete, rapoarte manageriale până la centre de responsabilitate. Unele dintre instrumentele menționate au o funcție predominant informativă, cum este cazul costurilor de producție în timp ce altele îndeplinesc funcția de reglare a comportamentelor.

Scopul și obiectivele articolului constau în elucidarea instrumentelor de gestiune în cadrul entităților economice prin prisma costurilor de producție care permite managerilor luarea unor decizii strategice și corecte privind dezvoltarea.

2. Metodologia și eșantionul de cercetare. Lucrarea dată, pe de o parte, este o cercetare fundamentală, ce are ca obiectiv dobândirea de cunoștințe noi și dezvoltarea teoriei prin prisma costurilor de producție, iar pe de altă parte, o cercetare aplicativă, deoarece își propune să analizeze, să găsească soluții și aplicații practice, aferente controlului de gestiune bazat pe costuri de

producție, care au impact direct asupra informațiilor prezentate managerilor la fundamentarea deciziilor.

În procesul cercetării s-a aplicat metoda universală a dialecticii și procedeele acesteia: inducția și deducția, analiza și sinteza, abstractia științifică, analogia, corelarea, precum și metodele analizei economice de prelucrare a informației prin comparare și grupare etc.

3. Analiza literaturii. Costurile de producție, ca instrument al controlului de gestiune, țin de informarea managerilor pentru luarea deciziilor corecte. În același timp acestea permit managerilor entității să-și formeze opinii de ansamblu asupra activității și să gestioneze relațiile cu clienții prin intermediul prețurilor.

În acest context, informațiile de tipul costurilor de producție fiind combinate cu alte instrumente clasice precum bugete, standarde etc. devin un instrument influent al controlului de gestiune. Astfel, costurile de producție, având un caracter informativ apare necesitatea ca acest instrument să fie analizat prin prisma caracteristicilor calitative ale informației contabile, care sunt prezentate în figura 1.

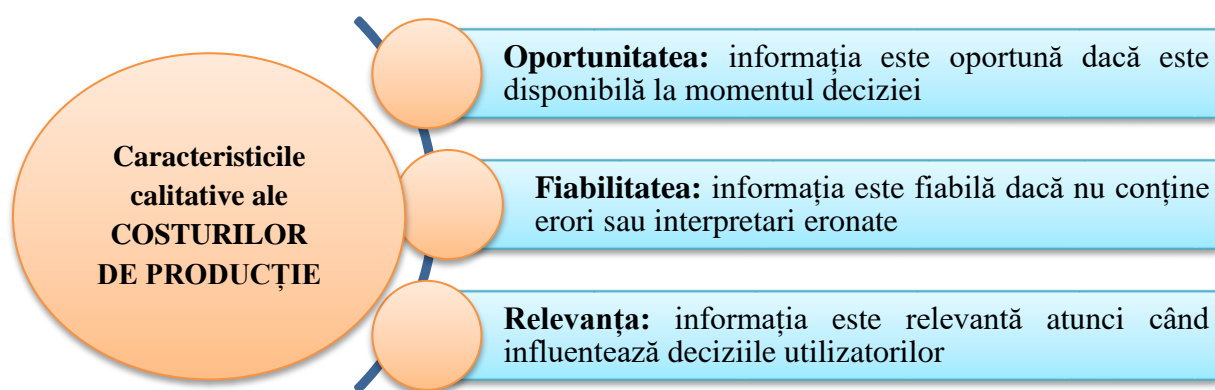

Figura 1. Caracteristicile calitative ale costurilor de producție

Sursa: elaborată de autor în baza [4]

Din punct de vedere a prezentării efectuate, costurile de producție sunt necesare pentru abordarea procesului managerial la nivelul deciziilor care vizează relația cu piața, atât în aval cât și în amonte. Fiind determinate în variantă clasică, costurile de producție sunt potrivite și suficiente în procesul decizional într-un mediu stabil.

4. Rezultate și discuții. Condițiile actuale ale mediului economic mondial consideră drept obiectiv pentru sistemul contabil calculul costurilor de producție care oferă posibilitate entităților de a estima costurile de producție implicate la oferirea unui produs. Baza de calcul a costului de producție constă în aprecierea performanțelor la nivelul centrelor de responsabilitate a entității, punerea în evidență a efectului de decupări în procese și activități, precum și evaluarea și luarea de decizii manageriale referitoare la produse, clienți și activități [1, p. 142].

Costurile fiind orientate spre control și luarea deciziilor devin o componentă de bază a mecanismului de conducere profitabilă a entității, iar în același timp reprezintă o arie de interes comun atât pentru contabilitatea financiară cât și pentru contabilitatea de gestiune.

În baza costurilor de producție managerii au posibilitatea de a integra calculul și analiza costurilor de producție în demersul strategic al entității în scopul creării unui avantaj competițional durabil care va contribui la fundamentarea deciziilor pe viitor. În acest context, prin prisma costurilor de producție, informațiile prezentate vor fi utile atât utilizatorilor externi de informații contabile cât și utilizatorilor interni.

Adaptarea și implementarea unei metode moderne de calculație a costurilor de producție și a unui instrument modern de gestiune a performanțelor în cadrul unei entități, contribuie la aprofundarea și cunoașterea acestora prin două aspecte:

- 1) *retrospectiv*, prin stabilirea unor modele de relaționare dintre factorii ce caracterizează un anumit fenomen; și
- 2) *prospectiv*, prin deschiderea de noi orizonturi ale cunoașterii pe domeniul cercetat.

În cadrul entităților, cunoașterea costurilor este necesară în stabilirea prețurilor de vânzare în concordanță cu cerințele pieței și realizarea marjei de profit previzionată. Prin informația costurilor de producție se formează un instrument important de asistare la adoptarea deciziilor manageriale, deoarece valoarea unei decizii depinde de natura și de calitatea costurilor, iar orice modificare a acestora se reflectă direct în performanțele entității. Printr-un control exercitat asupra costurilor de producție, entitățile pot urmări și analiza activitatea desfășurată în mod integral și pe centre de responsabilitate, precum și identificarea modalităților de reducere a costurilor și de creștere a performanțelor.

Din cele menționate, utilitatea costurilor de producție în controlul de gestiune se evidențiază prin posibilitatea de a controla și alocă corect costurile de producție în costul produselor fabricate.

În literatura de specialitate, costurile de producție sunt abordate sub două axe prezentate în figura 2.

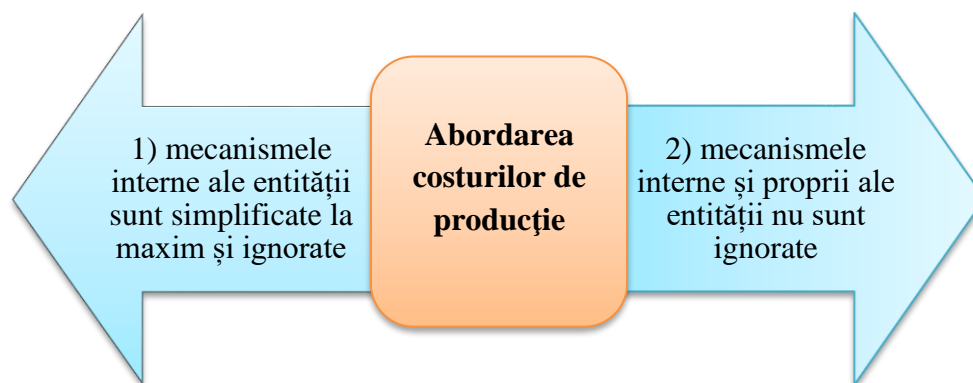

Figura 2. Abordarea costurilor de producție

Sursa: elaborat de autor în baza [3, p. 142]

În primul caz, când mecanismele interne ale entității sunt simplificate și ignorate, factorul de decizie este asigurat de două informații esențiale, și anume:

- a) să releve relația cu piața din aval, care îi va oferi posibilitatea de a stabili prețuri de vânzare; și
- b) să permită supravegherea globală a entității prin determinarea randamentelor și productivității activității.

La momentul când mecanismele interne ale entității nu mai sunt ignorate (cazul doi), se iau în considerație acele mecanisme care oferă posibilitatea de a separa costurile de producție în două categorii:

- a) costuri care pot fi atribuite fără ambiguitate produsului, denumite *costuri directe de producție* și pot fi ușor încorporate produselor prin implementarea unui sistem documentar eficient;
- b) costuri care nu pot fi atribuite fără ambiguitate produsului, numite *costuri indirecte de producție*.

În sistemul informațional al entității costurile joacă un rol important procesul elaborării deciziilor manageriale. Cunoașterea costurilor de producție reprezintă un factor decisiv în vederea luării unor decizii sau planificării activităților viitoare a entității. Analiza costurilor de producție servește drept imbold pentru managerii entității, care pe viitor vor fi preocupați de luarea unor decizii corecte cu privire de aprovizionare și producție, precum și a unor politici de prețuri.

CONCLUZII. Din cele expuse, costurile de producere servesc drept „temelie” în exercitarea controlului de gestiune al entității. Astfel, costurile de producție emană informații utile managerilor entității, prezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Utilitatea informațiilor de tip cost pentru managerii entității

Informații oferite de costurile de producție	Utilizarea informațiilor de tip cost de managerii entității
Costul unitar al unui produs, lucrare sau serviciu	Decizii privind: <ul style="list-style-type: none"> ➤ fixarea prețului de vânzare, planificarea producției și controlul costurilor de producție; ➤ fabricarea sau abandonarea unui produs; ➤ gestionarea portofoliului de produse; ➤ aprecierea (măsurarea) și gestionarea performanței.
Date aferente modului de funcționare a unui departament, centru de responsabilitate etc.	Decizii privind: <ul style="list-style-type: none"> ➤ structura organizatorică a entității; ➤ modul de îmbunătățire a procesului de producție; ➤ controlul activității centrului de responsabilitate și/sau entității.
Salariile aferente unui lot de produse sau unei perioade de gestiune	Decizii privind: <ul style="list-style-type: none"> ➤ planificare producției; ➤ politicile salariale.
Volumul rebuturilor și pierderile tehnologice	Decizii privind: <ul style="list-style-type: none"> ➤ planificarea producției (bugetarea); ➤ controlul deșeurilor de materiale recuperabile și nerecuperabile.
Comportamentul costurilor de producție în funcție de nivelul activității entității	Decizii privind: <ul style="list-style-type: none"> ➤ estimarea profitului; ➤ controlul costurilor de producție; ➤ determinarea căilor de creștere a performanțelor entității.
Analiza costului de producție	Decizii privind: <ul style="list-style-type: none"> ➤ reducerea costului de producție; ➤ gestionarea produselor și clienților (menținerea, substituirea, eliminarea); ➤ determinarea căilor de creștere a performanțelor economice; ➤ evaluarea efectelor (măsurilor luate) asupra costurilor de producere de către managerii entității.

Sursa: elaborat de autor în baza [2, p. 33-35]

Necesitatea prezentării informațiilor cu privire la costurile de producere pentru managerii entității constituie o acțiune de prim interes. În condițiile economiei actuale, marcate de globalizare și creșterea concurenței prin utilizarea tehnologiilor moderne, cunoașterea tehnicilor de management prin utilizarea informațiilor de tip costuri de producție constituie o necesitate pentru entitate.

BIBLIOGRAFIE

1. Albu N., Albu C. Instrumente de management al performanței. Control de gestiune. Vol. II. București: Ed. Economică, 2003, 272 p.
2. Boghean F. Managementul costurilor. 53 p.
http://www.seap.usv.ro/~ro/cursuri/ECTS/ECTS_MC.pdf
3. Burland A., Simion C. Analyse des couts et contrôle de gestion. Vuibert, 1985, 331 p.
4. Ionașcu I., Filip A., Stere M. Control de gestiune. București: Ed. Economică, 2006, 271 p.
<http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/carte2.asp?id=105&idb=>

DEVELOPMENT OF INTEGRATED FRAMEWORK FOR INTERNAL CONTROL OF INFORMATIONAL SYSTEM IN THE BANKS OF REPUBLIC OF MOLDOVA

Ph.D., Assoc. Prof., Stela CIOBU

*Academy of Economic Studies of Moldova, Bănulescu-Bodoni 61, str.
Chisinau, Republic of Moldova, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md*

Abstract

The internal audit of IT from banks of the Republic of Moldova has to follow a more holistic view and focus its progress on the following priority areas: challenge management and policy; to establish and evaluate risk tolerance, determine governance and strategic objectives. The aim of the present article is to identify a modern integrated mechanism to establish a favorable dialogue between the internal audit of IT and risk management within the banks of the Republic of Moldova.

Key words: *informational system, internal control, bank risks management, IT governance, control environment, risk assessment, Risk Based Internal Auditing.*

JEL CLASSIFICATION: G14,G21, O32.

Increasing economic pressures are pushing the banking community to increase the effectiveness of risk mitigation efforts and focus on a more holistic approach to risk management. Consequently, the internal audit function plays a crucial role in the ongoing maintenance and assessment of a bank's internal control, risk management and governance systems and processes – areas in which supervisory authorities have a keen interest. Given the banking supervisory review process, from a bank's audit perspective, obviously it is of a primary importance to focus on internal risk management capabilities via internal control reviews of residual risks relative to the risk “appetite” of the bank. Therefore, as the banks are required to adopt risk management system in all areas of their activity, a supervisor also looks up to the systems and practice of banks in assessing, managing and controlling risks. This has led to the need for adoption of Risk Based Supervisory (RBS), wherein the supervisory resources will be directed towards the areas of greater risk to the supervisory objectives which aim at protecting the interest of depositors, stability of the banking system and development of banks as agents of economic growth. Under the RBS approach, the banking internal auditing tends to a risk-based approach as to synchronize the supervisory requirements.

The Institute of Internal Auditors (IIA) defines the Risk Based Internal Auditing (RBIA) as a methodology that links internal auditing to an organization's overall risk management framework. RBIA allows internal audit to provide assurance to the board that risk management processes are managing risks effectively, in relation to the risk appetite.

The focus of the RBIA is on the risk identification, prioritization of audit areas and allocation of audit resources in accordance with the risk assessment. As the name suggests, the fundamental principle of process based auditing is the analysis of complex processes and systems rather than individual transactions or process parts – considering the case of consumer credits area, all the steps involved in the process of granting, approval, drawing and repayments or collections and recovery are analyzed throughout the entire bank, not only in relation to one branch (if the sample of cases from one branch is used during the testing, the conclusions are then generalized and applied on the entire bank). The risk-based approach includes formal annual planning, updating the plan before audit segments begin, and periodic feedback from management and the audit committee regarding report content expectations. The audit scope is adjusted based on all of these factors and gives the internal auditor a keen ability to understand and react quickly to management and audit committee concerns regarding risk and audit coverage. A professional internal audit activity can

best achieve its mission as a foundation of governance by positioning its work in the context of the bank’s own risk management framework. In the Republic of Moldova, the audit function, within the banking sub-sector, has not been fully taped. This could be seen in the numerous cases of errors, intent to defraud and other fraudulent acts recorded in the banking industry. It is therefore, no wonder that the distress in the banking sub-sector in the nineties reflected lack of effective control mechanism of the audit function in the banking industry. The experience of failed banks in Moldova calls for reinforcement of internal audit procedures in order to strengthen the control system in the banks from the Republic of Moldova. Moreover, the weak regulatory framework in regard to the bank’s internal audit function proves the incipient phase in the internal audit evolution and acquired capacities. Exception make some of banks totally foreign owned, as the subsequent entry in the banking sector of the Republic of Moldova of financial groups with European reputation mainstream their efficient risk assessment and management internal systems.

Domestic banks, in their efforts to comply with the multiregulations, should realize that complying with all the mandatory regulations is too cumbersome, because many times the data and approach have to meet different requirements that are quite similar, resulting in duplicated efforts and increased costs. Banks from the Republic of Moldova have to intensify its efforts to adapt to the Enterprise Risk Management Framework (ERM) released by COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Tread way Commission) as a framework to drive their initiatives in risk management beyond Basel norms and regulatory compliances.

In September 2004, COSO (2004) issued the Enterprise Risk Management Integrated Framework that provides a model of the ERM process and defines ERM as: process, effected by an entity’s board of directors, management and other personnel, applied in strategy setting and across the enterprise, designed to identify potential events that may affect the entity, and manage risk to be within its risk appetite, to provide reasonable assurance regarding the achievement of entity objectives.

COSO has established a common internal control framework against which companies and financial organizations may assess their control systems. The COSO framework is based on the following key concepts:

- internal control is a *process*. It is a means to an end, not an end in itself;
- internal control is affected by *people*. It is not merely policy, manuals, and forms, but people at every level of an organization.
- internal control can be expected to provide only *reasonable assurance*, not absolute assurance, to an entity's management and board;
- internal control is geared to the achievement of *objectives* in one or more separate but overlapping categories.

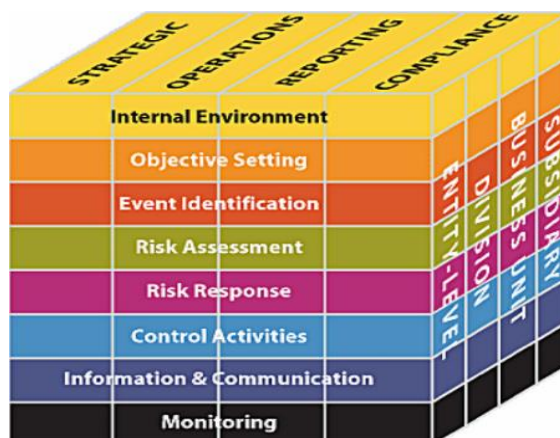

Figure 1. COSO Framework.

Source: <http://www.bussvc.wisc.edu/intcntrl/cosoframework.html>.

Table 1. Principles for effective internal control (by COSO)

Control Environment	<ol style="list-style-type: none"> 1. Demonstrates commitment to integrity and ethical values 2. Exercises oversight responsibility 3. Establishes structure, authority and responsibility 4. Demonstrates commitment to competence 5. Enforces accountability
Risk Assessment	<ol style="list-style-type: none"> 6. Specifies suitable objectives 7. Identify analyses risk 8. Assesses fraud risk 9. Identifies and analyses significant change
Control activities	<ol style="list-style-type: none"> 10. Selects and develops control activities 11. Selects and develops general controls over technology 12. Deploys though policies and procedures
Information and Communication	<ol style="list-style-type: none"> 13. Uses relevant information 14. Communicates internally 15. Communicates externally
Monitoring Activities	<ol style="list-style-type: none"> 16. Conducts ongoing and / or separate evaluations 17. Evaluates and communicates deficiencies

Source: <http://www.bussvc.wisc.edu/intcntrls/cosoframework.html>.

The COSO ERM framework has all the components that could help domestic banks to stand a chance to derive business value while meeting compliance requirements. The ERM Framework is structured around eight key components and four key objectives of business: strategic, operations, reporting and compliance. One of the issues surrounding ERM is the role internal auditors should acquire in ERM processes. Because internal audit professional standards take a risk based approach, the internal audit function has to extend a significant interest in the enterprise's risk management process, as it affects internal audit's professional responsibilities.

Despite internal audit's natural interest in ERM, there arises a debate as to the role of the internal audit function in ERM. To establish a risk management framework with internal auditing participation in the system, run it effectively, and audit the effectiveness and maturity level of bank's risk management, the worldwide accepted integrated approach should have a leading or consulting role in banks of the Republic of Moldova. Auditing approaches are generally acquiring the name of the auditing focus point. The focus point in auditing is defined as "control focused auditing" on which controls are applied. Following the change, the sliding of focus point towards risks, the publishing of the Enterprise Risk Management Framework by COSO in 2004 and the efforts for completing the internal auditing to risk management process have contributed to the emergence of the ERM Based Internal Auditing.

ERM Based Internal Auditing is a kind of auditing approach based on determining and evaluating the banks' risk characteristics. It designs the proper auditing process and procedures which suits to the institution risk range, in line with risk matrix or risk map and are based on the proper distribution of limited auditing sources to risk evaluation. ERM Based Internal Auditing aims at increasing the efficiency and auditing the effectiveness of risk management system. The internal auditing unit following this approach runs the services of trust and consulting for the purpose of risk management activities. The ERM Based Internal Auditing, manipulated by enterprise risk management principles, and compared to the traditional auditing functions, determines whether the enterprise risk management in the bank can manage the risks, in general, in accordance with the approved limits of the risk acceptance and risk appetite. After auditing activities, through comparison between the current situation and desired situation determined through the risk management process, it is aimed to eliminate the defaults of the risk management system.

Table 2. Components of and internal control framework

Control Environment	commitment of leadership and senior management to effective internal control, adhere to high ethical standards, oversight by those in governance, and support of competent employees.
Risk Assessment	<ul style="list-style-type: none"> - dynamic and iterative process for identifying and analyzing risks towards achieving the organization's objectives; - forms the basis for determining how risks should be managed; - identifies the areas where the greatest threat or risk of inaccuracies or loss exist, with the greatest risk receiving , the greatest attention and control; - consideration given to dollar amounts, nature of transactions and impact on organizational reputation.
Control Activities	actions established by policies and procedures to help ensure management directives to mitigate risks to the achievement of objectives are carried out at all levels of the organization, at various stages of operating processes and over the technology environment.
Information and Communication	<ul style="list-style-type: none"> - information generated at operational level and communicated across and up the organization to enhance decision – making; - policies and procedures communicated downward through the organization to support internal control functions; - information and communication to be fully integrated with the other components of the framework and includes communication with outside parties about internal control accountability
Monitoring and review	<ul style="list-style-type: none"> - applies to all five components of internal control; - should fit the organization; - takes on increased importance as the organization recognizes the need for timely and effective monitoring that provides feedback on the operation of the other components, and extends beyond financial reporting to compliance and operations.

Source: <http://www.bussvc.wisc.edu/intcntrls/cosoframework.html>.

Among ERM units, the control environment targeting, event risk defining, risk evaluating and risk behavior are overlapping with understanding the bank’s structure for auditing and planning the auditing. While the control activities, the sixth component of ERM, is in-line with carrying out auditing activities, the information and communication and the observation process are parallel with process of reporting in internal auditing.

The stages of ERM based internal auditing are arranged as evaluating the risk quality, planning the auditing within the frame of auditing strategy, creating individual auditing task and reporting the auditing. Evaluating the risk management quality and risk recording are their direct connection points with risk management process. Also, the risk register and auditing universe are supported by the data of risk management system through risk recording.

The internal audit procedures focused on ERM principles would help banks from the Republic of Moldova to step out from the “silo” approach to risk management (i.e. different internal groups responsible for each type of risk) and move towards the holistic view of enterprise wide risks. ERM can help the domestic banks to eliminate the duplicates and, redundancies in risks and related control procedures that exist mainly because different groups define same risk differently, implement different control procedures and use different analytical models based on different assumptions and underlying data sets.

Successful financial institutes understand the benefits of information technology (IT) and use this knowledge to drive their shareholders' value. They recognize the critical dependence of

many business processes on IT, the need to comply with increasing regulatory compliance demands and the benefits of managing risk effectively.

COBIT is an IT governance framework and supporting toolset that allows managers to bridge the gap between control requirements, technical issues and business risks. COBIT enables clear policy development and good practice for IT control throughout financial organizations. COBIT emphasizes regulatory compliance, helps organizations to increase the value attained from IT, enables alignment and simplifies implementation of the enterprises' IT governance and control framework.

COBIT was initially "Control Objectives for Information and Related Technologies," though before the release of the framework people talked of "CobiT" as "Control Objectives for IT" or "Control Objectives for Information and Related Technology." The framework defines a set of generic processes for the management of IT, with each process defined together with process inputs and outputs, key process-activities, process objectives, performance measures and an elementary maturity model. COBIT also provides a set of recommended best practices for governance and control process of information systems and technology with the essence of aligning IT with business.

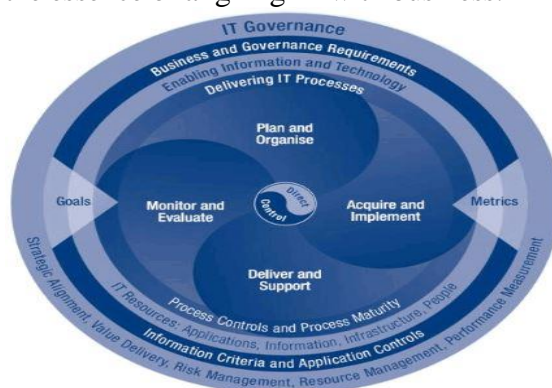

Figure2. COBIT framework.

Source: <https://www.isaca.org/Knowledge-Center/COBIT/Pages/Overview.aspx>.

If a risk is the potential that something bad can happen, then a control objective ensures that the risk does not materialize. Looking at control objectives this way quickly enables you to get a catalog of potential risks to refer to when you are looking for items to consider in your risk assessment. This risk list can subsequently be used to define audit programs that are comprehensive and to ensure that the organization, through your audit and assessment of controls, meet their objectives. There are many interesting and unique risks to consider when you are planning an audit and assessing the risks of an IT process or system. Once identified, risks are considered to be applicable to the process or system that is the object of your audit scope. You must prioritize these risks in order to maximize your effort in reviewing how they are controlled.

Figure 3. IT Governance focus area.

Sources: <https://www.isaca.org/Knowledge-Center/cobit/Documents/CobiT-4.1-Brochure.pdf>.

Strategic alignment - focuses on ensuring the linkage of business and IT plans, on defining, maintaining and validating the IT value proposition, and on aligning IT operations with enterprise operations.

Value delivery - is about executing the value proposition throughout the delivery cycle, ensuring that IT delivers the promised benefits against the strategy, concentrating on optimizing costs and proving the intrinsic value of IT.

Resource management - is about the optimal investment in, and the proper management of, critical IT resources: processes, people, applications, infrastructure and information. Key issues relate to the optimization of knowledge and infrastructure.

Risk management - requires risk awareness by senior corporate officers, a clear understanding of the enterprise's appetite for risk, transparency about the significant *risks to the enterprise, and embedding of risk management responsibilities into the organization.*

Performance measurement - tracks and monitors strategy implementation, project completion, resource usage, process performance and service delivery, using, for example, balanced scorecards that translate strategy into action to achieve goals measurable beyond conventional accounting.

CobiT is very versatile and was created from an extensive source list that is both comprehensive and authoritative. It was designed with the business processes and objectives in mind so it would fit naturally into any existing IT environment. It is broken down in several layers of detail so the needs of the various levels of management and oversight requirements can all be best met.

IN CONCLUION, the internal audit of IT from banks of the Republic of Moldova has to follow a more holistic view and focus its progress on the following priority areas:

a) challenge management and policy: challenge management to adopt appropriate policies and procedures as well as effective controls; challenge the effectiveness of policies that are outdated, ineffective, or not up to current industry or regulatory standards;

b) establish and evaluate risk tolerance: understand risks the institution faces, and confirm that the board of directors and senior management are actively involved in setting and monitoring compliance within the institution's risk tolerance limits; evaluate the reasonableness of established limits, and perform sufficient testing to make sure that management is operating within these limits and other restrictions;

c) determine governance and strategic objectives: evaluate governance at all management levels within the institution and within all significant business lines; evaluate the adequacy and effectiveness of controls to respond to risks within the organization's governance, operations, and information systems. Communicate any concerns to the board of directors and senior management.

Particularly, to establish a favorable dialogue between the internal audit of IT and risk management within the banks of the Republic of Moldova, the modernization efforts should be concentrated on:

- extending the implementation of RBIA;
- developing the audit methodology around the top-down COSO process of ERM framework (COSO II Model);
- implementing automated audit procedures targeting acquiring capacity for a Continuous Auditing of IT.

The banks of the Republic of Moldova will need to place greater emphasis on developing an integrated view of risk across all the risk types and the internal audit objective should encompass a more advanced integrated approach on the banking risks as well. For a responsive or progressive internal audit, domestic banks should ensure that the risk management framework is an integral part of the audit planning methodology. Systems to monitor and review risks and the risk management process require careful selection, targeting and planning as they absorb scarce resources.

BIBLIOGRAPHY:

1. NASTASE, P.; CAIA, F. Study regarding information systems audit for e-business. Audit financiar, 2015, nr. 3.
2. RUPPERT, Mark P. Roles and Responsibilities – Corporate Compliance and Internal Audit, CPA, CIA, CISA, CHFP.
3. HUNTON, J.; BRYANT, S.; BAGRANOFF, N. Core Concepts of Information Technology Auditing, John Wiley & Sons, 2004.
4. IT Governance Institute, Board Briefing on IT governance, 2nd Edition, ITGI, 2003.

EVALUAREA EFECTELOR FUZIUNILOR BANCARE

¹*Dr., conf.univ., Victoria COCIUG,* ²*Lector univ., Alesă ANDRONIC*

^{1,2}*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

*Few problems of economic theory and practice create more heated discussions than mergers or absorption of companies. There are different views on the efficiency and necessity of such a type of company consider it only a reflection of managers' ambitions, whose shifts diminish but do not increase the effectiveness of the company
The major effects of bank mergers are reported on both the internal benefits of the institution and the entire banking system.*

Key words: *the bank, shareholders, investors, financial instability.*

JEL CLASSIFICATION: E42, E44, E58, G11, G15, G18, G21, G28, G38, G39, N20, N23.

Puține probleme a teoriei și practicii economice creează mai aprinse discuții decât cele legate de fuziunea sau absorbția companiilor. Există diferite opinii privind eficiența și necesitatea unui astfel de tip de restructurare a companiei. Unii privesc fuziunea ca o sursă importantă de ridicare a eficienței și randamentului instituției, alții o consideră doar o reflectare a ambițiilor managerilor, a căror porniri micșorează, dar nu măresc eficacitatea companiei. Însă oricare ar fi opinia, fuziunea și asocierea sunt o realitate obiectivă, care are necesitatea de a fi studiată și analizată la urma cărora se vor trage concluziile, care permit de a nu efectua greșelile altora.

Deși adesea sunt rostite împreună și utilizate pe post de sinonime, termenii achiziție și fuziune au sensuri diferite. Dat fiind faptul că aceste două procese se aseamănă, este foarte simplu de confundat achizițiile și fuziunile. În cele mai multe cazuri, distincția între cele două o pot reprezenta fie politica corporativă sau semantica, dar există o mulțime de jucători care fac destul de multe cumpărări, menținând în același timp o volatilitate relativ scăzută. Astfel, **fuziunea** este o tehnică de concentrare prin care două sau mai multe firme, indiferent de țara de origine, se regroupează într-una singură. Din punct de vedere juridic, vechile firme dispar, fiind înlocuite de o nouă instituție. **Absorbția**, însă, reprezintă o tehnică de achiziție prin care o firmă cumpără integral a altă firmă. Societatea absorbită dispăre ca și firma de sine stătătoare.

Fuziunea, dar și achiziția, trebuie abordată sub mai multe aspecte: economic, juridic, fiscal și financiar-contabil. Și cum orice proces în contabilitate se bazează pe un dispozitiv legislativ, trebuie avute în vedere și aspectele juridice ale operațiilor de fuziune atât la nivel național, cât și cel internațional. De regulă, în cazul în care guvernarea corporativă a băncii nu suferă multe schimbări, atunci este vorba despre o achiziție, cel mai probabil. Pe de altă parte, dacă banca este supusă unor restructurări semnificative, atunci putem presupune că se conturează liniile unei fuziuni. Atunci când o bancă preia controlul asupra altei bănci și se impune în calitate de proprietar, atunci spunem că această tranzacție este o achiziție. Din punct de vedere legal, banca țintă încetează de a mai exista. Cumpărătorul ”absoarbe” activitatea, iar acțiunile cumpărătorului continuă să fie comercializate.

În sensul direct al termenului, o fuziune are loc în momentul când două bănci, de cele mai multe ori de aceeași mărime, acceptă să își continue activitate sub forma unei noi bănci unice, decât să rămână deținute și administrate separat. Acest tip de operațiune reprezintă o ”fuziune între egali”. Acțiunile ambelor bănci sunt restituite, iar în schimb sunt emise acțiuni de către banca nou formată. Cu toate acestea, în practică fuziunile între egali nu sunt des întâlnite. De obicei, o bancă va cumpăra o a doua bancă, iar conform contractului, va permite băncii achiziționate să anunțe că

tranzacția ce a avut loc este o fuziune între egali, cu toate că din punct de vedere tehnic procedura ar fi o achiziție. Adesea, procedeul de a fi cumpărat poartă conotații negative. Din acest motiv, managerii implicați în preluare, anunță procesul ca fiind o fuziune, în loc de achiziție, cu scopul de a îi oferi acestei preluări o imagine pasabilă.

Identificarea efectelor fuziunilor bancare – repere teoretice și practice.

Efectele majore ale fuziunilor bancare sunt raportate atât la beneficiile interne ale instituției cât și la nivel de întreg sistem bancar. Astfel, printre efectele endogene ale fuziunilor bancare pot fi enumerate următoarele:

1. *Diminuarea costurilor și obținerea unei eficiențe realizată prin scăderea costului mediu pe unitate de valoare atrasă sau plasată.* Astfel, prin extinderea afacerii băncile intrate în fuziune își pot concentra activitatea centrată pe client fără a crește cheltuielile, utilizând reciproc rețelele teritoriale ale băncilor contopite. Această afirmație este susținută și de un studiu recent, pe care l-a publicat Banca Fleet-New England. Personalul Fleet a estimat, că la combinarea operațiunilor sale cu Bank of New England, aceasta a economisit circa 350 milioane dolari anual, generând astfel venituri adiționale de la 150 la 200 milioane de dolari pe an. Recent, reducerea pe scară largă a personalului și economiile din eliminarea facilităților dublate au urmat unele astfel de megafuziuni ca BankAmerica Corp. și Security Pacific Corp., Chemical Bank și Producătorii Hanover, NCNB și C&S/Sovran Bank (care după fuziune a devenit NationsBank), și Chase Manhattan și Chemical Bank din New York, Wells Fargo și First Interstate Bancorp. Un alt exemplu elocvent este fuziunea din în aprilie 1992, a BankAmerica cu Security Pacific pentru a crea a doua ca mărime corporație bancară din Statele Unite, având un capital total de aproape 200 miliarde de dolari. După fuziune s-a stabilit ca aproape 500 din filiale au fost închise, astfel fiind economisit aproximativ un miliard de dolari. În cadrul fuziunii Chemical Bank-Producătorii Hanover, mai mult de 6000 de angajați au fost concediați, ca urmare a eliminării departamentelor și filialelor dublate. Concedieri semnificative se așteaptă și în cazul dacă Travelers Group și Citicorp vor fuziona, iar banca va avea peste 160,000 angajați și un capital de 700 miliarde dolari.

Urmărirea reducerii costurilor a stat la baza valului de fuziuni în sistemul bancar european, pe parcursul anilor 1990-2010 (Lausberg și Rose). Din cele 107 de fuziuni ale băncilor europene examinate, unicul motiv important depistat a fost dorința de a reduce costurile de operare urmate de planul de a intra pe noi piețe, ca o parte a strategiei de internaționalizare.

2. *Dezvoltarea brandului (numelui comercial) pe baza unor economii la scală.* Mărimea poate permite recunoașterea mai eficientă a brandului la un cost mai scăzut. Aceasta este un tip special de economie de scala având în vedere faptul ca brandul reprezintă o potențială sursă de avantaj competitiv pentru viitor, când consumatorii de servicii financiare vor putea găsi pe internet o gamă largă de produse oferite cu ajutorul noilor “integratori”. Acest motiv a stat la baza deciziilor de contopire a unor bănci mici ca valoare, dar puternice ca istorie de funcționare cu bănci tinere și agresive, care se aflau în căutarea unui nume sonor pe piața bancară și a avut efecte pozitive majore atât pentru băncile tinere, care au primit un nume sonor, cât și pentru cele mai versate, care au fost revitalizate cu capitaluri, dar și proiecte noi de business.

3. *Veniturile bazate pe economii de scală,* generate de modificarea mărimii băncii. Astfel, majorarea valorii capitalului propriu îi permite ei acordarea unor credite mai mari și subscrierea unor titluri de valoare cu un impact pozitiv asupra cererii pentru astfel de titluri, fără a afecta nivelul de adecvare a capitalului. Acest efect pozitiv s-a conturat pe fondalul introducerii unor limite de restricții privind mărimea de plasament în contextul acordului Basel III contribuind la o finanțare mai bună a proiectelor cu valori mari și la integrarea piețelor financiare, deoarece mărimea băncii pe piețele transnaționale reprezenta o sursă de competitivitate și avantaj.

4. Un alt efect pozitiv ca urmare a fuziunilor bancare este obținerea unor sisteme bancare mai competitive prin realizarea *siguranței nete bazată pe economii la scală.* O bancă devine foarte mare “too big too fail” sau “prea mare pentru a fi falimentată” de către autorități. Aceasta furnizează un avantaj competitiv în condițiile unui cost scăzut pentru un anumit nivel al capitalului

și riscului, cât și poziții largi acceptate de parteneri. Fuziunile produse după declanșarea crizei financiare din 2008-2009 au avut ca scop exact creșterea siguranței că în caz de instabilitate financiară, ele se vor regăsi pe agenda orientată spre soluționarea impasului financiar ale guvernelor naționale (cazul Dacia, Komerzbank, etc.).

5. Efectul depășirii pragului minim de rentabilitate, numit și *X-Efficiency*, - nivelul de costuri generate de activitatea băncii, care se afla la limita de jos a pragului de rentabilitate, și care, fiind depășit, generează pierderi, este și el unul pozitiv pentru gestiunea internă a profitabilității băncii prin intermediul fuziunii. În fond, acest efect este menționat ca prima motivație pentru fuziunile interne, când două bănci fuzionează pentru a-și coordona mai ușor reducerea mărimii rețelei de sucursale formată după fuziunea entităților. Făcând un rezumat al 120 de studii din 21 de țări, Berger și Humprey (1997) arată că ineficiența (operarea la costuri prea mari, de către marile bănci se regăsește în 20%-30% din cazuri de faliment al băncilor, și ca operarea în condiții de eficiență este un motiv mult mai elocvent de declanșare a unei fuziuni decât cele menționate mai sus. Vander Venett (2002) a analizat cazul a 2.375 bănci europene în perioada 1995-1996 și a ajuns la concluzia că evaluarea corectă a X-Efficiency și utilizarea acestei informații în gestiunea curentă a băncii este cheia determinanta a profitabilității, iar băncile universale înregistrează atât o eficiență cât și un profit mai mare. Astfel, urmărirea unui astfel de efect ar putea convinge băncile ce se află la limitele rentabilității sale să declanșeze procedura de fuziune pentru a evita falimentul.

6. *Maximizarea profiturilor acționarilor* este în fond unul din efectele-cheie ale fuziunilor bancare. Dacă fuziunile conduc la o creștere a economiilor de scară și îmbunătățesc raportul cost – profit, întreg domeniul ar trebui să devină mai eficient și să creeze valoare, ori, de pe urma acestui lucru vor beneficia acționarii. Totuși, consolidarea conduce la creșterea gradului de concentrare, care ar putea avea drept rezultat câștigarea unui cote de piață semnificative, iar rezultatul final ar fi creșterea prețurilor pentru produsele bancare. În timp ce acționarii câștigă de pe urma acestor tranzacții, consumatorii finali vor plăți mai mult pentru ceea ce achiziționează, acesta fiind deja un efect exogen negativ al procesului de fuziune. Totuși, efectul de creștere a profiturilor acționarilor este unul foarte plauzibil. Pentru majoritatea autorităților din domeniul bancar, ridicarea recentă a numărului de fuziuni bancare - în jurul a 300 până la 400 pe an, doar în SUA - reflectă așteptările acționarilor că profitul potențial va crește o dată ce fuziunea va avea loc. Dacă instituția care achiziționează are o conducere mai agresivă decât banca de la care achiziționează, veniturile acesteia pot crește, întrucât sunt descoperite noi piețe și sunt dezvoltate noi servicii. Aceasta este mai evidentă în cazul fuziunilor interstatale, precum afilierea Wills Fargo Bank cu First Interstate Bank, sau combinația propusă între Nations Bank și Bank of America, la care au aderat multe state noi, deschizând astfel un potențial mai mare de venituri. Mai mult ca atât, dacă conducerea băncii care achiziționează este instruită mai bine decât cea de la banca achiziționată, eficacitatea organizației fuzionate poate crește, ca rezultat al unei conduceri mai eficiente în ceea ce privește costurile de operare.

7. *Reducerea riscurilor din activitatea cotidiană.* În mod alternativ, mulți parteneri de fuziune anticipează riscul de scurgere a numerarului precum și riscurile de venituri reduse. Cel mai scăzut risc poate interveni din faptul că fuziunile sporesc mărimea totală și prestigiul organizației bancare, deschid noi piețe cu caracteristici economice diferite de cele ale piețelor cunoscute, sau fac posibilă oferirea unor noi servicii, profitul în urma cărora este diferit de cel generat de serviciile existente. Multe fuziuni bancare din ultimii ani din Europa (realizate de așa bănci precum ABN AMRO și Verenigde Spaar Bank) se pare că au fost motivate de căutarea „complementarităților” în servicii - de exemplu, o bancă orientată pe vânzări angro în căutarea unei bănci orientate pe vânzări cu amănuntul, sau o bancă care se aliază cu o bancă de asigurări - aceasta pentru a extinde lista de servicii oferite, astfel reducând riscul băncii de a oferi un șir prea mic de servicii (ca în cazul din SUA, la fuziunea dintre Travelers Group din San Francisco și Citicorp din New York).

8. *Diminuarea impozitelor și taxelor achitate.* Multe fuziuni apar din beneficiile așteptate pentru taxe, mai ales când banca achiziționată are pierderi de venit, care pot fi utilizate pentru a compensa profiturile supuse taxelor ale băncii ce achiziționează.

9. *Extinderea activității în teritoriu și acapararea unor cote importante de piață.* Există suficiente beneficii de poziționare pe piață, iar fuziunea permite băncii ce achiziționează să obțină o unitate teritorială pe o piață cu totul nouă. Achiziționarea unei bănci existente, poate reduce semnificativ costurile de poziționare pe o piață nouă, decât în cazul unei firme bancare cu personal nou. Aceste fuziuni de poziționare pe piață se pot dezvolta în viitor, mai ales că Actul Bancar Interstatal Riegle-Neal a devenit lege în SUA iar directivele recente în activitatea bancară, care au fost aprobate de către Comunitatea Economică Europeană, permit băncilor să treacă de hotarele statale și naționale, să facă achiziții, să cumpere și să fondeze noi filiale.

10. Fuziunile, deseori *oferă băncilor mai mici accesul la o conducere mai eficientă*, care este mereu în dezvoltare. Băncile mari recrutează personal în campusurile universitare și deseori angajează prin intermediul agențiilor metropolitane mari. Băncile mai mici, periferice, au mai puține contacte pe piața muncii pentru a găsi talente manageriale, și nu își pot permite personal de înaltă calitate. În aceeași situație este și accesul la noua tehnologie electronică de banking. De exemplu, fuziunea propusă dintre First Union Corp din Carolina de Nord și CoreStates Financial Corp. din Pennsylvania a fost cauzată de necesitatea CoreStates de îmbunătățire a sistemelor de computere pentru a gestiona mai eficient conturile clienților săi și problema de convertire a anului 2000.

Astfel, fuziunile ajută la *diversificarea* surselor de circuit financiar și venituri ale organizațiilor bancare, iar ca rezultat, băncile având o stabilitate sporită a băncii la fluctuațiile extinse în condițiile economice și în mediul competitiv al industriei. Există un număr de factori diverși care creează un mediu favorabil pentru achiziții și fuziuni bancare. Aici sunt incluse schimbările din structura sectorului bancar (precum competiția ridicată din partea competitorilor non – bancari); schimbările la nivelul reglementarilor, iar fuziunile bancare vin să depășească problemele generate de ele.

Avantajele și dezavantajele procesului de fuziune pot fi prezentate în tabelul următor:

Tabelul 1. Avantajele și dezavantajele concentrării firmei bancare în procesul fuziunii

Avantaje	Dezavantaje
Maximizarea valorii pentru acționari	Diferențele culturale semnificative între entitățile fuzionate
Creșterea capacității băncii de a participa la susținerea unor proiecte semnificative	Rigiditatea piețelor de munca
Creșterea eficienței (realizarea economiilor de scala, diversificarea canalelor de distribuție, managementul riscurilor)	Complexitatea structurilor organizatorice ale celor doua entități
Banca “devine prea mare pentru a se “prăbuși”	Cadrul legislative și frecvența modificărilor legislative

Sursa: adaptat de autori, în baza “Cum sa faci fuziunea sau divizarea unei companii”.
<http://www.startups.ro/tutoriale/cum-sa-faci-fuziunea-sau-divizarea-unei-companii>

Pe langa avantajele mentionate mai sus, principala problema a achizițiilor și a fuziunilor, în cazul băncilor, este supraestimarea sinergiilor de catre institutiile implicate. Aceste sinergii provin din economiile de scala; nivelul costurilor; al eficienței, al profitabilitatii, etc. Necorelarea adecvată a așteptorilor față de efectele menționate mai sus și potențialul financiar al băncii noi, create prin fuziune, poate conduce la finalități adverse, precum creșterea de costuri, reducerea profiturilor sau chiar faliment.

Un alt set de efecte ale fuziunilor bancare, care necesită a fi puse în discuție, sunt cele exogene. În contextul urmărilor crizei financiare din 2008-2009, fuziunile bancare reușite au avut

drept efect *salvarea unor bănci sistemice cu costuri sociale mici*. Consolidarea eforturilor pentru traversarea unor perioade mai dificile este dintotdeauna un motiv plauzibil pentru fuziune. Acest raționament este deosebit de atrăgător pentru bănci în vremuri dificile. Băncile puternice acționează alte bănci cu scopul de a crea o bancă mai competitivă, rentabilă, de a obține o cotă de piață mai mare sau pentru a realiza o eficiență mai mare. Datorită acestor potențiale beneficii, băncile cu dificultăți financiare vor fi de acord să fie achiziționate, deoarece știu că nu ar putea supraviețui pe cont propriu;

1. Fuziunea societăților bancare a devenit *o metoda modernă de gestionare a riscului global de creditare* atât în cadrul fiecărei țări, cât și la scară internațională. Entitatea bancară nouă realizată în urma fuziunii dispune de un capital consolidat, care acoperă mai bine pierderile determinate de producerea riscului de creditare. Procesul de fuziune este o caracteristică generală a economiilor moderne fiind realizate fuziuni în toate ramurile economice, dar mai ales în domeniul financiar;

2. *Salvarea Băncilor aflate în criză*. Multe fuziuni bancare au fost încurajate de FDIC (Corporația Federală de Instituții de Creditare) și alte agenții de reglementare, ca un mod de conservare a rezervelor insuficiente de asigurare și a evita întreruperea serviciului pentru clienți când banca este în prag de faliment. Acest efect a fost unul predominant în proces de rezoluție a crizei bancare din 2008-2009. Astfel, se pot trece în revistă cele mai importante achiziții, cum ar fi:

1) Bank of America a achiziționat Countrywide Financial pentru 4,1 miliarde \$, în ciuda afirmațiilor precum gigantul pe piața creditelor ipotecare este investigat de către FBI pentru fraudă;

2) Achiziția băncii Merrill Lynch de către Bank of America prin intermediul unei tranzacții unice a întregului pachet de acțiuni cu valoarea totală de \$50mln. Cu toate acestea, din momentul finisării acestei tranzacții, valoarea efectivă s-a dovedit a fi cu mult mai mică. La momentul încheierii tranzacției la 1 ianuarie 2009, prețul acțiunilor Bank of America a scăzut aproape cu jumătate decât prețul anunțat la început. Acest acord a declanșat pierderi massive pentru Bank of America, ca mai târziu să se descopere că CEO Ken Lewis a fost preset într-o încheierea acestui acord de către oficialii federali.

Achiziția băncii Bear Stearns de către JPMorgan Chase, ce a rezultat a fi cel mai remarcabil acord de fuziune și achiziție de la începutul crizei. Tranzacția inițială a fost de doar \$2 per acțiune, dar a ajuns să crească la \$10 per acțiune.

Achiziția bănzii Washington Mutual de către JPMorgan Chase cu prețul de \$1.836 miliarde, după ce banca a fost plasată în administrație judiciară de către FDIC. Acționarii bănzii Washington Mutual au fost eliminați, după ce banca a fost achiziționată direct de la FDIC.

Achiziția bănzii Wachovia de către Wells Fargo la prețul de \$14.8 miliarde, această tranzacție rezultând a fi fără îndoială cel mai de succes acord din perioada tranzacțiilor pe timp de criză. Wells Fargo deja era una din cele mai profitabile bănci, chiar și în perioada crizei, iar achiziția bănzii Wachovia a extins operațiunile Wells Fargo în statele de est și de sud. Datorită acestui acord, Wells Fargo a devenit banca numărul unu în SUA în ceea ce privește capitalizare de piață.

Trebuie remarcat că sectorul bancar nu este singurul care trece astăzi printr-o operație activă de fuzionare – „mariagele” dintre diverse companii schimbă esențial atmosfera concurenței. Cele mai multe fuziuni au loc în virtutea faptului că acționarii mizează pe o creștere imediată a profitului preconizat după încheierea fuziunii. În fond, pe perioada ieșirii din criza financiară recentă au fost înregistrate un număr impunător de fuziuni între companiile financiare. Însă în sectorul bancar a for cele mai numeroase fuziuni ca urmare a faptului, ca aceste ar fi fost soluții optime pentru gestionarea falimentelor sau a incapacităților de supraviețuire a băncilor afectate de criză. Figura de mai jos demonstrează, că creșterea numărului fuziunilor bancare a anticipat criza, astfel, putem concluziona, că unele bănci, mai sensibile la cantitatea de riscuri asumate, au început să caute soluții de supraviețuire deja în perioada când instabilitatea pe piețele financiare internaționale abia se contura. (vezi figura 1.1).

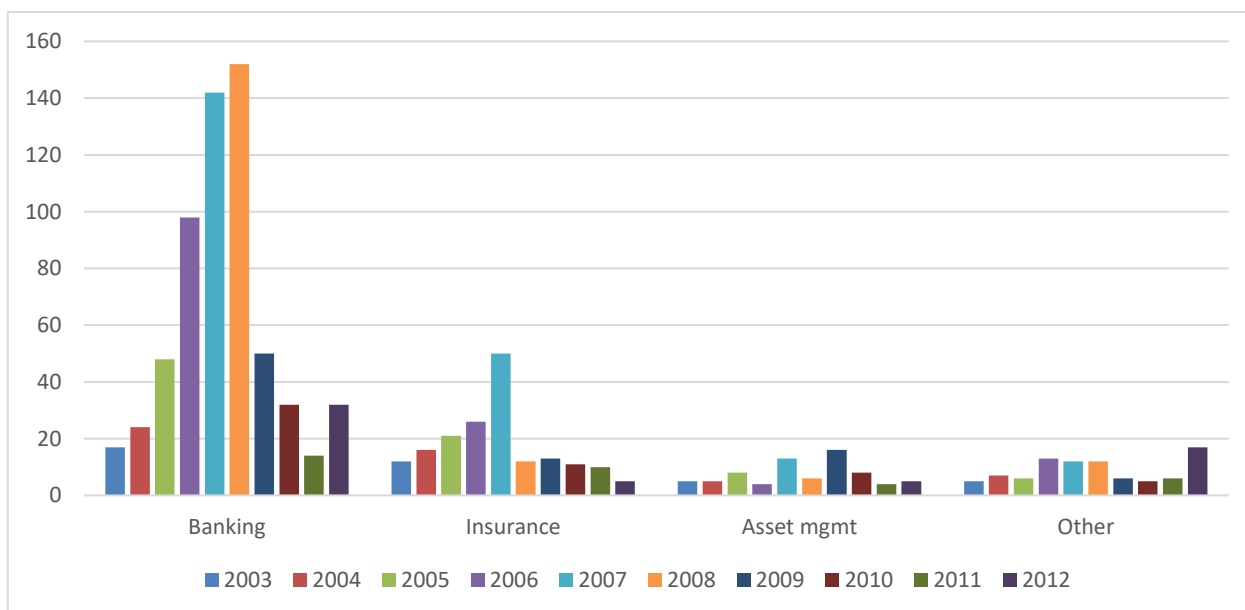

Figura 1. Volumul achizițiilor de companii pe subsectoare pe piața de capital europeană în miliarde EURO.

Sursa: PwC analysis of mergermarket, Reuters and Dealogic data. www.pwc.com/financialservices

Este interesant modul în care sunt estimate efectele fuziunilor de către participanții la aceste tranzacții. Astfel, bancherii implicați în fuziuni consideră, conform unui studiu realizat de Prasad și Prasad, în general, ca eforturile lor au fost un succes. Astfel două treimi din băncile care au fuzionat au estimat că au îndeplinit așteptările lor de fuziune. De exemplu, în aproximativ jumătate din cazurile investigate s-au obținut profituri, creșterea cotei de piață, sau puterii de piață de fapt, deși au fost și creșteri de costuri și de risc operațional. CEO la o majoritate substanțială a instituțiilor care au fuzionat (cel puțin 80 la sută) au crezut că baza de capital băncile lor s-a îmbunătățit și că acum au devenit o organizație bancară mai eficientă.

Din păcate, un alt studiu sugerează, că nu există absolut nici-o garanție că orice fuziune bancară va avea succes, la fel cum nu există niciodată nici o garanție a beneficiilor al oricărui alt tip de investiții de capital. Cercetarea a 572 instituții bancare achiziționate din SUA, care cumpărau aproape 650 de alte bănci, pe parcursul perioadei 1970-1988, a determinat o distribuție aproape simetrică a rezultatelor veniturilor din aceste câștiguri - aproximativ jumătate înregistrând câștiguri pozitive din fuziuni (cu o durată de aproximativ doi ani) și aproximativ jumătate aveau rezultate negative a veniturilor. Băncile care aveau câștiguri de profit, costuri mai mici de exploatare, productivitate mai mare angajaților, o creștere mai rapidă și o concentrare mai mare (probabil, implicând mai puțin concurența) pe piețele în care au fost amplasate sediile centrale ale băncilor, au realizat câștiguri mai mari. Astfel, o parte semnificativă a câștigurilor mai mari de după fuziune pare a fi din cauza creșterii concentrației pe piață după acțiunea de fuzionare, care, în mai multe cazuri, de asemenea, părea să fie asociată cu o eficiență de operare mai mică. Acest ultim rezultat sugerează că, în unele cazuri cel puțin, publicul poate plăti prețuri și taxe pentru servicii bancare mai ridicate decât ar prevala pe piețele mai puțin concentrate (mai competitive). În acest caz, agențiile de reglementare în domeniul bancar trebuie să ia o privire mai atentă la orice fuziuni propuse pentru eventuale probe ale unei schimbări semnificative în climatul concurențial în zonele de piață cu fuziune activă.

Posibilele efecte, în cazul fuziunilor în sistemul bancar autohton.

Pentru Republica Moldova numărul băncilor de 11 este suficient, poate chiar mare. Unul dintre motive este faptul că capitalul unor bănci este prea mare în comparație cu alte bănci care nu fac față concurenței. După capital, unele bănci sunt în frunte și presează alte bănci să fuzioneze sau

să devină obiect de achiziție fără a avea o alegere, pentru a putea fi competitive pe segmentul acordării de credite mari, acolo unde este necesar de o capitalizare înaltă pentru a se menține în limitele prudențiale impuse de BNM. O altă caracteristică a pieții bancare actuale, că ea, fiind pregătită din punct de vedere financiar pentru consolidare prin fuziune (pentru a echilibra într-un anumit mod discrepanța majoră dintre capitalurile băncilor autohtone), nu are o bază legală adecvată, care ar diminua riscurile generate de fuziuni și ar simplifica acest proces, deschizând calea băncilor mici spre contopire. Acesta este motivul pentru care achiziționarea a unui număr de 3-4 bănci, cu siguranță va influența restul băncilor, deoarece piața are un ritm de dezvoltare atât de repede, pentru a asigura cu servicii toată lumea de pe această piață. Totodată, necesitatea obținerii efectului de stabilitate pe piața autohtonă lipsește. Dacă un factor, care este foarte des întâlnit în multe țări, cum ar fi riscul absenței de lichiditate sau riscul băncii de a nu-și onora obligațiile în fața clienților, care este adesea generat de crize, atunci pentru sistemul bancar supralichid cum este cel de pe piața moldovenească, cu siguranță nu este cel ce va sta la baza unei decizii de fuziune.

Totuși actualmente sunt propuse prin intermediul mecanismului pieții de capital spre achiziție cote impunătoare din 2 cele mai mari bănci din Republica Moldova - BC "Moldova-Agroindbank" S.A și BC "Moldindconbank" S.A. Acest fapt se datorează deciziilor de anulare a validității unui pachet de acțiuni de cca 41,1% de acțiuni la un grup de acționari, care ar fi acționat concertat și expunerii lui spre vânzare în baza unui set de decizii ale BNM și, în special, a Hotărârii Comisiei Naționale a Pieței Financiare nr. 15/2 din 07 aprilie 2016 cu privire la etapele, termenele, modul și procedurile de anulare a acțiunilor și emiterea de noi acțiuni ale BC "Moldova-Agroindbank" S.A. Această bancă a fost una dintre firmele cele mai tranzacționate la Bursa de Valori din Moldova în 2016 ca frecvență, dar și valoare, ocupând 22,21% din totalul tranzacțiilor efectuate. Acest fapt conduce la concluzia că acțiunile BC Moldova-Agroindbank" S.A. au un nivel acceptabil de lichiditate. Acțiunile BC "Moldindconbank" S.A. nu sunt la fel de lichide, dar au profil de profitabilitate destul de înalt.

Însă problema care este cu tranzacționarea acestei oferte și efectuarea achiziției de pachete considerabile a acestor bănci atât de investitorii autohtoni, cât și de cei străini este incertitudinea și riscul. Un risc foarte important este stabilitatea politică a țării, direcția politicii externe și vectorii de Est sau de Vest. Acest lucru influențează decizia de intrare a investitorilor străini în sectorul bancar. Calitatea de supraveghere și reglementare bancară este foarte importantă, din punctul de vedere al achiziționării unei bănci lichide și din punctul de vedere al normelor pe care banca de achiziție trebuie să se ocupe. În cazul în care supravegherea este transparentă, eficientă, cu o cotă redusă de subiectivitate a pieței este mai ușor de lucrat. Supravegherea și reglementarea bancară în Moldova este loială și delicată, însă insuficientă pentru a proteza de acțiuni de devalizare din partea managementului unor bănci, ce a condus în 2015 la falimentul concomitent a 3 bănci din sistem.

Un alt aspect riscant al sistemului bancar moldovenesc este profitabilitatea băncii. Aceasta pare a fi suficient de mare pentru a atrage investitorii străini. Dar, în primul rând, trebuie de menționat că aceasta este exprimată în moneda națională, și în al doilea rând, în urma repatrierii sale, nu va fi atât de mare pentru banca mamă. Dar, investitorii strategici rareori intră pe piață pentru profit. Ei intră pe piață pentru veniturile viitoare, și astăzi, cu scopul de a servi intereselor clienților lor, acționarilor, cucerind piața, pentru garantarea acelor investiții care vor fi efectuate prin banca lor în Republica Moldova.

Există mai multe aspecte atractive ale pieței bancare moldovenești. Plasările externe de capital ale investitorilor, în cele mai multe cazuri, sunt în căutarea pentru rentabilitate ridicată. Republica Moldova este o țară relativ tânără. Multe bănci au fost reformate ca să devină mai deschise publicului. Cea mai de vârf perioadă sau de succes pentru bănci încă se așteaptă. Unul dintre cele mai importante aspecte atractive este valoarea pe acțiune sau câștigurile pe acțiune, care este în creștere de la an la an, împreună cu valoarea cotei de piață. De exemplu, acțiunile Moldova-Agroindbank, în câțiva ani, a ajuns la o creștere multiplă. Astfel, investind într-una dintre bănci, va aduce profitabilitate într-o concurență mai mică.

Un alt aspect atractiv important al sistemului bancar moldovenesc este avantajul pieței. Din puținele investiții anterioare care au avut loc pe piața Republicii Moldovei, costul în poziționarea pe această piață este scăzut. În ciuda numărului mare de bănci, în momentul unei investiții în bancă, competiția nu va fi puternică, ușurința de a intra pe piață, fără bariere.

Cel mai important avantaj al economisirii costurilor sau economiile de scară ar putea fi atins prin economisirea costurilor care rezultă în venituri suplimentare. O bancă autohtonă este o sursă excelentă de a menține sporirea capacității de creștere, iar piața moldovenească este o piață nouă, cu noi clienți și clienții importanți corporativi. Calitatea personalului de conducere, chiar de la absolvire este foarte înaltă.

Efectele pozitive de la intrarea unor investitori străini pe piața sunt, însă așteptate. Experiența unor bănci internaționale este foarte importantă pentru Republica Moldova, din acest considerent, procedura de achiziție a pachetelor de acțiuni ale celor 3 bănci, aflate sub supraveghere specială va conduce nu numai la îmbunătățirea situației lor financiare, dar și la dezvoltarea pieții serviciilor bancare pe piața autohtonă.

CONCLUZII

Raționalitatea își pune desigur amprenta asupra justificărilor economico – financiare ale tranzacțiilor cu bănci, dar ea este de cele mai multe ori dublată de intuiție și instincte investiționale ale celor implicați. Din punctul de vedere al băncii achizițoare, tranzacțiile cu acțiunile unei bănci achiziționate sunt privite ca decizii de maximizare a valorii firmei și a profitului, decizie fundamentată pe analizarea alternativelor de creștere externă a băncii, pe considerentele că opțiunile de creștere internă ar antrena costuri superioare.

Toate acestea cu scopul de a potența forța economică a băncii și de a o încadra pe traiectoria succesului în concurența pe o piață globală tot mai dinamică. Schimbările de mediu au implicat un ritm accelerat al liberalizării și globalizării piețelor și le-au oferit băncilor motive multiple pentru a se uni. Astfel evitau să rămână în urmă, pe măsură ce frontierele naționale se erodau, pe măsură ce tehnologia avansa într-un ritm amețitor și numărul operatorilor de piață creștea, contribuind la creșterea concurenței și la necesitatea asigurării supraviețuirii. Mai mult ca atât, în condițiile crizei financiare din 2008-2009 fuziunea sau achizițiile bancare au fost unica opțiune de supraviețuire pentru un număr mare de bănci aflate în situații financiare dificile.

Implementarea procesului de fuziune și achiziție pe piața bancară este o artă, nu o știință. Fiecare situație este unică și prezintă propriul set de dificultăți și potențiale soluții. Cu toate acestea, există un set de principii testate, pe care managerii le pot aplica pentru a anihila careva probleme, apărute în proces de implimentare. O importanță deosebită o are posibilitatea de a te orienta în tipurile de fuziuni, de a evidenția scopurile principale pe care le urmăresc părțile la încheierea contractului de fuziune, de a estima eficiența acestei afaceri și urmările posibile. Dacă instituția este expusă pericolului de a fi absorbită ea trebuie să fie bine pregătită: sau să ia măsuri adecvate împotriva absorbției la timp sau să obțină condiții cât mai avantajoase în urma asocierii, ținând cont că de facto în urma absorbției câștigă nu compania care absoarbe, ci cea absorbită, și trebuie doar de a maximiza acest avantaj.

BIBLIOGRAFIE

1. ANSOFF, Igor. Corporate Strategy Hardcover , July, 1965.
2. “Cum sa faci fuziunea sau divizarea unei companii”. <http://www.startups.ro/tutoriale/cum-sa-faci-fuziunea-sau-divizarea-unei-companii>
3. FRANKS, Julian and Colin MAYER. *European Capital Market and Corporate Control, European Mergers and Merger Policy*, Edited by Matthew Bishop and John Kay, Oxford University Press, 1993, pp.162-199.
4. HANY, A., SHAWKY, Tobias Kilb, and CARSTEN F.W. Staas, *Determinants of Bank Merger Premiums, Journal of Economics and Finances*, Volume 20, Number 1, 1996, pp. 117-131.
5. Hurduzeu, Gheorghe. *Achizițiile de firme pe piața de capital*, Editura Economică, București, 2002, 287 p.
6. PwC analysis of mergermarket, Reuters and Dealogic data. www.pwc.com/financialservices

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ АУДИТА ОПЕРАЦИЙ С ДЕРИВАТИВАМИ

¹Кандидат экономических наук, доцент, Л.В. МАСЬКО

²Магистр экономических наук, П.И. ПАНЬКОВ

^{1,2}Полоцкий Государственный Университет,
Республика Беларусь, г. Новополоцк, ул. Блохина 29, www.psu.by

Abstract

Nowadays in the Republic of Belarus the derivatives market is still evolving and its volume is not suitable for the needs of the innovation economy, however, economic conditions stimulate the organizations to use the available ways to reduce the risks caused by market factors to an acceptable level. In this regard, the audit of transactions with derivatives can be considered as an important and promising direction of research. Because the positive audit opinion with other necessary documents can have a significant meaning in the decision-making of the main users of accounting (financial) statements of the organization.

The purpose of the study is to research the current state of the audit of the transactions with derivatives and the development of a methodological approach to audit of this type of operations. The article examines the current methodological approaches to the audit of operations with derivatives. Here are presented the purpose, objectives and information support of the audit of these operations. Justified the model of the proposed object-based approach of segmenting the accounting data and the accounting reporting in the process of auditing transactions with derivatives in the organizations of the Republic of Belarus, which will allow to estimate the impact of derivatives on the financial statements of the audited entity fully and reliable, would help to express the reliable opinion in the audit report.

Key words: *auditing, risks, operations with derivatives, methodology, accounting statements, financial statements, audit report*

JEL CLASSIFICATION: M42

Введение. Аудит операций с деривативами представляет собой перспективное направление исследования т.к. сложность, присущая некоторым финансовым инструментам, может стать причиной повышенного риска. Аудиторская организация должна планировать и проводить аудит таким образом, чтобы снизить аудиторский риск до приемлемо низкого уровня. В связи с этим установление наличия операций с деривативами, конкретные виды и их влияние на отчетность аудируемого лица, согласуется с порядком ознакомления с деятельностью аудируемого лица и его средой. В рабочей документации аудитора должны быть отражены все действия и выводы данных объектов, исследованных в ходе проведения аудита организации. В результате положительное аудиторское заключение с другими необходимыми документами может иметь существенное значение при принятии решений как внутренними, так и внешними пользователями бухгалтерской (финансовой) отчетности организации. Основу правового регулирования аудиторской деятельности Республики Беларусь составляет Закон «Об аудиторской деятельности», который определяет правовые основы осуществления аудиторской деятельности на территории Республики Беларусь, регулирует отношения, возникающие в процессе осуществления такой деятельности [1]. Однако в Республике Беларусь рынок деривативов еще только формируется и его объемы пока не соответствуют потребностям инновационной экономики, а также отсутствуют методические подходы к осуществлению аудита операций с деривативами, и в результате не представляется возможным в полном объеме достоверно оценить влияние на отчетность аудируемого лица таких операций. В связи с этим целью данного исследования является разработка модели подхода сегментирования данных учета и бухгалтерской отчетности при проведении аудита операций с деривативами в организациях Республики Беларусь.

Основная часть. Следует отметить, что сущность, классификации, функции производных финансовых инструментов глубоко исследованы в трудах зарубежных ученых: А.Н. Буренина, Б.И. Алехина, А.И. Басова, Т.Б. Бердниковой, В.А. Галанова, Л.Ф. Ибрагимовой, А.Б. Фельдмана и др. Исходные положения современной теории о производных

финансовых инструментах имеются в трудах Дж. М. Кейнса, Дж. Хикса, Н. Калдора, Ф. Блэка, Д. Гросса, У. Ф. Шарпа, М. Шолза, Дж. Кокса, М. Рубинштейна.

Аудит операций с деривативами исследуется в работах А. А. Харисовой, А. Е. Суглобовой, А. А. Супрович, С. В. Пономаревой, но как отмечает С. В. Банк «... методика аудита деривативов в экономической литературе фактически не представлена [2, с. 27].

Важно отметить, что Ф. Блэк, Д. Гросс, У. Ф. Шарп, М. Шолза, Д. Ф. Маршалл, В. К. Бансал при исследовании сущности и стратегий применения деривативов для хеджирования акцентируют внимание на необходимости контроля операций с деривативами в организации, которая использует данные инструменты. Как отмечают М. Дима и Л. Григорой «Аудитор работает в интересах заинтересованных пользователей...» и поэтому помогает им «...путем выражения, на основании полученных доказательств, профессионального мнения о соответствии финансовой отчетности по всем существенным аспектам установленных к ним требований» [3, с. 5].

Национальные правила аудиторской деятельности – принятые Министерством финансов Республики Беларусь нормативные правовые акты Республики Беларусь, устанавливают требования к порядку осуществления аудиторской деятельности, а также регулируют иные вопросы, предусмотренные Законом «Об аудиторской деятельности».

Так, в соответствии с Законом «Об аудиторской деятельности» аудит бухгалтерской (финансовой) отчетности – это аудиторская услуга по независимой оценке бухгалтерской (финансовой) отчетности аудируемого лица, в том числе составленной в соответствии с Международными стандартами финансовой отчетности и их Разъяснениями или законодательством других государств, в целях выражения аудиторского мнения о ее достоверности. Достоверность бухгалтерской (финансовой) отчетности позволяет пользователям делать достоверные выводы о финансовом положении, финансовых результатах деятельности и изменениях финансового положения аудируемых лиц и принимать обоснованные экономические решения. «В этой связи, с целью снижения риска существенного искажения отчетности, аудиторской организации необходимо осуществлять методику аудита, благодаря которой возможно получить достаточное количество доказательств для установления достоверности данных ...» [4, с. 39].

Цель аудита бухгалтерской отчетности заключается в выражении аудиторского мнения о достоверности данной отчетности. Предлагаемая нами цель аудита операций с деривативами представлена на рисунке 1.

Цель аудита бухгалтерской отчетности заключается в выражении аудиторского мнения о достоверности данной отчетности. Предлагаемая нами цель аудита операций с деривативами представлена на рисунке 1.

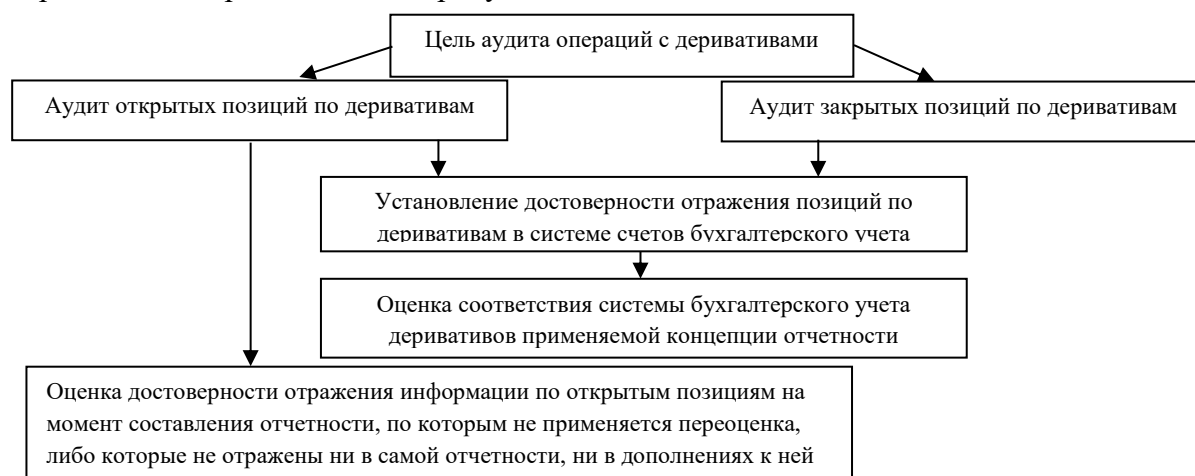

Рисунок 1 – Цель аудита операций с деривативами в организациях Республики Беларусь

Источник: собственная разработка

Как отмечает Банк С. В. «... цель аудита производных финансовых инструментов заключается в определении того, насколько утверждения руководства об этих инструментах, отраженные в составленной финансовой отчетности, во всех существенных аспектах соответствуют применяемым концептуальным основам финансовой отчетности. При этом целью аудита не является предоставление гарантий о том, что управление рисками, связанными с деривативами и система контроля за этими рисками являются адекватными [2, с. 251]. Важно подчеркнуть, что при аудите операций с деривативами требуется учитывать ряд особенностей, которые присущи именно этим инструментам. В частности в Положении по международной практике аудита 1012 «Аудит производных финансовых инструментов» (где предоставляет практическое руководство по планированию и выполнению аудиторских процедур с целью подтверждения утверждений, на основе которых подготовлена финансовая отчетность, в отношении производных финансовых инструментов) выделяются специфические свойства, которые увеличивают риски, а именно [5]:

- незначительное или полное отсутствие оттоков/притоков денежных средств, необходимость в которых появляется с наступлением срока исполнения сделки;
- отсутствует минимальный остаток и другая фиксированная выплаченная или полученная сумма;
- потенциальные риски или вознаграждения могут намного превысить в конечном итоге текущие расходы;
- стоимость активов или обязательств субъекта может превысить сумму, если таковая имеется, признанного в финансовой отчетности производного инструмента, особенно для субъектов, которые не должны отражать производные финансовые инструменты по справедливой рыночной стоимости в финансовой отчетности.

Считаем, что в соответствии с данными особенностями можно выделить конкретные задачи аудита операций с деривативами:

- изучение и оценка важности операций с деривативами для аудируемого лица на этапе планирования аудита;
- выявление открытых позиций по деривативам и проверка достоверности отражения информации по ним, а также оценка влияния открытых позиций на бухгалтерскую отчетность;
- проверка достоверности отчетной информации по закрытым позициям деривативов;
- оценка влияния операций с деривативами на бухгалтерскую отчетность аудируемого лица.

В Республике Беларусь не все Положения по международной практике аудита (ПМПА) нашли отражение в национальных стандартах. Например, ПМПА 1010 «Учет экологических вопросов при аудите финансовой отчетности» представлен в национальном законодательстве как стандарт Правил аудиторской деятельности «Учет экологических вопросов при аудите бухгалтерской (финансовой) отчетности». Положения по международной практике аудита ПМПА 1012 «Аудит производных финансовых инструментов» и Международный отчет о практике аудита (МОПА) 1000 «Особенности аудита сложных финансовых инструментов» не были переработаны для разработки национальных правил аудита, как это было сделано с указанным выше ПМПА 1010. Как справедливо отмечает П.Я. Папковская «Международные подходы необходимо гармонично сочетать с особенностями отечественной системы» [6, с. 5]. Поэтому считаем важным аспектом оценку охвата действующими национальными правилами аудиторской деятельности вопросов, подлежащих проверке в ходе обязательного аудита операций с деривативами. В этой связи можно выделить из действующих национальных правил аудиторской деятельности ряд вопросов, подлежащих проверке в ходе обязательного аудита достоверности годовой бухгалтерской отчетности, которые будут, по нашему мнению, связаны с аудитом деривативов. Данный перечень приведен в таблице 1.

По нашему мнению косвенная связь с аудитом операций с деривативами по вопросам о видах деятельности заключается в том, что операции с деривативами могут преобладать над текущими операциями и, таким образом, будут являться источником потенциальных высоких прибылей (за счет получения прибыли от краткосрочного изменения рыночных цен, ставок и т.д.) или убытков.

Таблица 1. Вопросы, подлежащие проверке в ходе обязательного аудита и связанные с аудитом деривативов

Вопросы, подлежащие проверке в ходе обязательного аудита	Связь с аудитом деривативов
Внесение изменений в учредительные документы и соблюдение порядка их регистрации.	Косвенная
Осуществляемые виды деятельности.	Косвенная
Соответствие финансово-хозяйственной деятельности целям и задачам, определенным уставом предприятия.	Косвенная
Занятие запрещенными и не предусмотренными уставом видами деятельности.	Косвенная
Соблюдение учетной политики предприятия	Прямая
Правильность применения Плана счетов бухгалтерского учета финансово-хозяйственной деятельности предприятия и Инструкции по его применению.	Прямая
Правильность и обоснованность составления первичных бухгалтерских документов.	Прямая
Правильность исчисления и своевременность перечисления налогов и неналоговых платежей, обоснованность применения льгот.	Прямая
Соответствие данных аналитического учета данным синтетического учета.	Прямая
Соответствие данных регистров бухгалтерского учета отчетным данным баланса и приложений к нему и их взаимосвязка.	Прямая
Соблюдение порядка проведения инвентаризации и отражения результатов в учете.	Прямая
Наличие в регистрах бухгалтерского учета записей, не подтвержденных первичными документами. Наличие не проведенных по регистрам документов, проводок с нестандартной корреспонденцией счетов.	Прямая
Правильность отражения операций, проведенных по расчетным (валютным) счетам.	Прямая
Правильность отражения операций по затратным счетам бухгалтерского учета, правильность определения себестоимости произведенной, отгруженной и реализованной продукции (работ, услуг). Правильность отражения операций на забалансовых счетах.	Прямая
Правильность отражения в учете долгосрочных и краткосрочных финансовых вложений.	Прямая
Правильность формирования финансовых результатов и использования прибыли.	Прямая

Источник: собственная разработка

Соответственно, есть возможность того, что основным видом деятельности по факту станет торговля деривативами, в том числе и без ведома руководства, а также неудачные действия на рынках деривативов могут провоцировать должностных лиц к сокрытию убытков. В настоящее время, из-за отсутствия в Республике Беларусь четкой регламентации бухгалтерского учета деривативов, организациям необходимо самостоятельно его разработать и закрепить в учетной политике. Так например, в национальных правилах аудиторской деятельности отражено следующее: «Аудиторской организации необходимо получить информацию об учетной политике аудируемого лица, а именно о следующих аспектах» [7]:

- надлежащем выборе и применении учетной политики;
- адекватности отражения в учете сложных или необычных операций;

- применении принципов учетной политики при отражении хозяйственных операций, в отношении которых существует неопределенность или неоднозначность в силу противоречивости нормативных требований или их отсутствия;

- раскрытии существенной информации в бухгалтерской (финансовой) отчетности, в том числе фактов, о которых аудиторской организации стало известно на данный момент.

Считаем, что остальные вопросы (табл. 1) очевидны для постановки в ходе аудита деривативов, так как при наличии операций с деривативами они позволяют сформировать аудиторское мнение о достоверности отражения информации об используемых организацией деривативах и связанных с ними фактами хозяйственной деятельности аудируемого лица.

Таким образом, можно сделать вывод о том, что национальные правила аудиторской деятельности охватывают вопросы, связанные с аудитом операций с деривативами. Кроме перечня обязательных вопросов при непосредственном аудите бухгалтерской отчетности, аудитору необходимо ознакомиться с деятельностью аудируемого лица по ряду аспектов. В числе вопросов, которые аудиторская организация рассматривает в процессе ознакомления с деятельностью аудируемого лица и его средой, непосредственно указывается вопрос «использование производных финансовых инструментов» и «учет необычных или сложных операций» [8]. Но при этом, отсутствует конкретизация по вопросам аудита деривативов, которая способствовала бы установлению достоверной оценки операций с данными инструментами.

По нашему мнению, объектами аудита операций с деривативами будут являться объекты бухгалтерского учета, а именно конкретные контракты, основу которых составляют базисные активы. Состав объектов аудита представлен на рисунке 2.

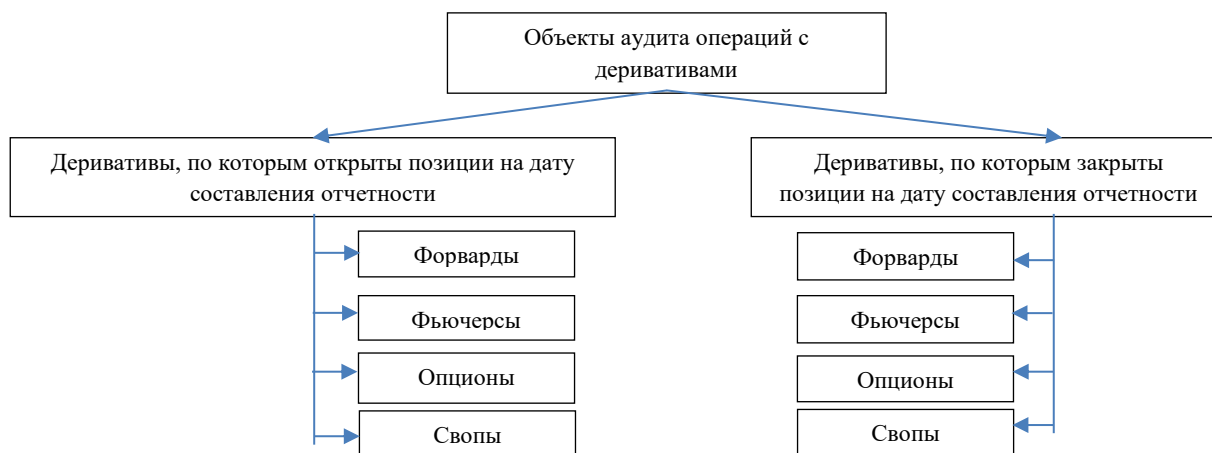

Рисунок 2 – Предлагаемые объекты аудита операций с деривативами

Источник: собственная разработка

Следующим важным аспектом аудита операций с деривативами является информационное обеспечение. На рисунке 3 представлена предлагаемая схема информационного обеспечения аудита операций с деривативами.

Рисунок 3 – Предлагаемая схема информационного обеспечения аудита операций с деривативами

Источник: собственная разработка

Например, Н. В. Парушина, С. П. Суворова подчеркивают, что «При пообъектном подходе выделяемые сегменты аудита совпадают с объектами бухгалтерского учета» [9, с. 120].

Важно отметить, что «... на формирование методики аудита организаций оказывают влияние подходы сегментирования бухгалтерской информации, которые определяют процедурные этапы проверки. В качестве таковых в литературных источниках представлены: пообъектный и (или) циклический. Внимание данным подходам в своих работах уделяют ученые: **Н.В. Парушина и С.П. Суворова**; Л.В. Гусарова; Р.Н. Сунгатулина и Е.А. Клинова; И.Н. Богатая; А.Д. Шерemet и В.П. Суйц» [10, с. 65]. «Важно подчеркнуть, что **Н.В. Парушина и С.П. Суворова приходят к выводу о том, что аудиторам в практической деятельности целесообразно комбинировать данные подходы к аудиту при проведении аудиторских процедур.** Л.В. Гусарова подчеркивает, что в международной практике аудита циклическому подходу уделяется основное внимание и считает, что данный подход является наиболее оптимальным, так как позволяет выделить наиболее крупные циклы из общей массы хозяйственных операций. И.Н. Богатая обращает внимание на то, что можно выделить процессно-объектный подход к планированию и проведению аудиторской проверки. Он содержит как элементы циклического, так и пообъектного. А.Д. Шерemet и Суйц В.П. приходят к выводу о том, что в практике аудита можно сочетать два метода сегментирования информации, а именно - проверку типовых многочисленных операций проводить по циклам хозяйственных операций, а разовых существенных операций – пообъектно» [10, с. 65].

Целесообразность применения пообъектного подхода поддерживают А. Д. Шерemet и В. П. Суйц, отмечая, что проверку типовых многочисленных операций проводить по циклам хозяйственных операций, а разовых существенных операций – пообъектно [11, с. 346].

Операции с деривативами невозможно отнести к типовым и многочисленным, поэтому выбор пообъектного подхода сегментирования данных учета и бухгалтерской отчетности считаем обоснованным. Так как, «... опираясь на содержательное знание объекта исследования...» [12, с. 29] будет осуществлена последовательная совокупность контрольных действий, формирующая методику аудита, благодаря которой возможно

получить достаточное количество доказательств. Важно отметить, что по исполненным контрактам потребуется обычная оценка достоверности отражения информации, а особенностью деривативов, которые будут исполнены после отчетной даты, является то, что здесь необходима дополнительная проверка того, насколько предоставленная отчетность информирует пользователя о реальном положении дел.

Как отмечают Э.А. Аренс и Дж.К. Лообек: «... в некоторых случаях после аудита финансовой отчетности становится очевидным, что определенная информация, содержащаяся в этой отчетности, неверна (является существенной погрешностью, которая может ввести пользователей в заблуждение)...» [13, с. 501]. А так как открытые позиции по деривативам могут не переоцениваться на отчетную дату и представляться в отчетности как прибыльные, в то время как в реальности из-за неблагоприятного движения рыночных переменных (цены, ставки, курсы валют и т.д.) данные позиции будут являться источником будущих убытков, из этого следует, что фактически будет иметь место существенное искажение информации. Тогда «... аудитор обязан принять дополнительные меры, чтобы пользователи были осведомлены о выявленных ошибочных данных. Чаще всего аудитор сталкивается с ситуацией, когда финансовая отчетность была представлена таким образом, что существенная ошибка возникла из-за представления аудиторского заключения без оговорок...желательнее всего, чтобы в подобных случаях аудитор предъявил клиенту требование немедленно пересмотреть финансовую отчетность и объяснил причину пересмотра...» [13, с. 501]. Во избежание таких ситуаций нами предлагается разделение открытых и закрытых позиций по деривативам.

Предлагаемая модель пообъектного подхода сегментирования данных учета и бухгалтерской отчетности при проведении аудита операций с деривативами представлена на рисунке 4.

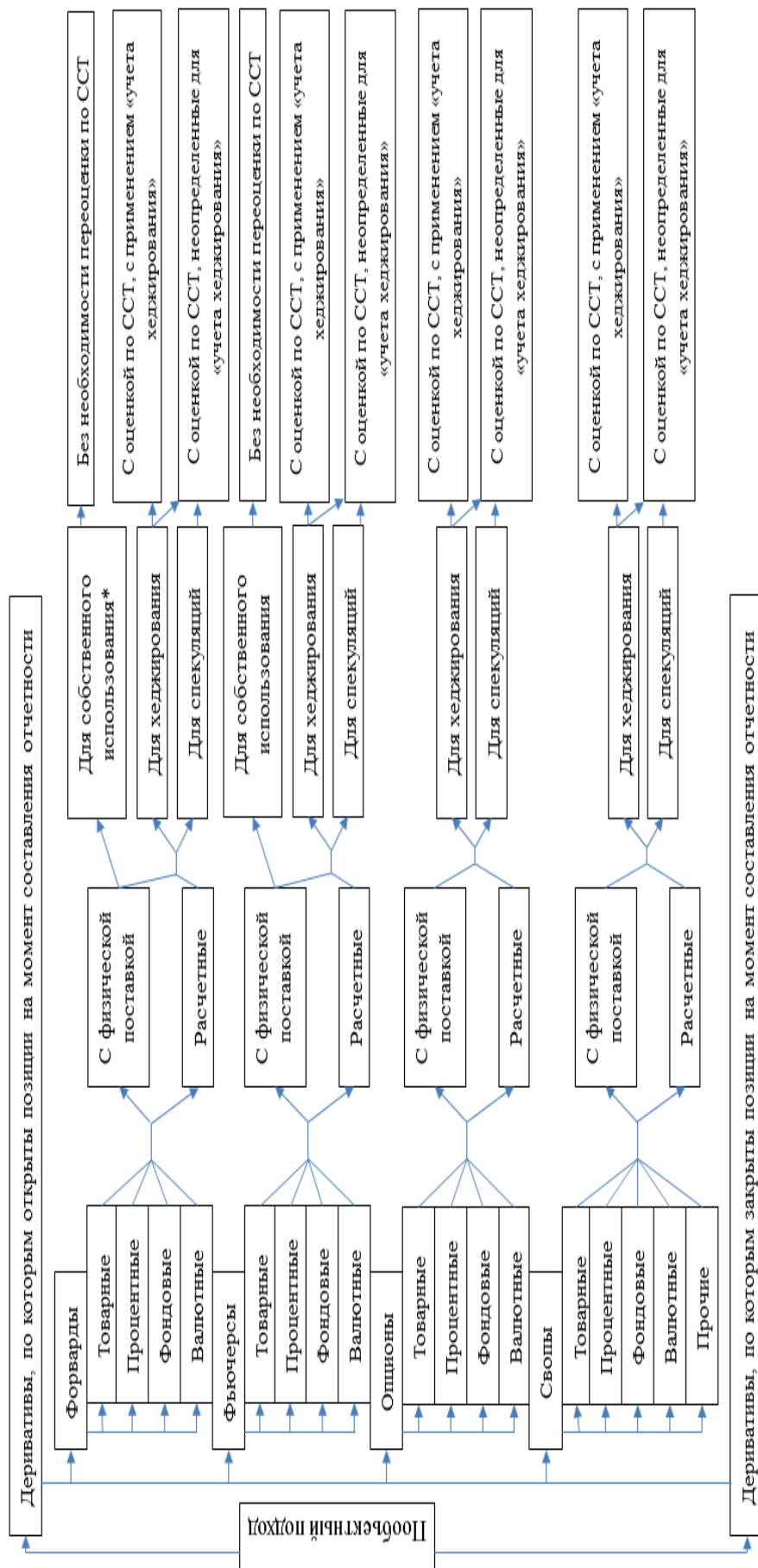

Рисунок 4 – Модель предлагаемого объектного подхода сегментирования данных учета и бухгалтерской отчетности при проведении аудита операций с деривативами

Источник: собственная разработка

По нашему мнению, предлагаемый пообъектный подход сегментирования данных учета и бухгалтерской отчетности при проведении аудита, базирующийся на объектах аудита, с дальнейшей детализацией по виду актива, способу исполнения и цели приобретения, позволит достаточно полно охватить все существенные аспекты операций с деривативами. Считаем, что двумя дополнительными критериями при аудите операций с деривативами будут открытые и закрытые позиции, что является важным для установления исполненных и еще открытых контрактов.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Результаты проведенного исследования обосновывают вывод о том, что установленный подход к аудиту операций с деривативами с двумя дополнительными критериями, задачи, учитывающие специфические особенности деривативов, схема информационного обеспечения и модель пообъектного подхода сегментирования данных учета и бухгалтерской отчетности при проведении аудита, будут способствовать повышению качества работы аудитора, достоверной оценке влияния операций с деривативами на отчетность аудируемого лица и выражению профессионального мнения аудитора в аудиторском заключении.

ЛИТЕРАТУРА

1. Об аудиторской деятельности: Закон Республики Беларусь от 12 июля 2013 г. № 56-З: в ред. от 05.01.2015 № 231-З // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://www.minfin.gov.by/upload/audit/acts/zakon_120713_56.pdf – Дата доступа: 14.01.2017.
 2. Банк, С. В. Методология финансового учета, анализа и аудита операций с деривативами в период гармонизации и адаптации к международным стандартам: дис. ... докт. экон. наук: 08.00.12 / С. В. Банк. – Орел, 2008. – 304 с.
 3. М.Дима, Л.Григорой Аудит: Обзорные вопросы, ситуации, тесты/ М.А. Дима, Л. Г. Григорой; Молд.Экон.акад.- К.: Изд.МЭА, 2008. – 114 стр.
 4. Масько, Л.В. Развитие методик аудита операций с экологическими активами и обязательствами / Л.В. Масько // Бух.учет и анализ. – 2014. – № 1. – С. 39-47.
 5. Положение о международной аудиторской практике 1012 «Аудит производных финансовых инструментов» // Информ. система Параграф [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30206907#pos=1;-173. – Дата доступа: 25.02.2017.
 6. Папковская, П.Я. Производственный учет в АПК: теория и методология/ П.Я. Папковская. – Мн.: ООО «Информпресс» 2001г. – 216 с.
 7. Правила аудиторской деятельности «Планирование аудита» утв. Пост. Министерства финансов Республики Беларусь от 24.03.2008 № 41 // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://www.minfin.gov.by/upload/audit/rules/postmf_040800_81_2.pdf. – Дата доступа: 14.01.2017.
 8. Правила аудиторской деятельности «Понимание деятельности, системы внутреннего контроля аудируемого лица и оценка риска существенного искажения бухгалтерской (финансовой) отчетности» утв. Пост. Министерства финансов Республики Беларусь от 29.12.2008 № 203 // Министерство финансов Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – Режим доступа http://www.minfin.gov.by/upload/audit/rules/postmf_291208_203.pdf. – Дата доступа: 14.01.2017.
 9. Парушина, Н. В. Аудит: учебник / Н. В. Парушина, С. П. Суворова. – 2-изд., перераб. и доп. – М.: Форум: Инфра-М, 2013. – 288 с.
 10. Масько, Л.В. Методики аудита операций с экологическими активами и обязательствами / Л.В. Масько // Аудиторские ведомости. – 2014. – № 4. – С. 63–75.
 11. Шеремет, А.Д. Аудит : учебник / А.Д. Шеремет, В.П. Суйц. – 5-изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 448 с.
 12. Папковская, П.Я. Методология научных исследований: Курс лекций. – 3-е изд. – Мн.: ООО «Информпресс», 2007. – 184с.
- Арене, А. Аудит : учебник / А.Арене, Дж.Лоббек. – Пер. с англ.; гл. редактор серии проф. Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 560 с.

ACȚIUNI DE AJUSTARE A POLITICII DEPOZITARE LA CONDIȚIILE CONTEMPORANE ALE PIEȚEI

¹Dr., conf. univ., Alla DAROVANNAIA, ²Dr., conf. univ., Ilinca GOROBET

^{1,2}Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 768, web site: www.ase.md

Abstract

In the process of establishing the infrastructure bank of the Republic of Moldova appears the need to develop a unique concept of storage policy of the bank in relations with clients, the assessment of established practices on the formation of these policies by each individual bank and the establishment of the main directions of improvement of the policy of internal storage.. The establishment of this objective is conditioned by the fact that this task appeared after the period of transition of the local economy to a market economy but until the current stage has been neglected in the theory and, respectively, in the economic literature.

Key words: Storage policy of the bank; banks; institutions of the financial market.

JEL CLASSIFICATION: G 20, G21, G29, N20.

Sistemul bancar modern al Republicii Moldova este caracterizat de trecerea la o etapă calitativ nouă de dezvoltare, condiționată de creșterea concurenței instituțiilor de credit și necesitatea de a menține sau consolida poziția pe piață, care afectează, fără excepție, toate domeniile de activitate a băncilor. Astăzi, dezvoltarea de succes și funcționarea eficientă a băncii devine imposibilă o politică de depozitare detaliat concepută și economic argumentată, ținând cont de particularitățile activității băncii și clienților săi, prioritățile selectate de creștere continuă și îmbunătățirea indicatorilor de calitate a activității băncii, condițiile economico - sociale în care activează banca¹⁰. Acest lucru necesită o revizuire a abordărilor formării și evaluării politicii de depozitare a băncii care în final duce la îmbunătățirea indicatorilor cantitativi și calitativi de funcționare a băncilor comerciale și a sistemului bancar în ansamblu.

Politica de depozitare este baza strategiei de ansamblu a băncii, baza activității de atragere de resurse. Strategiile și tacticile bancare sunt strâns legate, prin corelarea cărora se pun în aplicare strategia instituției bancare. Prin urmare, combinația optimă a acestor două abordări permite băncilor să-și îndeplinească interesul lor principal în lumea afacerilor, care are ca scop rentabilitatea și creșterea economică. Dar strategia și tactica privind atragerea depozitelor sunt strâns legate între ele și intercorelate, în conformitate cu aceeași logică, care încorporează astfel conceptele fundamentale pentru activitatea bancară, și anume produse de depozit, depozite, serviciu de depozit, și operarea depozitului, care oferă o bază de resurse pentru activitatea băncii¹¹.

Studiul conținutul noțiunii "politica de depozitare a băncii comerciale" a determinat necesitatea examinării părților componente și anume — depozit și politică. Depozit este componenta de bază al definiției "politica de depozitare" și este motivul pentru care banca efectuează activitatea de atragere a depozitelor și prin apariția căreia este posibil procesul de

¹⁰ ЖИЛАН, О., Д. Формирование и оценка депозитной политики коммерческого банка [online], [citat 17 septembrie 2017]. Disponibil: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-i-otsenka-depozitnoi-politiki-kommercheskogo-banka#ixzz4eLOtKljg>.

¹¹ ALEKSEEV, A. Autumn savings: how to preserve and multiply? Mirror of the week. Ukraine, 32. [online], [citat 19 septembrie 2017]. Disponibil: http://zn.ua/ECONOMICS/osennie_sberezheniya_kak_sohranit_i_priumnozhit-108763.html

atrageră al depozitelor propriu zise¹². În corespundere cu aceste definiții propunem o următoare componentă a politicii depozitare prin prisma subiecților și obiectivului, reflectată în figura 1.

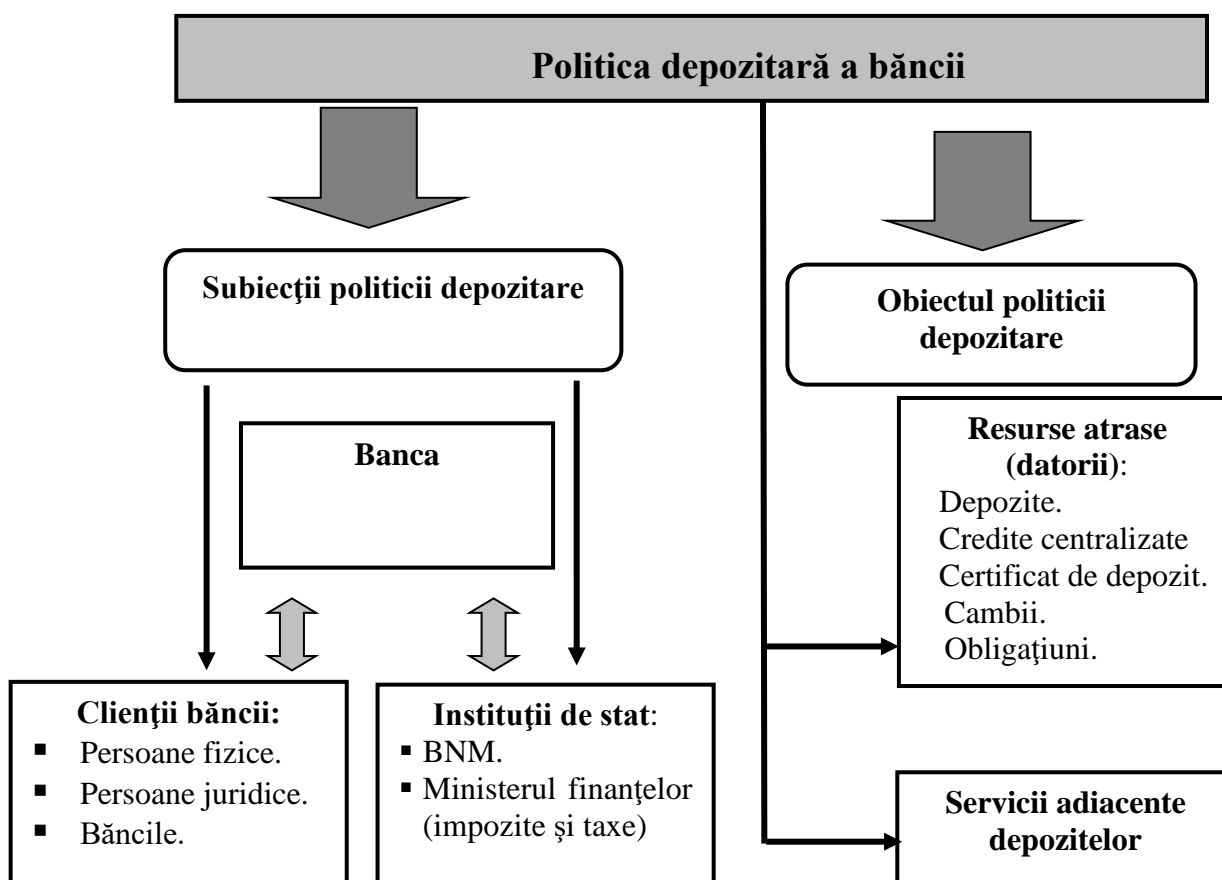

Figura 1. Componenta subiecților și obiectului politicii depozitare a băncii.

Sursa: *elaborat de autor.*

Politica de atragere a depozitelor, sau politica depozitară se formează în dependență de:

- scopul atragerii depozitelor (pentru investiții, creditare, menținerea nivelului de lichiditate);
- subiecții relațiilor de depozit (persoane fizice și juridice);
- instrumentele bancare, utilizate pentru atragerea resurselor (conturi la vedere, conturi la termen etc.);
- termenele de atragere a depozitelor (termen scurt, mediu și lung);
- tipul valutei (monedă națională sau valuta străină);
- politica tarifară și nivelul riscurilor de la efectuarea operațiunilor.

Un aspect important de dezvoltare și punerea în aplicare a politicii depozitare a băncii este strategia de management a personalului, care include determinarea nivelului dorit de centralizare privind luarea deciziilor, reglementarea modului de efectuare a operațiunilor depozitare aprobate prin regulamente și instrucțiuni, crearea mecanismului de coordonare a acțiunilor și deciziilor zilnice de către conducătorii subdiviziunilor, sistemul de control al executării indicatorilor de performanță și indicatorilor de stare curentă a bazei de depozite.

Trebuie subliniat faptul că la elaborarea politicii depozitare a băncii o atenție deosebită este acordată gestionării riscurilor în domeniul formării portofoliului și utilizării resurselor atrase prin

¹² ЖИЛАН, О., Д. Формирование и оценка депозитной политики коммерческого банка [online], [citată 19 septembrie 2017]. Disponibil: <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-i-otsenka-depozitnoi-politiki-kommercheskogo-banka#ixzz4eLOtKljg>.

instrumente de depozitare. Baza managementului riscurilor este menținerea permanentă a nivelului necesar de diversificare a resurselor de depozitare, precum și asigurarea de oportunități de atragere a fondurilor din alte surse. Menținerea echilibrului pasivelor băncii, inclusiv a depozitelor cu activele sale, pe termene, sume și rate ale dobânzilor este determinată de necesitatea de a asigura o lichiditate adecvată și acceptabilă a rentabilității operațiunilor. Structura pasivului cunoaște un proces de diversificare și inovare, ca urmare a adaptării instrumentelor financiare nevoilor și posibilităților clienților, conducând totodată, la diversificarea operațiunilor bancare pasive.¹³

La implementarea politicii de atragere a depozitelor se ține cont de următorii factori:

- situația financiar-economică și tendința de dezvoltare a pieței financiare: atât pe segmentul de atragere al resurselor, cât și pe cel investițional;
- modificările calculării normativelor bancare stabilite de Banca Națională a Moldovei;
- modificarea ratei de bază aplicată de Banca Națională a Moldovei la refinanțarea Băncii;
- modificarea politicii fiscale;
- limitele stabilite de Politica Băncii la efectuarea operațiunilor bancare;
- rambursabilitatea depozitelor (termenele de păstrare a depozitelor);
- cheltuielile aferente dobânzii;
- publicitate.

Cercetătorii din domeniul economic nu au acordat o suficientă atenție elaborării și punerii în aplicare a politicii de depozitare a băncii, chiar dacă băncile elaborează astfel de politici corelate cu alte politici bancare, fapt confirmat prin lipsa cercetărilor complexe pe problemele ce țin de formarea, aplicarea și evaluarea politicii de depozitare. Acest fapt, probabil, este cauzat de atitudinea față de politica de depozitare, ca parte componentă a politicii de creditare, care a jucat rolul principal în sectorul bancar sau politica de depozitare fiind considerată ca o componentă a sistemului de management al pasivelor băncii. Înțelegerea importanței politicii de depozitare ca cea mai importantă componentă a politicilor bancare în prezent este recunoscută de majoritatea specialiștilor în domeniul bancar și este condiționată de rolul ei în activitatea băncii. Rolul politicii de depozitare a băncii este de a crea resurse de bază suficiente, corespunzătoare finanțării activității băncii și contribuie la dezvoltarea băncii în corespundere cu direcțiile prioritare de dezvoltare și în final contribuie la îmbunătățirea activității bancare.

În procesul studiului s-a constatat că în definițiile existente a politicii de depozitare a băncii comerciale se pune accentul pe strategia și tactica băncii de atragerea de resurse rambursabile, în acest caz fiind subestimată eficiența de gestionare a resurselor de depozitare, care se exprimă în obținerea veniturilor maxime ținând cont de riscuri și menținând lichiditatea.

Integritatea politicii de depozitare, în opinia autorilor, este legată de obiectul prin care ea se pune în aplicare. Obiectul de implementare a politicii de depozitare a băncii sunt depozitele, totalitatea cărora formează portofoliul de depozite a băncii.

Toate instrumentele utilizate la organizarea procesului de atragere a depozitelor trebuie să asigure formarea unei astfel de portofoliu de depozite, care ar fi permițe obținerea profiturilor maxime cu cheltuieli și riscuri minime.

Politică de depozitare unică nu există, deoarece este influențată de factorii economici, politici și sociali, precum și starea generală a economiei. Toți acești factori pot fi grupați în:

- factori externi (situația macroeconomică, politica monetară, situația politică din țară, situația de pe piața financiară, cadrul legal și normativ, starea economiei și a sferei sociale, mediul concurențial, caracteristici și motivația comportamentului agenților economici);
- factori interni (componenta clienților băncii, stabilitatea depozitelor și stabilitatea surselor de fonduri, politica ratei dobânzii a băncii, tipurile de servicii prestate clienților, nivelul de calificare a personalului, diversificarea riscului).

¹³ MANOLESCU, Gh. *Moneda și ipostazele ei*. București: Editura Economică, 1997, 511 p. ISBN: 973590022X.

Din analiza efectuată putem deduce că ajustarea politicii de depozitare a băncii la condițiile contemporane a pieței, în mare măsură depinde de elaborarea și punerea în aplicare a politicii de depozitare a băncii comerciale. Pe baza studierii experienței autohtone și internaționale considerăm oportun următorul algoritm de creare a politicii depozitare, compus din patru etape:

- stabilirea obiectivelor și a sarcinilor politicii de depozitare (elaborarea strategiei);
- crearea (ajustarea) structurii organizatorice a băncii comerciale (alocare de unități responsabile de implementarea și executarea politicii depozitare și repartizarea competențelor angajaților băncii);
- organizarea procesului de atragerea a depozitelor;
- organizarea unui management și control în procesul de efectuare a operațiunilor de depozitare.

Una din etapele de formare a politicii de depozitare a băncii este organizarea și controlul în procesul de efectuare a operațiunilor de depozitare. Acesta, la opinia autorilor, determina necesitatea elaborării unei metodologii de evaluare a politicii de depozitare a băncii comerciale ca o totalitate de metode și reguli de examinare cuprinzătoare și analiză a activității de atragere a depozitelor, și, ca urmare, determinarea modalităților de influență asupra resurselor depozitare, precum și adresarea cu privire la formarea lor pentru realizarea obiectivelor strategice și tactice propuse de bancă.

Evaluarea politicii de depozitare propunem să se efectueze prin parcurgerea a cinci etape interdependente:

- evaluarea aspectelor organizatorice ale politicii de depozitare a băncii comerciale;
- analiza portofoliului de depozite a băncii comerciale;
- evaluarea suficienței resurselor atrase prin utilizarea depozitelor;
- determinarea eficienței utilizării depozitelor;
- decizia privind menținerea actualei politici de depozitare sau ajustarea ei la condițiile pieței.

Analiza portofoliului de depozite este cel mai important în evaluarea și ulterior ajustarea politicii de depozitare a băncii comerciale. Elaborarea unor metodologii proprii de către fiecare bancă vă permite efectuarea analizei portofoliului de depozite a băncii și va oferi posibilitatea de a evalua precizia de realizare a obiectivelor strategice și a obiectivelor politicii de depozitare a băncii, a identifica eventualele neconcordanțe și motivele care au împiedicat atingerea obiectivelor stabilite ca repere, va permite luarea deciziilor manageriale privind punerea în aplicare a politicii depozitare sau de a face ajustări, reieșind din situația actuală a băncii în particular și a economiei la general.

Propunem în continuare a succintă analiză a pieței depozitelor începând cu anul 2000 și până în decembrie 2016 prin analiza sumei depozitelor în sistemul bancar reflectate în figura 2 și creșterea/descrășterea volumului de depozite în sistemul bancar autohton comparativ cu anul precedent pentru aceeași perioadă (figura 3) pentru a putea formula concluziile corespunzătoare ce țin de majorarea sumei și calității depozitelor ca parte componentă a politicii depozitare a băncii.

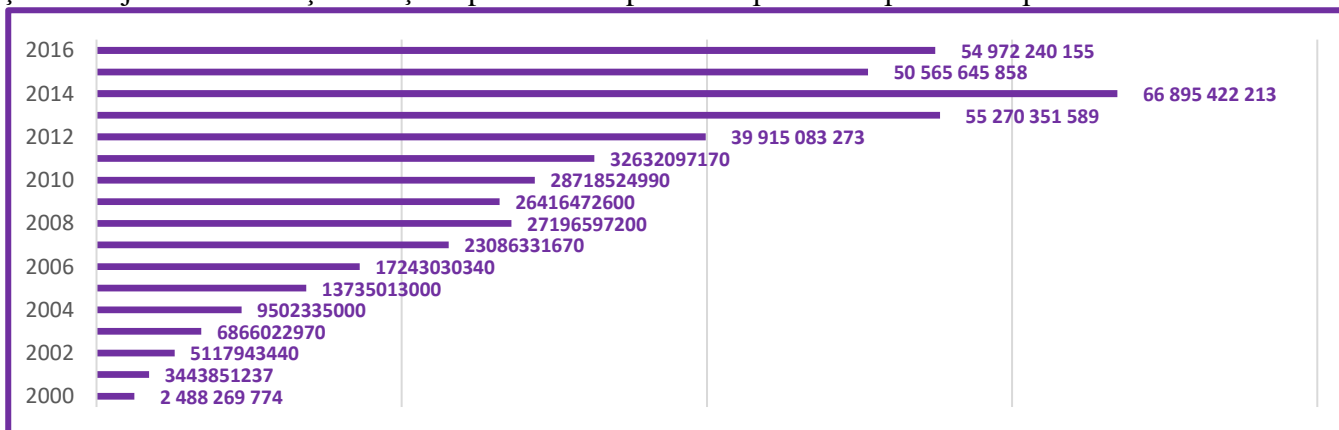

Figura 2. Evoluția pieței depozitelor din Republica Moldova în perioada a.a 2000 – 2016, lei.

Sursa: elaborat de autor în baza Bilanțului contabil al sectorului bancar al Republicii Moldova pentru a.a. 2000-2016. [online]. [citat 20 septembrie 2017]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>

În linii generale, până la sfârșitul anului 2014, când au ieșit la iveală mai multe fraude bancare în proporții de circa 12% din PIB, s-a înregistrat o dinamică stabilă a indicatorului depozite bancare. Din figura 1 vedem că volumul depozitelor a crescut semnificativ în perioada analizată de la 2,49 mlrd lei în anul 2000 până la 66,9 mlrd în anul 2014 sau de 26 de ori cu o mică scădere în perioada ulterioară cauzată de falimentele bancare înregistrate în Republica Moldova, și anume a Băncii de Economii, Banca Socială și Unibank - bănci sistemice cu importanță majoră și furtul miliardului din sistemul bancar.

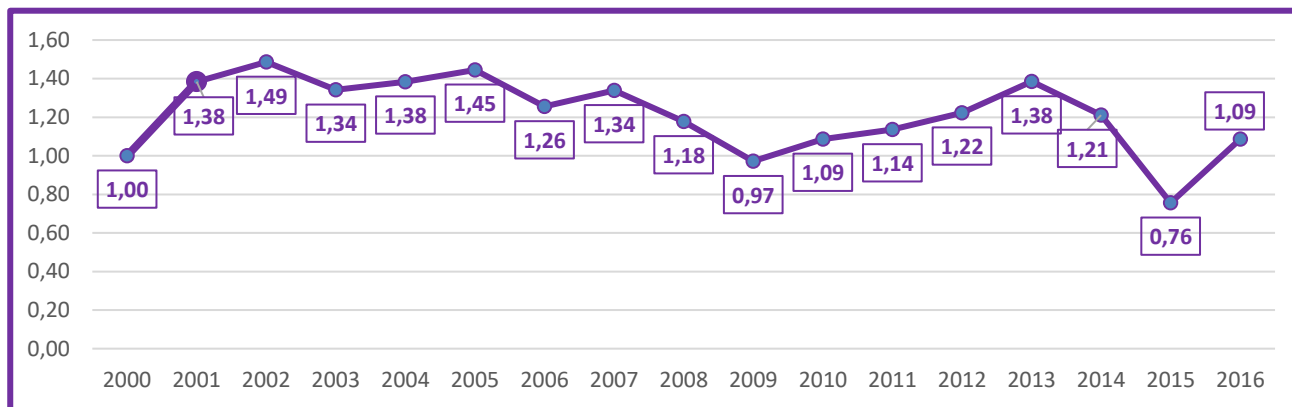

Figura 3. Evoluția depozitelor în sistemul bancar autohton în perioada a.a. 2000-2016, creștere f-a-p.

Sursa: calculele autorului în baza Bilanțului contabil al sectorului bancar al Republicii Moldova pentru a.a. 2000-2016. [online]. [cit 20 septembrie 2017]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>

Deprecierea cu circa 25% din 2015 a leului a cauzat creșterea reticenței populației față de depunerile în lei, iar drept urmare soldul depozitelor la termen în moneda națională a fost în continuă scădere din octombrie 2014 (figura 3), deși această tendință s-a temperat începând cu august 2015¹⁴. Cu toate că soldul depozitelor la termen a înregistrat o reducere constantă, atragerea noilor depozite la termen nu a cunoscut o dinamică negativă continuă. Aceasta evoluție denotă faptul că retragerea depunerilor bănești a depășit cu mult atragerea depozitelor noi. De asemenea a crescut esențial riscul de lichiditate pe termen scurt, deoarece majoritatea creditelor sunt cu un termen mai mare de 6 luni, iar depozitele cu termen de 1 an.

Sensibilitatea exagerată a moldovenilor față de evoluțiile cursului valutar, precum și anticipările pesimiste privind dinamica economică, sunt motivul unei eficiențe reduse a măsurilor de politică monetară promovată ultimii ani de BNM. Majorarea ratelor instrumentelor de politică monetară nu a provocat creșterea substanțială a depozitelor în lei. Totodată, neîncrederea în sectorul bancar determină populația să renunțe, inclusiv, și la deschiderea noilor depozite în valută. Augmentarea acestor evoluții ar putea crea presiuni majore asupra nivelurilor de lichiditate din sectorul bancar. Restricționarea politicii monetare a cauzat creșterea ratelor de dobândă la depozite, însă nu a fost suficientă pentru a majora atractivitatea depozitelor bancare în a. 2015-2016.

Acest lucru a permis de a concluziona: în ciuda consolidării tendințelor pozitive în dinamica și structura de resurse, în special o creștere a ponderii depozitelor pe termen de peste un an, există probleme nerezolvate, relevante din care putem menționa gradul redus de diversificare a bazei de resurse, inclusiv nu sunt suficient de activ utilizate certificatele de depozit și de economii, și predomină pasive scurte.

În condițiile actuale, o atenție deosebită trebuie acordată situației financiare a entităților din economie, caracteristicile și motivația comportamentului lor, așa cum de fapt ele determină, la nivel macro tendințe în formarea bazei de resurse depozitare a băncilor, precum și calitatea activelor lor. În

¹⁴ FALĂ Alexandru. Evaluarea sectorului bancar moldovenesc pentru a. 2015 [online], [cit 20 septembrie 2017]. Disponibil: <http://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1204-evaluare-sector-bancar-2015>.

cazul persoanelor fizice se pot distinge două tipuri de bază de comportament în efectuarea de cumpărături costisitoare: dorința de a obține bunuri sau servicii imediat, în contul de venituri viitoare, fie acumularea unei sume necesară într-o anumită perioadă de timp și cumpărarea ulterioară. Aceste condiții creează următoarele fluxuri de numerar. Pe de o parte, la bancă apar resurse stabil pe termen lung, sub formă de depozite, ca urmare a cererii amânate a unei părți a populației, pe de altă parte apare o cerere constantă de credite pe termen mediu și pe termen lung. Prin urmare, motivația și tipul de comportament a clientului sunt cei mai importanți factori de formare a politicii de depozitare a băncii. Un alt factor important care trebuie luat în considerație în procesul de elaborare a politicii de depozitare este starea economiei și sferei sociale a regiunii în care activează banca.

Unele măsuri speciale, care pot fi întreprinse de către bănci la etapa contemporană de dezvoltare a pieței de depozite pentru majorarea lor pot fi:

- oferirea unor instrumente de acoperire (hedging), care să permită depunătorilor să efectueze conversii valutare, cu condiția menținerii în continuare a depozitelor în monedă națională;
- revizuirea în avantajul clientului a mărimii penalizărilor aplicate asupra dobânzii aferente depozitelor reziliate anticipat în scopul efectuării conversiilor, cu condiția utilizării valutei cumpărate pentru constituirea unor noi depozite la termen, ș.a.

Sistemul bancar are suficientă lichiditate, formată preponderent din resursele de depozitare, poate puțin prea multă, dar credem că este bine ca băncile să se obișnuiască cu excesul de lichiditate. Conform datelor BNM la finele anului 2016 soldul activelor lichide raportat la soldul depozitelor persoanelor fizice constituie 95,31 %, acest indicator fiind în creștere și deja la finele lunii august a anului 2017 constituind 106 %¹⁵, și în cifre absolute soldul depozitelor la finele lunii august 2017 constituie 58,6 mldr iar soldul creditelor acordate - 31,7 mldr lei¹⁶. Considerăm că acest exces de lichiditate, chiar dacă s-ar putea să fie supărător, este necesar la nivelul băncilor care au trecut prin șocuri. Băncile ar trebui să absoarbă excesul de lichiditate și să dea credite, în condiții prudentiale, nu oricum.

CONCLUZIE

Băncile din țara noastră trebuie să recâștige credibilitatea în fața clienților, după o perioadă de câțiva ani în care aceasta a scăzut, există toate datele pentru ca această încredere să fie recâștigată, în condițiile în care sistemul bancar este foarte solid și are exces de lichiditate. Considerăm că trebuie clarificat și modificat cadrul legal al activității bancare, în special în ceea ce privește protecția consumatorului ca deponenți ai băncii și ca componentă a politicii de depozitare.

BIBLIOGRAFIE

1. Bilanțul contabil al sectorului bancar al Republicii Moldova pentru a.a. 2000- aug. 2017. [online]. [citată 20 septembrie 2017]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>.
2. Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM [online], [citată 20 septembrie 2017]. Disponibil: <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?jsessionid=42ea3cdc5268a96223996568beb8>.
3. FALA Alexandru. Evaluarea sectorului bancar moldovenesc pentru a. 2015 [online], [citată 20 septembrie 2017]. Disponibil: <http://www.expert-grup.org/ro/biblioteca/item/1204-evaluare-sector-bancar-2015>.
4. MANOLESCU, GH. *Moneda și ipostazele ei*. București: Editura Economică, 1997, 511 p. ISBN: 973590022X.
5. ALEKSEEV, A. Autumn savings: how to preserve and multiply? *Mirror of the week*. Ukraine, 32. [online], [citată 19 septembrie 2017]. Disponibil: http://zn.ua/ECONOMICS/osennie_sbezheniya_kak_sohranit_i_priumnozhit-108763.html
6. ЖИЛАН, О., Д. Формирование и оценка депозитной политики коммерческого банка [online], [citată 19 septembrie 2017]. Disponibil: <http://www.dissertat.com/content/formirovanie-i-otsenka-depozitnoi-politiki-kommercheskogo-banka#ixzz4eLOtKljg>.

¹⁵ Informație privind activitatea economico-financiară a băncilor din RM [online], [citată 20 septembrie 2017]. <https://www.bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB1.xhtml?jsessionid=42ea3cdc5268a96223996568beb8>

¹⁶ Bilanțul contabil al sectorului bancar al Republicii Moldova pentru luna august .2017. [online]. [citată 20 septembrie 2017]. Disponibil: <http://bnm.md/bdi/pages/reports/drsb/DRSB5.xhtml>

К ВОПРОСУ О СУЩНОСТИ И РОЛИ НАЛОГОВ В ФОРМИРОВАНИИ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ

Доктор экономических наук, профессор, П.Я. ПАПКОВСКАЯ

*Белорусский государственный экономический университет,
Республика Беларусь, г. Минск, пр. Партизанский, д.26, www.bseu.by*

Abstract

Questions are examined about the nature and role of taxes in the formation of production costs. It is noted that the mechanism of relations between business entities and the state is based on taxation. The degree of its development determines the tax capacity of production. The cost index should be an objective economic expression of the production process, which justifies the illegality of including taxes in the composition of costs of economic entities. Otherwise, the cost index does not give an idea of the real basis for calculating the profitability of management, since taxes have acquired a transformed form of costs.

Key words: *taxes, prime cost, classification of taxes, accounting, accounting (financial) reporting, tax system.*

JEL CLASSIFICATION: M42

Введение. Трансформация экономической системы изменила условия хозяйственной деятельности предприятий и тем самым обусловила совершенно иной механизм взаимоотношений субъектов предпринимательства с государством. Эти отношения построены на налогообложении, сущность которого заключается в изъятии государством определенной части валового общественного продукта для формирования бюджета. Степень развития экономических отношений определяет налоговую емкость производства, следовательно, налоговая система государства складывается и развивается под воздействием экономических, политических и социальных условий.

Основная часть. Становление рыночной налоговой системы в республике началось в 1990г., когда был принят Закон СССР «О налогах с предприятий, объединений и организаций», согласно которому были установлены для предприятий следующие налоги: налог на прибыль, налог с оборота, налог на экспорт, налог на доход. 20 декабря 1991г. Верховный Совет Республики Беларусь принял закон «О налогах и сборах, взимаемых в бюджет Республики Беларусь», который определил налоговую систему и ее функционирование во всех отраслях экономики, в том числе и в секторе аграрных товаропроизводителей.

Главной проблемой в создании рациональных систем налогообложения является классификация налогов, обуславливающая выбор источников обложения и ставок налогов в зависимости от особенностей их исчисления, уплаты, отнесения за счет соответствующего источника возмещения. Классификация налогов по определенным признакам необходима как для обоснования смысла и содержания экономических категорий (себестоимость прибыль, рентабельность), так и для изучения состояния налогового механизма, определения путей его развития. Наиболее существенными основаниями для классификации признаны следующие [1, с. 109]:

- способ взимания налогов;
- субъект – налогоплательщику;
- орган, который устанавливает и контролирует налоги;
- порядок введения налога;
- уровень бюджета, в который зачисляется налоговый платеж;
- целевая направленность введения налога.

Наиболее полно отличительные критерии классификации налогов представлены у Т.Ф. Юткиной [2, с. 81]. В изложенной классификации по рассматриваемой проблеме

выделен такой классификационный признак, как источник уплаты налоговых платежей и сборов. Анализируя с позиции теории и практики как бухгалтерского учета, так и налогообложения, следует отметить выделение автором его в качестве отличительного критерия и вместе с тем недостаточное выражение его сущности в предложенной формулировке. На наш взгляд, данный признак должен быть назван следующим образом: источник формирования (возмещения) налогов и налоговых платежей. Такой подход к определению классификационного признака дает возможность изучить место налогов в формировании конечного результата деятельности хозяйствующего субъекта, а также совокупного общественного продукта. В первую очередь это относится к выявлению роли налогов в формировании затрат предприятий как на стадии производства продукции, так и ее реализации. Согласно ему, уплачиваемые в настоящее время налоги формируются в следующем порядке:

- включаются в себестоимость произведенной продукции (работ, услуг);
- включаются в цену реализации продукции (работ, услуг), то есть в себестоимость реализованной продукции;
- являются составным элементом положительного финансового результата хозяйственной деятельности;
- относятся за счет оставшейся в распоряжении предприятия прибыли;
- являются составным элементом совокупного индивидуального дохода.

В соответствии с действующими нормативными документами к первой группе налогов относятся платежи в фонды социальной защиты населения, экологический налог, налог на недвижимость. Экологический налог и затраты на экологию – не равнозначные понятия. Как отмечает Л.В. Масько, исследуя затраты на экологию «...в составе расходов организации присутствуют текущие, которые связаны с поддержанием и охраной природных ресурсов, находящихся на ее территории, но не участвующих в процессе производства, не уменьшающих налоговую базу при расчете налогов, поэтому у субъекта хозяйствования нет заинтересованности в осуществлении таких расходов» [3, с. 83]. В связи с таким положением встает вопрос, насколько обосновано такое включение налогов в состав производственных затрат и как это сочетается с экономическим механизмом хозяйствования. Опыт зарубежных стран свидетельствует о различных подходах к его решению.

Основным критерием, послужившим основанием для такого отнесения указанных налоговых платежей, на наш взгляд, является историческая практика использования различных факторов производства в качестве объекта налогообложения. Возникает вопрос, насколько необходима такая множественность источников формирования налогов, может быть, достаточно было бы одного вида налога?

Теоретическое исследование сущности показателя себестоимости как экономической категории, являющейся объективным экономическим выражением процесса производства, а также анализ действующей учетной практики и налогообложения позволяют сделать вывод о неправомерности включения налогов в состав затрат хозяйствующих субъектов, так как в сложившейся ситуации налоговый механизм определяет формирование затрат с целью налогообложения. Включение налогов в себестоимость произведенной продукции (работ, услуг) не дает представление о реальной базе для исчисления доходности хозяйствования, так как налоги приобрели превращенную форму затрат. В этой связи следует сделать вывод о том, что источником формирования (возмещения) налогов не могут выступать затраты на стадии процесса производства. Записи на счетах бухгалтерского учета рассмотренных налогов и налоговых платежей по дебету счетов затрат и кредиту счетов расчетов с бюджетом отражают субъективное начало в категории «себестоимость».

Вместе с тем нельзя отрицать использование в качестве налоговой базы такие факторы производства, как земля, природные и трудовые ресурсы, но источником налога

может выступать только доход, получаемый на стадии реализации (продажи). Поэтому источником их возмещения должна являться реализационная цена.

Во второй группе находятся налоги, включаемые в цену реализации продукции и тарифы на услуги (работы). К ним относятся НДС, акцизы. Выручка является также источником формирования единого налога для производителей сельскохозяйственной продукции, введенного Декретом Президента Республики Беларусь 13 июля 1999 г., № 27. Источником их формирования является выручка от реализации продукции (работ, услуг). Устанавливаемые в соответствии с Законом «О бюджете Республики Беларусь» отпускные цены включают указанные налоги, сборы и отчисления в определенной последовательности. Такая ступенчатость включения предполагает соответствующий подход при их исчислении для целей уплаты в бюджет.

Многообразие используемых налоговых баз (объектов налога) является предметом дискуссии ученых и специалистов по налогообложению, проблема их выбора не решена. В этой связи в целях совершенствования налогообложения производителей сельскохозяйственной продукции Декретом Президента Республики Беларусь 13 июля 1999г., № 27 установлен единый налог, ставка которого сейчас равна 1% от валовой выручки. В ее состав включается сумма средств от реализации продукции (работ, услуг), а также иного имущества и доходов от внереализационных операций. Для того, чтобы сельскохозяйственные товаропроизводители смогли перейти на уплату единого налога, необходимо соблюсти одно условие: выручка от реализации произведенной ими продукции растениеводства (кроме цветов и декоративных растений), животноводства (кроме пушного звероводства), рыбоводства и пчеловодства должна составлять не менее 70% общей выручки за предыдущий финансовый год. Применение данного вида налога освобождает производителей сельскохозяйственной продукции от уплаты всех налогов, кроме НДС, акцизов, налога на доходы (дивиденды), пошлин, лицензионных и регистрационных сборов, взносов в фонды социальной защиты населения, таможенных платежей. Опыт показал целесообразность его введения.

В структуре налогов наибольший удельный вес занимают налоги, включенные в цену реализации продукции (работ, услуг). Основным из них является налог на добавленную стоимость [4]. Этот налог обеспечивает наибольшие поступления в бюджет, так как взимается косвенным путем у потребителей через более высокие цены. В отличие от прямых налогов он менее заметен и меньше обостряет социальную напряженность. Вместе с тем он увеличивает продажную стоимость продукции и усиливает инфляцию. В нем заложена опасность затронуть затраты предприятий на стадии производства.

Для сельскохозяйственных предприятий республики установлена ставка по этому виду налога – 10% при реализации продукции растениеводства и животноводства. При реализации других видов продукции ставка налога равна 20%. В бухгалтерском учете начисление данного вида налога к уплате отражается по дебету счетов реализации и кредиту счета по учету расчетов с бюджетом. В дебетовой части счетов для учета процесса реализации отражается производственная себестоимость реализованной продукции, расходы по реализации, управленческие расходы, а также включенные в цену реализации налоги.

К третьей группе налогов относится налог на прибыль. Источником его формирования является прибыль, так как в бухгалтерском учете начисление к уплате указанного налога отражается бухгалтерской записью по дебету счета 99 «Прибыли и убытки» и кредиту счета 68 «Расчеты по налогам и сборам». В случае получения убытка хозяйствующий субъект не уплачивает налог на прибыль. В хозяйственной деятельности часто возникает ситуация, когда приходится обосновывать правомерность включения некоторых затрат в состав себестоимости в связи с определенными хозяйственными факторами, подтверждающими реальное состояние учетных объектов на предприятии. Решение о включении таких затрат в себестоимость на основе мнения специалистов по

бухгалтерскому учету для повышения достоверности информации о хозяйственной деятельности является правомочным, «... однако на практике в таких ситуациях возникают вопросы, касающиеся налогообложения и, в частности, исчисления налога на прибыль» [5].

ВЫВОДЫ

Таким образом, разнообразие объектов налога определяет количество их видов. Источником же их формирования является только доход, прибыль и выручка – для юридических лиц и заработная плата (совокупный доход), дивиденды – для физических лиц. Следовательно, объект и источник для налога на прибыль совпадают – это прибыль.

Таким образом, практический механизм бухгалтерского учета формируется под сильным и целенаправленным воздействием законодательно регулируемого налогообложения. Техника исчисления налогов определяет не столько функциональное содержание налогового механизма, сколько методические подходы к постановке бухгалтерского учета в целом и производственного – в частности. В этой связи многие экономические категории процесса воспроизводства такие, как себестоимость, прибыль, рентабельность получают не соответствующее им в теории практическое содержание.

В бухгалтерском учете не формируются реальные показатели хозяйствования. Это приводит к необходимости формировать бухгалтерские концепции с налоговым преломлением. Обеспечить взаимосвязь бухгалтерского учета и налогообложения можно при условии формирования реальных показателей результативности хозяйствования и необходимого информационного поля для действующего налогового законодательства.

ЛИТЕРАТУРА

1. Налоги и налоговое право: учеб. пособие для студентов вузов / А.В. Брызгалин, В.Р. Берник, А.Н. Головкин, О.Н. Попов; под ред. А.В. Брызгалина. – М.: Аналитика-Пресс, 1997. – 600 с.
2. Юткина, Т.Ф. Налоги и налогообложение: учебник для студентов вузов. – М.: ИНФРА-М, 1998. – 429 с.
3. Масько, Л.В. Бухгалтерский учет и аудит экологических активов и обязательств / Л.В. Масько. – Новополоцк: ПГУ, 2015. – 224 с.
4. Налоговый кодекс Республики Беларусь (Особенная часть) : Кодекс Респ. Беларусь, 29 дек. 2009 г., № 71-3 : принят Палатой представителей 11 дек. 2009 г. : одобр. Советом Респ. 18 дек. 2009 г. : *в ред.* Закона Респ. Беларусь от 9 января 2017 г. № 15-3
5. Папковская, П.Я. Формирование оценки запасов / П.Я. Папковская // Вестн. Полоц. гос. ун-та. Сер. Д, Экон. и юрид. науки. — 2017. — № 5. — С. 80–82.

AUDITUL DECONTĂRILOR CU PERSONALUL PRIVIND REMUNERAREA MUNCII

Dr., conf. univ., Dumitru GRUMEZA

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

One of the most challenging areas of auditing financial statements in entities is the audit of staff settlements regarding labour force remuneration. The difficulties arise mainly because of the multitude of operations carried out systematically and because of the diversity and specificities of the computing and evidence operations regarding labour force remuneration.

This article presents the peculiarities related to the audit of staff settlements regarding the labour force remuneration, the potential problems, the various additional requirements submitted to the auditors on the investigated field by the applicants of the financial statements audit services.

There are also presented ways of encountered problems solving, ways of founded irregularities reporting, and the recommendations regarding the removal of the irregularities, as well as some additional requirements submitted by the applicant of audit services to the auditor.

Key words: auditor, financial audit, expert, expertise, audit opinion, expert report.

JEL CLASSIFICATION: M 42

Introducere

Conform definiției, în conformitate cu standardele de audit auditul financiar constă în ”verificarea și certificarea situațiilor financiare de către un profesionist competent și independent (auditor), în vederea exprimării opiniei asupra realității datelor cuprinse în situațiile financiare”.

În ultima perioadă însă, sa format o nouă trăsătură a efectuării auditului, constând în faptul că clienții (entitățile contractante) care efectuează un audit obligatoriu sau unul opțional doresc să obțină servicii suplimentare sau conexe auditului.

Printre aceste servicii se numără recomandările și îndrumările auditorilor profesioniști care sunt îndreptate spre reducerea riscurilor în activitățile entităților. De exemplu în cazul auditului remunerării muncii, clienții cer adesea:

- verificarea conformității operațiunilor cu legislația muncii;
- o analiză complexă a erorilor entității;
- întocmirea unui raport detaliat privind încălcările constatate și obligatoriu inclusiv recomandările pentru eliminarea încălcărilor din raport.

O prezentare detaliată a recomandărilor formulate de auditori evită o serie de erori, în special în legătură cu multitudinea operațiunilor desfășurate sistematic, dar și diversitatea și specificul operațiunilor de calcul și evidență a remunerării muncii sau legat de o expertiză a documentelor legate de personal și a regulamentelor interne ale entităților.

Trebuie reamintit faptul că soluția optimă și profesională a operațiunilor de calcul și evidență a muncii și diverse sisteme de stimulare pentru forța de muncă are un impact deosebit de puternic asupra componentelor economice și financiare ale activității entității, ceea ce la rândul său face posibilă reducerea riscurilor situațiilor de conflict.

1. Proceduri de audit. Denaturări potențiale.

Conform legislației *salariul* reprezintă orice recompensă sau câștig evaluat în bani, plătit salariatului de către angajator în temeiul contractului individual de muncă, pentru munca prestată sau care urmează a fi prestată. [CM]. În acest sens, auditul remunerării muncii trebuie să ofere

informații suplimentare despre raționalitatea construirii și gestionării mecanismului de motivare și stimulare a angajaților.

Un sistem de salarizare funcțional și eficient, îi determină pe angajați să își îndeplinească atribuțiile de serviciu cu impact maxim. În consecință, există o relație directă între sumele achitate angajaților și rezultatele financiare ale entității. Astfel, raționamentul sistemelor de stimulare materială a angajaților este ca beneficiile obținute de entitate să fie cu mult peste investițiile în stimularea angajaților.

Astfel, putem considera că auditul decontărilor cu personalul cu privire la remunerarea muncii este o cercetare sistematică, care constă în colectarea de informații privind statutul motivațional al angajaților, impactul stimulativ al tuturor elementelor sistemului de salarizare, precum și oportunitățile de sporire a eficienței muncii angajaților, axate pe obiectivele de dezvoltare ale entităților.

În practica internațională este cunoscut un model general de audit al remunerării muncii. Acesta se compune din trei nivele:

1. Nivelul strategic.
2. Nivelul managerial.
3. Nivelul tactic.

La nivel strategic, auditorul testează sistemul de salarizare care funcționează în cadrul entității și eficacitatea acestuia este de a atinge obiectivele entității.

La nivel managerial, se verifică eficiența sistemului de salarizare și se identifică zonele problematice ale sistemului, dacă există.

La nivel tactic se determină corectitudinea aplicării sistemului de salarizare, implementarea procedurilor de creștere a motivației și stimulării angajaților entității, precum și respectarea actelor normative.

În general, scopul auditului decontărilor cu personalul privind remunerarea muncii este de a stabili corectitudinea metodologiei contabile a entității cu privire la decontările cu angajații în conformitate cu documentele primare, registrele, politicile interne din cadrul entităților, legislația muncii în vigoare.

Totodată ca o lucrare premergătoare auditului propriu zis auditorii încep să evalueze eficiența sistemului de control intern cu privire la operațiunile legate de plata muncii, de la verificarea disponibilității reglementărilor interne ale entității. Adică, în primul rând se verifică dacă există documente interne ale sistemului care reglementează în mod direct sau indirect operațiunile legate de remunerarea muncii (contractul colectiv de muncă, regulamente cu privire la remunerarea și premiarea angajaților, organigrama entității, etc.).

Sunt studiate, de asemenea, fișele personale, tabelele de evidență a timpului de lucru, foile de lucrări efectuate, borderourile de calcul a salariilor, registrele contabile la conturile 531 "Datorii față de personal privind retribuirea muncii", 533 "Datorii privind asigurările sociale și medicale".

În procesul auditului decontărilor cu personalul cu privire la remunerarea muncii, se pot identifica următoarele tipuri de denaturări (încălcări):

- nu există contracte colective și de muncă;
- nu există cereri ale angajaților care să le acorde scutiri asupra impozitului pe venitul personal;
- înregistrări eronate a salariilor la costuri sau cheltuieli ale perioadei (adică nu după destinația acestora);
- s-au efectuat plăți suplimentare, indemnizații și alte plăți către angajați care nu au fost specificate în actele interne și contractele de muncă;
- calcule aritmetice incorecte legat de salarii, concedii de odihnă, foi de boală, contribuții la asigurări sociale, medicale, etc.

2. Etapele desfășurării auditului.

În practică auditul decontărilor cu personalul se realizează în cinci etape.

Prima etapă este un audit al legalității și respectării legalității raporturilor de muncă. Scopul acestei etape este de a verifica respectarea drepturilor și obligațiilor angajaților. Prin aceasta se obțin probe de audit cu referire la verificarea disponibilității și corectitudinii executării reglementărilor interne, a ordinelor de angajare, a contractelor de muncă și a ordinelor de concediere a salariaților.

La etapa următoare se verifică corectitudinea calculării salariilor (se verifică aplicarea corectă a formelor de salarizare, în regie sau în acord). Scopul acestei etape a auditului decontărilor cu personalul – constatarea existenței a bazei de calcul, veridicității și plenitudinii operațiunilor, evaluării și măsurării corecte. Aceste proceduri sunt efectuate prin verificarea existenței și valabilității documentelor primare; controlul aritmetic selectiv al calculelor privind salariul, concediilor de odihnă, indemnizațiile de incapacitate temporară de muncă.

A treia etapă constă în auditul corectitudinii plăților de stimulare și compensatorii aplicate. Scopul acestei etape coincide cu scopul etapei a doua. Realizarea acestui obiectiv se realizează prin verificarea disponibilității și a corectitudinii executării reglementărilor interne din cadrul entităților, a ordinelor de acordare a primelor și a altor premii.

Următoarea etapă a auditului - auditul legalității și caracterului complet al reținerilor din salarii conform evidenței contabile.

În etapa finală a auditului decontărilor cu personalul, se efectuează un audit al exhaustivității și corectitudinii divulgării informațiilor privind remunerarea muncii în situațiile financiare în vederea prezentării, dezvăluirii și analizării informațiilor obținute în toate etapele anterioare. Metoda de obținere a probelor de audit în această etapă este aceea de a concilia indicatorii de raportare financiară cu registrele contabilității sintetice și analitice privind remunerarea muncii.

În practică, există adesea situații în care angajatorul și angajatul nu înțeleg pe deplin drepturile și obligațiile care le sunt asociate cu calcularea și plata salariilor.

3. Respectarea legislației în domeniu.

Relațiile juridice legate de plata muncii sunt reglementate de Codul Muncii al R. Moldova, și anume Titlul V ”Salarizarea și normarea muncii”.

Conform art. 135 Codul Muncii ”Formele și condițiile de salarizare, precum și mărimea salariilor în unitățile cu autonomie financiară, se stabilesc prin negocieri colective sau, după caz, individuale între angajator și salariați sau reprezentanții acestora, în funcție de posibilitățile financiare ale angajatorilor, și se fixează în contractele colective și în cele individuale de muncă”. Respectiv sistemul tarifar de salarizare include rețelele tarifare, salariile tarifare, grilele de salarii ale funcției și îndrumările tarifare de calificare.

Potrivit art. 142 din Codul Muncii salariul se plătește periodic, nemijlocit salariatului sau persoanei împuternicite de acesta, în baza unei procuri autentificate, la locul de muncă al salariatului, în zilele de lucru stabilite în contractul colectiv sau individual de muncă, dar:

a) nu mai rar decât de două ori pe lună pentru salariații remunerați pe unitate de timp sau în acord;

b) nu mai rar decât o dată pe lună pentru salariații remunerați în baza salariilor lunare ale funcției.

În conformitate cu art. 31 (2) din Codul muncii al RM, condițiile de plată a muncii sunt condițiile obligatorii ale contractului de muncă. De exemplu, mărimea ratei tarifare (salariului), plata indemnizațiilor și compensațiilor.

Atunci când inspectează o entitate, auditorul, în primul rând, acordă atenție faptului ca valoarea salariilor stabilite prin contractul de muncă și înscrise pe lista de personal corespunde cu sumele incluse în borderoul de calcul a salariului.

Astfel, în cadrul entităților trebuie adoptat un act de reglementare intern, în conformitate cu care se reglementează procedura și temeiurile de calculare a salariilor angajaților în cadrul sistemului existent de plată a forței de muncă.

CONCLUZII

În materie de remunerare a forței de muncă, există și o contradicție între interesele angajaților și angajatorilor. Angajații sunt interesați să câștige cel mai mare venit posibil, angajatorul încearcă să economisească costurile proprii, în mare parte cele legate de salarii. Prin urmare, auditul ar trebui să ofere o concluzie obiectivă privind corectitudinea plăților efectuate și eficiența mijloacelor utilizate pentru salarizare.

Apărând interesele angajaților, auditorul trebuie să rezolve următoarele sarcini principale:

- + să evalueze adecvarea salariilor primite de angajați pentru eforturile depuse, intensitatea, condițiile de muncă;
- + determinarea conformității complexității calificărilor lucrătorului, a statutului său și a sarcinilor de serviciu;
- + determinarea corespondenței dintre dinamica salariului mediu și rata de creștere a indicelui prețurilor de consum;
- + să evalueze gradul de accesibilitate și de înțelegere a sistemului de salarizare existent de către angajați;
- + determinarea gradului de aplicare a așteptărilor motivaționale ale angajaților în funcție de rezultatele muncii.

Pe de altă parte auditorul trebuie să ia în considerare și interesele angajatorului se prin realizarea următoarelor sarcini:

- + evaluarea gradului de respectare a intereselor sale financiare prin optimizarea costurilor de personal;
- + stabilirea gradului de conformitate a remunerației primite de angajați cu rezultatele activității organizației și a angajaților individuali.

Respectarea intereselor angajaților și angajatorilor în materie de remunerație a muncii se reflectă în dezvoltarea activă a organizației în ansamblu.

Astfel, nivelul de interes material al angajaților în calitatea și cantitatea muncii pe care o desfășoară depinde de obiectivitatea și transparența alocării fondurilor la plata. În plus, menținerea unui climat psihologic favorabil într-o organizație care formează în mare măsură atitudinea lucrătorilor față de muncă, organizare și personalul său de conducere depinde de mecanismul de distribuire a salariilor. Importanța factorului de salarizare este mare pentru organizațiile care urmăresc obiectivul unei funcționări stabile pe termen lung pe piață, asigurând creșterea competitivității. Determinarea valorii optime a salariilor și, în general, a mecanismului de distribuire a fondului de salarizare este posibilă numai pe baza auditului și analizei periodice a plăților către salariați.

BIBLIOGRAFIE

1. *Legea privind activitatea de audit nr. 61-XVI* din 16.03.2007. În: Monitorul Oficial Nr. 117-126, din 10.08.2007;
2. *Standardele Internaționale de Audit*, Ordinul ministrului finanțelor nr. 64 din 14 iunie 2012. În Monitorul Oficial Ediție specială, din 24.08.2012
3. IFAC și IFRS, *Reglementări internaționale de audit, asigurare și etică*, Editura Irecson, București, 2009.
4. Arens, A.A., Loebbecke, J.K., Lemon, W.M. and Spletstoesser, I.B. (2002), *Auditing and Other Assurance Services*, 9th ed., Prentice-Hall, Toronto ISBN 9975-61-290-3;
5. Grumeza D., *Expertiza contabilă*, Tipografia "Foxtrot", Chișinău, 2015, ISBN 978-9975-120-79-1;
6. Oprean I., *Auditarea situațiilor financiare*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2010, ISBN 978-973-751-445-4;
7. Pereș C., *Proceduri de control și audit*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2013 ISBN 978-973-757-864-8;
8. Whittington R., Pany K., *Principles of auditing and other assurance services* (with ACL CD), 2007;
9. Рогоуленко Т.М., *Аудит*, Издательство «Юрайт», Москва 2016, ISBN: 978-5-9916-2877-8;
10. Федоренко И.В., *Аудит: расширяем границы науки (теория и методология)*, Издательство Инфра-М, 2016, ISBN: 978-5-16-006575-5.

ROLUL TEHNOLOGIILOR INFORMATICE ÎN EXERCITAREA MISIUNILOR DE AUDIT FINANCIAR

Dr., conf. univ., Anatolie IACHIMOVSCI

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

Numerous computerized information systems use computer technology extensively to maintain accounting. Computer technologies allow the entity to perform complex calculations to process a large volume of transactions or data. And knowledge about computer technologies helps the auditor understand the financial reporting of the entity. The present study aims to reveal the requirements of international auditing standards to the comprehension of information technologies in the process of performing the audit work of the financial statements.

In the framework of the research methodology, for the elaboration of this paper were analyzed the normative acts in the field, the good practices in exercising the auditor profession expressed in the international standards aiming at highlighting the role of the information technologies in the exercise of the audit missions financial. The present paper is an empirical investigation to determine whether information technologies influences the performance of the audit engagement using current requirements of industry standards.

Research findings are of interest to audit entities but also to audit supervisors in the country, providing appropriate explanations and disclosures to best practices in auditing financial statements.

Key words: financial audit missions, information technologies, financial statements, international auditing standards, overseeing the audit.

JEL CLASSIFICATION: M 42

Norme și recomandări privind procedurile ce trebuie urmate la exercitarea auditului într-un mediu extensiv de utilizare a tehnologiilor informatice la ținerea contabilității sunt dezvăluite de Standardul Internațional de Audit 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său”.

Prevederile standardului în cauză sunt completate de anumite norme ale practicii de audit, care dezvăluie mai multe probleme specifice tehnologiilor informatice soluționarea cărora necesită cunoașterea următoarelor cerințe și recomandări.

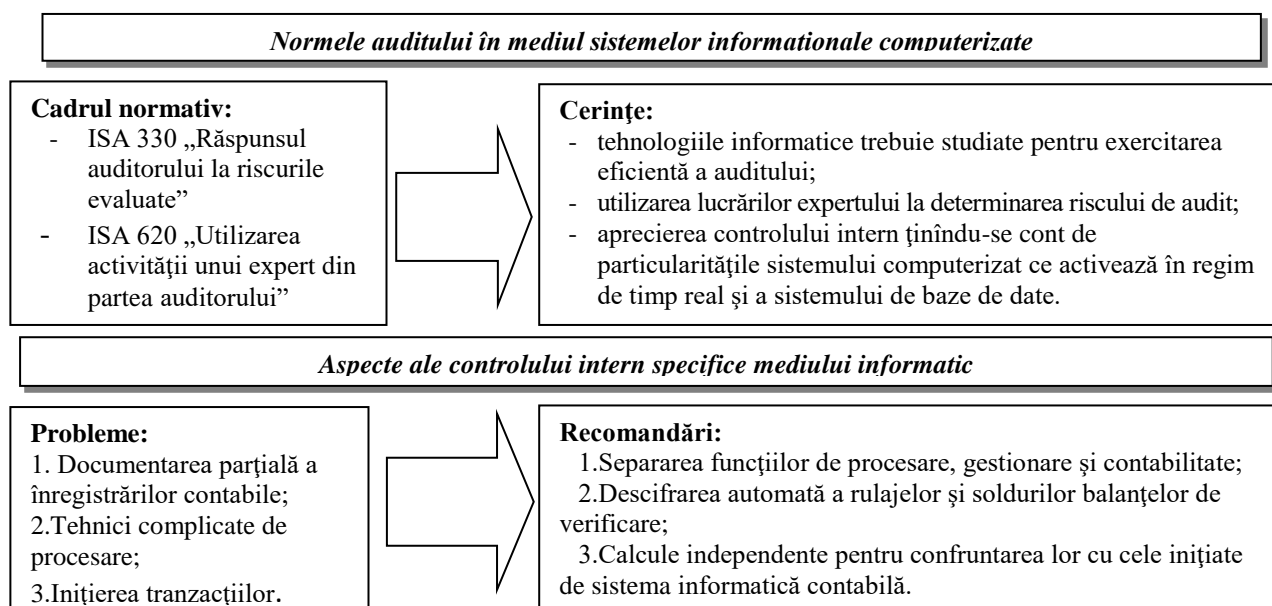

Figura 1. Cerințe, probleme și recomandări pentru auditul în mediul tehnologiilor informatice

Conform prevederilor normelor auditului, un mediu informatic există atunci când computerele sunt utilizate în prelucrarea informației financiare, respectiv și la întocmirea situațiilor financiare supuse auditului. Pornind de la cerințele practicii general-acceptate, auditorul trebuie să țină cont de influența tehnologiilor informatice la exercitarea auditului, care nu poate modifica scopul și sfera de exercitare a auditului.

Mediul informatic influențează modul tehnologic de prelucrare a datelor financiare, stocarea lor și modalitatea de generalizare a situației economico-financiare a entității. Automatizarea lucrărilor de contabilitate asigură operativitate în funcționarea controlului intern din cadrul entității auditate. Potrivit ISA 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său”, existența mediului informatic influențează caracterul procedurilor de audit. Totodată, conform ISA 330 „Răspunsul auditorului la riscurile evaluate” nivelul de automatizarea a sistemelor contabil și de control intern determină aprecierea riscului inerent și a riscului legat de control, precum și modalitatea de testare a controlului intern și de aplicare a testelor de fond.

Este de menționat că auditul în mediu informatic, indiferent de etapa de exercitare (planificare, colectare a probelor de audit, raportare) necesită anumite cunoștințe în domeniul tehnologiilor informatice, aptitudini speciale pentru testarea lucrărilor computerizate de colectare, prelucrare, stocare și raportare a informației financiare. Astfel de cunoștințe și aptitudini sunt necesare de a determina influența tehnologiilor informatice asupra evaluării riscului de control și evaluării riscului la nivelul soldurilor conturilor și a grupurilor de tranzacții. Ele asigură aplicarea eficientă a procedurilor de audit, elaborarea și realizarea lucrărilor potrivite de testare a controlului intern și a celor ce țin de esență.

Dacă entitatea de audit nu dispune de angajați cu astfel de aptitudini este necesar de a fi implicați specialiști din exterior, care urmează a fi instruiți și asistați continuu de către auditorul superior pentru ca lucrul acestuia să fie permanent corelat cu obiectivele auditului de a obține probe de audit suficiente și adecvate în conformitate cu ISA 620 „Utilizarea activității unui expert din partea auditorului”.

Implicarea competențelor și aptitudinilor speciale din domeniul informaticii va permite exercitarea eficientă a auditului, care la etapa planificării se manifestă prin înțelegerea sistemelor contabil și de control intern. Înțelegerea în cauză se bazează pe cunoștințe despre caracterul procesării computerizate a datelor a fiecărui program aplicativ de contabilitate, informații care ar permite identificarea sectoarelor contabilității în cadrul cărora posibil se comit erori la prelucrarea computerizată a informației financiare.

Pentru realizarea acestei înțelegeri se recomandă de a fi studiate următoarele aspecte:

- responsabilitățile angajaților pentru lucrările de procesare computerizată a datelor;
- perioada de păstrare a fișierelor de date, documentelor primare în formă electronică;
- funcțiile programului aplicativ de contabilitate, care generează rapoarte interne necesare auditului pentru testarea de fond a rulajelor și soldurilor conturilor contabile;
- posibilitatea aplicării tehnicii computerizate de audit la verificarea fiecărui element al colectivității generale a conturilor și tranzacțiilor.

Aspectele în cauză se completează cu dificultăți ale programului aplicativ de contabilitate, care se consideră complicat dacă pentru colaboratorii contabilității este dificil de a corecta erorile comise în timpul procesării. Dificultăți apar și în cazul când unele date și tranzacții sunt primite sau transmise în mod automatizat altui program aplicativ, furnizarea datelor terților are loc în mod electronic și automat fără a permite verificarea individuală pentru validarea corectitudinii informației.

ISA 315 „Identificarea și evaluarea riscurilor de denaturare semnificativă prin înțelegerea entității și a mediului său” prevede aprecierea controlului intern ținându-se cont de caracteristicile sistemelor de contabilitate și de control intern. La exercitarea auditului în mediul tehnologiilor

informatică este necesar de a lua în considerare dacă programa aplicativă oferă posibilitate auditorului de a obține confirmarea documentară completă.

Auditorul poate să se confrunte cu riscul ca unele confirmări să existe în formă electronică pentru o perioadă scurtă de timp, iar în momentul efectuării auditului programa aplicativă să ofere confirmări parțiale. Aceste confirmări, de regulă sunt completate manual de lucrătorii contabilității însă fără a lasă urmă pentru verificarea cronologică, ceea ce nu permite oferirea posibilității de a descoperi la momentul oportun erorile cuprinse în logica programului aplicativ.

Pentru aprecierea controlului intern se recomandă de a fi studiate, de asemenea și următoarele momente de organizare și funcționare a controlului intern:

- a) lucrările de prelucrare a tranzacțiilor;
- b) repartizarea funcțiilor;
- c) condiții specifice de întreținere și exploatare a tehnologiilor informatice;
- d) inițierea automată a realizării unor tranzacții;
- e) posibilitățile programei informatice de a diversifica și spori operativitatea controalelor;
- f) deficiențe ale tehnologiilor informatice la ținerea contabilității.

Lucrările de prelucrare a tranzacțiilor sunt studiate cu scopul de a se stabili dacă tranzacțiile similare sunt procesate prin intermediul acelorași instrucțiuni de programare. Utilizarea modalităților standardizate de procesare a datelor evită comiterea erorilor tipice prelucrării manuale a tranzacțiilor. Însă automatizarea procesării prelucrării informației poate fi supusă riscurilor legate de erori de software sau hardware. Astfel de erori, în cazul utilizării formei standardizate de procesare a tranzacțiilor va denatura nu doar o singură tranzacție ci toate tranzacțiile similare.

Riscul legat de controlul intern în mediul informatic este determinat de repartizarea adecvată a funcțiilor. De exemplu, gestionarul poate avea acces la programa informațională computerizată pentru a raporta și verifica situația activelor pentru care este responsabil, dar nu poate avea dreptul de a aproba înregistrări în programa aplicativă contabilă. De asemenea, tranzacțiile autorizate de această persoană pot fi documentate prin intermediul sistemului automatizat, fiind aprobate de către acesta dar neputând fi acceptate ca document justificativ pentru contabilizare.

Riscul în cauză se apreciază ca fiind semnificativ dacă persoanele material-responsabile (depozitarul, agentul comercial, casierul, inginerul-șef, merceologul) au acces la programa aplicativă contabilă și pot procesa date sau informații. Se recomandă, ca procesarea datelor și informațiilor să fie efectuată cu ajutorul programelor aplicative adiționale celor de contabilitate, care ar oferi date pentru contabilizarea tranzacțiilor cu condiția că vor fi verificate de contabil pentru a examina dacă operațiunea a fost documentată, aprobată, executată în modul respectiv de către persoanele autorizate de entitate.

Tehnologiile informatice presupun cheltuieli de întreținere și totodată necesită de a fi exploatate conform anumitor cerințe în special prin asigurarea accesului neautorizat la date sau la modificarea lor. Prelucrarea datelor cu ajutorul tehnologiilor informatice nu lasă urmă pentru a identifica persoana care a comis eroarea. De aceea, accesul la același compartiment al contabilității se permite doar persoanelor autorizate, fiecare având parola sa de acces.

Comparativ cu evidența manuală, cea automatizată poate crea riscuri mai mari ca datele să fie modificate într-un interval scurt de timp, să fie provocate denaturări pentru întreaga bază de date fără probe vizibile, iar neregularitățile la crearea sau modificarea programelor aplicative să nu fie identificate în decursul unei perioade îndelungate de timp.

Programele aplicative contabile pot iniția efectuarea anumitor tipuri de tranzacții fără validarea acestora de către personalul contabilității, cum ar fi calcularea diferențelor de curs valutar la sfârșitul perioadei de raportare, calculul uzurii mijloacelor fixe în mod automat pentru fiecare lună de raportare, crearea provizioanelor pentru concedii și creanțe compromise, determinarea dobânzilor pentru credite și împrumuturi. Astfel de calcule preventiv acceptării lor de a fi înregistrate în contabilitate necesită a fi verificate de către contabilul responsabil de compartimentul

dat. În mod sistematic contabilul șef va testa interpretarea noilor modificări ale metodologiei de calcul de către contabilul responsabil de sectorul dat și persoana responsabilă de operarea modificărilor în algoritmele de calcul ale programului informatic.

De asemenea, unele operațiuni de monitorizare și verificare cu terții pot fi inițiate de către programă în mod automat. De exemplu, procedura în cauză poate fi recomandată în următoarele situații:

- solicitarea confirmării tranzacțiilor și soldurilor de către debitori sau creditori;
- acordarea de sconturi și rabaturi comerciale cumpărătorilor care se încadrează anumitor cerințe;
- calcularea penalităților și sancțiunilor cumpărătorilor pentru neachitarea în termen a creanțelor;
- stabilirea prețului în funcție de volumul de mărfuri procurate sau care urmează a fi procurate.

Lipsa unui control sistematic al acestor operații automatizate ar avea o consecință neplăcută în relații cu terții și ar putea denatura considerabil valoarea creanțelor, veniturilor și cheltuielilor comerciale. De regulă, astfel de controale urmează a fi documentate prin proceduri neautomatizate de verificare, cum ar fi elaborarea actelor de verificare reciprocă sau a bilanțelor de verificare a rulajelor și soldurilor conturilor analitice.

Mijloacele automatizate de funcționare a sistemelor informaționale computerizate oferă posibilități multiple de control, frecvent aplicându-se analiza în dinamică, în raport cu indicatorii planificați sau cu indicatorii care se încadrează în anumite limite. Mai efektiv se consideră procedura care permite oferirea în mod operativ a informației analitice pe fiecare rulaj și sold, în condiții când sistemul automatizat la anumite intervale de timp va solicita persoanelor material responsabile să confirme existența, valoarea și dreptul de proprietate al activelor aflate în gestiunea acestora.

Pentru asigurarea veridicității, se recomandă ca informația despre creanțe și datorii să fie justificată de terți, iar pentru operativitate și comoditate poate fi recomandată utilizarea poștei electronice, totodată la sfârșitul perioadei de gestiune fiind solicitată confirmarea documentară. De asemenea, se propune ca sistemul informațional să permită accesul creditorului și a debitorului să obțină în mod automatizat informații despre tranzacțiile realizate cu acesta pentru realizarea unui control mai operativ, considerat în același timp cea mai eficientă și modernă activitate de verificare reciprocă.

Dezvoltarea programelor aplicative sporesc complexitatea bazelor de date, ridică nivelul de automatizare a sistemelor de gestiune a business-ului care poate furniza informație în mod direct sistemelor contabile, oferă posibilități de creare a legăturilor minicomputerului personal cu serverul principal din cadrul unei rețele de calculatoare. În același timp însă, noile tehnologii complicează informatic și respectiv programele aplicative specializate, pot crea dificultăți sau chiar obstacole în obținerea anumitor date pentru exercitarea auditului. De aceea, se recomandă asistența respectivă din partea unui expert în sisteme informaționale computerizate pentru a facilita examinarea, solicitarea și confirmarea datelor din contabilitatea entității auditate.

Unui sistem contabil și de control intern, care funcționează în mediul informatic îi sunt inerente anumite neajunsuri și în același timp unele oportunități în exercitarea mai eficientă a auditului.

Tabelul 1. Deficiențe și avantaje în condiții de utilizare a tehnologiilor informatice

<i>Neajunsuri</i>	<i>Dificultăți</i>	<i>Oportunități</i>
Complexitatea produselor soft	Imposibilitatea obținerii probelor suficiente și adecvate	Posibilitatea reconcilierii informației din diverse programe aplicative
Erori de programare	Cunoștințe speciale pentru identificarea denaturărilor	Aplicarea tehnicilor de audit automatizate, programe aplicative speciale
Flexibilitate redusă de ajustare a rapoartelor	Revenirea la procesarea inițială pentru accesarea informației suplimentare necesită volum considerabil de lucru	Procesarea computerizată lasă urmă de verificare pentru audit, oferă posibilitatea urmăririi cronologice a înregistrărilor

Din cauza deficiențelor legate de elaborarea și întreținerea programelor, complexității suportului produselor soft pentru asigurarea securității fizice a sistemului și limitării accesului la programele privilegiate, informatic poate fi supus riscului de a comite denaturări sau imposibilității de a obține probe despre plenitudinea informației verificate. Deficiențele în cauză pot avea o tendință de influență atotcuprinzătoare asupra tuturor sistemelor aplicative care sînt procesate de computer. Astfel încît baza de date din cadrul sistemului contabil să nu fie suficientă pentru aplicarea procedurilor de reconciliere a informației cu cea din sistema aplicativă utilizată de managementul entității auditate.

Dificultățile legate de reconciliere pot majora probabilitatea apariției denaturărilor în baze de date sau fișiere utilizate de programe aplicative adiționale celor contabile sau pot îngreuna înțelegerea lucrărilor specifice de procesare a datelor din documentația primară. În practică s-a constatat că cele mai multe erori sunt comise de sisteme care se bazează pe calcule sau scheme logice complicate, precum și în cazurile cînd se admit numeroase excepții. De asemenea, s-a observat că cele mai frecvente acțiuni frauduloase sunt săvîrșite în cadrul sistemelor care controlează fluxuri de numerar, cum ar fi încasarea creanțelor sau achitarea datoriilor.

CONCLUZII

Prelucrarea informației contabile cu ajutorul tehnologiilor informatice oferă posibilitatea aplicării procedurilor automatizate de audit cu implementarea tehnologiilor soft. Utilizarea computerelor pentru procesarea și analiza unui volum mare de informații poate oferi auditorului posibilitatea de a aplica tehnici de audit și instrumente computerizate generale sau speciale la exercitarea auditului.

Auditorii autohtoni frecvent aplică tehnologiile „Microsoft office” pentru efectuarea recalcularilor, verificarea exactității rulajelor și soldurilor conturilor contabile, de asemenea pentru gruparea datelor conform anumitor criterii sau pentru determinarea indicatorilor financiari. Tehnologiile în cauză nu creează dificultăți la preluarea datelor sub diverse formate, ci dimpotrivă oferă posibilități multiple de prelucrare, aranjare, selectare conform anumitor caracteristici.

Informația salvată în formatul „Excel worksheet” nu necesită mult spațiu pentru a fi memorizată, practic nu poate fi distrusă sub influența diverselor programe de virusare, poate fi transmisă și păstrată în cadrul oricărei poște electronice. Cu ajutorul parolilor de acces și de modificare a datelor poate fi asigurată confidențialitatea informației. Din considerente că există un risc avansat ca informația prelucrată cu ajutorul acestor mijloace să fie pierdută, distrusă sau divulgată din cauza mobilității înalte a documentelor păstrate în acest format se recomandă asigurarea unei securități mai avansate din partea colaboratorilor societății de audit.

BIBLIOGRAFIE

1. Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Codul Etic al Profesioniștilor Contabili [online]. Disponibil: www.minfin.md.
2. Manual de Reglementări Internaționale de Audit, Asigurare și Etică [online]. Disponibil: www.minfin.md.
3. Hotărîrea Guvernului nr.1507 din 31.12.2008 cu privire la aprobarea Planului de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pe anii 2009-2014 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.10-11 din 23.01.2009.
4. Hotărîrea Guvernului Republicii Moldova nr.1450 cu privire la unele măsuri de executare a legii nr.61-XVI din 16.03.2007 privind activitatea de audit // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.203-206/1493 din 28.12.2007.
5. Ghid privind auditul calității. București: Irecson, 2010. ISBN 978-973-7694-69-0
6. Eftimescu, Despina, Ilioiu, Alexandru. „Testarea automată - Introducere în testarea automată a produselor software” // Net Report, Aprilie 2002, p. 22-26.
7. Information Systems Audit and Control Association // IS Standards, Guide-lines and Procedures for Auditing and Control Professionals, 7th of September, 2006. [online]. Disponibil: www.theiaa.org/itaudit.

RAPORTAREA INTEGRATĂ: COMPONENTA ȘI MODUL DE DEZVĂLUIRE A INFORMAȚIEI

Dr., conf. univ., Liudmila LAPIŢKAIA

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

In the contemporary world, a large number of users (investors, founders, etc.) can not be satisfied with the amount of information that is presented in the entity's financial statements.

In this context, there was a pressing need to develop such reporting, in which to reveal more quality information: financial and non-financial. Such a possibility to disclose information was presented by the International Integrated Reporting Council (IIRC). The Council has developed and published the "Integrated Reporting" Standard.

Key words: *integrated reporting, create value*

JEL CLASSIFICATION: M41

Introducere

În lumea contemporană, un număr mare de utilizatori (investitori, fondatori, etc.) nu pot fi satisfăcuți de volumul de informații care este prezentat în situațiile financiare ale entității.

În acest context, a apărut necesitatea stringentă de a elabora astfel de raportare, în care să dezvăluie mai multe informații calitative: financiare și nefinanciare. O astfel de posibilitate de a divulga informația, a fost prezentată de Consiliul Internațional de Raportare Integrată (IIRC), care este o coaliție autorităților de reglementare, investitori, companii, contabili și firmelor de contabilitate și ONG-uri. Membrii coaliției împărtășesc opinia că furnizarea informației privind crearea valorii ar trebui să fie următorul pas sau nivel în dezvoltarea raportării corporative. Obiectivul pe termen lung al Consiliul Internațional de Raportare Integrată (IIRC) este implementarea gândirii integrate care stă în baza întocmirii raportului integrat.

Dezvoltarea gândirii și raportării integrate, rezultatul căreia este distribuirea eficientă a capitalului, va contribui la stabilitatea financiară și este orientată spre:

- ✓ *îmbunătățirea calității informațiilor disponibile furnizorilor de capital financiar;*
- ✓ *dezvoltarea unei abordări mai coerente și mai eficiente aferente raportării corporative, care va uni diferite seturi de raportare și va furniza informația completă privind factori care au un impact semnificativ la capacitatea entității de a crea valoarea adăugată în o lungă perioadă de timp;*
- ✓ *creșterea responsabilității în gestionarea capitalului (financiar, industrial, intelectual, uman, socio-reputațional, natural);*
- ✓ *sprijin pentru gândirea integrată și acceptarea deciziilor și acțiunilor axate pe crearea valorii adăugate în perioada îndelungată.*

Consiliul a elaborat și a publicat Standardul „Raportarea integrată”, care definește „raportarea integrată ca procesul, bazat pe gândirea integrată, în urma căreia se creează periodic raportul integrat al entității privind crearea valorii în perioadă îndelungată de timp și privind documente referitoare la aspectele legate de crearea acestei valori”.

Standardul „Raportarea Integrată”, este alcătuit din următoarele capitole, reprezentate în figura 1.

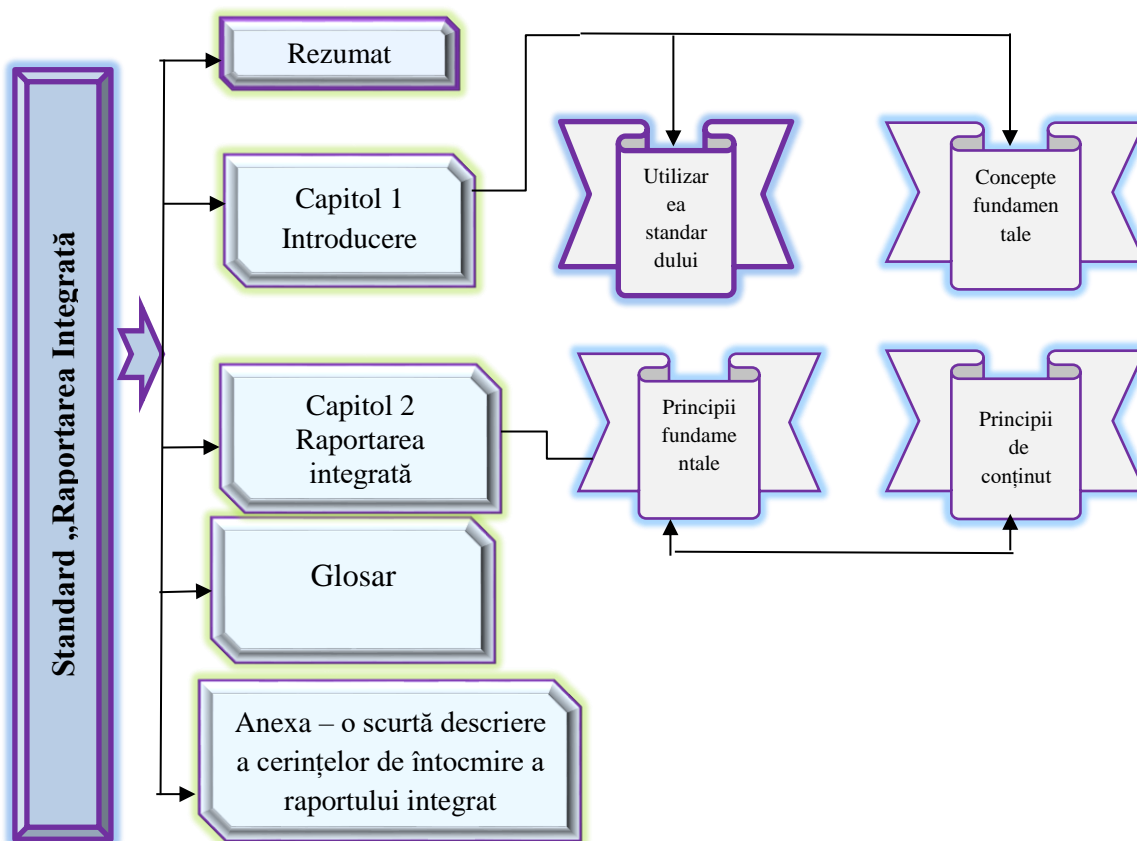

Figura 1. Structura Standardului „Raportarea Integrată,,

Elaborat: de autor în baza informațiilor Standardului „Raportarea Integrată,,

Acest standard este predominant destinat utilizării de către societățile comerciale, cu toate acestea, poate fi folosit și în sectorul public și de organizațiile necomerciale.

Raportul integrat explică modul în care entitatea creează valoarea, care:

- ✚ este expusă de mediul extern;
- ✚ creată prin interacțiune cu părțile interesate;
- ✚ depinde de diferite resurse.

Astfel, raportul integrat este vizat pentru a oferi informații detaliate despre:

- ✚ mediul extern care afectează entitățile;
- ✚ resurse și capitaluri (financiare, industriale, intelectuale, umane, social-reputaționale și naturale);
- ✚ interacțiunea entității cu mediul extern.

Succesul oricărei entități depinde de o varietate de forme de capital, și standardul oferă o clasificare a capitalurilor.

Următoarele principii fundamentale stau la baza pregătirii și prezentării informațiilor dezvăluite în raportul integrat:

- ✓ focusarea strategică și direcționarea în viitorul,
- ✓ conectivitate de informații,
- ✓ interacțiunea informațiilor,
- ✓ caracterul semnificativ,
- ✓ veridicitatea și plenitudinea,
- ✓ consecvența și comparabilitatea.

Raportul integrat prezintă conectivitate de informații care reflectă legătura între:

- **Elemente de conținut.** Raportul integrat unește elementele de conținut în imaginea de ansamblu, care reflectă dinamica și sistemul de interacțiune între diferite aspecte ale activității

entității în ansamblu. (de exemplu: informații aferente adaptării strategiei entității în economia de piață, modele de afaceri ale entității, etc.),

➤ **Trecutul, prezentul și viitorul.** Raportul dezvăluie informația privind analiza, desfășurată de entitate în ceea ce privește de activitatea sa, prin compararea rezultatelor perioadei trecute și prezente,

➤ **Capitaluri.** Raportul integrat prezintă informații privind interdependență între diferite tipuri de capitaluri și distribuția optimă de capital, precum și impactul modificărilor lor,

➤ **Informații financiare și alte informații,**

➤ **Informații cantitative și calitative,**

➤ **Informații furnizate de conducerea întreprinderii,**

➤ **Informațiile prezentate în raportul integrat și în alte rapoarte distribuite de entitate, se stabilește că toate tipurile de date sau informații, provenite din entitate, trebuie să fie în concordanță.**

Informația prezentată în raportul integrat trebuie să fie semnificativă. Pentru a determina dacă informațiile sunt semnificative se utilizează raționamentul profesional.

Temelia pentru procesul de determinare a caracterului semnificativ este conceptul de perimetrul de raportare. Procesul de determinare a perimetrului de raportare are două aspecte:

❖ *informațiile prezentate în cadrul situațiilor financiare și;*

❖ *alte informații, care sunt întocmite și prezentate de entitate, care au un impact semnificativ asupra capacității entității de a crea valoare.*

Scopul depășirii limitelor cadrelor situațiilor financiare este identificarea riscurilor, oportunităților și rezultatelor entității de a activa efectiv în viitor.

Raportul integrat include următoarele opt elemente

➤ **Analiză entității și a mediului extern,**

➤ **Management,**

➤ **Business modele,**

➤ **Riscuri și oportunități,**

➤ **Strategia și alocarea resurselor,**

➤ **Rezultatele activității,**

➤ **Perspectivă pentru viitor,**

➤ **Principii de bază ale pregătirii și prezentării.**

Analiză entității și a mediului extern. În raportul integrat se determină misiunea și strategia entității, principalele activități și piețe; mediul concurențial și poziționarea pe piață (având în vedere factori cum ar fi amenințarea apariției noi concurenți și înlocuire de produse sau de servicii, etc.), numărul de angajați, venitul obținut, etc.

Management. Raportul integrat oferă informații cu privire la modul în care următoarele aspecte sunt asociate cu capacitatea entității de a crea valoare:

- structura managementului entității, inclusiv abilități, diversitatea socială și culturală a conducerii, funcțiile de gestionare, precum și impactul cerințelor de reglementare pentru proiectarea structurii managementului;

- procesele specifice folosite pentru luarea deciziilor strategice și atitudinea față de riscuri și mecanismele de luare a deciziilor

- responsabilitatea persoanelor cu funcții de management, pentru promovare inovare și crearea oportunităților pentru inovare.

- modul în care sunt legate remunerarea și stimulentele pentru crearea valorilor în perspectivele pe termen scurt și lung.

Business modele includ definirea elementelor de bază ale modelelor de afaceri (o schemă simplă sau combinată), elementele de bază ale modelului de afaceri, circumstanțele specifice ale entității.

Riscuri și oportunități. În raportul integrat poate fi stipulate următoarele: surse specifice de riscuri și oportunități, care poate fi interne sau externe; evaluarea organizației nivelului de probabilitatea de realizare a riscului sau posibilitățile și amploarea consecințelor în cazul apariției riscurilor; acțiuni și măsuri specifice luate la prevenirea sau gestionarea riscurilor, obiective strategice relevante, etc.

Strategia și alocarea resurselor. În raportul integrat ca de obicei se indică următoarele: obiective strategice ale entității pe termen scurt, mediu și lung; strategia care a fost elaborată și pusă în aplicare pentru realizarea acestor obiective strategice; planurile de alocare a resurselor.

Rezultatele activității. Raportul integrat conține o descriere calitativă și informații cantitative despre rezultate obținute: relația dintre performanța în trecut și viitor, impact semnificativ asupra capitalului, etc.

Perspectivile pentru viitor. Datele privind perspectivele entității trebuie să fie prezentată luând în considerație cerințele legale și de reglementare, cu care trebuie să se conformeze entitatea.

Principii de bază ale pregătirii și prezentării. Raportul integrat descrie principii de pregătire și prezentare informațiilor în raportul integrat, inclusiv: o scurtă descriere a procesului de determinare și un rezumat al semnificativei informației pentru entitate; o descriere a sferei de raportare și a modului în care aceasta se aplică, structurile și metodele utilizate pentru evaluare cantitativă și calitativă ale factori esențiali ale situațiilor financiare.

CONCLUZII

Prevederile acestui standard poate fi analizate luând în considerație situația actuală în Republica Moldova, când proiectul de lege contabilității este deja elaborat și a fost aprobat de Guvernul RM. Acest proiect oferă informații care ar trebui să fie dezvăluite de conducerea întreprinderilor, pe lângă prezentarea situațiilor financiare. În acest caz, un raport integrat poate fi luat ca bază pentru un raport de conducere al întreprinderi mari.

BIBLIOGRAFIE

1. The International IR Framework [on-line]. Disponibil: <http://integratedreporting.org/the-iirc-2/>
2. Directive 2014/95/EU of the European Parliament [on-line]. Disponibil: http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.330.01.0001.01.ENG.
3. Bartocci L, Picciaia F (2013) Towards integrated reporting in the public sector. In: Busco C, Frigo ML, Riccaboni A, Quattrone P (eds) Integrated reporting: concepts and cases that redefine corporate accountability, Springer Science & Business Media, Springer International Publishing, Switzerland [on-line]. Disponibil: https://link.springer.com/chapter/10.1007%2F978-3-319-47235-5_3

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ПРОГРАММНЫХ ПРОДУКТОВ, ДЛЯ ПРОВЕДЕНИЯ АУДИТА

¹Др., Татиана МИШОВА, ²лектор, Борис ПОСТОЛАКИ

^{1,2}Молдавская Экономическая Академия,
Республика Молдова, Кишинэу, ул. Бэнулеску-Бодони, 61,
Тел. (+373 22) 402 757, www.ase.md

Abstract

In this article, the authors will describe the main approaches to auditing automation through the example of three programs on complex automation of audit activities: IT Audit: Auditor (Master-Soft), Expression Audit: PROF (Consultative Group THERMICA), Audit-XP" Audit Complex (" Gallberg-Soft "). Let us imagine how these programs can be used at different stages of the audit, starting with the planning of the audit and ending with the preparation of an audit report. These programs allow you to organize the storage and analysis of information on audited objects to make some simple calculations and to prepare auditors' reports and conclusions. Each of these programs provides a specific methodology for auditing, organizing the execution of audit procedures, automating a number of complex operations, including analyzing data contained in customer accounting programs.

Key words: audit, IT program, independent evaluation, audit of IT systems, audit phases

JEL CLASSIFICATION: M41

В данной статье рассмотрим основные подходы к автоматизации аудита на примере трех популярных программ комплексной автоматизации аудиторской деятельности: «IT Audit: Аудитор» («Мастер-Софт»), «Экспресс-Аудит: ПРОФ» (Консалтинговая группа «ТЕРМИКА»), Audit-XP «Комплекс Аудит» («Гольдберг-Софт»). Представим каким образом можно использовать данные программы на различных стадиях и этапах аудиторской проверки, начиная от планирования аудита и заканчивая подготовкой аудиторского заключения. Эти программы позволяют им организовать хранение и анализ информации по аудируемым объектам, выполнить некоторые несложные расчеты, подготовить отчеты и заключения. Каждая из таких программ обеспечивает определенную методику проведения аудита, систематизирующую выполнение аудиторских процедур, автоматизацию ряда сложных и трудоемких операций, в том числе и за счет анализа данных, содержащихся в информационных базах бухгалтерского учета клиентов.

Первоначально необходимо провести для аудируемого объекта оценку информационных решений и выполнить многомерный независимый аудит самой системы ИС, который позволит получить ответы на наиболее важные вопросы. Такие как оперативное выявление проблем и сбоев в работе информационной системы, а также нахождение способов их локализации; повышение эффективности использования текущей информационной системы при расширении бизнеса и правильный выбор программных и аппаратных решений.

Отвечая на эти вопросы, аудит ИС позволяет достичь следующих целей: какова объективная оценка покрытия функциональности ИС задачам бизнеса. Правильно ли дана оценка качества и трудозатрат произведенных настроек решений в ИС. Какова качественная оценка работоспособности используемых программных и аппаратных комплексов. Объективно ли проведена оценка уровня гибкости настройки информационной системы для повышения эффективности ее использования. Выявлены ли все «узкие места» в текущей информационной системе и сделан ли анализ их влияния на общую производительность ИС. Составлен ли полный списка имеющихся ошибок и проблем с указанием методов их устранения и возможных эффектов от предложенных изменений. Подготовка перечня

регламентных процедур, направленных на поддержание хорошей производительности системы в будущем.

Проведенный аудит 1С позволит получить следующие результаты:

Реальную независимую оценку текущего уровня использования решений 1С, покрытие имеющимся функционалом бизнес-процессов предприятия. Четкое выявление зон развития решений 1С, а также оценка перспектив их использования применимо к целям эффективного функционирования предприятия. Выявление возможностей по оптимизации произведенных настроек решений 1С. Принятие обоснованных и взвешенных решений относительно изменения производительности системы (покупка нового оборудования, модернизация текущей версии системы или ее частичная/полная замена). Подготовка прогнозов поведения системы в разрезе изменения информационных потоков (наращивание операций и транзакций, увеличение пользователей и т.п.). По результатам проведенного аудита комиссия представляет полный аудиторский отчет, в котором содержатся все сведения относительно исследуемой конфигурации 1С.[1]

Программные продукты линейки "1С:Предприятие 8" предоставляют широкие возможности для автоматизации учета на предприятиях. Гибкость системы позволяет одновременно вести учет нескольких компаний, а также подстраиваться под индивидуальные особенности пользователей, как опытных, так и начинающих. Современные программные компании позволяют воспользоваться услугой по аудиту корректности ведения бухгалтерского и налогового учета в автоматизированных системах 1С:Предприятие8.

В ходе аудита проверяется:

- соответствие настроек программы действующей учетной политике организации;
- полнота и корректность использования аналитик (субконто) для организации учета;
- корректность сформированных проводок;
- соответствие данных бухгалтерского и налогового учета.

Помимо общих процедур проведения аудита, для отдельных участков учета используются специальные процедуры, направленные на контроль соответствия данных в аналитических учетных регистрах (например, подсистемы учета НДС) и данным бухгалтерского учета.

Современные программы по аудиту ведения учета в 1С ориентированы на бухгалтеров, ведущих тот или иной участок бухгалтерского учета, главных бухгалтеров и руководителей. Эти программы первыми по аудиту помогут сократить затраты на поиск и исправление ошибок в учете. Кроме этого – получить подтверждение, что учет в программе поставлен правильно и данные соответствуют правилам ведения учета и/или увидеть, какие ошибки исполнителей требуют устранения. [4] Своевременное проведение аудита программными средствами позволяет:

- оценить правильность отражения хозяйственных операций предприятия в системе программ 1С:Предприятие 8;
- повысить достоверность формируемой отчетности о финансово-хозяйственной деятельности предприятия;
- получить рекомендации в отношении дальнейшей работы с данной программой для эффективной автоматизации учетных процессов.

Перед многими компаниями, уже имеющими информационную систему, разработанную на основе программных продуктов 1С, встает вопрос оптимизации баз данных, масштабируемости, надежности работы корпоративной информационной системы.

Приезжая к заказчику, специалисты по аудиту часто сталкиваются с проблемой неэффективного использования информационной системы на тех или иных участках работы предприятия. При этом, в ряде случаев, информационная система не только не является конкурентным преимуществом предприятия, но в некоторых случаях является источником проблем.

Для решения данных задач рекомендуется провести аудит самой информационной системы.

Можно выделить следующие составные этапы аудита информационной системы

- Техническая диагностика баз данных;
- Анализ эффективности использования различных подсистем ИС для ведения учета (например, складской учет, продажи, бюджетирование, МСФО и т. п.);
- Повышение быстродействия информационной системы

На первом этапе проводится проверка логической и физической целостности данных средствами ИС, производится проверка программного кода, если конфигурация не типовая и в нее вносились изменения. Идет проверка, каким образом производится резервное копирование данных. Составляют рекомендации для исправления выявленных отклонений.

На втором этапе проводится анализ ведения учета в различных подсистемах, например, Складской учет, Продажи, Бюджетирование, МСФО. Здесь производится диагностика проблем, возникающих при ведении учета, выдаются рекомендации по их решению.

При анализе конкретных подсистем, специалисты – аудиторы, в первую очередь, интересуются у заказчика, с какими трудностями он сталкивается в процессе работы, на что следует обратить внимание. Затем изучают, как процессы учета реализуются в программе, какие механизмы и объекты используются. На основе этого анализа, можно выдать рекомендации по устранению трудностей, а также по расширению возможностей использования системы. Самостоятельным этапом может быть работа, направленная на повышение быстродействия информационной системы.

Проведя аудит информационной системы, должен быть получен следующий результат:

- Исчерпывающая информация о работе базы данных заказчика (о целостности, изменениях, актуальности, потенциале масштабируемости, надежности хранения, создании архивных копий, и реальной производительности системы);
- Полный отчет с рекомендациями по решению тех сложностей, с которыми заказчик сталкивается при ведении учета на любых участках.

Аудит безопасности информационных систем является одной из составляющих ИТ аудита. Целями проведения аудита безопасности являются:

- анализ рисков, связанных с возможностью осуществления угроз безопасности в отношении ресурсов ИС
- оценка текущего уровня защищенности ИС;
- локализация узких мест в системе защиты ИС;
- оценка соответствия ИС существующим стандартам в области информационной безопасности;
- выработка рекомендаций по внедрению новых и повышению эффективности существующих механизмов безопасности ИС.

Пожалуй, этим, и исчерпывается набор целей проведения аудита безопасности, но только в том случае, если речь идет о внешнем аудите. В число дополнительных задач, стоящих перед внутренним аудитором, помимо оказания помощи внешним аудиторам, могут также входить:

- разработка политик безопасности и других организационно-распорядительных документов по защите информации и участие в их внедрении в работу организации;
- постановка задач для ИТ персонала, касающихся обеспечения защиты информации;
- участие в обучении пользователей и обслуживающего персонала ИС вопросам обеспечения информационной безопасности;
- участие в разборе инцидентов, связанных с нарушением информационной безопасности; и другие.

Необходимо отметить, что все перечисленные выше «дополнительные» задачи, стоящие перед внутренним аудитором, за исключением участия в обучении, по существу аудитом не являются. Аудитор по определению должен осуществлять независимую экспертизу реализации механизмов безопасности в организации, что является одним из основных принципов аудиторской деятельности. Если аудитор принимает деятельное участие в реализации механизмов

На этапе инициирования процедуры аудита должны быть определены границы проведения обследования. Одни информационные подсистемы компании не являются достаточно критичными и их можно исключить из границ проведения обследования. Другие подсистемы могут оказаться недоступными для аудита из-за соображений конфиденциальности.

Границы проведения обследования определяются в следующих терминах:

- Список обследуемых физических, программных и информационных ресурсов;
- Площадки (помещения), попадающие в границы обследования;
- Основные виды угроз безопасности, рассматриваемые при проведении аудита;
- Организационные (законодательные, административные и процедурные), физические, программно-технические и прочие аспекты обеспечения безопасности, которые необходимо учесть в ходе проведения обследования, и их приоритеты (в каком объеме они должны быть учтены).

План и границы проведения аудита должны быть обсуждены на рабочем собрании, в котором участвуют аудиторы, руководство компании и руководители структурных подразделений.

Но аудитору требуется более детальная информация о структуре ИС. Это позволит уяснить, каким образом осуществляется распределение механизмов безопасности по структурным элементам и уровням функционирования ИС. Типовые вопросы, которые обсуждаются в связи с этим во время интервью, включают в себя:

- Из каких компонентов (подсистем) состоит ИС?
- Функциональность отдельных компонент?
- Где проходят границы системы?
- Какие точки входа имеются?
- Как ИС взаимодействует с другими системами?
- Какие каналы связи используются для взаимодействия с другими ИС?
- Какие каналы связи используются для взаимодействия между компонентами системы?

- По каким протоколам осуществляется взаимодействие?
- Какие программно-технические платформы используются при построении системы?

На этом этапе аудитору потребуется следующая документация:

- Структурная схема ИС;
- Схема информационных потоков;
- Описание структуры комплекса технических средств информационной системы;
- Описание структуры программного обеспечения;
- Описание структуры информационного обеспечения;
- Размещение компонентов информационной системы.

Подготовка значительной части документации на ИС, обычно, осуществляется уже в процессе проведения аудита. Когда все необходимые данные по ИС, включая документацию, подготовлены, можно переходить к их анализу.

Программа AuditXP представляет собой реализацию основных принципов построения методики аудита, основанной на максимально полном использовании современных средств автоматизации. При ее разработке первостепенное внимание уделялось полному и безусловному выполнению всех требований международных стандартов аудита (МСА). [2]

В соответствии с принятой в данной программе методике аудиторскую проверку предприятия условно разделяют на несколько этапов. Первые четыре этапа являются основными:

1 этап — предварительная работа.

2 этап — планирование аудита.

3 этап — проведение аудита.

4 этап — заключительный этап.

Меню AuditXP построено в виде дерева и наглядно отражает всю структуру программы (рис.1). Выполнение аудиторской проверки предполагает выполнение процедур, двигаясь сверху вниз по меню программы.

Особенностью программы AuditXP является ее гибкая структура, позволяющая создавать различные методики, обеспечивающие, реализацию выбранной аудиторскими технологиями аудита и использовать не только предложенную методику, но и собственные разработки. [1]

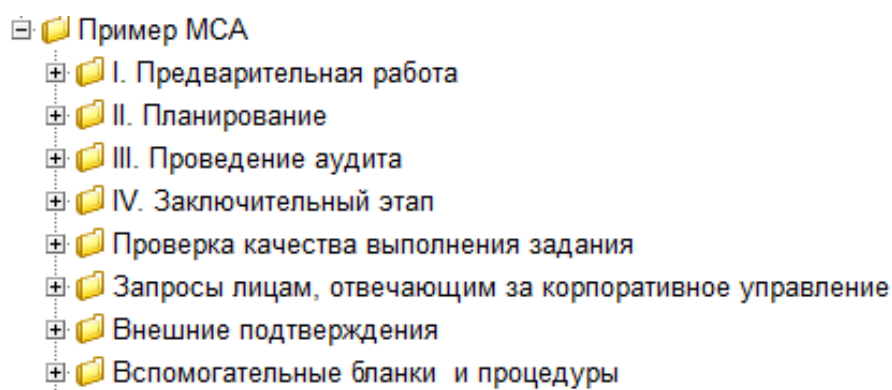

Рис.1. Общая структура программы AuditXP.

Ввод форм бухгалтерской отчетности может производиться вручную или автоматически через импорт файлов в формате ФНС (xml-файлы). Для работы с бухгалтерской базой клиента программа AuditXP имеет конвертер, позволяющий работать с такими программами, как 1С, Турбо 9, Инфин. Конвертер может также загружать данные из MS Excel и файлов в формате dbf. Из бухгалтерской базы выбираются журнал проводок и сальдо счетов, развернутое по аналитическим признакам.

Использование компьютеров и современных информационных технологий характерно для большинства организаций. Аудируемые организации могут использовать различное программное обеспечение для ведения бухгалтерского учета, тем не менее подавляющее число бухгалтерских программ имеет схожие функциональные характеристики. Отметим наиболее характерные особенности:

- Наличие журнала бухгалтерских проводок. (бухгалтерской базы).
- Изменяемый План счетов.
- Справочники аналитических признаков.
- Построение отчетов по счетам (проводкам) и оборотам, в разрезе счетов и аналитических признаков.

Возможность обращения к бухгалтерской базе непосредственно из аудиторской программы позволяет эффективно решать следующие задачи:

1. Проводить расшифровку статей баланса, сверяя показатели отчетности и данные бухгалтерских регистров.
2. Рассчитывать объем выборки по счетам вычисляя размер генеральной совокупности.

3. Осуществлять построение выборочной совокупности как по сальдо, так и по оборотам, используя различные методы (сплошная, случайная, монетарная).

4. Выбирать ключевые элементы и элементы наибольшей стоимости, которые должны проверяться сплошным методом.

5. Получать группы проводок по заданным аналитическим признакам, раскрывающих проверяемое сальдо

6. Автоматически заполнять рабочие документы процедур по существу.

7. Проводить финансовый анализ хозяйственной деятельности.

В AuditXP конверсия данных начинается с выбора типа базы данных. В настоящее время программа позволяет производить конверсию следующих типов:

1. Бухгалтерия 1С .

2. Турбо-Бухгалтер.

3. Инфобухгалтер.

4. Файлы в формате DBF.

5. Файлы в формате XSL (Редактор MS Excel).

Для проведения проверки в составе аудиторской группы одновременно на нескольких компьютерах необходимо выполнить следующие действия.

1. На одном компьютере (базовом) создать проект (проверку) аудируемого предприятия.

2. Выполнить процедуры подготовительного этапа и этапа планирования.

3. Экспортировать созданный проект в какую-либо папку или на переносной носитель.

4. Импортировать выгруженный файл проекта на другие компьютеры.

5. Провести проверку на разных компьютерах в соответствии планом проверки.

6. Выгрузить (экспортировать) данные с каждого компьютера и загрузить (импортировать) их на базовый компьютер.

После завершения работы всех членов аудиторской группы, их результаты можно объединить. Для этого каждый сотрудник должен выгрузить свои результаты в виде файла со своими рабочими документами. Для этого после открытия вкладки Импорт/экспорт данных выбирается позиция Отдельные рабочие документы.

ВЫВОДЫ

1. Современная концепция организации бухгалтерских информационных систем должна предполагать возможность не только организацию автоматизированных бухгалтерских расчетов, но и быть ориентирована на возможности представления данных при проведении аудита.

2. Программное обеспечение для проведения автоматизированных расчетов при определении показателей выполненного аудита должно быть построено не только для эффективного аудита предприятия, но и отвечать требованиям Международных стандартов аудита.

3. Бухгалтерские базы данных, терминология, МСФО должны быть совместимы с типовыми программами бухгалтерского учета

4. Организационные (законодательные, административные и процедурные), физические, программно-технические и прочие аспекты обеспечения безопасности систем необходимо учесть в ходе проведения обследования, и четко определить их приоритеты (в каком объеме они должны быть учтены).

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Legea privind activitatea de audit nr.61 din 16.03.2007 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 117-126 din 10.08.2007.
2. Методика аудита по МСА в программе AuditXP/ Доступно: www.auditxp.ru/
3. Manual de Standarde Internaționale de Audit și Control de Calitate. Codul Etic al Profesioniștilor Contabili // www.mf.gov.md.
4. Что представляет собой аудит 1С. Доступно: <http://zedpost.ru/index.php?blog=497>

ASPECTE METODOLOGICE PRIVIND EVALUAREA EFICIENȚEI ADMINISTRĂRII IMPOZITELOR ȘI TAXELOR LOCALE

Dr., conf.univ., Andrei PETROIA

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

The system of assessing the effectiveness of local taxation is designed to contribute to the joint efforts of several stakeholders in the determination of parameters and the development of appropriate systems for the administration of local taxes and charges because this system makes it possible to obtain and generalize the use information as necessary for the evaluation and the monitoring of performances in the process of local tax administration and provides a framework for the dialogue between the participants in this process.

Given system includes a set of general indicators based on certain revenues criteria that are entered into the local budget on the tax payments account. The rating system of an evaluation of effectiveness radically differs from the system of superficial evaluation.

This system of assessing the effectiveness of local taxes and duties administration includes 22 qualitative and quantitative characteristics of the efficiency of this process.

As an example of filling out the developed form, the maximum score of 10 points for each position (indicator) can be taken. The decrease in this score depends on the variations in the areas assessed. In each administrative-territorial unit, the local public administration bodies will use this set of indicators taking into account the local context, including the fact that not all local taxes and duties provided by the Tax Code are applied in given territory.

By generalizing all the estimations obtained, it is necessary to compare them to previous periods. It is also necessary to compare the separate evolution of each indicator with a view to identifying the problem areas during each step of the process of assessing the effectiveness of local taxes and duties administration.

Key words: *tax, fiscal administration, efficiency*

JEL CLASSIFICATION: H21, H71, H83, K34

Administrarea fiscală reprezintă activitatea organelor de stat împuternicite și responsabile de asigurarea colectării depline și la termen a impozitelor și taxelor, a penalităților și amenzilor în bugetele de toate nivelurile, precum și de efectuarea acțiunilor de urmărire penală în caz de existență a unor circumstanțe ce atestă comiterea infracțiunilor fiscale. (Codul Fiscal, art.9)

Organizarea activității și funcționarea organelor cu atribuții de administrare fiscală sînt reglementate de legislația Republicii Moldova și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte. (Codul Fiscal, art.10)

Drepturile și obligațiile organelor fiscale sunt reglementate de Codul Fiscal și de alte acte ale legislației fiscale.

Instituțiile și sistemele eficiente de management al finanțelor publice locale sunt cruciale pentru promovarea politicilor care contribuie la dezvoltarea economică și socială a teritoriului. Acest sistem de evaluare a eficienței de administrare a impozitelor și taxelor locale este conceput ca o contribuție la eforturile comune ce se depun de mai multe părți cointeresate în determinarea parametrilor și elaborarea sistemelor adecvate de administrare a impozitelor și taxelor locale, deoarece acest sistem permite de a obține și generaliza informațiile de uz comun necesare pentru evaluare și monitorizare a performanțelor în procesul de administrare a impozitelor și taxelor locale și oferă un cadru pentru dialog între participanții în acest proces.

Sistemul de evaluare a eficienței administrării impozitelor și taxelor locale include un set de indicatori generali bazate pe unele criterii de venituri ce se încasează la bugetul local din contul plăților fiscale.

Sistemul cu punctaj al evaluării eficienței radical diferă de sistemul de evaluare superficială

Acest sistem de evaluare a eficienței de administrare a impozitelor și taxelor locale cuprinde 22 caracteristici calitative și cantitative ale eficienței acestui proces.

A. Credibilitatea procesului de administrare a impozitelor și taxelor locale

Această componentă include indicatorii de performanță care examinează gradul de integritate și fiabilitate a planificării fiscale și, într-o anumită măsură, oferă o perspectivă a administrării fiscale. Primii trei indicatori compară veniturile colectate cu veniturile inițiale aprobate în buget, iar cel de-al patrulea analizează dacă obligațiile neîndeplinite privind veniturile pot fi un risc pentru buget și administrare fiscală.

1. Total venituri real încasate în comparație cu bugetul inițial aprobat (la fiecare deviere de 10 puncte procentuale se scade punctajul).

2. Structura veniturilor real încasate în comparație cu bugetul inițial aprobat – gradul de variație a componenței veniturilor pe parcursul ultimilor trei ani, excluzând elementele neprevăzute (la fiecare deviere de 10 puncte procentuale se scade punctajul).

3. Total venituri colectate, pe fiecare tip, în comparație cu bugetul inițial aprobat (la fiecare deviere de 10 puncte procentuale se scade punctajul).

4. Soldul și monitorizarea restanțelor la efectuarea plăților pentru impozitele și taxele locale (la fiecare 5 puncte procentuale de restanțe se scade punctajul).

B. Complexitatea și transparența administrării impozitelor și taxelor locale

Acest grup de indicatori evaluează arhitectura sistemului de administrare a impozitelor și taxelor locale, analizând instrumentele fiscale, precum și problema importantă a accesului publicului la informații fiscale.

5. Calificarea specialiștilor fiscali (lipsa de studii corespunzătoare scade punctajul).

6. Dotarea specialiștilor fiscali cu tehnica de calcul și programe corespunzătoare (lipsa de tehnică de calcul și programe corespunzătoare scade punctajul).

7. Familiarizarea contribuabililor cu obligațiunile și drepturile lor fiscale (lipsa de activități privind familiarizarea contribuabililor cu obligațiunile și drepturile lor fiscale scade punctajul).

8. Numărul contestațiilor depuse asupra deciziilor organelor cu atribuții de administrare fiscală (la fiecare contestație depusă se scade punctajul).

9. Numărul contestațiilor nesatisfăcute privind deciziile organelor cu atribuții de administrare fiscală (la fiecare contestație nesatisfăcută se scade punctajul).

10. Riscul fiscal total din partea contribuabililor – gradul de monitorizare de către autoritățile publice cu atribuții de administrare fiscală a prezentării de către contribuabili a rapoartelor anuale (la fiecare raport fiscal anual neprezentat către organe cu atribuții de administrare fiscală se scade punctajul).

C. Ciclul fiscal

Acești indicatori reflectă măsura în care încasările de la plata impozitelor și taxelor locale sunt realizate într-o manieră ordonată și rațională

11. Ordinea și participarea în procesul de administrare a impozitelor și taxelor locale – existența unui grafic fix de achitare a impozitelor și taxelor locale (lipsa de un grafic fix scade punctajul).

12. Ordinea în procesul de achitare a restanțelor la impozitele și taxele locale – existența unui grafic fix de achitare a restanțelor la impozitele și taxele locale (lipsa de un grafic fix scade punctajul).

13. Perspectiva multianuală în planificare fiscală – menținerea cotelor la impozitele și taxele locale la același nivel pe parcurs de ultimii trei ani (la fiecare punct procentual de variație anuală se scade punctajul).

14. Eficacitatea măsurilor de înregistrare a contribuabililor și calcul al impozitelor și taxelor locale – înregistrarea contribuabililor într-o bază de date completă de sistem cu legături cuprinzătoare către alte sisteme de înregistrare a datelor (lipsa de înregistrare a contribuabililor într-o bază de date completă de sistem scade punctajul).

15. Eficacitatea penalităților pentru ne-respectarea obligațiilor fiscale de înregistrare și declarare – suficiența și consistența penalităților pentru toate domeniile de ne-respectare ca să acționeze descurajator asupra rău-platnicilor (creșterea încasărilor la buget din cauza aplicării penalităților suficient de înalte și consistente mărește punctajul).

16. Eficacitatea colectării restanțelor la impozite: rata de colectare pentru restanțele la fiecare din impozite și taxe locale, care este procentajul de restanțe fiscale de la începutul unui an fiscal, care au fost încasate pe parcursul anului fiscal (media pentru ultimii doi ani fiscali) (la fiecare 5 puncte procentuale de restanțe neîncasate se scade punctajul).

17. Existența controalelor asupra executării de către contribuabili a sarcinilor fiscale (lipsa de controale fiscale scade punctajul).

18. Eficacitatea măsurilor de control fiscal – micșorarea fondului de timp necesar unui control fiscal (majorarea timpului pentru efectuarea de control fiscal scade punctajul).

19. Calitatea rapoartelor fiscale – prezentarea de către contribuabili a rapoartelor fiscale într-un volum necesar (prezentarea de către contribuabili a rapoartelor fiscale incomplete scade punctajul).

20. Oportunitatea rapoartelor fiscale – prezentarea de către contribuabili a rapoartelor fiscale la timp (întârzierea prezentării de către contribuabili a rapoartelor fiscale scade punctajul).

21. Examinarea de către organe cu atribuții de administrare fiscală a gradului de executare a obligațiilor fiscale de către contribuabili (lipsa de examinări privind gradul de executare a obligațiilor fiscale de către contribuabili scade punctajul).

22. Emiterea recomandărilor de acțiuni de către organe cu atribuții de administrare fiscală privind mărirea gradului de colectare a impozitelor și taxelor locale (lipsa de recomandări privind gradul de colectare a impozitelor și taxelor locale scade punctajul)

Drept exemplu de completare a formularului poate servi un punctaj de maximum 10 puncte la fiecare poziție (indicator). Diminuarea acestui punctaj depinde de variațiile în cadrul domeniilor supuse evaluării.

Se presupune că în cadrul fiecărei unități administrativ-teritoriale organele administrației publice locale vor utiliza acest set de indicatori ținând cont de contextul local, inclusiv având în vedere faptul că nu toate impozitele și taxele locale prevăzute de Codul Fiscal se aplică în acest teritoriu.

Generalizând întreaga sumă de estimări obținute este necesar ca ele să fie comparate cu perioadele precedente. Ar trebui, de asemenea, de comparat și evoluția separat pentru fiecare indicator întru determinarea zonelor problematice în fiecare dintre etapele procesului de evaluare a eficienței administrării impozitelor și taxelor locale.

Astfel, formularul unui chestionar ce cuprinde toată gamă de indicatori poate fi prezentat în felul următor – vezi Anexă.

BIBLIOGRAFIE

Legi

1. Titlul VII „Taxe locale” din Codul fiscal, Legea nr.11-XV din 17.02.05.
2. Legea privind finanțele publice locale, nr.397-XV din 16.10.2003.
3. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.1117 din 27.10.2005 cu privire la eficientizarea sistemului de asistență socială.

Surse electronice

4. Dan Alexe, Liliana Barbăroșie. Taxe și impozite locale, în lume și în Republica Moldova. Primarii moldoveni între ciocanul autorităților centrale și nevoia nevoilor obștești. <http://www.europalibera.org/content/article/24330701.html>
5. Taxe și impozite, rolul lor în economia Moldovei. <http://www.timpul.md/articol/taxe-i-impozite-rolul-lor-in-economia-moldovei-37997.html>
6. Tatiana Grinic. Priorități pentru crearea unui mediu competitiv și atractiv de business în Republica Moldova. TEZE DE DISCUȚIE CU PIVIRE LA POLITICA ȘI ADMINISTRAREA FISCALĂ. Agenda Națională de Business. http://www.viitorul.org/files/library/3977294_md_teze_de_discut.pdf
7. Public Financial Management. Performance Measurement Framework. Public Expenditure and Financial Accountability. June 2005. PEFA Secretariat. World Bank. Washington DC.USA. <http://www1.worldbank.org/publicsector/pe/StrengthenedApproach/4PFMIndicators.pdf>

**Formular
de evaluare a eficienței administrării impozitelor și taxelor locale**

Indicator	Anul (Y-1)	Anul (Y)	Punctaj
A. Credibilitatea procesului de administrare a impozitelor și taxelor locale			
1. Total venituri real încasate în comparație cu bugetul inițial aprobat <i>(la fiecare deviere de 10 puncte procentuale se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
2. Structura veniturilor real încasate în comparație cu bugetul inițial aprobat – gradul de variație a componenței veniturilor pe parcursul ultimilor trei ani, excluzând elementele neprevăzute <i>(la fiecare deviere de 10 puncte procentuale se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
3. Total venituri colectate, pe fiecare tip, în comparație cu bugetul inițial aprobat <i>(la fiecare deviere de 10 puncte procentuale se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
4. Soldul și monitorizarea restanțelor la efectuarea plăților pentru impozitele și taxele locale <i>(la fiecare 5 puncte procentuale de restanțe se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
Total pe secțiunea A			din 40 pct.
B. Complexitatea și transparența administrării impozitelor și taxelor locale			
5. Calificarea specialiștilor fiscali (Da – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de studii corespunzătoare scade punctajul)</i>			din 1 pct.
6. Dotarea specialiștilor fiscali cu tehnica de calcul și programe corespunzătoare (tehnica de calcul DA – 1 punct, Nu – 0 puncte; programe corespunzătoare Da – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de tehnică de calcul și programe corespunzătoare scade punctajul)</i>			din 2 pct.
7. Familiarizarea contribuabililor cu obligațiunile și drepturile lor fiscale (Des – 2 puncte, Rar – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de activități privind familiarizarea contribuabililor cu obligațiunile și drepturile lor fiscale scade punctajul)</i>			din 2 pct.
8. Numărul contestațiilor depuse asupra deciziilor organelor cu atribuții de administrare fiscală <i>(la fiecare contestație depusă se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
9. Numărul contestațiilor nesatisfăcute privind deciziile organelor cu atribuții de administrare fiscală <i>(la fiecare contestație nesatisfăcută se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
10. Riscul fiscal total din partea contribuabililor – gradul de monitorizare de către autoritățile publice cu atribuții de administrare fiscală a prezentării de către contribuabili a rapoartelor anuale <i>(la fiecare raport fiscal anual neprezentat către organe cu atribuții de administrare fiscală se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
Total pe secțiunea B			din 35 pct.
C. Ciclul fiscal			
11. Ordinea și participarea în procesul de administrare a impozitelor și taxelor locale – existența unui grafic fix de achitare a impozitelor și taxelor locale (Da – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de un grafic fix scade punctajul)</i>			din 1 pct.
12. Ordinea în procesul de achitare a restanțelor la impozitele și taxele locale – existența unui grafic fix de achitare a restanțelor la impozitele și taxele locale (Da – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de un grafic fix scade punctajul)</i>			din 1 pct.
13. Perspectiva multianuală în planificare fiscală – menținerea cotelor la impozitele și taxele locale la același nivel pe parcurs de ultimii trei ani <i>(la fiecare punct procentual de variație anuală se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
14. Eficacitatea măsurilor de înregistrare a contribuabililor și calcul al impozitelor și taxelor locale – înregistrarea contribuabililor într-o bază de			din 1 pct.

Indicator	Anul (Y-1)	Anul (Y)	Punctaj
date completă de sistem cu legături cuprinzătoare către alte sisteme de înregistrare a datelor (Da – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de înregistrare a contribuabililor într-o bază de date completă de sistem scade punctajul)</i>			
15. Eficacitatea penalităților pentru ne-respectarea obligațiilor fiscale de înregistrare și declarare – suficiența și consistența penalităților pentru toate domeniile de ne-respectare ca să acționeze descurajator asupra rău-platnicilor (Considerabil – 2 puncte, Suficient – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(creșterea încasărilor la buget din cauza aplicării penalităților suficient de înalte și consistente mărește punctajul)</i>			din 2 pct.
16. Eficacitatea colectării restanțelor la impozite: rata de colectare pentru restanțele la fiecare din impozite și taxe locale, care este procentajul de restanțe fiscale de la începutul unui an fiscal, care au fost încasate pe parcursul anului fiscal (media pentru ultimii doi ani fiscali) <i>(la fiecare 5 puncte procentuale de restanțe neîncasate se scade punctajul)</i>			din 10 pct.
17. Existența controalelor asupra executării de către contribuabili a sarcinilor fiscale (Des – 2 puncte, Rar – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de controale fiscale scade punctajul)</i>			din 2 pct.
18. Eficacitatea măsurilor de control fiscal – micșorarea fondului de timp necesar unui control fiscal (Considerabil – 2 puncte, Suficient – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(majorarea timpului pentru efectuarea de control fiscal scade punctajul)</i>			din 2 pct.
19. Calitatea rapoartelor fiscale – prezentarea de către contribuabili a rapoartelor fiscale într-un volum necesar (Da – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(prezentarea de către contribuabili a rapoartelor fiscale incomplete scade punctajul)</i>			din 1 pct.
20. Oportunitatea rapoartelor fiscale – prezentarea de către contribuabili a rapoartelor fiscale la timp (Da – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(întârzierea prezentării de către contribuabili a rapoartelor fiscale scade punctajul)</i>			din 1 pct.
21. Examinarea de către organe cu atribuții de administrare fiscală a gradului de executare a obligațiilor fiscale de către contribuabili (Des – 2 puncte, Rar – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de examinări privind gradul de executare a obligațiilor fiscale de către contribuabili scade punctajul)</i>			din 2 pct.
22. Emiterea recomandărilor de acțiuni de către organe cu atribuții de administrare fiscală privind mărirea gradului de colectare a impozitelor și taxelor locale (Des – 2 puncte, Rar – 1 punct, Nu – 0 puncte) <i>(lipsa de recomandărilor privind gradul de colectare a impozitelor și taxelor locale scade punctajul)</i>			din 2 pct.
Total pe secțiunea C			din 35 pct.
TOTAL GENERAL			DIN 110 PCT.

MANAGEMENTUL PERSONALULUI BANCAR ÎN PROCESUL DE AMAELIORARE CONTINUĂ A CALITĂȚII SERVICIILOR OFERITE CLIENȚILOR

Dr., conf.univ., Ala ROLLER

Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md

Abstract

The company is currently facing new challenges related to climate change, reducing the level and quality of resources, globalization reaching an unprecedented level. The key element in promoting the quality of banking products and services is assigned to banking staff. Surely, the bank's operational staff must be duly motivated and well-trained in the field of quality. One of the most accessible resources remains human creativity. The promotion of the new one, however, requires a rethinking not only of the research - development activity, but also of the management, in order to develop its creative side.

Key words: utility, motivation, quality, service performance, customer expectations.

JEL CLASSIFICATION: G21,G24

Formarea personalului în cadrul unei bănci, are două funcții importante: **utilitatea și motivarea**. Teoretic, programele de pregătire contribuie la dezvoltarea cunoștințelor, deprinderilor, aptitudinilor și comportamentului angajaților, ceea ce se reflectă în realizarea performanță a sarcinilor de lucru. Pe de altă parte, instruirea acordă clienților sentimentul de încredere în competențele lor profesionale, stăpânire de sine și creșterea satisfacției în muncă.

În perioada 2000–2010, în marile bănci din Republica Moldova sa pus accentul pe cantitate. Băncile s-au întrecut în performanțe financiare, iar personalul acestora a fost instruit cum să vândă mai mult pentru creșterea cotei de piață. Calitatea produselor și serviciilor oferite clienților reprezenta doar un concept teoretic, de cele mai multe ori neluat în seamă.

Odată cu similitudinea produselor și serviciilor bancare, efectul calității a început să devină un factor din ce în ce mai stringent în alegerea de către clienți a băncii respective. Accesul divers la informații a indus clienții să devenă din ce în ce mai exigenți și au început să prefere să plătească mai mult pentru calitatea produsului sau serviciului bancar. Pe de altă parte, și băncile pentru a-și menține poziția pe piață și a-și mări cota de piață, au ajuns la concluzia că este momentul schimbării de mentalitate, de la cantitate la calitate¹⁷. Desigur, că aceste schimbări se atribuie nu numai la nivel de top-management, ci trebuie să se realizeze în totalitate pe bancă, la nivelul fiecărui departament, secții, lucrător bancar. Conducerea băncii trebuie să țină cont și de faptul că această schimbare nu poate fi făcută imediată, ci necesită un timp și un efort atât din partea ei cât și a întregului personal.

La baza **managementului calității totale** se află o serie de **principii**:

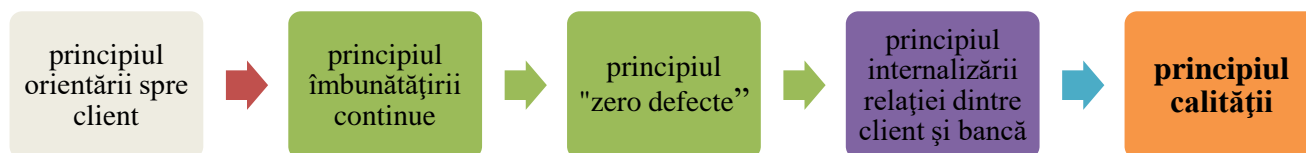

Figura 1. Principiile managementului calității

¹⁷ ALPOPI, C. Creativitate și inovare. București: Editura ASE. 2002. p.57.

Principiul orientării spre client constă în definirea calității în funcție de exigențele clienților, determinate de nevoile, dorințele și așteptările acestora. Cerințele clienților se regăsesc în specificații pe baza cărora se realizează produsele. În unele cazuri însă, cerințele nu sunt cunoscute sau sunt necuantificabile.

Principiul îmbunătățirii continue. Creșterea calității produselor și serviciilor unei firme se poate realiza numai prin îmbunătățirea continuă a tuturor activităților și proceselor sale din fiecare etapă a spiralei calității. În acest scop, fiecare salariat trebuie să-și îmbunătățească permanent propria activitate. De asemenea, este necesară o bună colaborare între salariați și promovarea muncii în echipă.

Principiul “zero defecte” constă în a face totul bine de prima dată și de fiecare dată. Aceasta înseamnă că toate activitățile băncii trebuie să se desfășoare fără erori, ceea ce se poate realiza prin acțiuni preventive desfășurate în mod sistematic de către toți salariații băncii.

Principiul internalizării relației dintre client și bancă presupune abordarea proceselor din interiorul băncii ca o succesiune de relații între clienți și bancă în raporturile cu ceilalți salariați, fiecare lucrător este considerat client intern și furnizor intern. În postura de client, el trebuie să comunice exigențele sale băncii din amonte și să obțină informații referitoare la capacitatea acestuia de a le îndeplini.

Ca bancă, același salariat trebuie să se asigure că satisface cerințele clientului din aval și să-i ofere acestuia informații privind posibilitățile sale. Astfel, fiecare salariat își poate îmbunătăți propria activitate, cu efecte favorabile asupra întregii activități bancare.

Strategiile băncii ce sunt luate în considerare la managementul personalului în procesul implementării de noi modalități de gestiune sunt:

- competențele și abilitățile profesionale ale personalului;
- competențele și abilitățile de ordin tehnic, acestea trebuie să fie instruați în procesul de lucru asupra momentelor noi apărute în activitate, despre noile tehnologii ce vor fi implementate de ordin informațional; menționăm că tehnologiile informaționale de ultimă oră diminuează numărul de personal apt de muncă din bancă, deoarece procesele bancare devin mai mult tehnice și nu necesită luarea deciziilor din partea resurselor umane;
- competențe și abilități de ordin intelectual de ordin general – fiecare angajat al instituției își cunoaște cu precizie obligațiile și pe responsabilitatea sa le îndeplinească conform politicii generale a băncii, precum și se semnează pentru a păstra secretul bancar, deoarece pentru bancă este importantă confidențialitatea informației prezentate atât de persoane fizice, cât și de persoane juridice;
- competențe și abilități de cunoaștere a situației economice și financiare a țării – menționăm că este important pentru personalul bancar să posede informații clare, precise despre economia țării, totodată cunoașterea informației care este prezentată la zi de conducerea băncii, cât și informația postată pe www.bnm.md.

Pe plan internațional, managementul resurselor umane a capatat o importanță deosebită, resursele umane fiind apreciate ca cel mai valoros activ al unei companii. Resursele umane sunt unice în ceea ce privește potențialul lor de creștere și dezvoltare, precum și capacitatea de a-și cunoaște și învinge propriile limite. În ultima perioadă, datorită dezvoltării rapide a pieței, dar și datorită competiției acerbe, ne confruntăm cu o cerere foarte mare de specialiști în domeniul bancar. Plecând de la jocul cerere-oferta, migrația forței de muncă calificate de la o bancă la altă este foarte mare și fiecare angajator din sectorul financiar și-ar dori să poată să realizeze un asemenea management al resurselor umane care să-i permită stabilitatea forței de muncă, fidelizarea angajaților performanți, reducerea costurilor de formare a personalului nou¹⁸.

Problematica managementul resurselor umane pune accent pe următoarele coordonate:

¹⁸ ILIEȘ, L.; OSOIAN, C.; PETELEAN, A. Managementul resurselor umane. Cluj-Napoca: Dacia, 2002. p.85.

- **dezvoltare și retenție.** Sectorul financiar-bancar este un domeniu dinamic, cu creștere accelerată, ceea ce determină modificarea așteptărilor personalului calificat.

- **motivare.** Compensarea și motivarea, ca o componentă esențială a managementului resurselor umane trebuie să fie reală și competitivă.

- **localizare geografică.** Având de gestionat resurse raspândite teritorial se ridică problematica fragmentării datelor și gestionării centralizate, precum și a costurilor gestionării.

- **controlul costurilor.** Într-un mediu extrem de concurențial, în care profitul este din ce în ce mai greu de obținut, iar marjele dintre dobanda activă și pasivă ajung uneori doar la 2 puncte procentuale, se ridică problema eficientizării proceselor și utilizării optime a forței de muncă.

- **instruirea eficientă.** Necesitatea de instruire crește odată cu creșterea și sofisticarea pieței și a produselor oferite. Este necesar să se poată realiza aceasta instruire cât mai eficient și cu costuri cât mai reduse.

- **raportare.** Poate ca cele mai multe cereri de raportare ad-hoc sunt cele referitoare la resursele umane. Departamentele de Resurse Umane din banci trebuie să facă față cererii venite atât din interior, cât și din exterior.

- **modificări legislative.** În domeniul resurselor umane, modificările legislative implică cerința de adaptare rapidă și cu eforturi minime.

Începând cu anii 2010, odată cu similitudinea produselor și serviciilor bancare, calitatea a început să devină un factor din ce în ce mai important în alegerea de către clienți a băncii comerciale. Clienții au început să aibă din ce în ce mai mult acces la informații, au devenit din ce în ce mai exigenți și au început să prefere să plătească mai mult pentru calitate. Pentru a-și menține poziția pe piață bancară și, pentru a-și mări cota de piață, managementul băncii a însușit legea schimbului de mentalitate, adică, de la cantitate la calitate. Însă, această schimbare aduce roade, numai dacă se realizeze în totalitate de bancă, la nivelul fiecărui departament, al fiecărui individ. managementul băncii trebuie să țină cont și de faptul că această schimbare nu poate fi făcută imediat, ci necesită un timp și un efort atât din partea ei cât și a întregului personal.

Actualmente este extrem de important să se explice salariaților băncii de ce se pune accentul pe calitate, care sunt avantajele unei „vânzări” calitative, ce implică și ce consecințe poate avea lipsa de calitate – non calitatea - în procesul de vânzare și în cel de postvânzare. Din cele 11 bănci rămase în R.Moldova este dificil de a prognoza care din ele se va menține pe poziția de “leader” menționăm că băncile mici întâmpină probleme cu majorare de capital sau atragerea noii clientelei.

În procesul de îmbunătățire continuă a calității serviciilor, întregul personal trebuie implicat utilizând diferite stimulente care inevitabil îmbunătățesc activitatea băncii și ridică calitatea serviciilor prestate:

- modalitate de a încuraja personalul să participe cu propuneri de îmbunătățire a calității produselor și serviciilor bancare, a proceselor și procedurilor bancare;

- lansarea de concursuri individuale și competiții între agențiile din cadrul unei bănci.

- întâlnirile periodice și prezentarea propunerilor prin susținere de prezentări sunt extrem de benefice, având rolul de a încuraja salariații băncii să-și comunice ideile în fața audienței, de a-i face să treacă bariera „emotivității”, lucru ce-i ajută și în relația cu clienții.

Aceste concursuri trebuie finalizate cu acordarea de premii, atât sub formă de sume importante de bani pentru salariați, sume de bani în folosul salariaților (organizare de mase festive, de teambuildinguri), cât și sub formă de diverse bonusuri (materiale promoționale cu sigla băncii: pixuri, serviete, ghiozdane, brelocuri, căni etc.). Premiile trebuie decernate în cadru oficial, înmânate de o persoană din cadrul conducerii de vârf a băncii (președinte, director general), acest lucru având un impact pozitiv asupra personalului.

Aceste elemente sunt legate de activitatea băncii și sunt trasate în guvernarea corporativă unde permanent sunt efectuate schimbări pentru îmbunătățirea activității bancare. Personalul trebuie să simtă confortul la locul de muncă și atunci rentabilitatea activității acestuia se va ridica cu mult, însă legătura dintre confort – stimulente și motivare este directă.

Implementarea relației dintre bancă și clientelă nu este un exercițiu singular. Trebuie să existe o cerere permanentă de îmbunătățire a acestei relații. Dacă banca dorește nu numai să supraviețuiască, dar să și aibă succes, ea are nevoie de clienți. Dacă nu există clienți, nu există activitate. Satisfacerea nevoilor clienților este prioritară pentru bancă. Relația bancă-client va asigura loialitate și, în consecință, clientul va fi fidel băncii. Gratitudea clientului este cel mai bun și mai ieftin instrument de marketing. Un număr mai mare de clienți conferă o poziție avantajoasă în cadrul concurenței, prin urmare, un mai mare segment de piață. Un segment de piață mai mare va duce la un profit pe termen lung.

Ridicarea standardelor dintre bancă și clientelă necesită relații bune de comunicare în cadrul băncii și o permanentă pregătire a personalului. Drept rezultat, personalul va începe să se simtă mult mai valoros. Aceasta va avea un efect pozitiv asupra moralului și, astfel, mediul de lucru va fi mai plăcut. Lucrul în echipă va arăta fiecărui individ cât este de importantă propria sa contribuție la derularea activității, mărind în acest fel conștientizarea eficacității muncii depuse. Banca va deveni cunoscută drept un loc unde munca este o plăcere și va începe să atragă personal cu un nivel de pregătire tot mai ridicat. Pentru ca o bancă să prospere trebuie ca relațiile cu clienții să fie puternice, atât din punct de vedere economic cât și psihologic. Este mult mai puțin costisitor ca banca să-și mențină clienții profitabili decât să atragă noi clienți. De asemenea, practica bancară a demonstrat că principiul lui Pareto este cât se poate de adevărat: 80% din profiturile unei bănci se realizează pe seama a 20% dintre clienți. Ca urmare, pentru a obține avantaje competitive este necesar ca banca să aplice măsuri pentru:

- îmbunătățirea ratei de menținere a clienților;
- mărirea încrederii noilor clienți;
- dezvoltarea unei culturi a relațiilor cu clienții;
- creșterea oportunităților pentru cross-selling (vânzări încrucișate, vânzări suplimentare).

În literatura de specialitate, problematica studiului creativității în domeniul managementului se orientează cu precădere asupra procesului decizional, asupra soluționării unor probleme, folosindu-se metode și tehnici care stimulează creativitatea. Principalele etape ale creării unui climat favorabil creativității sunt:

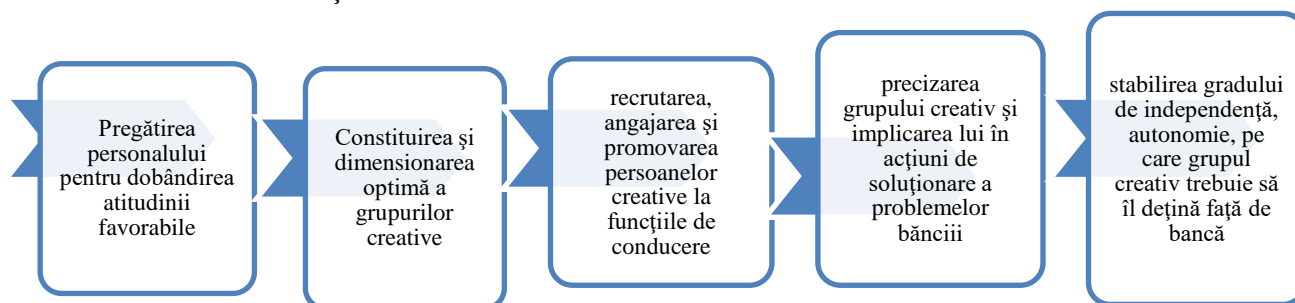

Figura 2. Etapele creării climatului favorabil creativității.

Modelul lanțului serviciu - profit propus de K. Hoffman și D. Batison pune în vedere legătura dintre satisfacția celor două categorii de clienți.

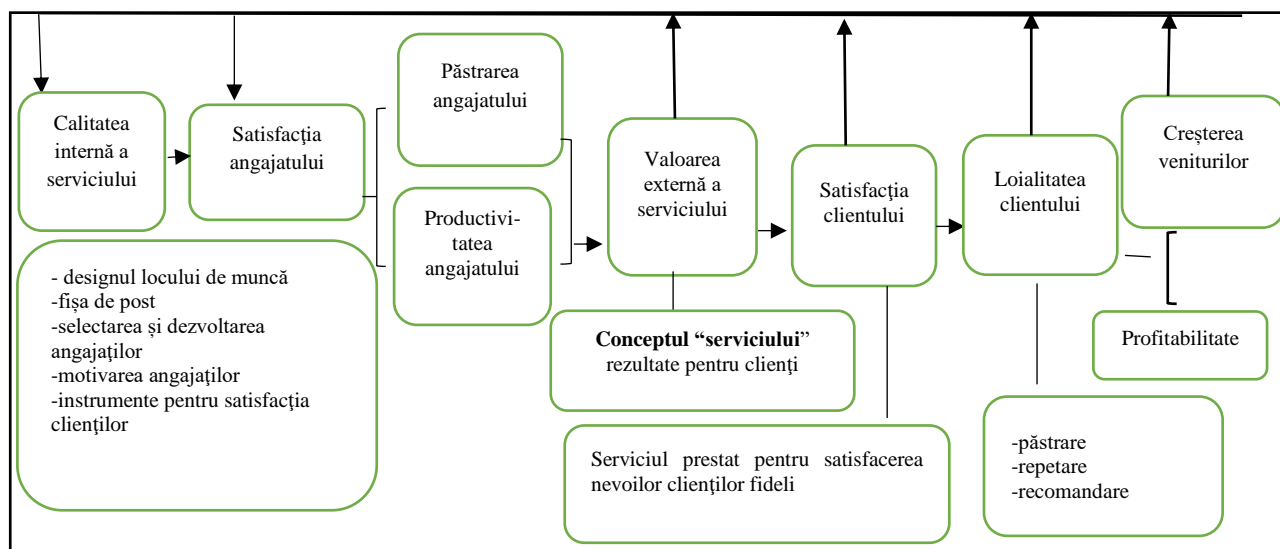

Figura 3. Modelul lanțului serviciu – profit.

Satisfacția personalului este o urmare a condițiilor existente în organizarea băncii, a pachetului de remunerare, a trainingurilor la care participă regulat sau a altor beneficii.

Aceste elemente determină calitatea internă a serviciilor. Un angajat satisfăcut va rămâne în cadrul bancii și își va îmbunătăți abilitățile profesionale în permanență (prin programe interne sau externe de pregătire), ceea ce va duce la creșterea productivității generale a instituției bancare și la reducerea costurilor cu noi recrutări și programe de instruire. Calitatea este un aspect fundamental al produsului și este direct proporțională cu măsura în care serviciul satisface cerințele consumatorilor¹⁹.

Specialiștii consideră că există următoarele dimensiuni ale calității serviciilor:

- Accesibilitatea** - se referă la faptul că serviciul trebuie să fie ușor de procurat;
- Informarea** - presupune descrierea integrală și pe înțelesul clientului a serviciului pe care acesta urmează să-l procure;
- Competența personalului;**
- Curtoazia;**
- Credibilitatea** (atât a instituției, cât și a angajaților);
- Fiabilitatea** se referă la faptul că prestarea serviciilor trebuie să fie completă și să corespundă așteptărilor clientului;
- Capacitatea ridicată,**
- Personalul.**

Deoarece serviciile sunt intangibile, eterogene și variabile, are drept rezultat faptul că personalul care prestează serviciul, suită de activități sau procese care implică prestarea precum și evidentele fizice *sunt factori decisivi în obținerea satisfacției consumatorului*.

Datorită complexității serviciilor financiare decizia de cumpărare este influențată de gradul de încredere al consumatorului în banca respectivă, iar aceasta, la rândul ei, depinde hotărâtor de persoana de la care clientul obține primele informații și care îi operează primele contracte.

Pentru multe servicii bancare, esența procesului de prestare este **personalul**. Deși utilizarea personalului ca forță de vânzare a fost în mod tradițional o componentă a societăților de asigurări, ea a devenit o strategie comună pentru toți prestatorii de servicii financiare. Mai mult chiar, un

¹⁹ MIKOLAJCZAK, A.; BRABANDERE, de Luc. Le plaisir des idées. Paris: Dunod, 2004. 226p.

număr important de banci și-au format echipe de vânzare pentru a veni în întâmpinarea investițiilor corporațiilor²⁰.

Vânzarea unui serviciu financiar se caracterizează printr-o implicare mare a clientului iar agenții de vânzare sînt nevoiți să-și petreacă o parte importantă a timpului pentru reducerea gradului de incertitudine resimțit de consumator. Banca trebuie să se asigure ca personalul de vânzare inițiază și dezvoltă relații bune cu clienții. În același timp, banca trebuie să ofere angajaților programe de pregătire și perfecționare și totodată să asigure motivația necesară acestora pentru a presta în condiții de excelență. În sfârșit, personalul implicat într-o operațiune de vânzare trebuie să se comporte în așa mod încât pentru clientul bancar, decizia de cumpărare să para un proces firesc și să implice minimum de efort²¹.

Dacă personalul de vânzare este în multe privințe pilonul central al oricărui sistem de prestare, el are, în același timp un rol important în promovarea serviciului bancar. Mai ales în cazul unor servicii bancare complexe în afara și în pofida campaniilor de promovare elaborate de bănci rolul personalului în explicarea serviciului este de o importanță majoră. Totodată, trebuie reamintit faptul că personalul de vânzare este decisiv în negocierea cu clienții persoane juridice care sunt prea puțin influențate de programele de promovare inițiate de instituțiile bancare.

De asemenea, personalul este și un element important al descrierii / specificației produsului (serviciului) oferit. Serviciile bancare, ca și alte servicii se confruntă cu problema „copierii” sau imitării acestora de către concurenți. Este dificil de identificat și utilizat atribute specifice unui sistem care să constituie o bază pentru dezvoltarea unui avantaj competitiv și aceasta datorită faptului că atributele pot fi cu ușurință imitate de concurenți. Pe de altă parte, recalificările (perfecționările) aduse în calitatea prestării serviciului și mai ales a grijii față de consumator sunt recunoscute ca avantaje competitive reale. În sfârșit, relația cu personalul stă de multe ori la baza acceptării **prețului serviciului de către client**.

ÎN CONCLUZIE, prestatorul și, mai ales, personalul de servicii din front-office, este important pentru ca:

- se asociază în multe cazuri cu serviciul cumpărat;
- reprezintă banca în fața clientului;
- este cel care vinde/promovează serviciul.

În mod hotărâtor, succesul unei bănci se datorează personalului angajat: atât celui din front-office, ce materializează efectiv produsul oferit, cât și celui din back-office, care asigură condițiile efective de desfășurare a activităților, contribuind totodată la crearea imaginii băncii. De asemenea, personalul este cel ce poate tangibiliza serviciul oferit și poate reduce riscul variabilității serviciilor, risc perceput ca fiind foarte ridicat.

Toate aceste elemente conduc deci la concluzia conform căreia o politică adecvată în domeniul resurselor umane necesare unei companii de servicii îi pot asigura acesteia succesul. Prestatorii de servicii trebuie să aibă atât capacitatea, cât și dorința de a îndeplini serviciul pe care îl așteaptă consumatorii, și acest rezultat va fi obținut de către conducerea băncii doar în ipoteza respectării unor pași esențiali în gestiunea resurselor umane:

- politica atent definită în recrutarea, selecția și angajarea personalului;
- aplicarea principiului formării continue a personalului;
- un sistem concret și consecvent de motivare a personalului;
- formarea unor echipe de lucru;
- asigurarea unui climat favorabil comunicării în interiorul și în afara băncii;
- implementarea și dezvoltarea unei culturi organizaționale solide.

²⁰ ELLIS, C.W. Management Skills for New Managers. New York: American Management Association, 2005. 145p.

²¹ STERENBERG, R. Manual de creativitate. Iași: Editura Polirom, 2005. 168 p.

Personalul - acest element devine o componentă a mixului de marketing datorită trăsăturilor serviciilor și în special a componentei varietate (eterogenitate) a serviciilor. Astfel, rolul personalului în prestarea serviciilor financiar-bancare de calitate și în consecință gradul înalt de influențare a percepțiilor și atitudinilor clientului, fac ca interesul responsabililor de marketing să fie direcționat în mod activ spre gestiunea personalului.

BIBLIOGRAFIE

1. ALPOPI, C. Creativitate și inovare. București: Editura ASE, 2002. 157p.
2. ILIEȘ, L.; OSOIAN, C.; PETELEAN, A. Managementul resurselor umane. Cluj-Napoca: Dacia, 2002. 187p.
3. MIKOLAJCZAK, A.; BRABANDERE, de Luc. Le plaisir des idées. Paris: Dunod, 2004. 226p.
4. ELLIS, C.W. Management Skills for New Managers. New York: American Management Association, 2005. 145p.
5. STERENBERG, R. Manual de creativitate. Iași: Editura Polirom, 2005. 168 p.

НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ МЕЖДУНАРОДНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ И ОБРАЩЕНИЯ КРИПТОВАЛЮТ В ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОМ АСПЕКТЕ

¹Dr., conf. univ., Andrei PETROIA, ²Ivan BANU

^{1,2}Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md

Abstract

Relevance. The subject of alternative payment and settlement tools is rather multi-faceted and controversial, the modern information space has been considering crypto-currencies for a long time in the form of a legitimate means of payment. In the legal aspect, the crypto currency, in fact, can't be unambiguously defined as money, a thing or a financial instrument in the traditional sense within the framework of existing civil legislation.

Objectives of research. Examination of the crypto currency as a financial instrument within the framework of existing legal concepts, as well as the integration of the concept of crypto currency into the existing financial and economic system.

Research methods and results. Within the framework of this research, the possibility of applying the 3 main strategies for regulating and legalizing crypto currency as a financial and economic tool was considered. The concepts of crypto currency, token, blockchain and ICO within the framework of the existing financial system are considered, possibilities of introducing taxation for crypto-currency transactions are analyzed, and the most effective tools and methods for solving the issue of legal regulation of crypto-currency transactions are proposed. Has been identified main leaders in capitalization among the crypto-currencies as well as the probability of creating a national crypto-currency based on blockchain and possible ways of investing in the world's main crypto-currencies.

Keywords. blockchain, token, crypto-currency

JEL CLASSIFICATION: G11, D81, E42, E59, F39, F65

Как показала практика, регулирование криптовалют – неоднозначный и сложный процесс, который в разных странах происходит по-разному. Перед рассмотрением вероятных возможностей регулирования криптовалюты необходимо начать с определения сущности и сопутствующих процессов предмета регуляции.

Для начала необходимо попытаться определить, является ли криптовалюта товаром или валютой, правом собственности или правом требования, средством платежа или средством обмена.

Исходя из этого возникают такие вопросы, как взимать налог на добавленную стоимость или нет, а также многие неоднозначные проблемы налогообложения криптовалютной деятельности или результатов продажи криптоактивов. Неоднозначными являются правовые последствия, возникающие при совершение операций внутри криптопространства и возникает ли объект налогообложения на этапе обмена криптоактива на фиатные деньги. Единой позиции по всем этим вопросам, можно сказать, не существует.

Можно выделить 3 основные стратегии для регулирования и легализации криптовалют:

1. приравнивание криптовалюты к платёжным инструментам;
2. сохранение преимуществ блокчейн как платформы, на которой работает криптовалюта;
3. создание своеобразной национальной криптовалюты, которая позволила бы исключить риск манипулирования курсами.

При определении понятия виртуальных валют необходимо рассмотреть уже существующие в гражданском законодательстве инструменты и понятия, либо проработать новые сущности, при помощи которых возможно их легальное определение.

Если отталкиваться от существующих конструкций, виртуальные валюты надо приравнять к вещам или деньгам, или финансовым инструментам, или к любому другому устоявшемуся термину. Если же пойти по пути новых сущностей, то здесь, с одной стороны, может получиться достаточно логичная и слаженная конструкция, с другой стороны, эту конструкцию придется очень сложно интегрировать в существующую систему.

Так, с одной стороны, криптовалюта имеет хождение, обменивается одна на другую, и это невозможно регулировать, точнее это очень затратно и неэффективно регулировать.

С другой стороны, криптовалюты не смогут (уже не могут) существовать в отрыве от существующей системы мироустройства, где институт государства является ключевым.

Использование криптовалюты на данный момент никак не регулируется в Республике Молдова, поскольку она не является формой электронных денег в контексте Закона «о платежных услугах и электронных деньгах» № 114 от 18.05.2012, а деятельность по выпуску и осуществлению сделок с криптовалютой не контролируется компетентными органами.

Возможным путём государственного регулирования деятельности по выпуску, обмену и осуществлению криптовалютных сделок выступает регулирование на уровне участников процесса обмена. Это означает, что и лица, производящие обмен, и площадка, на которой происходит обмен, должны быть идентифицированы и должно быть определено их резидентство, то есть отношение к той или иной стране. В такой архитектуре (условно говоря «архитектура регулируемого обмена») странам остаётся договориться о взаимодействии и распределении полномочий, и уже исходя из этих договоренностей, регулировать конкретных участников процесса обмена.

Изначально необходимо определить и раскрыть такие понятия как «блокчейн» и «токен».

Блокчейн – по своей сути, инструмент, с помощью которого можно хранить данные транзакций (база данных) одновременно на множестве компьютеров, соединённых друг с другом в интернете. [1]

Токен – это своеобразная учётная единица. В блокчейн системах либо сохраняется систематизированная информация, либо ведётся учёт прав на различные токены. [3]

Текущая ситуация такова, что токен как понятие существует, но в отрыве от права, его нет даже как устоявшегося экономического термина. Поэтому, в первую очередь, надо дать определение даже не криптовалюте как таковой, а необходимо зафиксировать в правовой системе понятие токена.

Здесь вполне допустимо говорить о том, что блокчейн строится на вещном праве, если бы токен можно было бы однозначно отнести к вещи. Вещами обычно признаются предметы материального мира, токен же таковым не является. Именно в меру отсутствия материального воплощения токенов, есть смысл определять их место в правовой системе через понятие актив, возможно, даже нематериальный актив. Однако и признаками нематериально актива токен тоже не обладает, поскольку, исходя из определения, в этом случае токен должен давать обладателю право на получение экономической выгоды в будущем. И отсюда уже возникает ряд очевидных *противоречий*.

Во-первых, токен может не содержать в себе вообще никаких прав, кроме права на обладание им. Во-вторых, содержащееся в токене право может быть никак не связано с получением экономической выгоды. И самое главное, с точки зрения права, обладание токеном не гарантирует получение выгоды. Существующая правовая доктрина не содержит в себе такого понятия, соответственно, не могут быть применены никакие правовые гарантийные механизмы. Возможная вероятная выгода от роста стоимости токена вытекает

из наличия такой возможности (признанная ценность – Storage of value), но никак не подтверждается правом на получение её.

Например, за токены проекта Storj – Storjcoin X – можно купить определённый объём дискового пространства в Storj или увеличить пропускную ширину канала. Также токены можно зарабатывать, предоставляя в аренду определённое пространство на своём жёстком диске.

Фактически, как только токен попадает с ICO на биржу, он становится валютой, виртуальной или крипто – зависит от технологии. Причем текущая ситуация такова, что токен, который реализуется на технологии блокчейн, может попасть в листинг криптобиржи и без воли на то его создателей. К примеру, стандарт ERC20 в большинстве случаев позволяет биржам самостоятельно включить любой крипто token, выпущенный в соответствии с этим стандартом, в лист торгуемых криптовалют.

Стоит отметить, что ICO, или Initial Coin Offering (первичное размещение токенов) – это выпуск каким-либо проектом купонов, или токенов, предназначенных для оплаты услуг площадки в будущем – в виде криптовалюты. При этом в отличие от IPO, покупатели валюты не получают доли в компании и никак не могут воздействовать на внутренние управленческие решения. На самом деле ICO – это ещё одна реализация модели краудфандинга, когда участники финансируют развитие компании сейчас для того, чтобы получить от неё какие-то блага в будущем.[2]

Эфириум – это платформа, которую можно использовать для любых произвольных умных контрактов, которые представляют собой цифровые денежные средства, называемые Эфириум-токенами.

Эфириум-токены – это просто цифровые средства, которые создаются поверх блокчейна Эфириума. Они пользуются существующей инфраструктурой Эфириума вместо того, чтобы заставлять разработчиков воздавать совершенно новый блокчейн. Они также усиливают Эфириум-экосистему путем повышения спроса на Эфир – оригинальную валюту Эфириума, который необходим для приведения в действие умных контрактов.

Эфириум-токены могут представлять собой все, что угодно, начиная от физических объектов, как например золото ([Digix](#)), до оригинальной валюты для оплаты комиссий за транзакцию ([Golem](#)). В будущем токены могут даже использоваться для того, чтобы представлять финансовые инструменты, такие, как ценные бумаги и облигации. Свойства и функции каждого токена полностью зависят от того, как его намереваются использовать. Токены могут иметь фиксированное обеспечение, постоянный показатель инфляции, или даже обеспечение, определяемое сложной монетарной политикой. Токены можно использовать для различных целей, таких, как оплата доступа к сети или для децентрализованного управления организацией. [6]

Среди крупнейших Эфириум-токенов по рыночной капитализации выделяются REP от Augur и GNT от Golem. Оба проекта находятся в процессе развития и их общая рыночная капитализация составляет \$450 миллионов.

Как уже отмечалось выше, регулирование участников процесса обмена – самый логичный, понятный и наиболее эффективный механизм. В этой связи, те площадки, на которых возможен обмен виртуальной валюты на фиатные деньги, и должны подпадать под регулирование. Соответственно и валюта, которая имеет котировки к фиатным деньгам – тоже может подпадать в поле зрения регуляторов. Но администрирование валюты, которая обменивается лишь на другие виртуальные валюты, – неэффективно.

В контексте всё более частого использования некоторых схем виртуальной валюты (Bitcoin, Litecoin, Ethereum и других) как на международном рынке, так и на рынке платежных услуг Молдовы, Национальный банк республики сделал ряд уточнений по связанным с криптовалютой рискам.

"Виртуальная валюта – представление цифрового значения. Она не выпускается и не гарантируется центральным банком или государственным органом. Она не обязательно привязана к национальной валюте, но используется физическими или юридическими лицами в качестве альтернативы денежных средств", – отмечено в пояснении НБМ.

Во второй половине 2017 года ожидается создание национального блокчейна Молдовы. Ассоциация IT-компаний республики планирует в качестве прототипа использовать проект ООН и инициировать поиск партнёров.

Президент ассоциации IT-компаний Молдовы Вячеслав Кунев заявил, что одной из его задач в рамках проекта молдавского офиса ООН по учёту использования автомобилей является поиск партнеров, с которыми можно было бы запустить в Молдове локальную национальную криптовалюту в соответствии с действующим законодательством страны.

Данный проект ведётся Лабораторией альтернативного финансирования Программы развития ООН (UNDP). Речь идет об организации учета парка автомобилей представительства этой международной организации в Молдове. Именно в рамках этой задачи тестируется возможность использования криптовалюты Emercoin. Проект является одним из инновационных стартапов, инициированных внутри ООН. В принципе, инициативы может выдвигать любой локальный офис организации. [5]

Необходимо понимать, что хотя рынок криптовалют развивается и становится более привлекательным, но всё-таки это довольно молодая сфера, риски в которой пока ещё намного больше по сравнению с вложениями в традиционные валюты, облигации, акции и т.д. Таким образом, инвестирование в криптовалюты можно назвать венчурным инвестированием.

Инвестору необходимо помнить, что покупать криптовалюты следует:

- только через надежного брокера и только за свои личные деньги, то есть без кредитов (использование кредитов для инвестиций очень часто заканчивается полным банкротством);
- вкладывать только те суммы, потеря которых в самом негативном случае будет некритичной;
- обращаться к профессионалам для получения консультации.

Помимо традиционного способа вложить деньги в криптовалюты, есть несколько *альтернативных схем*:

• *Майнинг*. Это непосредственная эмиссия средств. Однако для него требуются колоссальные мощности технических средств и электричества, но этот способ гарантирует большой профит, нежели элементарная спекуляция на бирже.

• *Криптокраны*. Более простой способ. Он схож с партнерской рекламой: за каждый просмотр рекламного ролика можно получить определенное количество криптовалюты. Разумеется, вознаграждение за просмотр рекламных роликов невелико, но существует несколько подобных площадок, что в сумме может дать хороший результат.

Если всё-таки остановить свой выбор на рынке криптовалют, то лучше выбрать тройку или четверку лидеров по капитализации: Bitcoin, Ethereum, Ripple, Litecoin. Эти криптовалюты уже давно существуют и считаются протестированными временем и относительно надёжными. Непрофессиональному инвестору лучше остановиться на них. Вкладывать деньги только в одну или две криптовалюты достаточно рискованно, поэтому рекомендуется сделать хорошо диверсифицированный инвестиционный портфель на основе основных криптовалют.

Как и любой другой финансовый инструмент, криптовалюта имеет свои плюсы и минусы.

К *плюсам* можно отнести:

- Невозможность заморозить или приостановить действие электронного кошелька.
- Невозможность отследить платежи.
- Отсутствие комиссии.

- В большинстве случаев – отсутствие инфляции.

К минусам можно отнести:

- Отсутствие возможности приостановить платеж.
- Нет контроля эмиссии, трансграничных переводов и организации торгов.
- Высокое колебание курса.
- Отсутствие системы безопасности.

Также есть некоторые *спорные факторы*, являющиеся одновременно и плюсами и минусами:

- *Анонимность*. Гарантирует 100% уход от налогов, но небезопасно с точки зрения хакерских взломов и банкротства бирж.
- *Отсутствие централизованной системы*. Процесс эмиссии запрограммирован, его нельзя изменить или остановить.

Естественно, криптовалюты – это привлекательный финансовый продукт. С момента создания системы блокчейн рентабельность вложений составляет более 1000 процентов. Однако НБМ не имеет чётко выраженной позиции по поводу использования и эмиссии криптовалют в Молдове.

В данном случае, главное не впадать в крайности: от запрета на использование и оборот электронных денег (вплоть до уголовного наказания) до легализации криптовалют и признания их новым платежным инструментом.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. Что такое блокчейн и зачем он нужен: <https://habrahabr.ru/company/bitfury/blog/321474/>
2. Справка: что такое ICO, зачем его проводят и как на нём заработать: <https://vc.ru/p/ico-faq>
3. Что такое цифровые токены: <https://cryptorussia.ru/zametki/cto-takoe-cifrovye-tokeny>
4. Биткоин, токены, блокчейн: <https://meduza.io/cards/bitcoin-tokeny-blokcheyn-vse-delayut-vid-cto-razbirayutsya-v-etom-a-ya-ne-ponimayu-pomogite>
5. В Молдове может появиться национальная криптовалюта: <https://digital.report/v-moldove-poyavitsya-natsionalnaya-kriptoalyuta/>
6. Руководство по Эфириум-токенам для начинающих: <https://ethclassic.ru/2017/06/01/tokens-for-beginners/>

АНТИКРИЗИСНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ФИНАНСОВОЙ СТАБИЛИЗАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Др., конф., Юлия СУРОВА

Молдавская Экономическая Академия,
Республика Молдова, Кишинэу, ул. Бэнулеску-Бодони, 61,
Тел. (+373 22) 402736, www.ase.md

Abstract

Financial stabilization and financial development of the organization are the basis of its well-being. At the present stage of the development of the economy, the financial condition of a significant part of enterprises is unsustainable. Considering the directions of financial stabilization and sustainable development of these organizations, it is necessary to analyze the effectiveness of the use of mechanisms of anti-crisis management, with the help of which it would be possible to withdraw organizations from an unstable state.

The main role in the anti-crisis management system is given to the wide use of internal and external stabilization mechanisms, which allows to remove the threat of bankruptcy, to save the enterprise from using borrowed capital and to accelerate the rates of economic growth.

In article internal mechanisms of financial stabilization which are accepted to subdivide into operational, tactical and strategic are considered. The operational mechanism, based on the principle of "cutting off excess", is a defensive reaction of the enterprise. Tactical mechanism of financial stabilization uses tactics aimed at reversing unfavorable trends and reaching the balance line. The strategic mechanism of financial stabilization is to ensure the financial equilibrium of the enterprise in the long run. To ensure financial equilibrium in a long period, it is necessary to regularly monitor the growth rates of sales of products, expressed through the indicators of efficiency of implementation, efficiency of capitalization and efficiency of asset turnover. For these purposes, the model of sustainable economic growth of the enterprise is used.

The results of applying the above-mentioned financial stabilization mechanisms will ensure a stable financial balance at the enterprise in the short and long terms, assuming rational use of own financial resources, increase in cash and a reduction in current financial obligations.

Key words: financial stabilization, crisis management, financial equilibrium, liquidity, financial stability, profit, economic growth.

JEL CLASSIFICATION: G32

Введение

Финансовая стабилизация и финансовое развитие организации являются основой ее благополучия. На современном этапе развития экономики финансовое состояние значительной части предприятий является неустойчивым. Рассматривая направления финансовой стабилизации и устойчивого развития данных организаций, необходимо проанализировать эффективность использования механизмов антикризисного управления, с помощью которых можно было бы вывести организации из неустойчивого состояния.

Основная роль в системе антикризисного управления отводится широкому использованию внутренних и внешних механизмов стабилизации, которые позволяют снять угрозу банкротства, избавить предприятие от использования заемного капитала и ускорить темпы экономического роста.

Этапы финансовой стабилизации в условии кризисной ситуации: [4]

1. Устранение неплатежеспособности. В какой бы степени не оценивался по результатам диагностики банкротства масштаб кризисного состояния предприятия, наиболее неотложной задачей в системе мер финансовой стабилизации является восстановление способности к осуществлению платежей по своим неотложным финансовым обязательствам с тем, чтобы предупредить возникновение процедуры банкротства.

2. Восстановление финансовой устойчивости. Устранение неплатежеспособности предприятия возможно в течение короткого периода за счет осуществления ряда аварийных

финансовых операций. Однако, причины, генерирующие неплатежеспособность, могут оставаться неизменными, если не будет восстановлена до безопасного уровня финансовая устойчивость предприятия.

3. Обеспечение финансового равновесия в длительном периоде. Полная финансовая стабилизация достигается только тогда, когда предприятие обеспечило длительное финансовое равновесие в процессе своего предстоящего экономического развития, т.е. создало предпосылки стабильного снижения стоимости используемого капитала и постоянного роста своей рыночной стоимости. Эта задача требует ускорения темпов экономического развития на основе внесения определенных корректив в отдельные параметры финансовой стратегии предприятия.

Каждому этапу стабилизации соответствуют определенные внутренние механизмы, которые принято подразделять на оперативный, тактический и стратегический, носящие «защитный» или «наступательный» характер (Таблица 1). [3]

Таблица 1. Классификация механизмов финансовой стабилизации

Этапы финансовой стабилизации	Механизм		
	<i>Оперативный</i>	<i>Тактический</i>	<i>Стратегический</i>
1. Устранение неплатежеспособности	Система мер, основанная на принципе «отсечения лишнего»	—	—
2. Восстановление финансовой устойчивости	—	Система мер, основанная на принципе «сжатия» предприятия	—
3. Обеспечение финансового равновесия в длительном периоде	—	—	Система мер, основанных на использовании «модели устойчивого экономического роста»

Источник: БЛАНК И.А. Антикризисное финансовое управление предприятием. – Киев: Эльга; Ника_Центр, 2006. – 672 с. ISBN: 590-1-6206-58.

Оперативный механизм, основанный на принципе «отсечения лишнего», представляет собой защитную реакцию предприятия.

Тактический механизм финансовой стабилизации использует отдельные защитные мероприятия. Это преимущественно наступательная тактика, направленная на перелом неблагоприятных тенденций и выход на рубеж равновесия.

Стратегический механизм финансовой стабилизации – исключительно наступательная стратегия развития, обеспечивающая оптимизацию и подчиненность целям ускоренного экономического роста предприятия.

1. Оперативный механизм стабилизации. [4]

Это система мер, направленная, с одной стороны, на уменьшение размера текущих внешних и внутренних финансовых обязательств в краткосрочном периоде, а с другой стороны, — на увеличение суммы денежных активов, обеспечивающих погашение этих обязательств.

Принцип «отсечения лишнего», лежащий в основе этого механизма, определяет необходимость сокращения размеров как текущих потребностей (вызывающих финансовые обязательства), так и отдельных видов ликвидных активов (с целью их срочной конверсии в денежную форму).

Выбор наиболее эффективного направления оперативного механизма финансовой стабилизации диктуется характером реальной неплатежеспособности, индикатором которого служит *коэффициент чистой текущей платежеспособности*:

$$\text{КЧТП} = (\text{ОА} - \text{ОАн}) / (\text{КФО} - \text{КФОво}) \quad (1)$$

где:

КЧТП — коэффициент чистой текущей платежеспособности предприятия в кризисном состоянии;

ОА — сумма всех оборотных активов предприятия;

ОАн — сумма неликвидных (в краткосрочном периоде) оборотных активов;

КФО — сумма всех краткосрочных (текущих) финансовых обязательств;

КФОво — сумма внутренних краткосрочных (текущих) финансовых обязательств, погашение которых может быть отложено до завершения финансовой стабилизации.

Из состава оборотных активов исключается следующая *неликвидная (в краткосрочном периоде)* их часть:

- Безнадежная дебиторская задолженность;
- Неликвидные запасы товарно-материальных ценностей;
- Расходы будущих периодов.

Из состава оборотных активов исключается следующая часть, которая может быть *перенесена на период завершения финансовой стабилизации*:

- Расчеты по начисленным дивидендам и процентам, подлежащим выплате;
- Расчеты с дочерними предприятиями (филиалами).

Основным содержанием оперативного механизма финансовой стабилизации является обеспечение сбалансированности денежных активов и краткосрочных финансовых обязательств, достижимое различными методами в зависимости от условий реального состояния предприятия.

Ускоренная ликвидность оборотных активов, обеспечивающая рост положительного денежного потока в краткосрочном периоде, достигается за счет следующих мероприятий:

- Ликвидация портфеля краткосрочных финансовых вложений.
- Ускоренная инкассация дебиторской задолженности.
- Снижение периода предоставления товарного (коммерческого) кредита.
- Увеличение размера ценовой скидки при наличных расчетах за реализуемую продукцию.
- Снижение размера страховых запасов товарно-материальных ценностей.
- Уценка неликвидных запасов товарно-материальных ценностей до уровня цены спроса с обеспечением их реализации и других.

Ускоренное частичное дезинвестирование долгосрочных активов, обеспечивающее рост положительного денежного потока в краткосрочном периоде, достигается за счет следующих мероприятий:

- Реализация высоколиквидной части долгосрочных финансовых инструментов инвестиционного портфеля.
- Проведение возвратного лизинга, в котором ранее приобретенные в собственность основные средства продаются обратно с одновременным оформлением договора их финансового лизинга.
- Ускоренная продажа неиспользуемого оборудования по ценам спроса на соответствующем рынке.
- Аренда оборудования, ранее намечаемого к приобретению в процессе обновления основных средств и других.

Ускоренное сокращение размера краткосрочных финансовых обязательств, ведущее к снижению отрицательного денежного потока в краткосрочном периоде, достигается следующим образом: [5]

- Пролонгацией краткосрочных финансовых кредитов.
- Реструктуризацией портфеля краткосрочных финансовых кредитов с переводом их в долгосрочные.
- Увеличением периода предоставляемого поставщиками товарного (коммерческого) кредита.
- Отсрочки расчетов по отдельным формам внутренней кредиторской задолженности предприятия и других.

Цель этого этапа финансовой стабилизации считается достигнутой, если восстановлена текущая платежеспособность предприятия, то есть объем поступления денежных средств превысил объем неотложных финансовых обязательств в краткосрочном периоде. Это означает, что угроза банкротства предприятия в текущем отрезке времени ликвидирована, хотя и носит, как правило, отложенный характер.

2. Тактический механизм финансовой стабилизации.

Это система мер, направленных на *достижение финансового равновесия в предстоящем периоде*. Принципиальная модель финансового равновесия имеет, следующий вид:

$$\text{ЧПо} + \text{АО} + \Delta\text{АК} + \Delta\text{СФРп} = \Delta\text{Иск} + \text{ДФ} + \text{ПУП} + \text{СП} + \Delta\text{РФ} \quad (2)$$

где:

ЧПо — чистая операционная прибыль предприятия;

АО — сумма амортизационных отчислений;

ΔАК — сумма прироста акционерного (паевого) капитала при дополнительной эмиссии акций (увеличении размеров паевого взноса в уставной фонд);

ΔСФРп — прирост собственных финансовых ресурсов за счет прочих источников;

ΔИск — прирост объема инвестиций, финансируемых за счет собственных источников;

ДФ — сумма дивидендного фонда (фонд выплат процентов собственникам предприятия на вложенный капитал);

ПУП — объем программы участия наемных работников в прибыли (выплат за счет прибыли);

СП — объем социальных, экологических и других программ предприятия, финансируемых за счет прибыли;

ΔРФ — прирост суммы резервного (страхового) фонда предприятия.

В упрощенном виде модель финансового равновесия предприятия, к достижению которой оно стремится в кризисной ситуации, может быть представлена в следующем виде:

$$\text{ОГсфр} = \text{ОПсфр} \quad (3)$$

где:

ОГсфр — возможный объем генерирования собственных финансовых ресурсов предприятия;

ОПсфр — необходимый объем потребления собственных финансовых ресурсов предприятия.

На практике возможности существенного увеличения собственных финансовых ресурсов в условиях кризисного развития ограничены. Поэтому основным направлением обеспечения финансового равновесия становится сокращение потребления финансовых ресурсов за счет уменьшения объемов операционной и инвестиционной деятельности и потому характеризуется термином «сжатие предприятия». «Сжатие» должно сопровождаться мерами по обеспечению прироста собственных финансовых средств.

Увеличение объема генерирования собственных финансовых средств достигается за счет следующих мероприятий: [1]

- Оптимизации ценовой политики предприятия, обеспечивающей дополнительный операционный доход.
- Сокращения постоянных издержек (включая сокращение управленческого аппарата, расходов на текущий ремонт и т. п.)
- Снижения переменных издержек (включая сокращение производственного персонала основных и вспомогательных подразделений; повышение производительности труда и т. п.).
- Осуществления эффективной налоговой политики, минимизирующей налоговые платежи по отношению к суммам дохода и прибыли (увеличивающей сумму чистой прибыли) предприятия.
- Проведения ускоренной амортизации активной части основных средств.
- Своевременной реализации выбывающего в связи с высоким износом или неиспользуемого имущества.
- Осуществления эффективной эмиссионной политики за счет дополнительной эмиссии акций (или привлечения дополнительного паевого капитала) и других.

Сокращение объема потребления финансовых ресурсов достигается за счет следующих мер:

- Снижения инвестиционной активности во всех ее формах.
- Обеспечения обновления операционных активов преимущественно за счет их аренды (лизинга).
- Осуществление дивидендной политики, адекватной кризисному состоянию.
- Сокращения программ участия наемных работников в прибылях.
- Отказа от внешних социальных программ, финансируемых из прибыли.
- Снижение отчислений в резервный и другие страховые фонды, осуществляемых из прибыли, и другие.

3. Стратегический механизм финансовой стабилизации. [4]

Суть данного механизма финансовой стабилизации заключается в обеспечении финансового равновесия хозяйствующей организации в длительном периоде (как правило, полугодие и более). Для обеспечения финансового равновесия в длительном периоде необходимо регулярно отслеживать темпы роста объема реализации продукции, выраженные через показатели эффективности реализации, эффективности капитализации и эффективности оборачиваемости активов.

Для этих целей используются специальные модели. Одна из них – модель устойчивого экономического роста предприятия:

$$\Delta OP = (ЧП/OP) * ККП * (A/СК) * КОА \quad (4)$$

где:

ΔOP – возможный темп прироста объема реализации продукции, не нарушающий финансовое равновесие предприятия выраженный десятичной дробью;

ЧП – сумма чистой прибыли предприятия;

OP – объем реализации продукции;

ККП – коэффициент капитализации чистой прибыли, выраженный десятичной дробью;

A – стоимость активов предприятия;

СК – сумма собственного капитала предприятия;

КОА – коэффициент оборачиваемости активов.

Суть этой модели в том, что для определенной финансовой стратегии существует свое собственное оптимальное значение темпов прироста реализации продукции. Любое

отклонение от него требует дополнительного внутреннего генерирования средств или дополнительного привлечения внешних финансовых ресурсов.

Отклонение темпов прироста реализации от оптимального ведет к нарушению финансового равновесия, то есть к финансовой дестабилизации.

Цель этого этапа считается достигнутой, если в долгосрочной перспективе наблюдается пропорциональное соответствие роста максимально возможных темпов объемов реализации с ростом рыночной стоимости предприятия.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Рассмотренные выше методы антикризисного управления свидетельствуют о широком диапазоне возможностей финансовой стабилизации предприятия за счет использования ее внутренних механизмов.

Таким образом, используемые механизмы финансовой стабилизации имеют тесную взаимосвязь и преследуют цель обеспечения устойчивого финансового равновесия предприятия в краткосрочном и долгосрочном периодах, предполагая рациональное использование собственных финансовых ресурсов, увеличение денежных средств и сокращение объема финансовых обязательств текущего характера.

БИБЛИОГРАФИЯ

1. АЛФЕРОВ В.Н. Антикризисные механизмы финансовой стабилизации и развития организации // Эффективное антикризисное управление. – 2011. – №6(69). – С. 78–83.
2. БЛАНК И.А. Антикризисное финансовое управление предприятием. – Киев: Эльга; Ника_Центр, 2006. – 672 с. ISBN: 590-1-6206-58.
3. БЛАНК И. А. Финансовый менеджмент. СПб: Ника-Центр, 2004, 656 с. ISBN 978-5-8459-1074-5
4. ВИНОГРАДОВА З.И. Механизмы финансовой стабилизации предприятия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.elitarium.ru/finansovaja_stabilizacija/
ЗУБ, А. Т., ПАНИНА Е. М.. Антикризисное управление организацией. М.: ИД «ФОРУМ»: ИНФРА-М, 2013, 256 с. ISBN 978-5-8199-0327-8

GESTIUNEA ȘI AUDITUL SISTEMELOR ELECTRONICE PRIVIND TRANSFERUL DE RESURSE BĂNEȘTI

Dr., conf.univ., Ada ȘTAHOVSCHI

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

International cooperation, population's mobility and the insurance of the activity of international economical agents brought to light the need to pass the information on international level. Due to the implementation of electronic technologies all the operations step by step become computerized and the banks just need to buy these Software programmes for to create the infrastructure, and to train the personnel after that the electronic systems would be introduced in the majority of services and bank's products.

The electronic payment system is growing very fast. Development takes place in both quantitative and qualitative directions. In quantitative direction - there is a constant increase in the number of cardholders, ATMs and business cards that accept cards. Technologically - new, more performance-performing cards, more commodities of the range of services provided, are changing the technologies for their issuance.

When making money transfers, an important role is played by the internal audit and internal control over the correctness and legality of these transactions.

Key words: *administration, bank audit, bank transfer, electronic payments*

JEL CLASSIFICATION: M10

Introducere

Cooperarea internațională, mobilitatea populației și asigurarea activității agenților economici internaționali au scos în evidență necesitatea transmiterii informațiilor la nivel internațional. Datorită implementării tehnologiilor electronice toate operațiunile pas cu pas devin computerizate și băncile trebuie doar să achiziționeze aceste programe software pentru a crea infrastructura și a instrui personalul după care sistemele electronice vor fi introduse în majoritatea serviciilor și produse ale băncii.

Actualmente orice banca din întreaga lume îndeplinește trei funcții de bază: acumularea mijloacelor bănești, transferarea acestora și creditarea. Acumularea mijloacelor bănești pentru banca de la sine este o activitate care implică cheltuieli, la transferarea acestora se poate de obținut venituri în volum mai mare. Cu ajutorul unui sistem de plată electronic este destul de posibil de a oferi servicii bancare, care în condițiile actuale ar oferi un flux de venituri suplimentare și sigure, concomitent îmbinând toate 3 funcții bancare: acumularea mijloacelor bănești de la un număr considerabil de clienți prin metode puțin costisitoare, mișcarea fondurilor după schema cont bancar – client – comerciant – cont bancar, și creditarea agenților economici și punctelor comerciale fiind membru al circuitului respectiv. Aceasta reprezintă una din puținele mijloace sau căi de a obține venituri.

La etapa actuală societatea contemporană se ciocnește tot mai des cu decontări electronice, și respectiv instrumentele de plată moderne încep să înlocuiască tot mai des predecesorii săi. Instrumentele de plată care se folosesc deloc nu sunt ideale, și deaceia are loc perfecționarea continuă a acestora, adică aceste instrumente sunt înlocuite cu altele mai comode, sigure, plus la aceasta în viața noastră a apărut internetul cu principiile specifice de comunicare, bussines și evident sisteme de plată.

La nivelul actual de dezvoltare tehnico științifică, informatizare a diferitor sectoare ale economiei au apărut și multe alte posibilități tehnice de efectuare a decontărilor fără participarea numerarului. Băncile comerciale respectiv sunt impuse să meargă în pas cu inovațiile moderne și astfel să presteze servicii clienților legate de transferuri electronice.

Forme și proceduri de plăți electronice

La mijlocul secolului XX începe să apară primele sisteme automatizate de plăți electronice *bazate pe folosirea cardurilor bancare speciale*. Actualmente acest instrument de plată este folosit pe larg și este greu de găsit o sferă care nu s-ar folosi de el. Numeroase magazine, hoteluri, restaurante din majoritatea țărilor sunt gata să deservească clienții folosind această metodă de plată. Astăzi în republica Moldova deja este acumulată experiența din domeniul emiterii cardurilor bancare străine prin licențierea de către diferite asociații financiare mari.

Sistemul de plăți electronice se dezvoltă foarte rapid. Dezvoltarea are loc în direcție atât cantitativ, cât și calitativ. În direcție cantitativă – permanent se mărește numărul deținătorilor de carduri, ATM-urilor și al punctelor comerciale ce acceptă spre plată carduri. În plan tehnologic – apar carduri noi, mai performante după caracteristici, mai comode după spectrul de servicii acordate, se modifică tehnologiile de emisie a acestora.

Fiecare țară are sistemul său propriu de decontări, de emisie, de utilizare și autorizare a cardurilor. Însă aproximativ în toate țările europene numărul cardurilor crește rapid, iar sistemele de decontare se complică nu numai în ceea ce privește elaborarea programelor, dar și în privința întregii infrastructuri de prelucrare a tranzacțiilor și tehnologiei corespunzătoare.

Cardul bancar reprezintă un instrument de plată modern și accesibil publicului larg, care tot mai mult concurează cu ceea ce noi numim bani. Mecanismul de funcționare a unui sistem electronic de plată este bazat pe folosirea cardului bancar și include în sine operații efectuate prin intermediu bancomatelor, terminalelor amplasate în puncte comerciale, sisteme electronice bancare de deservire a clienților la domiciliu și în oficiu.

Actualmente peste 200 de state din lume folosesc carduri bancare în sistemul de plăți electronice, ceea ce permite de a face concluzia că cardurile sunt elementul primordial în așa numita "revoluție tehnologico-informațională" în cadrul sistemului bancar.

În practica bancară internațională operațiunile cu carduri totuși sunt o sursă suplimentară de venituri. Multe bănci dorind să de amploare acestei sfere de activitate, deseori nu realizează faptul că se implică în operațiuni foarte riscante. Utilizarea cardurilor bancare influențează esențial asupra dezvoltării circuitului monetar și concomitent se micșorează posibilitatea stărnirii din cadrul circuitului. Tot aici putem menționa și alte momente pozitive: mărirea rulajelor și a veniturilor, crearea unei imagini pozitive a băncii și a punctelor comerciale, existența garanțiilor al sistemului de plăți etc.

Actualmente se utilizează mai des următoarele forme și proceduri de plăți electronice (figura 1).

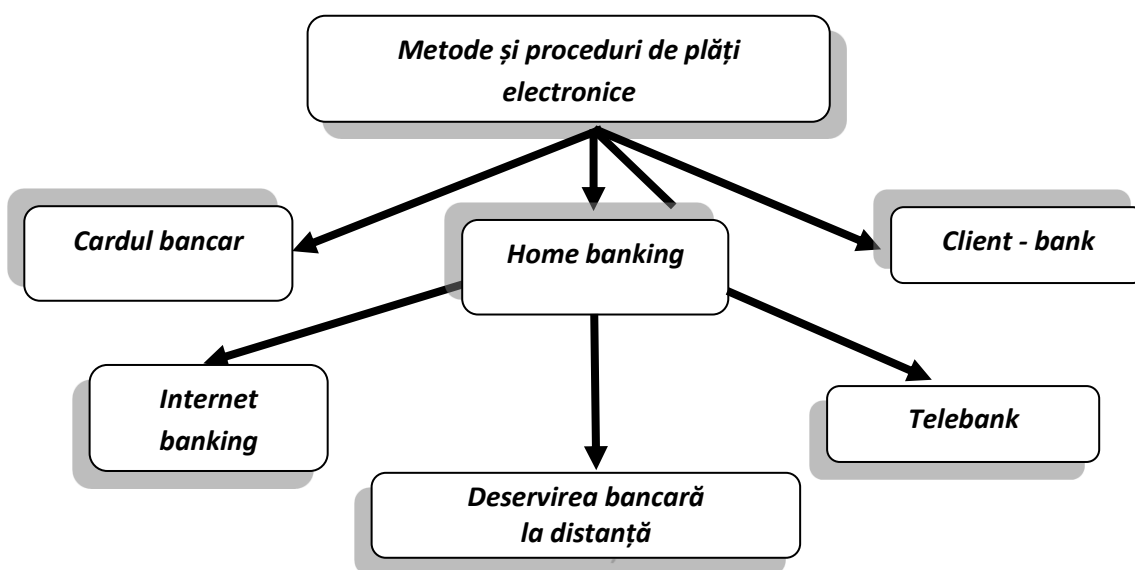

Figura 1. Metode și proceduri de plăți electronice
Sursa: Elaborat de autor

Utilizarea metodelor moderne de plată, în special cele cu carduri, permite băncilor esențial să-și micșoreze timpul pentru efectuarea operațiunilor, necesar pentru producerea cardurilor bancare, de a economisi timpul necesar de lucru al personalului și de evidență contabilă. Volumul de lucru privind efectuarea calculelor și a plăților are loc în regim automat, cu o viteză și siguranță mare și cu un nivel minim de cheltuieli. Mai mult ca atât folosirea instrumentelor moderne de plată influențează psihologia clientului atribuindu-i o gândire "computerizată", apar aptitudini de lucru cu tehnică, astfel permițând să gestioneze mai bine cheltuielile proprii pe viitor.

Sistemul de plată electronic privind transferul de resurse bănești reprezintă totalitatea metodelor și procedeele de realizare a relațiilor dintre subiecții din cadrul sistemului, care dă posibilitatea de a folosi instrumentele standartizate ca mijloc de plată.

Un sistem de plată este bazat pe anumite reguli și principii generale de folosire a cardurilor și de realizare a decontărilor reciproce. Aceste reguli se răsfrâng atât asupra aspectelor tehnice: date, proceduri, autorizări și tehnică; cât și asupra aspectelor financiare: reglarea soldurilor ale părților, metode și reguli de evidență contabilă.

Dezvoltarea destul de rapidă a bussinesului cu carduri poate fi explicată prin următorii factori:

- În primul rând, banca deservind carduri bancare internaționale atrage clientelă de elită
- În al doilea rând, deservind un cerc concret de utilizatori banca este nevoită să întrețină legături cu băncile din exteriorul țării, să efectueze decontări conform standartelor internaționale, cu scopul integrării în sistemul bancar internațional. Însă pentru a deveni partener al unei bănci străine este nevoie ca banca autohtonă să fie destul de dezvoltată, inclusiv în sfera tehnologiilor informaționale.

O direcție importantă în deservirea deținătorilor de carduri bancare este oferirea serviciilor electronice în punctele comerciale. Sistemul de plată privind transferul de resurse bănești presupune transferarea mijloacelor din contul cumpărătorului în contul vânzătorului, în momentul efectuării plății, sau în cazul cu plata amânată.

Una din formele clasice ale serviciilor electronice bancare este **deservirea bancară la distanță**, care nu presupune utilizarea cardului, deoarece poate fi înlocuită cu alte instrumente tehnice. Pentru o deservire calitativă este necesar de a implementa soluții bazate pe utilizarea cardurilor în tehnologia deservirii la distanță. Este mult mai avantajos pentru client situația când datorită sistemelor de tip „client – bancă” el poate rapid fiind la oficiu să întocmească diferite ordine de plată, iar beneficiarul să primească fondurile respective în termeni minimali. Numai prin implimentarea astfel de sisteme electronice banca poate să asigure nivelul respectiv al deservirii clienților.

O altă metodă este sistemul „**Home banking**”, care reprezintă un sistem de deservire a clienților la domiciliu. Prestarea serviciilor bancare la domiciliu prezintă o formă de servicii acordate clienților bazată pe utilizarea tehnicii electronice. În astfel de cazuri operațiunile pot fi efectuate șapte zile pe săptămână non-stop. Înainte de începerea operației deținătorul contului folosește „cheia” în formă de cod pentru ca conectarea să fie autorizată.

Sistemul „**client – bancă**” posedă un nivel de protecție foarte înalt și asigură veridicitatea și confidențialitatea informației transmise în bancă. Implimentând acest tip de sisteme banca consultă clienți privind întrebări despre tehnica de calcul necesară, mai mult ca atât banca garantează deservirea tehnică, instalarea sistemului, instruirea personalului, modernizarea în cazul versiunilor noi consultații și recomandații. În cazul când clientul este persoană fizică factorul important care frânează momentul de a deveni membru al cercului de utilizatori este plata pentru utilizarea serviciilor. Din punct de vedere a agenților economice cel mai mare avantaj al acestor servicii bancare este posibilitatea de a primi informații în orice timp de rînd cu utilizarea altor posibilități.

Pentru bancă este destul de greu de a evalua eficiența acestor sisteme în primul rînd din motivul micșorării cheltuielilor pentru întreținere, cadre, lucru cu documente, în al doilea rînd din cauza pierderilor rezultate din transferul fondurilor clienților de pe conturi fără dobîndă pe conturi

cu dobândă. O analiză esențială deasemenea necesită și concurența din partea altor bănci sau organizații financiar creditare care deasemenea prestează servicii bancare la domiciliu și în oficiu.

Deservirea clienților băncii la domiciliu utilizând posibilitățile rețelei internet a fost numită „*internet banking*”. Varianta clasică a sitei „internet banking” include în sine un spectru larg de servicii bancare oferite clienților persoane fizice cu excepția operațiilor în numerar. De regulă cu ajutorul sistemului „internet banking” este posibilă închiderea și deschiderea depozitelor, de a procura și a vinde valută, a achita servicii comunale, servicii internet și GSM, transferuri în interiorul și exteriorul băncii, de a transfera fonduri de pe un cont pe altul inclusiv carduri bancare, achitarea în favoarea agenților comerciali și desigur monitorizarea tuturor operațiilor pentru orice perioadă de timp.

Spre deosebire de cel tradițional, sistemul „internet banking” virtual permite 24 din 24 de ore de a controla conturile proprii și în dependență de conjunctura pieții financiare de a lua decizii respective (închidere depozitelor, cumpărarea sau vânzarea de valută).

Deservirea bancară la distanță deasemenea poate fi efectuată prin intermediu telefonului și a programelor speciale cu ajutorul cărora calculatorul desinestător dă răspuns la întrebările clientului. Acest tip de deservire se numește „telebanc”.

Sistemul „*Telebanc*” permite clientului de a primi diferite informații și de a efectua operațiuni cu conturile proprii. Telebanc include așa subsisteme ca mesageria vocală, poșta, faximil pentru transmiterea sau primirea diferitor informații urgente. Ordinele de plată efectuate prin „telebanc” se execută în regim automat, iar informația privind modificarea soldului pe cont o transmite operatorul administrator către serverul bancar. Soldurile pe conturile clientului se calculează în baza formulelor contabile și pot fi obținute pentru orice zi operațională. Extrasele din conturi sunt formate în mod dinamic la cererea clientului ceea ce exclude procesul de rutină de formare și de păstrare a informației.

Multe bănci utilizează tehnologiile telecomunicaționale nu numai pentru prelucrarea operațiilor cu conturile clienților, dar și în alte sectoare. Aici putem menționa gajul, creditele curente și de consum. La momentul actual este normal ca sistemul de transmitere a datelor să prelucreze toate operațiunile bancare. În locul banilor cash și a altor instrumente de plată este rațional de utilizat sisteme electronice de plăți privind transfer de resurse bănești (EFT-electronic funds transfer).

Coopearrea internațională, mobilitatea populației, asigurarea activității agenților economici internaționali a scos în evidență necesitatea de transmitere a informației comerciale la nivel internațional. Multitudinea de standarde și de metode de evidență din diferite țări ale lumii necesită elaborarea protocoalelor speciale de transmitere a datelor de creare a rețelelor ce ar fi în stare să satisfacă cerințele tuturor participanților. Cea mai renumită și mai mare rețea internațională de organizații este organizația *SWIFT* (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications) oficiu central fiind în Brussel. Această organizație oferă servicii privind schimbul de mesaje între participanții la societatea bancară, membrii ai cărora sunt peste 5300 de instituții financiare amplasate în 130 de state. Rețeaua SWIFT zilnic transferă peste 2,7 mln de mesaje și transferă peste 1,5 trilioane \$ dintr-un punct în altul.

Auditul și controlul intern al operațiunilor de transfer a mijloacelor bănești

Sistemul de control intern al băncii reprezintă un proces în care sunt implicate organele de conducere ale băncii și personalul acesteia, indiferent de funcția ocupată, bazat pe procedee, metode, măsuri, inclusiv restricții, relații de emiterie/autorizare/executare/raportare/control al tranzacțiilor și operațiunilor, precum și pe dispozițiile organelor de conducere, în baza unei informații autentice, complete și actualizate, adoptate pentru realizarea scopurilor și obiectivelor controlului intern bancar.

O parte integrantă a controlului este **auditul intern** care este organizat și menținut de organele de conducere a băncii și poate fi abordat ca un ansamblu de acțiuni de evaluare, verificare și control al activității băncilor comerciale și al documentelor contabile elaborate de acestea în conformitate cu normele și instrucțiunile stabilite de BNM, toate fiind realizate cu scopul de a stabili o imagine cât mai reală a activității băncii.

Auditul și controlul intern bancar este deosebit de important pentru toți cei care participă direct și indirect la activitatea economico-financiară a băncii, ca de exemplu proprietarii și clienții băncii pe lângă aceasta sistemele respective au menirea să asigure buna funcționare a activității bancare, acționând astfel ca să prevină abaterile și neajunsurile să favorizeze creșterea eficienței, asigurarea integrității patrimoniului, cunoașterea modului de respectare a legislației economice, precum și stabilirea răspunderii pentru pagubele produse și pentru nerespectarea disciplinei manageriale.

Pentru a primi un venit mai mare din comisioanele de la operațiuni de transfer, specialiștii din sistemul bancar caută metode mai performante, adică instrumentele utilizate sunt înlocuite cu altele noi, mai comode, mai sigure.

La efectuarea transferurilor de surse bănești un rol important îi revine auditului și controlului intern bancar privind corectitudinea și legalitatea efectuării acestor operațiuni.

Controlul operațiunilor de transfer a mijloacelor bănești de către clienții băncii cuprinde următoarele *etape*:

- identificarea sumelor din conturile bancare cu documentele de plată și determinarea corectă a soldului;
- verificarea metodelor de reflectare în evidență a intrărilor și ieșirilor de mijloace bănești.

În timpul, verificării situației din conturile curente se atrage atenție la datele din documentele de plată și data reflectării operațiunilor în conturi.

La verificarea conturilor valutare ale clienților și a băncii, se atrage atenția la respectarea metodelor de evaluare a valutei în lei, la metoda de calculare a diferenței de curs și stipularea metodelor în politicile contabile ale băncii.

Controlul situației contului corespondent al băncii, operațiunilor efectuate prin cont, se efectuează în baza extrasului din cont de la BNM.

De asemenea o deosebită atenție se atrage la respectarea cerințelor actelor normative ale BNM referitor la efectuarea tranzacțiilor persoanelor afiliate și tranzacțiilor supuse la expuneri mari.

CONCLUZII

Reieșind din cele expuse mai sus putem trage concluzia, că un număr mare de sisteme electronice de decontări, sisteme de plăți sunt bazate pe utilizarea cardului. La sistemele electronice de plăți deasemenea se atribuie și deservirea clienței în oficiu și acasă, prin utilizarea tehnicii de calcul, diferitor sisteme de comunicare, sisteme de plăți electronice, transferuri electronice interbancare. Unele din acestea nu presupun utilizarea obligatorie a cardului ca element de bază.

Datorită implementării tehnologiilor electronice toate operațiunile treptat se automatizează. Băncilor le rămâne numai să procure aceste echipamente și programe software de a arenda canale de legătură, de a crea infrastructura, de a instrui personalul și atunci sistemele electronice ar fi implementate în marea majoritate a serviciilor bancare.

Fiecare bancă poate implementa tehnologii noi de plăți, acestea la rândul lor impun noi cerințe față de tehnologia de lucru bancară. La sigur apar probleme de ordin tehnic, psihologic, de drept, cu caracter financiar și de securitate. Pentru a soluționa aceste probleme este necesar de analizat sistemele electronice de plăți atât din punct de vedere teoretic cât și practic.

BIBLIOGRAFIE

1. Regulamentului cu privire la Sistemul Automatizat de Plăți Interbancare. În: Monitorul Oficial al RM nr 039 din 10.03.2006
2. Basno C., Dardac N. Sisteme de plăți, compensări și decontări. București, 2003
3. Dedu V. Gestiunea bancară. București, 1999

PLANUL DE CONTURI – O ENIGMA ÎN PROCESUL CONTABIL

Dr., Liuba BRÎNZILA

„Audit Avansat” SRL, Republica Moldova

Abstract

A method of accounting that assures grouping and the reflection in value of current economic operations, as well as the control over them in the economic and financial process of an entity, are the records based on a chart of accounts.

Using empirical approaches, especially based on comparative methods, we can conclude that the lack of a Chart of Accounts according to International Financial Reporting Standards (IFRS), through which the main financial indicators of an entity, that applies IFRS, are reported, can considerably affect the image of the company.

An impediment of impartially reflecting of financial indicators may also occur in the financial statements of entities that prepare them according to National Accounting Standards (SNC), due to a lack in Chart of Accounts of a recording method of economic transactions that derives from SNC and other accounting norms, depending on their economic sense.

The study revealed that the main issues could be solved by developing a Chart of Accounts according to IFRS, as well as a Chart of Accounts according to SNC, which should include the economic sense of the transactions recorded in the accounts.

A topic that finalizes this article is about author's view to eliminate accounting discrepancies that may affect the image of an entity's financial statements.

Key words: *account, chart of accounts, financial situations, accounting process, entity*

JEL CLASSIFICATION: G 3

Un rol important în economia contemporană îl ocupă normalizarea contabilității, fiind urmărit scopul ca modul de prezentare a informațiilor prin conturile contabile să fie concordant de la o entitate la alta, contribuind astfel la asigurarea clarității și comparabilității situațiilor financiare.

Contul este acel instrument al contabilității care asigură gruparea, reflectarea în expresie valorică a operațiunilor economice curente, cât și controlul asupra acestora în procesul activității economico – financiare ale unei entități. Pornind de la scopurile finale ale procesului contabil, conturile, la rândul lor, se reprezintă printr - un plan de conturi, construit în așa fel, ca să asigure gruparea operațiunilor după conținutul economic al acestora, dar și după acoperirea necesităților de informare, de calcul și de control economic. Astfel, planul de conturi trebuie să ofere o prezentare unitară și comparabilă informației contabile. Planul de conturi trebuie să faciliteze procesul de culegere a informațiilor, prelucrare și transmitere a datelor după anumite criterii unitare. Prin planul de conturi trebuie să fie definite pentru fiecare cont sintetic: conținutul economic, funcția contabilă, precum și corespondența cu alte conturi. În final, după respectarea unor asemenea criterii, conținutul conturilor se reflectă în situațiile financiare ale entității, prin care se redă valoarea elementelor patrimoniale și financiare ale acesteia la sfârșitul exercițiului financiar.

În conformitate cu Cadrul general conceptual de raportare financiară, situațiile financiare prezintă fenomenele economice în cuvinte și cifre, care trebuie să aibă și o reprezentare exactă și perfectă. Iar pentru asemenea reprezentări o descriere trebuie să dispună de trei caracteristici. Aceasta trebuie să fie completă, neutră și fără erori.

O descriere completă include toate informațiile necesare pentru ca un utilizator să înțeleagă fenomenul descris, inclusiv toate descrierile și explicațiile necesare.

O descriere neutră este una care nu suportă influențe în selecția și prezentarea informațiilor financiare.

Fără erori, înseamnă că nu există erori sau omisiuni în descrierea fenomenelor, iar procesul utilizat pentru a genera informațiile raportate a fost selectat și aplicat fără erori în cadrul procesului.

Referindu-ne la cele sus menționate, constatăm că, în plan conceptual, Planul de conturi, ca obiect de evidență și calcul, trebuie să fie redat într - o manieră care să răspundă la cele mai

elementare interese, din punct de vedere gestionar, juridic, investițional, fiscal, cât și informațional. Drept urmare, conturile contabile atât de activ, cât și de pasiv, trebuie definite și explicate în modul în care să corespundă acestor interese.

În acest sens, de remarcat că, reglementările contabile care cercetează și descriu fenomenele economice, și care la rândul lor oferă soluțiile corespunzătoare în practica contabilă sunt Standardele Internaționale de Raportare Financiară (IFRS). Iar, reprezentarea acestor fenomene în situațiile financiare se redau prin prisma planului de conturi, emis în conformitate cu cerințele IFRS.

Astfel, în cadrul IFRS, planul de conturi constituie calea de lansare a mecanismului de calcul și de reflectare a situației patrimoniale și a rezultatelor finale obținute de către o entitate. În așa fel, fiecare cont din planul de conturi trebuie să ofere un spațiu credibil de date întru reprezentarea indicatorilor economici și financiari necesari în gestiunea și comunicarea unei entități, cât și în măsurarea poziției financiare și a performanței acesteia. Iar, pentru o reflectare credibilă a acestor indicatori, în componența conturilor contabile, înainte de toate, trebuie să existe o structurare clară și bine determinată, care să corespundă intereselor economice ale entităților, și, nu în ultimul rând, să fie utile pentru utilizatori.

Potrivit **Directivei europene privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de entități**, situațiile financiare anuale ar trebui să fie pregătite pe bază prudentială și ar trebui să ofere o imagine fidelă a activelor, a datoriilor, a poziției financiare și a profitului sau pierderii entității. Este posibil în cazuri excepționale, ca o situație financiară să nu ofere o astfel de imagine fidelă atunci când se aplică dispozițiile prezentei directive. În astfel de situații, entitatea ar trebui să deroge de la astfel de dispoziții pentru a oferi o imagine fidelă. Astfel, Directiva europeană este centrată pe poziția imaginii fidele a indicatorilor din situațiile financiare.

Referitor la utilitatea informațiilor financiare, Cadrul general conceptual de raportare financiară, precizează că, pentru ca informațiile financiare să fie utile, ele trebuie să fie relevante și să reprezinte exact ceea ce își propun să reprezinte. Utilitatea informațiilor financiare este amplificată dacă acestea sunt comparabile, verificabile, oportune și inteligibile. Nici o reprezentare exactă a unui fenomen irelevant, și nici o reprezentare inexactă a unui fenomen relevant nu ajută utilizatorii în luarea unor decizii bune. Din context, se emană faptul că informațiile financiare sunt principale surse pentru utilizatori, în luarea deciziilor, astfel, ele trebuie să reprezinte exact ceea ce își propun să reprezinte.

Aducând în discuție subiectele ce țin de întocmirea și prezentarea situațiilor financiare la nivel național, de menționat următoarele.

Conform Legii contabilității, entitățile de interes public se obligă să țină contabilitatea și să întocmească situațiile financiare în conformitate cu IFRS. Contabilitatea, conform IFRS, pot ține și entitățile care aplică sistemul contabil în partidă dublă, altele decât instituțiile publice, conform politicilor contabile stabilite.

Drept urmare, de către autoritățile statale, în special, de către Ministerul Finanțelor, responsabil de reglementarea contabilității în sectorul corporativ, urma să fie elaborat un plan de conturi în conformitate cu IFRS pentru entitățile obligate să aplice prezentele standarde. Însă, asemenea reglementări nu au fost elaborate. În acest fel, a fost lăsată acestor entități o zonă enormă de dificultăți la întocmirea și prezentarea situațiilor financiare.

Totodată, precizăm că, efectiv, Ministerul Finanțelor este responsabil doar de crearea grupelor de lucru pentru elaborarea și actualizarea actelor normative aferente contabilității. În conformitate cu Legea contabilității, pentru elaborarea actelor contabile Ministerul Finanțelor crează grupe de lucru, sursele de finanțare a cărora sunt prevăzute distinct în devizul de cheltuieli al organului respectiv. Astfel, chiar dacă formal responsabilitatea pentru elaborarea actelor normative aparține Ministerului Finanțelor, efectiv, acesta este responsabil doar de modul în care sunt create grupele de lucru, și respectiv, de modul însușirii surselor financiare de către acestea. La acest capitol, destul de favorabil, Ministerul Finanțelor se descurcă extraordinar!!!

Însă, nu pot fi trecute cu vederea provocările din Legea contabilității și a Planului de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pe anii 2009 – 2014 (un act suspect, cu costuri de 5 285 271 euro, emis în scopul însușirii finanțării externe și a surselor bugetare de către cei implicați în „reglementare”), conform cărora entitățile care aplică IFRS vor elabora în mod individual planuri de conturi proprii, conform cerințelor IFRS. Ne întrebăm, este oare conform regulilor logicii să impui entitatea să elaboreze de sine stătător un plan de conturi propriu, conform cerințelor IFRS, în timp ce elaborarea reglementărilor contabile, în conformitate cu Legea contabilității, ține în totalitate de competența autorităților statale, în special, de Ministerul Finanțelor, chiar dacă în realitate acesta crează doar grupe de lucru. Considerăm că, impunerea entităților să elaboreze planuri de conturi proprii, conform IFRS, este un fenomen, care contrazice în totalitate gândirea logică, precum și logica contabilă, fapt pentru care autoritățile statale trebuie să poarte responsabilitate. De știut că, prin asemenea procese avantajoase de manipulare a reprezentanților domeniului contabil, cât și a societății civile, autoritățile statale, inclusiv, Ministerul Finanțelor, pe parcursul anilor au adus sistemul contabil din Republica Moldova în cea mai proastă stare.

Totuși, prin prisma logicii contabile, autoritățile statale trebuie să ofere un răspuns competent la întrebarea, dacă pot fi obligate entitățile să țină contabilitatea în conformitate cu IFRS, în cazul în care, lipsesc principalele reglementări contabile aferente reprezentării în situațiile financiare a indicatorilor economici ale unei entități? Și nu numai, dacă poate fi posibilă contabilizarea obiectivă a fenomenelor economice în lipsa unor reglementări cheie, pentru ca informațiile contabile să reprezinte exact fenomenele pe care își propun să le reprezinte?

Credem că, în asemenea circumstanțe, este imposibil ca situațiile financiare „întocmite conform IFRS” să poată insufla încredere în veridicitatea și obiectivitatea lor, fapt, care cu siguranță, va provoca neîncredere și utilizatorilor de informații, care în baza unor indicatori denaturați, pot lua decizii nefavorabile.

Dificultăți enorme în reflectarea obiectivă a fenomenelor economice crează și *Planul general de conturi contabile*. Acest plan, aplicabil pentru entitățile care țin contabilitatea conform Standardelor Naționale de Contabilitate (SNC), este un act dificil de perceput, întrucât, redă doar simbolurile unor conturi contabile, lipsite total de înțeles și conținut economic. Iar acest fapt, contravine obiectivului stabilit în acesta. Drept consecință, reflectarea operațiunilor economice prin prisma actualului plan de conturi, poate produce denaturarea indicatorilor economici din situațiile financiare, afectând în felul acesta, poziția patrimonială și financiară a entității. Din această conjunctură, poate fi constatată probabilitate nulă, ca prin intermediul doar a unor simboluri de conturi, ar putea fi respectate caracteristicile pe care trebuie să le reprezinte informațiile contabile pentru a fi complete, neutre și fără erori.

Chiar dacă planul de conturi, indică că este elaborat în baza Standardelor Naționale de Contabilitate (SNC) și a altor acte normative contabile, ținând cont de cerințele de prezentare a informațiilor în situațiile financiare și necesitățile informaționale ale entității, precum și că reglementează modul de înregistrare a faptelor economice în conturi, în funcție de conținutul economic al acestora, efectiv, aceste mențiuni constituie doar niște manipulări. Nu s-a luat în considerare măcar faptul că, pentru „elaborarea” acestui plan de conturi au fost consumate surse financiare prevăzute în Planul de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ pe anii 2009 – 2014. Însă, un moment important este că, pentru ca manipulările din actualul plan de conturi, să nu să se „răsfrîngă negativ” asupra entităților, conținutul economic al operațiunilor economice și corespondența conturilor se propune în privat. Astfel, urmărindu-se scopul de subjugare a entităților, și a fi total dependente de autoritățile statale și de toți cei implicați în „reglementare”. Considerăm că asemenea fenomene ar trebui puse în discuție la nivelul organelor statale, responsabile de domeniul contabil.

Din contextul logicii contabile, pentru ca actualul plan de conturi să corespundă practicilor internaționale, în primul rînd, urmează să fie elaborat un plan de conturi în conformitate cu IFRS, iar în baza acestuia, un plan de conturi care să traseze aspectele din SNC. Astfel, de către autoritățile

statale, urma să fie respectată ierarhia de reglementare a prezentelor acte, dar nu prin manipulare să impună entitățile să elaboreze de sine stătător planuri de conturi proprii în conformitate cu IFRS.

Cele afirmate mai sus, ne impun să constatăm atitudinea defectuoasă a autorităților statale, cât și a tuturor persoanelor implicate în „reglementare” față de sistemul contabil, cât și față de entitățile care reprezintă acest sistem. Este regretabilă starea proastă a sistemului contabil din Republica Moldova în care s-a pomenit, datorită unor autorități statale și persoane lipsite de responsabilitate și competență profesională, care urmăresc doar avantaje în scopuri personale.

Din cele sus afirmate, se evidențiază următoarele probleme.

Probleme aferente întocmirii și prezentării situațiilor financiare pentru entitățile care aplică IFRS.

- Lipsa unui plan de conturi în conformitate cu IFRS, care să favorizeze și să stimuleze entitățile în aplicarea prezentelor standarde.

- Impunerea entităților care aplică IFRS, să elaboreze planuri de conturi proprii, în corespundere cu cerințele IFRS, fenomen care contravine logicii contabile.

- Lipsa de încredere în veridicitatea și obiectivitatea situațiilor financiare, întocmite conform IFRS.

- Lipsa de încredere a utilizatorilor de informații, care în baza unor indicatori denaturați pot lua decizii nefavorabile.

Probleme aferente întocmirii și prezentării situațiilor financiare pentru entitățile care aplică SNC.

- Planul general de conturi contabile nu este elaborat prin prisma unui plan de conturi în conformitate cu cerințele IFRS.

- Planul general de conturi contabile, este un act dificil de perceput, întrucât, redă doar niște simboluri de conturi lipsite de înțeles și conținut economic, contrar obiectivului stabilit de acesta.

- Planul general de conturi poate provoca denaturarea indicatorilor economici, care la rândul lor pot afecta poziția patrimonială și financiară a entității, precum și deciziile utilizatorilor.

CONCLUZII

- Elaborarea unui plan de conturi în conformitate cu IFRS, pentru entitățile care aplică prezentele standarde;

- Eliminarea din Legea contabilității prevederile care impun entitățile să elaboreze planuri de conturi proprii, în conformitate cu cerințele IFRS;

- Reexaminarea planului general de conturi contabile și aducerea acestuia în concordanță cu reglementările și practicile internaționale;

- Abordarea în planul general de conturi contabile modul de înregistrare a faptelor economice în conturi, în funcție de conținutul economic al acestora, în corespundere cu obiectivul stabilit de acesta.

- Autoritățile statale, responsabile de reglementarea contabilității în sectorul corporativ, în special, Ministerul Finanțelor, să ia atitudine serioasă față de starea defectuoasă din sistemul contabil pe care au creat-o pe parcursul anilor și continuă s-o mențină până în prezent.

BIBLIOGRAFIE

1. Cadrul general conceptual de raportare financiară IASB (International Accounting Standards Board), 2010. Fundația IFRS. <http://old.mf.gov.md/actnorm/contabil/standartraport>.
2. Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi. În: Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 182/19, 29. 06. 2013.
3. Legea contabilității nr.113-XVI din 27.04.2007. În: Monitorul Oficial nr. 90-93 din 29.06.2007, art. 61.
4. Planul general de conturi contabile, aprobat prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.119 din 06.08.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 233-237, art.1534.
5. Planul de dezvoltare a contabilității și auditului în sectorul corporativ, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1507 din 31.12.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 10-11, art. 31.

EFICIENTIZAREA GESTIUNII FISCALE A ENTITĂȚII ÎN SCOPUL REDUCERII PRESIUNII FISCALE

Lector universitar, Corina BULGAC

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

Argumentation (topicality). *The topicality of the research subject is proven by the fact that tax pressure, analyzed at a micro level, is a relevant issue that causes the most ardent discussions. Entities can be burdened with an exaggerated share compared to the relatively low average level of fiscal pressure in the country. On the other hand, when there is a high average level of tax burden, the tax pressure can be relatively moderate in case of its fair distribution. In order to determine the impact of taxes on the financial position of the economic agent, it is advisable not to limit the calculation of the fiscal pressure index only to one criterion.*

The purpose of this paper *is to apply the systematic approach to the practical assessment of the fiscal pressure, which would allow a full assessment of the real fiscal pressure on the economic agents and determine the degree of influence of some factors on the fiscal pressure. The results of this analysis can be used in the decision-making in the field of fiscal and budget policy, as well as in the area of tax administration.*

Data and methods. *The study relies on the most common methods of assessing fiscal pressure, which generated a common opinion of authors on the selection of criteria for its evaluation.*

Outcomes. *The study reveals that, in order to determine fiscal pressure at the microeconomic level, there is a need for a combination of indicators, in line with the conceptual approach to tax issue analysis. In other words, it calls for a bold switch from empiricism to rationalism, from searching for the indicator that reflects the widely-accepted tax pressure, to analyzing fiscal pressure as to solve efficient tax management tasks. The research purpose embodies the suggested principles and methods of analysis, based on the allocation of different types of taxes, but they need to be further developed and implemented.*

This research enabled to determine the place of tax administration as an important aspect for the company's tax management. The study of the theoretical fundamentals of tax management and its role in the company's tax optimization have shown that the effective way to increase profitability does not simply imply the mechanical reduction of taxes, but the creation of an efficient system to manage the entity and opt for financial solutions that allow to optimize the entire structure (including taxes).

Key words: *entity, taxes, tax efficiency, tax optimization, fiscal corridor, tax burden*

JEL CLASSIFICATION: H21; H25

Conținutul lucrării. *Gestiunea fiscală marchează trecerea de la un cost fiscal excesiv la unul optimizat, prin includerea în decizia de perspectivă a entității, riscul și eficacitatea fiscală, optimizarea tuturor cheltuielilor cu impozite și taxe, contribuții și fonduri speciale. Optimizarea costului fiscal în cadrul unei entități poate fi realizat prin remodelarea rezultatului fiscal cu ajutorul deciziilor curente și al unor strategii. Scopul final al optimizării fiscale îl constituie diminuarea costului fiscal în condițiile respectării reglementărilor legale în vigoare.*

În unele state sunt stabilite limitele gestiunii fiscale pentru a preveni evaziunea fiscală. Posibilitățile de gestionare sunt foarte reduse și se bazează mai mult pe facilitățile fiscale, acordate unor categorii de contribuabili. Optimizarea fiscală a entității este foarte importantă și constituie o strategie a entității, care asigură nu numai posibilitatea reducerii cheltuielilor fiscale, dar și asigură securitatea financiară a întreprinderii și a conducerii acesteia[1].

Elaborarea schemelor optimizării fiscale sunt individuale pentru fiecare entitate, dar se bazează pe aceleași principii.

Analiza principalelor abordări teoretice privind definirea unor concepte, cum ar fi: optimizarea impozitării, planificarea fiscală, beneficiul fiscal al entității, a permis determinarea esenței lor, locului și direcției viitoare de dezvoltare în sistemul relațiilor economice. În procesul de cercetare a fost determinat locul optimizării fiscale, ca o parte importantă a administrării fiscale a entității. Studiul

fundamentelor teoretice ale planificării fiscale și rolul său în optimizarea fiscală a entității a demonstrat că modalitatea eficientă de creștere a profitabilității nu este reducerea mecanică a impozitelor, dar crearea unui sistem eficient de management al entității și adoptarea unor soluții financiare care permit să facă optimă întreaga structură (inclusiv impozitele). Cu alte cuvinte, nu vorbim despre tactica reducerii fiscale, dar despre strategia administrării fiscale optime a entității. În opinia noastră, optimizarea fiscală este elaborarea unui complex de măsuri care implică un echilibru cu nivel redus al presiunii fiscale și menținerea riscurilor fiscale la limitele acceptabile, orientate spre raționalizarea impozitelor plătite și reducerea riscurilor fiscale conform legislației în vigoare[2].

Utilizarea metodelor de optimizare fiscală, în opinia noastră, va permite managerilor entităților să ia decizii de gestiune în timp util în ceea ce privește evidența contabilă, analiza, planificarea, monitorizarea și reglementarea sistemului de impozitare a entității. Metoda de optimizare fiscală a entității este reprezentată grafic în figura 1.

Pentru eficientizarea gestiunii fiscale la entitate propunem metoda de optimizare a presiunii fiscale la nivel microeconomic pe baza abordării complexe, în care se efectuează analiza impozitării entității și se estimează valoarea indicelui presiunii fiscale în limitele optime ale coridorului fiscal. Coridorul fiscal reprezintă formarea funcției de bază privind optimizarea impozitării entității cu un risc impozitar minim.

Scopul metodologiei de optimizare a procesului de impozitare a entității constă în reglementarea sistemului de impozitare al entității în așa fel încât în timpul realizării procedurilor de planificare fiscală, control și reglementare, valoarea indicatorului presiunii fiscale să se încadreze în limitele "coridorului fiscal". Conceptul "coridor fiscal", formulat de autorul rus Gofman, înseamnă construirea funcției obiective de optimizarea sistemului fiscal al entității[2].

Limita inferioară a coridorului fiscal este valoarea minimă acceptabilă a indicatorului presiunii fiscale, când entitatea nu apare în grupul de întreprinderi cu riscuri maxime fiscale și activitatea entității este viabilă din punct de vedere economic. Limita inferioară a coridorului fiscal se determină prin formula:

$$L_1 = \frac{\Sigma TVA + \frac{PN * Civ}{1 - Kiv} + FS(Kcs \text{ și } Kcm) + Sbi}{VV} \quad (1)$$

cu condiția că $L_1 \geq PFm$

unde, L_1 —limita inferioară optimă a coridorului fiscal,

PFm —presiunea fiscală medie pe sector

ΣTVA —suma TVA

PN — profitul net

Kiv — coeficientul impozitului pe venit (impozitul pe venit de la persoane juridice)

FS — fondul de salarii

Kcs și Kcm — coeficienții contribuțiilor pentru asigurările sociale și medicale

Sbi — suma impozitului pe bunuri imobiliare

VV — venitul din vânzare.

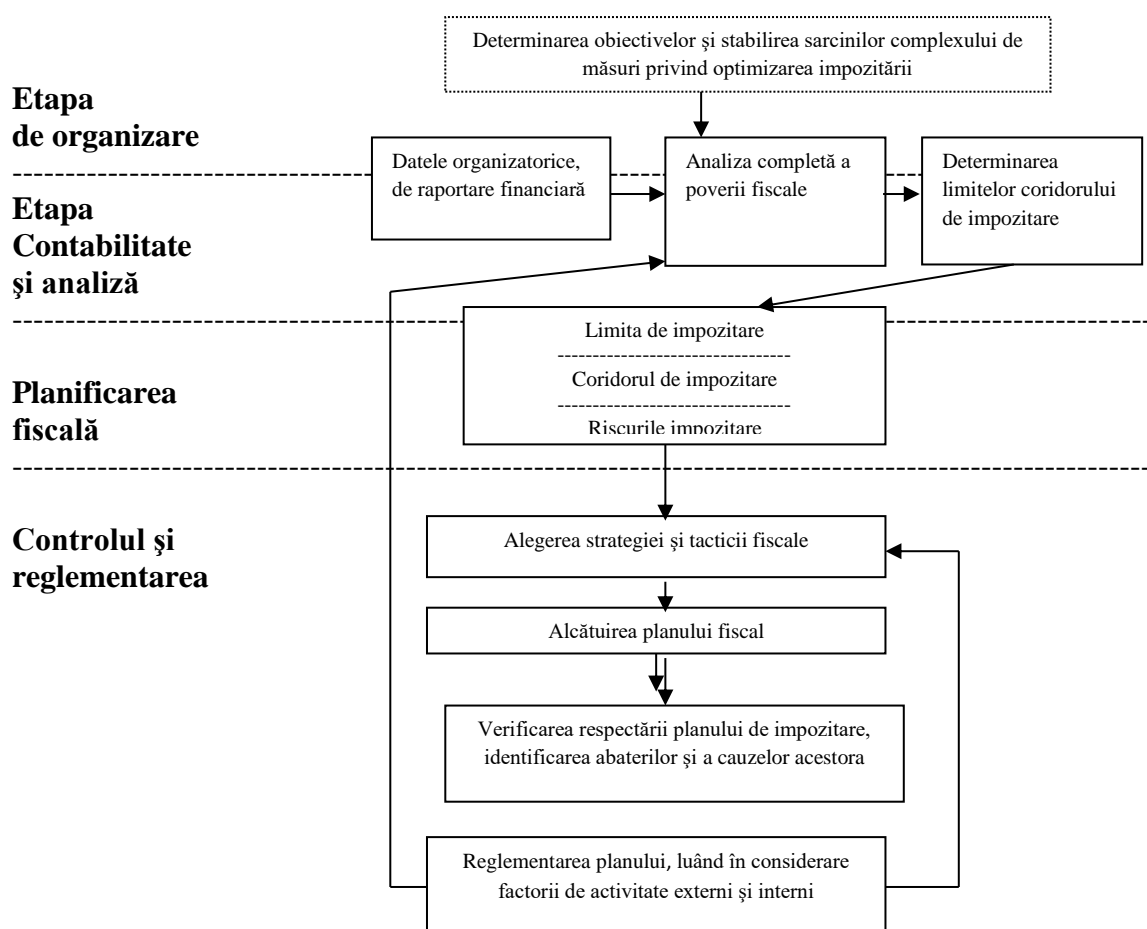

Figura 1. Metoda de optimizare fiscală a entității

Sursa: adaptată pe autor în baza[2]

Limita superioară a coridorului este valoarea fiscală a indicelui presiunii fiscale, când profitabilitatea activității entității este comparabilă cu creșterea presiunii fiscale, adică, entitatea își menține poziția financiară stabilă și posedă resurse suficiente pentru o dezvoltare continuă. Limita superioară a coridorului fiscal este calculată conform formulei:

$$L_2 = K_{L1} \times R_{ms}$$

unde, L_2 – limita superioară optimă a coridorului fiscal,

K_{L1} – coeficientul plăților fiscale marginale,

R_{ms} – rentabilitatea medie sectorială a activității entității.

Desfășurarea optimizării fiscale trebuie să țină cont de criteriile care pot fi divizate în calitative și cantitative.

Optimizarea calitativă (structurală) este alegerea schemei optime sau a schemelor de optimizare fiscală, în funcție de specificul activității entității.

Criteriul cantitativ de optimizare constă în maximizarea venitului net cu condiția restricțiilor coridorului fiscal la limita superioară a coridorului fiscal[2]. Optimizarea cantitativă trebuie efectuată cu condiția ca beneficiile fiscale obținute de către entitate în urma realizării măsurilor privind optimizarea calitativă nu vor provoca apariția riscurilor fiscale maxime și vor permite menținerea unei poziții financiare stabile la entitate și resurselor suficiente pentru dezvoltarea ulterioară de succes.

Scopul eficientizării gestiunii fiscale se propune a fi atins prin elaborarea unui algoritm de formare a modelelor de optimizare a impozitării entităților, în baza utilizării metodelor propuse. Având în vedere tendințele actuale de crește a presiunii fiscale a subiecților economici, elaborarea

unui algoritm de formare a modelului de optimizare a impozitării entității este mai evidentă, care, în opinia noastră, constă în următoarele (vezi figura 2).

Acest algoritm prevede posibilitatea formării unui model de optimizare a impozitării entității, ținând cont de evaluarea impactului factorilor de mediu extern și intern asupra stabilității financiare a ei. Totodată, în timpul monitorizării indicatorilor dezvoltării financiare a entității, trebuie să țină cont de indicatorul elaborat al stabilității fiscale, dar și de metodologia de evaluare a stabilității financiare, ținând cont de povara fiscală.

La reflectarea tranzacțiilor economice în evidența contabilă, care au loc în cadrul activității entității, trebuie de respectat normele și drepturile prevăzute de lege. Selectarea unui mod special pentru reflectarea unei tranzacții economice efectuată în conturile contabile se aprobă de organizație prin actul normativ local intern – ordinul cu privire la politica contabilă.

La formarea acestui ordin și la alegerea unui element concret al politicii contabile, nu se efectuează calculul impactului acestuia atât asupra presiunii fiscale, cât și, în general, asupra rezultatului financiar de perspectivă al activității economice a entității.

Această situație poate provoca, ulterior, pierderi financiare suplimentare, care sunt posibile de evitat ca urmare a stabilirii anumitor granițe de utilizare a unei modalități individuale pentru fiecare subiect economic, reieșind din resursele sale disponibile financiare și materiale, precum și particularitățile procesului tehnologic. Astfel, la elaborarea politicii contabile a entității, considerăm oportun a se determina influența celor mai importante elemente asupra indicatorului complex al situației financiare în perspectivă.

Aplicarea în raportul contabil a metodei stabilite de reflectare a obiectului evidenței contabile are impact, în general, asupra presiunii fiscale a entității. Printre factorii care influențează asupra presiunii fiscale sunt următoarele modalități și metode, utilizate în cadrul politicii contabile[3]:

- evaluarea costului activelor fixe;
- ordinea calculării amortizării conform activelor fixe;
- ordinea calculării amortizării conform activelor nemateriale;
- evaluarea stocurilor de producere și ordinea de casare a lor în producție;
- ordinea rambursării costului obiectelor;
- formarea stocurilor viitoarelor cheltuieli;
- metoda de calculare a veniturilor din vânzarea producției (lucrări, servicii).

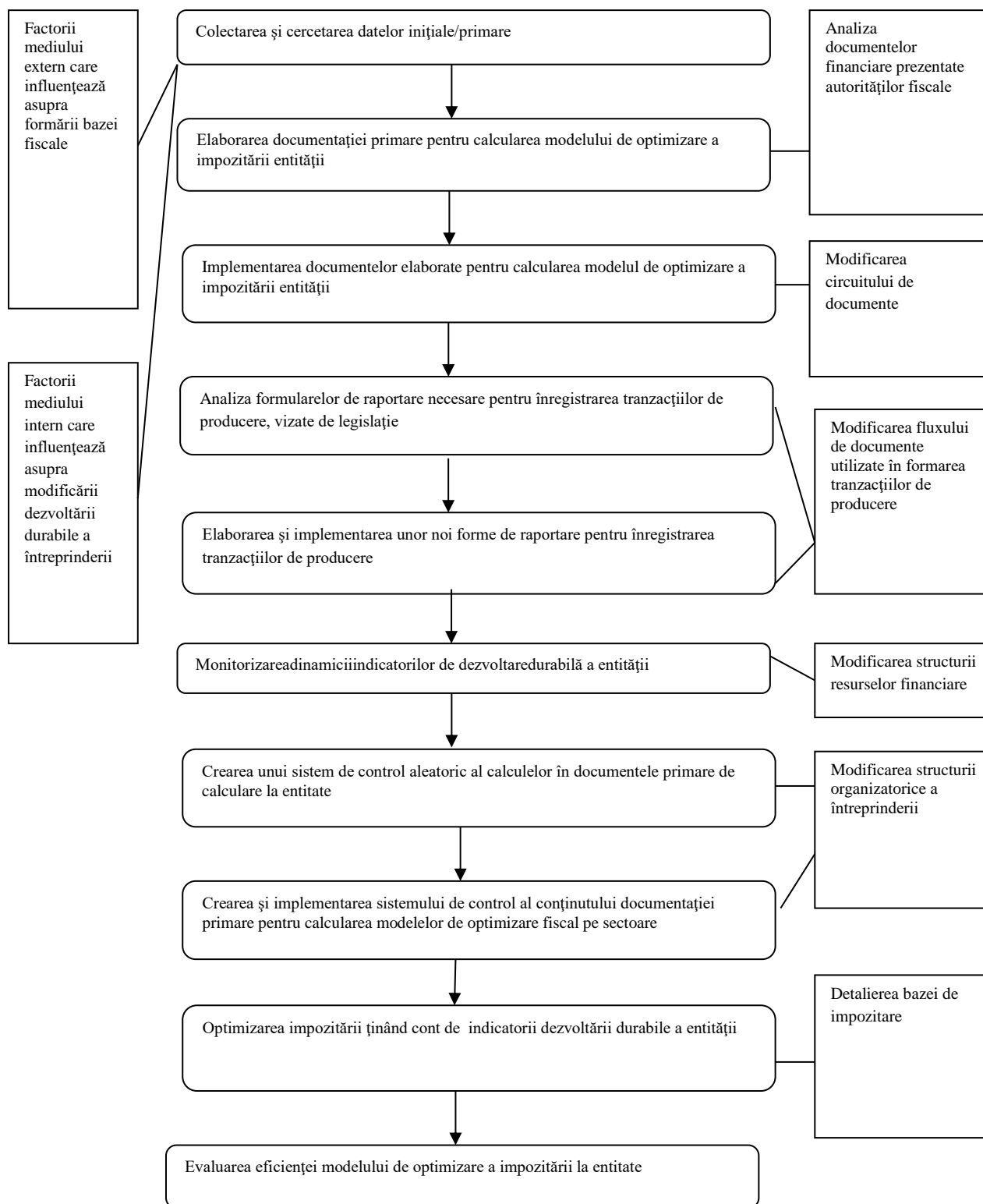

Figura 2. Algoritm de formare a modelului de optimizare a impozitării
Sursa: elaborată de autor în baza [4]

În tabelul 1 este prezentat impactul fiecărui factor menționat asupra bazei fiscale a anumitor impozite și taxe, plătite de entitate în procesul de realizare a activității financiare și economice în Republica Moldova.

Tabelul 1. Impactul fiecărui element al politicii contabile asupra bazei fiscale a anumitor impozite în Republica Moldova

Elementul politicii contabile	TVA	Accizele	Impozitul pe venitul persoanelor juridice
Evaluarea costului activelor fixe	-	-	+
Ordinea calculării amortizării conform activelor fixe	-	-	+
Evaluarea stocurilor de producere și ordinea de casare a lor în producție	-	-	+
Ordinea rambursării costului obiectelor incluse în activele circulante	-	-	+
Formarea stocurilor viitoarelor cheltuieli	-	-	+
Metoda de calculare a veniturilor din vânzarea producției	+	+	+

Sursa: elaborat de autor

Semnul "+" înseamnă că elementul specificat în politica contabilă are efect asupra presiunii fiscale, care influențează asupra bazei fiscale conform plăților fiscale respective, semnul "-" indică cu privire la absența influenței acestui factor.

Determinăm impactul elementelor politicii fiscale asupra situației financiare și a presiunii fiscale a entității:

1. Modalitățile rambursării costului activelor fixe și activelor nemateriale

Cantitatea de amortizare a calculelor variază în funcție de metoda de amortizare utilizată conform selectării entității. Gradul de influență a amortizării asupra situației financiare este prezentat în tabelul 2.

Tabelul 2. Interdependența între metoda de amortizare, presiunea fiscală (PFE) și situația financiară a entității (SFE)

Suma deducerilor de amortizare	Impactul deducerilor de amortizare asupra PFE	Impactul deprecierei asupra SFE
Creșterea sumei deducerilor de amortizare	Se reduce	SFE se înrăutățește
Reducerea sumei deducerilor de amortizare	Se majorează	SFE se echilibrează

Sursa: elaborat de autor

2. Formarea stocurilor pentru cheltuielile viitoare

În conformitate cu legislația, organizația are dreptul de a crea stocuri pentru cheltuielile viitoare. Dacă la entitate nu sunt create stocuri pentru cheltuielile viitoare, cheltuielile se atribuie la costul de preț pe parcursul realizării. În acest caz, costul de preț pentru luna de raportare crește enorm, care, la rândul său, atestă impact negativ asupra situației financiare a entității.

Tabelul 3. Interacțiunea între stocurile cheltuielilor viitoare, presiunea fiscală (PFE) și situația financiară a entității (SFE)

Indicatorul	Impactul stocului cheltuielilor viitoare asupra PFE	Impactul stocului cheltuielilor viitoare asupra SFE
Rezerva nu este creată – este majorat costul de preț al producției	Se reduce	SFE se agravează
Rezerva este creată – includerea echilibrată în costul de producție	Se majorează	SFE se echilibrează

Sursa: elaborat de autor

3. Recunoașterea venitului din vânzarea produselor (bunuri, lucrări, servicii)

Veniturile din vânzarea produselor (bunuri, lucrări, servicii) sunt înregistrate în evidența contabilă în momentul recunoașterii uneia dintre posibilitățile (metodele), stabilite de legislație:

- metoda de casă – la recunoașterea în evidența contabilă a veniturilor din vânzare pe parcursul achitării produselor expediate, produselor finite, lucrărilor executate, serviciilor prestate;
- metoda de calcul – la recunoașterea în evidența contabilă a veniturilor din vânzare pe parcursul achitării produselor expediate, produselor finite, lucrărilor executate, serviciilor prestate.

Metoda selectată de către entitate pentru recunoașterea venitului are un impact direct asupra indicatorului situației financiare a entității.

Tabelul 4. Interacțiunea dintre metodele de recunoaștere a venitului, presiunea fiscală (PFE) și situația financiară a entității (SFE)

Indicatorul	Impactul metodei de recunoaștere a venitului asupra PFE	Impactul metodei de recunoaștere a venitului asupra SFE
Creșterea sumei veniturilor la modificarea metodei de casă asupra metodei de calcul	Se majorează	SFE se agravează
Reducerea sumei veniturilor la modificarea metodei de calcul asupra metodei de casă	Se reduce	SFE se echilibrează

Sursa: elaborat de autor

Ordinul privind politica contabilă reprezintă, pentru entitate, un fel de plan contabil și financiar pe termen scurt pentru anul fiscal. Selectarea unui anumit element al politicii contabile trebuie realizată în mod rezonabil, ținând cont de calculele efectuate conform tuturor modalităților și metodelor legale aprobate, deoarece are impact direct proporțional asupra presiunii fiscale și a rezultatelor financiare ale entității. Metodologia elaborată de justificare a aplicării politicii contabile reglementează etapele de formare a ordinului privind politica contabilă a entității, dar și permite entității să reglementeze prompt modificările în situația financiară în baza optimizării presiunii fiscale.

CONCLUZII

Pentru a asigura deciziile luate privind îmbunătățirea situației financiare a organizației, constatăm necesitatea utilizării indicatorului presiunii fiscale în gestiunea financiară [5].

Pe parcursul desfășurării studiului a fost stabilit că indicatorul presiunii fiscale nu se aplică în sistemul coeficienților analitici (indicatorilor) de evaluare a situației financiare, a altor modele descrise în teoria gestiunii financiare. Principalele motive ale acestei situații sunt:

1) definirea tradițională/comună în literatura de specialitate economică a utilizării indicatorului presiunii fiscale în planificarea fiscală (aspectele privind planificarea fiscală în lucrările de management financiar, în general, nu sunt cercetate);

2) în modelele managementului financiar, impozitele sunt luate în considerare ca factori care influențează asupra indicatorului rezultativ. În cadrul modelelor, indicatorul presiunii fiscale nu poate fi utilizat din motive destul de obiective: pentru a gestiona presiunea fiscală ca o cauză care determină starea altor sisteme de factori, trebuie să cunoaștem cum este reglementată valoarea în mod optimal. În acest sens, presiunea fiscală se evidențiază ca indicator rezultativ.

Trebuie precizat și faptul că a gestiona impozitele și taxele, în sensul optimizării nivelului lor, nu înseamnă încălcarea legislației. Printr-o gestiune fiscală corectă și argumentată se pot evita neplacerile evaziunii fiscale sau ale fraudei fiscale la nivel macroeconomic.

Experiența statelor dezvoltate arată, că pentru organizarea eficientă a procesului de gestiune fiscală este necesar ca, în intervale de timp strict determinate, să fie prelucrate volume mari de informație. Acest lucru se poate efectua numai cu utilizarea tehnologiilor informaționale, ce asigură spectrul necesar de servicii.

Nu vorbim despre tactica de reducere a impozitelor, dar despre strategia gestionării optime a întreprinderii. În opinia noastră, optimizarea impozitării rezidă în elaborarea unui set de măsuri care presupun un echilibru dintre nivelul redus al poverii fiscale și menținerea riscurilor fiscale în limite acceptabile, orientate în cadrul legislației în vigoare spre raționalizarea impozitelor plătite și reducerea riscurilor fiscale.

Astfel, sistemul de impozitare optim, pe de o parte, trebuie să asigure cu resurse financiare nevoile statului, iar, pe de altă parte, nu doar să nu reducă stimulentele contribuabilului pentru activitatea de întreprinzător, dar și să-l oblige spre o căutare constantă a modalităților de îmbunătățire a eficienței gestionării. Acest indicator al presiunii fiscale asupra contribuabilului constituie un evaluator destul de serios al calității sistemului fiscal al țării.

BIBLIOGRAFIE

1. Criclivaia D. Optimizarea fiscală și posibilități de aplicare a acesteia în practica autohtonă. În *Studium Universitatus*. Chișinău: USM, 2008, nr. 8(18), p. 165-173
2. Гофман А.П. Методика оценки налоговой нагрузки предприятий малого бизнеса в границах «налогового коридора». Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Иваново, 2008, с.16
3. Ивлева О.А. Налоговое планирование как способ управления налоговой нагрузкой организации. Наука и образование: хозяйство и экономика; предпринимательство; право и управление. 2015, №1 (56)
4. Малахов П.В. Совершенствование методов оценки влияния налоговой нагрузки на финансовую устойчивость предприятия. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Нижний Новгород – 2011, с.18
5. Салькова, О.С. Оценка налоговой нагрузки как инструмент управления финансовым состоянием организации. Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата экономических наук. Новосибирск. 2012, с. 19
6. *Gestiune fiscală : Suport de curs (PDF Download Available)*. Available from: https://www.researchgate.net/publication/270284914_Gestiune_fiscală_Suport_de_curs [accessed Oct 12 2017].
7. www.fisc.md
8. www.minfin.md
9. www.nalog.ru

АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ СДЕЛОК СЛИЯНИЯ И ПОГЛОЩЕНИЯ КОМПАНИЙ

Лектор унив., Наталья КОСТОВА

*Молдавская Экономическая Академия, бд. Бэнулеску Бодони 61,
Кишинев, Молдова, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md*

Abstract

Actuality of the paper. *The number of acquisition and merger transactions worldwide is growing. These transactions expand the potential of companies. Business managers are looking for internal and external investment opportunities. Internal investment refers to reorganizations and investments in the company itself; external investments are associated with the acquisition of new assets and projects. Companies need to consider another range of opportunities that involve interaction with other "market actors" and continuously look for such opportunities, comparing the potential of domestic growth and acquisitions and mergers. The consequences of globalization force companies to expand capital for more efficient use. But, despite the fact that mergers and acquisitions are attractive transactions, the issue of their efficiency is quite acute.*

The aim of the paper *is to evaluate the efficiency of merger and acquisition transactions of companies, to analyze the financial results of business acquisitions and the success of their integration, which are influenced by many factors. Some of the factors are attributed to the management of the takeover transaction when it is at the stage of completion or the beginning of the company's integration processes and refers to the entire structure of the undertaking that is conducting the transaction. The other part of the factors has a greater impact on the projects that will be implemented during takeover, taking into account the risks.*

Research methods: *analysis and synthesis, induction and deduction, intensive and observational method.*

Key words: *acquisitions and mergers, the efficiency of acquisitions and mergers, efficiency indicators*

JEL CLASSIFICATION: G1, G34

Анализ эффективности слияний и поглощений компаний становится все актуальней и непосредственно связана с процессами глобализации, которые на микроуровне проявляются в мощных интеграционных процессах. С целью выжить в условиях ужесточившейся конкуренции возникает необходимость объединения компаний. В результате данных объединений фирмы переходят в руки более рациональных руководителей, а сами сделки слияния и поглощения (M&A) повышают эффективность функционирования экономики в целом. Активизация M&A прослеживается в необходимости укрупнять капитал в целях более результативного его использования. Основным моментом является правильная оценка стоимости компаний для определения эффективности предстоящих или уже произошедших слияний и поглощений, поскольку неверная оценка неизбежно приводит к неудаче при осуществлении объединений предприятий. Вместе с тем правильная оценка дает неоспоримые конкурентные преимущества за счет объединения финансовых, научно-технических, трудовых и других ресурсов и получения на этой основе синергетического эффекта, "экономии на масштабе", доступа на новые рынки и т.п.

Несмотря на то, что слияния и поглощения являются распространенными сделками, проблема их эффективности стоит достаточно остро. Результаты консалтинговых компаний показывают, что 61% слияний не окупает вложенных в них средств (Mergers & Acquisitions Journal), а 57% объединившихся компаний отстает в своем развитии от других субъектов рынка (PriceWaterhouse). Однако, объемы сделок и их число в мире растут. Рекорд был зафиксирован в 1998 году и составил \$798 млрд долларов при 4000 сделок среди крупных и средних компаний (исследование KPMG). Мировой опыт показывает, что число сделок растет, но они часто не дают желаемого эффекта, не создают добавочную стоимость для собственников поглощающей фирмы, хотя требуют длительного и недешевого процесса юридических и финансовых переговоров. Возникает вопрос, почему огромная доля таких

альянсов заканчивается неудачей, а сделки слияния и поглощения остаются популярны? Факты показывают, что отсутствие гарантированной выгоды и низкая вероятность успеха не служат препятствием для сделок слияний и поглощений. Обычно отсутствие успехов относят к плохому финансовому и организационному планированию сделок (и, видимо, большая доля правды в этом есть). Но слияния и поглощения - это еще и один из инструментов конкурентной стратегии. Поэтому могут существовать мотивы сделок, не связанные с прямой выгодой. Гипотезы мотивации компаний в сделках слияний и поглощений, которые следуют непосредственно из анализа конкурентных стратегий следующие:

а) у компаний в некоторых ситуациях нет лучшей альтернативы, чем искать союзника или партнера. Если компания не имеет перспектив роста, не приносит акционерам достаточный доход на капитал, а только окупает текущую деятельность, то гарантированного роста курсовой стоимости акций или успеха объединения ожидать не следует. Но в случае отказа от подобной сделки компания может быть вытеснена с рынка.

б) мотивы сделок отличаются от получения прямой финансовой выгоды в виде роста текущей капитализации. Не все преимущества и итоги сделок могут быть оценены немедленно финансовым рынком, но способствуют росту фирмы в будущем.

Объединение компаний дает экономический и финансовый эффект. Как обеспечить чтобы он был положительным? Сделки слияний и поглощений преследуют цель получения «синергии» - дополнительного эффекта от объединения ресурсов компаний или операций нескольких компаний. Ожидаемый эффект, увеличение доходов и снижение затрат, обычно описывается по следующей схеме:

а) увеличение доходов, за счет улучшения каналов сбыта и специализации, получения стратегических преимуществ в конкурентной среде, усиления позиции на рынке;

б) снижение налогов, большее использование заемных средств и лучшее использование внутренних источников инвестиций;

с) снижение затрат за счет экономии масштабов, экономии на вертикальной интеграции, взаимодополняющих ресурсов;

д) снижение стоимости капитала, стоимости размещения ценных бумаг.

Существует достаточное количество подходов к оценке компаний. В мировой практике существуют два основных подхода к оценке эффективности М&А: качественный и количественный (таблица 1).

Таблица 1. Основные подходы к оценке эффективности сделок слияния и поглощения (М&А) в мировой практике

Основные подходы к оценке эффективности сделок слияния и поглощения	
Количественные методы	Качественные методы
Оценка динамики рыночных курсов акций	STEP-анализ
Доходный метод	Оценка долгосрочных деловых отношений
Бухгалтерский метод	SWOT-анализ
Рыночный метод	Анализ конкурентных преимуществ
Комбинированный метод	Метод, основанный на теории финансового менеджмента
Затратный метод	Матрица Мак Кинси
	Матрица БКГ

Источник: <https://research-journal.org/>

Российские экономисты выделяют три основных подхода - затратный, сравнительный и доходный подходы, которые отражены в таблице 2.

Таблица 2. Методы оценки компаний

Затратный подход	Сравнительный подход	Доходный подход
Метод чистых активов	Метод компаний-аналогов	Метод дисконтированных денежных потоков
Метод ликвидационной стоимости	Метод ретроспективных сделок	Метод капитализации доходов
-	Метод отраслевых коэффициентов	Метод капитализации дивидендов

Источник: <http://www.iep.ru/files/text/diplom/>

Следует заметить, что проведенный сравнительный анализ существующих подходов и методов оценки компаний позволил сделать вывод о том, что каждый оценочный метод находит своё применение при оценке компании в целях её реорганизации. В то же время наиболее универсальным методом оценки компании в целях приобретения, является классический метод дисконтирования денежных потоков.

На практике для увеличения эффекта синергии необходимо тщательно выбирать тип слияния, цель и стратегию. Нужен реалистичный подход к оценке компаний, умение предвидеть проблемы и результаты. Автоматически эффект синергии не появляется - надо тщательно искать и подбирать источники синергии, и планировать их. Но очень многие компании, планируя подобные сделки не осознают, что необходимо прилагать дополнительные усилия для того, чтобы достичь синергии, и не всегда отдают себе отчет в том, что синергию нужно уметь сохранить. Задача усложняется тем, что объединение компаний, кроме экономии и дополнительной прибыли, создает и дополнительные расходы, которые часто трудно прогнозировать. При подробном анализе или после окончания сделки может выясниться, что на каждый фактор повышающий прибыльность найдется, и не один, фактор, действующий в обратном направлении. В зарубежной литературе в качестве показателя эффективности слияний и поглощений часто рекомендуется использование коэффициента Тобина. Этот коэффициент дает общую оценку динамики рыночной стоимости компании. Использование коэффициента Тобина для непубличных компаний при отсутствии котировок их акций представляется практически невозможным. Прирост стоимости поглощающей компании (эффект поглощения) будет равен разности стоимости объединенной компании и цены, заплаченной за компанию-цель, если положение приобретающей компании не изменится при отказе от сделки. Но если компания-цель будет приобретена конкурентом (компанией «С»), то конкурентный статус компании «А» снизится. Вследствие этого снизится и ее стоимость. Поэтому предложено определять эффект поглощения путем вычитания из стоимости объединенной компании цены, уплаченной за поглощаемую компанию, и стоимости поглощающей компании «А», которую она будет иметь после приобретения компании-цели конкурентом.

Чистая стоимость поглощения (NAV) создается дополнительным денежным потоком ($\Delta CF_{c\text{эт}}$), который инициируется синергетическим эффектом (СЭ):

$$\Delta CF_{c\text{эт}} = CЭ_t - (P+E)_t \quad (1)$$

где P и E – премия, выплаченная собственникам компании-цели, и издержки организации объединения.

Положительная чистая стоимость поглощения в течение определенного (теоретически – бесконечного) периода времени достигается, если обеспечивается условие:

$$NAV = \sum_t \Delta CF_{c\text{эт}} \times (1+r)^{-t} > 0 \quad (2)$$

Для публичной компании это условие выражается ростом курса акций вследствие роста прибыли на акцию и снижения уровня риска. Однако рост EPS может произойти даже при отсутствии чистой стоимости поглощения за счет обмена более дешевых акций поглощаемой компании на более дорогие акции приобретателя. Но этот рост не является отражением укрепления компании после поглощения, он может произойти и при ухудшении ее финансовых показателей. Поэтому эффективный рынок может отреагировать на слияние снижением *коэффициента привлекательности* (P/E). Таким образом, критерием результативности сделки слияния (поглощения) для поглощающей компании является рост стоимости бизнеса по сравнению с альтернативным использованием соответствующего капитала:

$$NAV = BPV_{AB} - BPV_A - P_B - E \quad (3)$$

где BPV_{AB} и BPV_A - стоимость бизнеса объединенной и поглощающей компаний, P_B - цена, уплаченная за компанию-цель,

E - затраты на интеграцию компаний.

Эффективность слияний и поглощений, рассматриваемых как инвестиционные проекты, предлагается определять как отношение:

$$\xi = NAV / [P_B + PV(E)] \quad (4)$$

где $PV(E)$ - капитализация издержек на интеграцию компаний.

Объединение компаний эффективно, если $\xi > WACC$ поглощающей компании. С учетом динамики стоимости объединенной и поглощающей компаний (3) принимает вид:

$$NAV(t) = BPV_{AB}(t) - BPV_A(t) - P_B - E(t) \quad (5)$$

Сложность оценки эффективности слияний и поглощений состоит в идентификации и прогнозировании факторов, определяющих динамику показателей в (5); управление эффективностью - в управлении этими факторами. Для формализации проблемы введем понятия идеального (индекс 0), расчетного (индекс 1) и фактического на момент t (индекс 2) значений стоимости компаний. Идеальное значение стоимости компании A в t -м году ($BPV_{A0}(t)$) определяется двумя условиями: соответствием *реально* сформировавшейся рыночной ситуации (реальному состоянию внешней среды) и *идеальной* (наилучшей в пределах имеющихся возможностей) реакции компании. $BPV_{A2}(t)$ - фактическое значение стоимости компании A в t -м году, соответствующее реально сформировавшейся рыночной ситуации и фактическому уровню управленческих решений менеджмента компании. Аналогичную интерпретацию имеют прочие элементы прироста стоимости бизнеса.

Разность $NAV_1 - NAV_2 = \Delta NAV_{1/2}$ - это ошибка в оценке эффективности, связанная с просчетами в оценке настоящей стоимости компаний и отклонениями прогнозных (расчетных) значений денежных потоков и рисков от фактических ($\Delta NAV_{1/2} < 0$). Разность $NAV_0 - NAV_2 = \Delta NAV_{0/2}$ - потери эффекта, вызванные несовершенством процесса управления интеграцией ($\Delta NAV_{0/2} > 0$).

$NAV_0 - NAV_1 = \Delta NAV_{0/1}$ - отклонения расчетного значения эффекта объединения от идеального в связи с ошибками в оценках денежных потоков и рисков, вызванных неопределенностью рыночной ситуации и качеством расчетов.

$$\Delta NAV_{0/1} = \Delta NAV_{1/2} + \Delta NAV_{0/2} \quad (6)$$

Идеальная оценка эффекта интеграции компаний при таком подходе будет равна:

$$NAV_0 = NAV_1 + \Delta NAV_{1/2} + \Delta NAV_{0/2} \quad (7)$$

Поскольку $\Delta NAV_{0/1} < 0$, постольку (7) можно рассматривать как переход от точечной оценки эффекта к оценке через доверительные интервалы. Проблема их определения заключается в разработке методического инструментария оценки отклонений. Его основой может быть метод WOFC, разработанный Стэнли Ф. Ридом. Метод WOFC предполагает экспертную оценку, *во-первых*, соответствия приобретаемой компании целям покупателя на основе значимости совокупности факторов, *во-вторых*, основных направлений работы по обеспечению эффективности сделки.

Анализ предложений отечественных и зарубежных ученых по методологии оценки эффективности бизнеса и практика корпораций позволили выявить возможность и целесообразность применения корпоративных систем стратегического управления для выработки критериев оценки государственных интересов в экономическом росте хозяйствующих субъектов посредством слияний и поглощений. Анализируя совокупность методологических подходов к оценке общественной эффективности (рейтинговые оценки, свертку совокупности финансово-экономических показателей, оценку вариантов по их приоритетности, оценку эффективности государственного управления, оценку общественной и бюджетной эффективности экономического роста как результата реализации инвестиционных проектов), можно сделать вывод об их непригодности для решения обозначенных выше целей оценки слияний и поглощений.

ВЫВОДЫ

На финансовые результаты поглощений предприятий и на успех проведения интеграции оказывают влияние множество факторов. Часть факторов относят к управлению сделкой по поглощению в момент, когда предприятие ещё только собирается совершить её и в начале процессов интеграции компании и относятся ко всей структуре предприятия осуществляющей сделку. Другая же часть факторов в большей степени оказывает влияние на те проекты, которые будут реализовываться в ходе поглощения предприятия.

Большую роль в том, насколько правильно и удачно будет проведена сделка по интеграции, играют две группы факторов: первая группа- это факторы, относящиеся к управлению сделкой по поглощению в момент, когда предприятие ещё только собирается совершить её и в начале процессов интеграции компании, и относятся ко всей структуре предприятия осуществляющей сделку; вторая же часть факторов в большей степени оказывает влияние на те проекты, которые будут реализовываться в ходе поглощения предприятия.

Таким образом, можно сделать вывод, что эффективность проведения слияния и поглощения зависит от множества гипотез, подходов и факторов, которые необходимо учитывать и контролировать в ходе интеграции. Работа по достижению тех экономических выгод, которые получит компания после слияния или поглощения отличается высокой напряженностью команды по интегрированию, и требует большой отдачи от руководителей и топ- менеджеров на всех этапах. Только в этом случае компания сможет эффективно провести слияние или поглощение, открыть новые перспективы для собственного развития, приобрести новые конкурентные преимущества, а также укрепить и усилить свои позиции на рынке.

ИСТОЧНИКИ

1. ПЕТРАКОВ Н.Я. Русская рулетка. М.: Экономика. 1998.
2. КОУПЛЕНД Т., КОЛЛИЕР Т., МУРРИН Дж. Стоимость компаний: оценка и управление. М.: “Олимп- Бизнес”, 1999.
3. РИДС.Ф., РИД А. Искусство слияний и поглощений. М.: Альпина Бизнес Букс, 2006.
4. Классики теории государственного управления: американская школа / Под ред. Дж. Шафритца, А.Хайда. – М.: Изд-во МГУ, 2003.
5. ПРОНИН М.В., Терехин Д.В. Эффективность управления государственным имуществом региона. Тамб. гос. универ. им. Г.Р. Державина. 2003.
6. Методические рекомендации по оценке эффективности инвестиционных проектов. – М.: Экономика, 2000.
7. <https://research-journal.org/>
8. <http://www.iep.ru/files/text/diplom/>

ABORDĂRI TEORETICE PRIVIND DETERMINAREA ȘI CLASIFICAREA FACTORILOR CU IMPACT ASUPRA PROCESULUI DE GESTIUNE A RISCURILOR BANCARE

Drd., Leonid BEJENARI

*Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md*

Abstract

There are a multitude of internal and external factors influencing the stability of commercial banks that can cause systemic disequilibria in the banking sector. The unstable situation in the banking sector causes the reliability and efficiency of the national payment transfer system, which directly influences monetary policy, financial stability and general economic growth. Under existing conditions, commercial banks are constantly confronted with the instability and lack of predictability of factors that determine the efficiency of banking activity. In connection with this situation, a problem of bank risk management has become the subject of heated discussions about the factors of influence that can lead to the worsening of banking risks. Taking into account the impact of bank risk factors research, several groups of banking factors have been studied.

Key words: *banking risks, factors, banking system, credit activity, influence, risk management.*

JEL CLASSIFICATION: G21, G32

În condițiile existente băncile comerciale se confruntă în mod constant cu instabilitatea și lipsa de previzibilitate a factorilor, ce determină eficiența activității bancare. Instabilitatea financiară a diferitor domenii și a elementelor economiei naționale sunt cauze principale ale apariției tendințelor negative în funcționarea băncilor comerciale. În legătură cu această situație, problema gestiunii riscurilor bancare a devenit obiectul unor discuții aprinse privind factorii de influență ce pot provoca agravarea riscurilor bancare.

Factorul este o cauză, o forță motrice a oricărui proces, fenomen, ce determină caracterul și trăsăturile specifice ale acestuia. Printre cei mai importanți factori externi se numără:

- rolul specific al sistemului bancar în economia națională;
- dezvoltarea specifică a sistemului bancar în condițiile influenței crizelor financiare;
- cointeresarea unui cerc restrâns de persoane fizice și juridice spre funcționarea stabilă a sistemului bancar;
- necesitatea creșterii capitalizării instituțiilor de creditare pentru asigurarea nevoilor sporite a economiei țării în resursele de creditare;
- creșterea prezenței capitalului străin în economia națională;
- includerea sistemului bancar în procesele de globalizare și informatizare a activității bancare;
- apariția dezechilibrării în sectorul financiar al economiei;
- extinderea activității bancare;
- deficitul posibilităților investiționale ale economiei naționale;
- limitarea resurselor de creditare și caracterul acestora de scurtă durată;
- perfecționarea reglementării bancare și controlului privind identificarea și evaluarea riscurilor, etc.

Printre cei mai importanți factori interni putem menționa:

- subdezvoltarea sistemului de control intern al băncii și calitatea slabă a auditului bancar;
- neajunsurile controlului general;

- eficiența insuficientă a îndeplinirii funcțiilor sale de către sistemul de gestiune a riscurilor bancare;

- realizarea acordurilor internaționale Basel II și Basel III etc. [1]

Pentru gestiunea eficientă a riscurilor bancare este necesară îndeplinirea regulată și periodică a diagnosticării, evaluării și prognozării evenimentelor de risc în sectorul bancar. Reieșind din aceasta considerăm că în fiecare bancă comercială și în întreg sectorul bancar trebuie să existe un sistem de monitorizare și evaluare a riscurilor, care ar permite determinarea impactului factorilor de risc interni și externi asupra stării financiare a băncii în momentul actual și în perspectivă.

Factorii de risc afectează activitatea băncilor: selectiv – prin riscuri concrete și în complex – prin influența simultană a grupului de riscuri. În practica bancară chiar și asupra unui anumit risc influențează o cantitate mare de factori. Un tip de risc poate fi un factor sau cauza apariției altui risc. De exemplu, riscul creșterii cursului valutar poate fi cauza creării riscului de nerambursare a creditului, eliberat în valută străină.

Reieșind din cercetările specialiștilor din domeniul factorilor de risc putem diviza acești factori în două subgrupe: *factorii de influență directă*, integrală și *factorii de influență indirectă* asupra riscurilor. Fiecare tip de risc apare ca rezultat al mai multor factori cu influența simultană. În același timp un factor influențează asupra mai multor tipuri de risc. Ei sunt numiți factorii integrali de risc. Spre exemplu, apariția riscului de creditare este posibilă sub influența următorilor factori: greșeala în business-planul debitorului, o analiză necalitativă a business planului de către specialiștii băncii, lichiditatea scăzută a gajului, schimbarea conducerii firmei. La fel exemplu de factor integral de risc poate fi și riscul sporirii cursului valutar, care este și factorul pentru apariția în bancă a riscului de creștere a volumului creditului pe un debitor, nerambursării creditului, neachitării ratei dobânzii, deteriorarea poziției valutare, reducerea lichidității băncii și formării pierderilor.

Un exemplu de factori indirecti poate fi insolvabilitatea unei bănci, ce a adus la apariția de panică între investitorii altor bănci stabile din punct de vedere financiar, care au început retragerea prematură a depozitelor și creând prin aceasta dificultăți și probleme neprevăzute legate de asigurarea lichidității curente și absolute. [3]

Gestiunea eficientă a riscurilor financiare asigură stabilitatea financiară a băncii.

Banca ca entitate comercială reprezintă un ansamblu de factori de activitate sistemice și interdependente. La fundamentul activității acestuia se află un complex organizațional de proprietăți, reprezentat de mijloacele financiare, folosite pentru realizarea operațiunilor bancare și obținerea rezultatului pozitiv – profitului. Partea materială a complexului de proprietăți bancare (activele) este influențată de un grup de factori transformaționali – factor uman, tehnologic și financiar.

Organizarea interacțiunii relativ separate, limitate și vizate presupune existența factorilor tranzacționali: factor organizatoric, informațional și instituțional. Acești factori influențează asupra stabilității financiare a băncii și sunt folosiți pentru coordonarea și subordonarea factorilor instituționali diferențiați.

Sistemul de legături stabilite și informații - reprezintă partea nematerială a complexului de proprietăți al băncii. Cele mai importante trăsături ale acestui complex sunt determinate de funcțiile acestuia: atragerea resurselor financiare, plasarea acestora în activele profitabile. La fel, are însemnătate și scopul final al activității – satisfacerea cerințelor clienților și acționarilor băncii.

Aceste caracteristici se fixează într-o funcție generală, unde produsul bancar reprezintă rezultatul interdependenței factorilor exogeni și endogeni ai activității bancare.

$$Q = f(A, T, F, Ins, O, Inf) \quad (1)$$

unde, Q – produsul bancar,
A – factorul uman,
T – factor tehnologic,

F – factorul financiar,
Ins – factorul instituțional,
O – factorul organizatoric
Inf – factorul informațional.[3]

Acest ansamblu de factori realizează influența asupra activității bancare.

În condițiile economiei de piață banca reprezintă cea mai generală și abstractă imagine a entității economice, ce creează produsul bancar specific, consumând factorii transformaționali (*A, T, F*) și factorii tranzacționali (*Ins, O, Inf*). Ea creează pe baza lor un produs specific, predestinat satisfacerii nevoilor clienților și acționarilor băncii.

Din punct de vedere al pieței, scopul funcționării băncii este obținerea profitului și asigurarea profitabilității necesare a capitalului acționar, un moment fundamental în gestiunea riscurilor bancare.

Ca factori suplimentari putem menționa: caracteristicile calitative a serviciilor bancare acordate clienților băncii, diferențierea structurală a acestor servicii pe filiale, cheltuieli pentru reclamă, calitatea activelor, cheltuieli ale băncii pentru formarea rezervelor întru acoperirea pierderilor posibile, volumul cărora se stabilește în dependență de clasificarea creditelor, limitarea volumului operațiunilor bancare cu normativele obligatorii din partea băncii centrale și stabilirea ratelor dobânzii la resursele atrase și plasate, etc.[4]

Factorii diferențiali, care participă în transformarea altor factori sunt: resursele financiare, personalul băncii, tehnologii și utilaje. Ei sunt incluși în procesul bancar cu scopul satisfacerii nevoilor clienților în operațiunile și serviciile bancare cu condiția riscului minim de pierderi posibile.(tabelul 1.)

Tabelul 1. Factori diferențiali ce influențează asupra activității bancare.

Denumirea factorului	Descrierea factorului
Resurse financiare	Volumul resurselor financiare a cetățenilor și entităților economice atrase de către bancă și plasate cu respectarea normativelor de limitare a riscurilor, aprobate de banca centrală.
Factorul uman – personalul băncii	Nivelul de calificare a specialiștilor (cunoștințe, aptitudini, experiența).
Factor tehnologic – programe și proceduri	Utilajul și tehnologiile (înzestrarea băncii cu calculatoare, softuri și mijloace de comunicare).

Sursa: elaborat de autor

Un grup de factori integrali cu impact asupra activității bancare includ: factorul organizatoric, factorul instituțional și factorul informațional, acești factori condiționează interdependențele băncii și a altor subiecți economici prin relațiile financiare comune în vederea acumulării și plasării resurselor financiare, cu integrarea lor socială prin instituții, organizare și informarea (tabelul 2).

Tabelul 2. Factori integrali cu impact asupra activității bancare

Denumirea factorului	Descrierea factorului
Factor instituțional	Diferite legi, normative economice în mai multe combinații, reguli și acorduri ce reglementează și dezvoltă activitatea bancară.
Factor organizațional	Posibilitatea de a adopta decizii în condițiile oricăror schimbări a mediului extern, ce necesită revizuirea strategiei financiare a băncii pe termen scurt și pe termen lung.
Factor informațional	Cunoașterea, informația, datele privind mediul extern (poziția concurențială a băncii, acționarii, debitorii) și mediul intern (volumul portofoliului de credite, venit și profit, capitalul propriu) al funcționării băncii.

Sursa: elaborat de autor

Factorii menționați influențează simultan asupra sistemului de gestiune a riscurilor bancare și presupun modernizarea continuă a acestuia.

Un impact direct asupra calității gestiunii riscurilor bancare are factorul uman, care dintr-o parte nu este inclus în factorii integrali, dar din altă parte este de maximă importanță pentru asigurarea stabilității financiare a băncii și apariția riscului (spre exemplu decizia pozitivă a managerului de acordare a creditului unui debitor cu capacitatea de plată îndoielnică). Influența factorului uman conduce la modificarea calității și structurii altor factori, ce influențează asupra procesului de gestiune a riscurilor. Astfel această evoluție (creșterea nivelului de pregătire profesională și calificare a specialiștilor băncii) determină următoarele rezultate:

- apare necesitatea aplicării tehnologiilor bancare noi;
- apare nevoia de însușire a echipamentului nou, mijloacelor de comunicare, transmițerii electronice a datelor cu risc minimal.

Trebuie să menționăm că factorul uman joacă un rol principal nu numai în sistemul de gestiune a riscurilor bancare într-o bancă anumită, dar și în instituții de control și de reglementare privind prevenirea falimentului băncilor. Factorul uman modifică factorul instituțional (acte normative și legislative a băncii centrale, politicile băncilor comerciale, procedurile, acordurile, regulamentele, ce limitează riscurile activității bancare) și factorul organizatoric (se schimbă conținutul, structura și volumul operațiunilor bancare, configurarea rețelei de filiale și a companiilor, acțiunile cărora sunt în posesia băncilor), adaptând acești factori la condițiile schimbătoare a activității bancare.

Evoluția factorului informațional influențează asupra celorlalți factori, în special asupra factorului uman, ca cel mai principal printre alții, deoarece numai specialistul cu calificare înaltă poate cel mai efectiv să utilizeze informația obținută pentru prevenirea și minimizarea riscurilor.

Relevanța factorilor este permanent încălcată și restabilită. Aceștia se înlocuiesc, se completează reciproc, creând noi proporții în operațiunile bancare cu diferit nivel de risc și profitabilitate. Acest fapt actualizează problema minimizării riscurilor în cazul agravării unuia din factori și deteriorării structurii stabilite a acestora în cazuri de schimbare a situației economice și a comportamentului diferitor categorii de clienți. [3]

Factorii diferențiali se prezintă ca factori transformaționali, iar cei integrali ca factori tranzacționali. Aceste modificări condiționează diverse tipuri de costuri transformaționale: costul resurselor, cheltuielile administrative și operaționale. În plus se deosebesc și costurile tranzacționale: căutare, prelucrare și păstrare a informației, efectuarea negocierilor, sporirea influenței, autolimitare. Toate acestea apar în procesul activității bancare. Costurile tranzacționale reprezintă modificarea cantitativă a factorilor, ce influențează asupra activității băncii.

Tabelul 3. Costurile tranzacționale și cheltuielile băncii comerciale

Tipuri de costuri	Cheltuielile bancare aferente
Costurile privind căutarea, prelucrarea și păstrarea informației	Cheltuieli pentru reclamă, procurarea editurilor periodice, cheltuieli pentru întreținerea departamentului de marketing.
Costurile efectuării negocierilor	Cheltuielile pentru semnarea și perfectarea contractelor (cheltuieli de protocol), întreținerea aparatului administrativ, cheltuielile deplasări.
Costurile protecției drepturilor de proprietate	Cheltuielile pentru obținerea licenței de activitate bancară, cheltuielile de judecată și cheltuielile legate de procesele de arbitraj cu debitorii neconștiințioși, cheltuielile pentru păstrarea gajului.
Costurile de măsurare	Producerea modelelor de carduri bancare, cheltuielile legate de reducerea prețului gajului și a realizării acestuia, crearea imaginii băncii (reclamă, prezentări).
Costurile de comportament	Amenzi și penalități aduse băncii, cheltuieli pentru control (întreținerea serviciului de control intern și audit, precum și plățile pentru audit extern).

Costurile de autolimitare	Procentele pentru resursele atrase și pentru obligațiunile emise.
Costurile de politici bancare	Dividendele acționarilor băncii, cheltuielile pentru organizarea adunărilor acționarilor.

Sursa: elaborat de autor

Trebuie să menționăm că pentru fiecare bancă este specifică o configurare proprie a costurilor transacționale. Impactul factorilor diferențiali asupra rezultatelor financiare a activității băncii poate fi considerată ca indirectă. Această influență de regulă constă în reflectarea incorectă a cheltuielilor menționate în documentele de evidență contabilă. Totuși, acestea nu se reflectă în mod direct în procesul de efectuare a operațiunilor bancare, ci mai mult reflectă eficiența managementului băncii, inclusiv gestiunea riscurilor.

Activitatea băncilor comerciale este afectată de impactul factorilor de nivelul macro, care se extind asupra întregului sistem bancar al statului.

Tabelul 4. Factorii de nivelul macro cu impactul asupra gestiunii riscurilor bancare

Factor	Sfera de aplicare	Tipul de risc emergent
Politica monetar-creditară a statului	Impozitarea	Riscul de piață, riscul de lichiditate
	Crearea rezervelor obligatorii	
	Coridorul valutar	Riscul valutar
	Investirea fondurilor publice în capitalul social al băncilor	Riscul stabilității sistemului bancar
Cerințele regulatorului (banca centrală)	Normativele obligatorii, inclusiv mărimea minimă a capitalului statutar al băncii	Riscul falimentului băncii
	Suficiența capitalului propriu al băncii	
	Lichiditatea băncii	Riscul de lichiditate
	Limitele în domeniul creditării	Riscul de creditare
	Plasamentele resurselor proprii a băncii în acțiunile altor persoane juridice	Riscul global al investițiilor
Aderarea la acordurile Basel II. Basel III	Coresponderea capitalului băncii structurii riscurilor.	Riscul stabilității sistemului bancar
	Abordări de evaluare:	Riscul de creditare
	Riscul stabilității sistemului bancar – evaluarea riscului creditar (standardizat, de bază, perfecționat)	Riscul operațional
	Riscul de creditare – evaluarea riscului operațional (de bază, standardizat și perfecționat)	Riscul de piață
	Riscul operațional – evaluarea riscului de piață(riscul de rating)	
	Proces de monitorizare, principiile monitorizării	Riscul stabilității sistemului bancar
Disciplina de piață (cerințele de publicare a informației)	Riscul stabilității sistemului bancar	
Respectarea standardelor internaționale de raportare financiară	Fundamentarea metodologică a evidenței contabile în băncile comerciale	Riscul financiar, riscul de lichiditate
	Politica de contabilitate	
	Raportarea financiară	

Sursa: elaborat de autor

Menționăm că în orice regiune a țării există factori specifici de criză: problemele șomajului, deficitul resurselor financiare, subdezvoltarea infrastructurii de producere, sociale și financiare, ineficiența managementului în sectorul bugetar, municipal și comercial. Astfel, pozițiile generale a nivelului macroeconomic proiectează asupra problemelor dezvoltării băncii și gestiunii riscurilor bancare.

CONCLUZII

Necesitatea cercetării factorilor gestiunii riscurilor bancare este dictată de faptul că acesta creează condiții pentru acumularea resurselor financiare ale băncii. Resursele financiare reprezintă sisteme complexe care interacționează în mod continuu și care în condițiile economiei de piață trec prin mai multe transformări. Prin urmare putem afirma că condițiile transformându-se în resurse, determină factorii băncii, influențează asupra riscurilor operațiunilor bancare și condiționează necesitatea gestiunii riscurilor bancare. În același timp, în organizarea circuitului resurselor bancare principala condiție este asigurarea continuității.

Pentru a supraviețui printre concurenți, banca este nevoită să implementeze diferite inovații, să realizeze operațiuni nestandarde, ce sporesc nivelul riscului și totodată oferă posibilitatea de a obține un profit suplimentar sau alte beneficii.

În legătură cu aceasta, influența riscului trebuie să fie concepută ca un factor important, existența căruia impune adoptarea deciziilor bine gândite și corecte.

BIBLIOGRAFIE:

1. Banking risks: (tutorial) / Ed. by Dr Economy. Sciences Professor Lavrushina I. M.: KNORUS, 2010.
2. Dyatlov S.A. Evaluation of management tools for the effectiveness of banking risk management. Scientific journal Modern technologies of management. ISSN 2226-9339 №5 (77). Disponibil:<http://sovman.ru/article/7704/>
3. Pronsky N. Modernization of the risk management system: factor approach, Finance and credit, Banking 14 (494) – 2012
4. We provide risk (riskology): manual / Buyanov V.P., Kirsanov, K.A. Michailov L.A. M: the Exam, 2008, 384 p.

DIMENSIUNI FINANCIARE ALE VALORII ÎNTREPRINDERII: EVOLUȚIE, ACTUALITATE ȘI PRACTICA REPUBLICII MOLDOVA

Drd., Iurie BEȘLIU

*Institutul Național de Cercetări Economice, str. Ion Creangă, 45,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2064, + 373 22 50-11-00, www.ince.md*

Abstract

The fundamental purpose of business activity is to maximize enterprise value. In conditions of widening the market is constantly seeking the most rational and effective methods of organizing financial activity in order to maximize enterprise value. In the scientific research it has been established that the value of a company is determined to a large extent by changes in domestic financial environment. The article studies existing value management concepts and models, where the financial factor has a significant impact.

The practice of the Republic of Moldova in the value management of the domestic enterprises and the solutions for the recovery of the domestic enterprises is approached.

Key words: *enterprise value, value-based management, cash-flow, investments, cost of capital.*

JEL CLASSIFICATION: *G32*

1. Introducere.

În ultimii ani, interesul pentru problema evaluării întreprinderii și gestiunii valorii sale este în continuă creștere. Dezvoltarea pieții în toată diversitatea sa, a contribuit la faptul că întrebarea cât costă o întreprindere sau o parte a acesteia, a trecut într-un aspect pur practic. Evaluarea afacerii este necesară nu numai pentru a efectua tranzacții de vânzare-cumpărare sau estimare a valorii în scopul gajării, dar și pentru a determina eficiența deciziilor manageriale, principalul criteriu de selecție fiind creșterea valorii întreprinderii. În procesul evaluării întreprinderii se identifică posibile abordări privind gestiunea întreprinderii și se determină care dintre ele vor asigura eficiența maximă întreprinderii, și în consecință o valoare maximă, ceea ce constituie scopul principal al acționarilor și managerilor întreprinderii într-o economie de piață.

2. Aspecte financiare ale conceptului de valoare.

Noțiunea de valoare ca categorie economică a fost permanent în centrul atenției științei economice și e legate de numele celebrilor economiști ca W. Petti, A. Smith, D. Riccardo, T. Malthus, A. Marshall, K. Marx și alți cercetători, care au pus bazele teoriei valorii și au încercat să determine rădăcinile gnoseologice acestei noțiuni complexe și contradictorii. În general constatăm că pe parcursul secolelor XVII-XIX s-au conturat și au dominat câteva aspecte privind definirea valorii: teoria valorii-muncă, teoria marginalismului, teoria utilității. Aceste teorii se deosebesc esențial prin metodologia de cercetare.

Primele analize ale valorii bunurilor schimbate între agenți, erau făcute, în esență, din perspectiva costurilor de producție, iar ceva mai târziu – din perspectiva utilității și rarității bunurilor.

Conform Noului Dicționar Universal al Limbii Române, valoarea reprezintă „caracterul evaluabil al unui obiect susceptibil de fi schimbat sau vândut” [7]. Constatăm faptul că teoria economică s-a structurat recunoscând importanța problemei valorii. După cum a scris Joseph Schumpeter, „principiul explicativ central al oricărui sistem de teorie economică este întotdeauna o teorie a valorii” [8].

Studiind aspectul financiar al noțiunii de „valoare” menționăm definiția profesorului român Ion Ioniță în lucrarea sa „Evaluarea sistemelor tehnico-economice” [4] care menționează că „valoarea reflectă imaginea de piață a beneficiilor, ce aparțin celui care stăpânește bunurile sau primește serviciile la momentul evaluării”.

Cercetătorii ruși Alla Greaznova și Marina Fedotova în lucrarea sa „Оценка Бизнеса” [12] subliniază caracterul financiar al valorii prin definirea evaluării, care este „un proces bine pus la punct de determinare a valorii unui bun în mărime monetară ținând cont de venitul real și potențial pe care îl aduce bunul dat în condiții de piață într-o anumită perioadă de timp”. În calitate de subiecți ai evaluării participă evaluatorii profesioniști, iar în calitate de obiect al evaluării poate fi o companie, întreprindere, afacere, bunuri materiale sau nemateriale, etc.

O caracteristică definitorie a conceptului de valoare este oferită de factorii pieței: factorul timp, factorul risc, venitul, mărimea investiției, conjunctura pieței, concurența, particularitățile economice ale bunului evaluat, mediul micro- și macroeconomic. După părerea autorilor englezi Frank Evans și David Bishop în lucrarea „Valuation for m&a. Building Value in Private Companies” [2], cei mai importanți factori care determină valoarea în esență, sunt cei financiari, și anume:

- **venitul**, care reprezintă fluxurile monetare nete așteptate de pe urma investiției;

- **mărimea investiției**, care reprezintă valoarea prezentă a fluxurilor monetare nete așteptate, incluzând mărimea riscului;

- **riscul**, măsoară incertitudinea obținerii fluxurilor monetare nete așteptate. Fără a lua în calcul riscul, fiecare unitate monetară de venit viitor ar fi la fel de atractiv. Astfel, riscul reprezintă o variabilă obligatorie utilizată pentru a stabili în mod adecvat valoarea de piață și valoarea investițională a fluxurilor monetare viitoare.

3. Evoluția și definirea conceptului de valoare a întreprinderii.

În contextul cercetării noastre, un concept economic pe care tindem să-l clarificăm este valoarea întreprinderii. Savanții americani, laureați ai Premiului Nobel, Franco Modigliani și Merton Miller în articolul său renumit „The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment” [6], apărut în 1958, au demonstrat că valoarea întreprinderii este determinată exclusiv de veniturile sale viitoare, și respectiv nu depinde de raportul dintre capitalul acționar și cel împrumutat.

Un aport considerabil în dezvoltarea conceptului de valoare a întreprinderii aparține savanților M. Gordon și A. Shapiro prin elaborarea modelului de estimare a valorii capitalului acționar și care ulterior au pus temelia dezvoltării metodelor actuale de evaluare a întreprinderii, adaptate la condițiile specifice ale economiei contemporane.

O direcție de perspectivă în domeniul teoriei evaluării întreprinderii a fost elaborată de profesorul american James Ohlson în anii 90 ai sec. XX. Esența ei constă în faptul că valoarea întreprinderii este determinată de activele curente și supraprofiturile obținute de întreprindere.

Un punct de vedere similar îl deține savantul rus Valeriy Rutgayzer, care definește valoarea întreprinderii „echivalentă valorii curente a beneficiilor viitoare de la funcționarea întreprinderii” [10].

În același timp, profesorul Universității din Boston Zvi Bodie și laureatul Premiului Nobel Robert Merton [11], menționează că valoarea întreprinderii nu corespunde valorii actualizate a profiturilor viitoare, dar poate fi mai mare sau mai mică decât valoarea de piață existentă. Incoincidența este dictată de faptul că volumul investițiilor nete poate avea o mărime atât pozitivă, cât și negativă. Autorii demonstrează că valoarea întreprinderii trebuie să fie egală cu diferența dintre valorile actualizate ale profitului viitor și profitului reinvestit.

Profesorul român Ion Ioniță stabilește că „evaluarea organizației nu presupune așa dar numai stabilirea valorii unor proprietăți sau bunuri din patrimoniul acesteia, ci și determinarea capacității sale de a genera fluxuri de numerar de care va beneficia proprietarul organizației, întrucât acesta este un bun care, la rândul lui generează bunuri” [4]. Acest concept este definit similar în Standardele Internaționale și cele Europene [3, 9].

Definiția oferită de Comitetul Internațional pentru Standardele de Evaluare (IVSC) este următoarea: „valoarea afacerii este valoarea globală a unei întreprinderi care va continua să funcționeze și în care repartizarea acestei valori globale a afacerii, pe părțile ei componente, se face

în funcție de contribuția lor în afacerea totală și nu în funcție de valoarea de piață însumată a componentelor ei” [3].

Definiția TEGoVA dată în Ghidul Albastru spune că „valoarea unei întreprinderi este valoarea generată de activitatea ei comercială și care include contribuția terenului, clădirilor, mașinilor, echipamentelor, goodwill-ul și altor intangibile” [9].

Din definițiile prezentate putem evidenția caracterul financiar al valorii întreprinderii. Prin urmare, trebuie de menționat că valoarea întreprinderii este determinată nu numai de valoarea activelor, de care dispune întreprinderea, ci și de posibilitățile de utilizare eficientă a activelor date, cu scopul de a genera fluxuri monetare stabile și crescătoare. În procesul evaluării trebuie să fie luați în considerare factorii financiari care constituie un potențial intern al întreprinderii și care au un impact considerabil în vederea gestiunii valorii.

În teza sa de doctor habilitat cu tema „Teoria și practica de evaluare a unităților economice în baza cerințelor actuale bancare” [1], cercetătorul autohton Natalia Băncilă menționează că valoarea întreprinderii trebuie să permită remunerarea satisfăcătoare a tuturor celor implicați în procesul de evaluare, în operațiunile și activitățile întreprinderii, fiind o componentă foarte importantă a vieții economice.

Luând în considerare faptul că întreprinderea este considerată marfă, care poate fi obiect al vânzării-cumpărării, în continuare, în vederea extinderii esenței conceptului de valoare a întreprinderii, vom prezenta caracteristicile care definesc întreprinderea ca marfă:

- *în primul rând*, întreprinderea este o marfă cu caracter investițional, adică în ea se investesc banii cu condiția obținerii unui randament în viitor. Dacă viitoarele venituri actualizate în momentul prezent sunt mai mici decât cheltuielile cu achiziția întreprinderii, atunci această marfă își pierde atractivitatea investițională;
- *în al doilea rând*, întreprinderea este un sistem, dar se poate vinde atât ca sistem în întregime, cât și aparte ca subsisteme și chiar elemente. În acest caz se distruge legătura lui cu capitalul propriu concret, forma organizatorico-juridică concretă, elementele business-ului devin baza formării unui sistem calitativ nou;
- *în al treilea rând*, necesitatea în acest tip de marfă depinde de procesele, care au loc atât în interiorul acestei mărfi, cât și în mediul înconjurător. Pe de o parte, instabilitatea în societate cauzează instabilitatea întreprinderii, iar pe de altă parte, instabilitatea întreprinderii favorizează creșterea instabilității în societate. De aici reiese încă o particularitate a întreprinderii ca marfă – necesitatea în reglementarea vânzării-cumpărării;
- *în al patrulea rând*, luând în considerare importanța stabilității întreprinderii pentru asigurarea stabilității în societate, e necesară participarea statului, nu numai la reglementarea mecanismului de vânzare-cumpărare a întreprinderii, ci și în formarea prețurilor la întreprinderi, adică în evaluarea lor.

După părerea noastră, un rol important în managementul eficient al întreprinderii de pe pozițiile valorii îi revine definirii conceptului de valoare de piață a întreprinderii care, în viziunea autorului, reprezintă cel mai probabil preț la care ea poate fi înstrăinată pe o piață deschisă în condițiile concurenței, iar în cazul funcționării întreprinderii, acest indicator, într-un mod generalizat, caracterizează eficiența gestiunii întreprinderii. Adică, se presupune că investitorii acționează competent, dispunând de informația necesară, iar asupra valorii întreprinderii nu sunt reflectate careva situații de forță majoră.

Definiția propusă de noi, considerăm că extinde și concretizează esența realizării valorii și favorizează construirea unui sistem eficient de gestiune a proceselor de formare a valorii. După părerea noastră, dacă obiectul evaluării este o întreprindere ce funcționează, atunci valoarea ei trebuie determinată nu numai pentru stabilirea valorii de înstrăinare, dar și pentru a gestiona procesele creșterii viitoare pentru o funcționare stabilă și eficientă.

3. Evoluția criteriilor eficienței activității întreprinderii

Construirea unui sistem contemporan de gestiune a întreprinderii este imposibil fără a răspunde la întrebarea care este scopul fundamental al activității întreprinderii. Răspunzând la această întrebare putem evidenția în calitate de scop de bază al activității – maximizarea valorii întreprinderii atât pentru acționari (adică a capitalului propriu), ce înseamnă maximizarea valorii actualizate a fluxurilor viitoare pentru acționari, cât și pentru furnizorii de capital în general (adică a capitalului propriu și împrumutat).

În legătură cu căutarea răspunsului la întrebarea privind criteriile eficienței întreprinderii a demarat evoluția concepțiilor de gestiune financiară a întreprinderii și a scopului activității întreprinderii.

Să examinăm indicatorii de bază ai eficienței activității întreprinderilor ce au dominat în secolul XX.

Tabelul 1. Evoluția indicatorilor eficienței întreprinderilor în secolul XX

Anii 1920	Rentabilitatea capitalului propriu (modelul Du Pont).
Anii 1970	Profitul net pentru o acțiune (EPS), coeficientul raportului prețului unei acțiuni la profitul net (P/E).
Anii 1980	Fluxul bănesc (Cash Flow), indicatorii valorii.
Anii 1990 - prezent	Indicatorii valorii adăugate – EVA, MVA, SVA, fluxul mijloacelor bănești la capitalul investit.

Sursa: adaptat de autor în baza surselor bibliografice.

În anii 20 ai secolului trecut indicatorul cheie al gestiunii întreprinderilor era rentabilitatea capitalului. Compania Du Pont a elaborat un model ce lega rentabilitatea capitalului propriu cu coeficienții rentabilității vânzărilor, duratei de rotație a activelor și pârghia financiară. Cu toate acestea, întreprinderea gestionând unii din acești coeficienți poate acționa asupra rentabilității capitalului său propriu.

În anii 1970 în legătură cu dezvoltarea activă a pieței de capital, apariția unui număr impunător de companii publice și stabilirea clasei investitorilor de portofoliu, în rândul criteriilor de bază a eficienței activității întreprinderilor predomină indicatorii: profitul net pentru o acțiune (*earnings per share – eps*), multiplicatorul raportului între prețul acțiunilor companiei și profitul ei (*price to earning – p/e ratio*).

În anii 1980 are loc o complicare a sistemelor de impozitare, apariția plăților sociale și noilor instrumente financiare, ceea ce a dus la complexitatea sistemelor de evidență contabilă. Indicatorii tradiționali calculați în baza rapoartelor financiare – profitul și indicatorii rentabilității – deja nu satisfac cerințele persoanelor care iau decizii de gestiune. Datorită multitudinii de metode de evidență a cheltuielilor, posibilitatea reflectării operațiunilor la conturile extra-bilanțiere și alte corectări subiective ale rapoartelor contabile, încrederea în profit ca un indicator de gestiune cheie treptat scade.

Locul profitului în analiza eficienței activității companiilor îl iau indicatorii fluxurilor mijloacelor bănești generate de companie – acelor mijloace, de care compania și beneficiarii ei pot dispune real. O largă răspândire a primit tehnica de actualizare, ce permite de a compara fluxurile diferitor perioade cu ajutorul aducerii lor la o anumită perioadă de timp.

Aceasta a dus la apariția indicatorilor valorii, bazați pe actualizarea fluxurilor bănești viitoare. În baza utilizării indicatorilor valorii la luarea deciziilor de gestiune a apărut un nou aspect al gestiunii, care a primit denumirea de management bazat pe valoare (Value Based Management – VBM). Scopul principal al acestui sistem este maximizarea valorii întreprinderii (prin prisma unui indicator concret al valorii), care este funcția fluxurilor viitoare ale întreprinderii.

$$Value = f(CF, K) \rightarrow \max, \quad (1)$$

unde Value – valoarea; CF – fluxul mijloacelor bănești; K – rata de actualizare.

Implementarea sistemului de gestiune a valorii a favorizat progresul întreprinderilor și a primit acceptul investitorilor.

Avantajele indicatorilor valorii în calitate de criterii de gestiune, care sunt valabile și actualmente, se exprimă în următoarele:

– stabilirea valorii necesită informație completă. Ea se bazează pe date mult mai obiective, decât o analiză simplă a coeficienților rapoartelor contabile. Indicatorii rapoartelor contabile în pofida complexității și multitudinii metodologiilor evidenței contabile sunt deseori supuși unor abateri, ceea ce complică compararea datelor și luarea deciziilor economice argumentate. Controlul auditului independent nu hotărăște toate problemele, deoarece rapoartele financiare pot fi veridice, să corespundă cerințelor standardelor contabile, dar să nu reflecte situația financiară reală a întreprinderii;

– valoarea ia în considerare perspectivele activității pe termen lung a întreprinderii, deoarece la baza stabilirii valorii stă previzionarea fluxurilor mijloacelor bănești, care în viitor vor fi generate de activele companiei. Accentuarea indicatorilor de durată scurtă (profitul la o acțiune, rentabilitatea capitalului propriu) poate duce la practica „stoarcerii sucurilor” din întreprindere și insolvabilitatea ei în viitor;

– valoarea permite de a lua în considerare riscul business-ului, inclusiv riscurile operaționale și financiare ale întreprinderii;

– valoarea este un indicator integral, la formarea căruia iau parte toate componentele activității economice ale întreprinderii. La baza dependenței între diferite aspecte ale activității economice stau legăturile economice reale. Prin aceasta valoarea se deosebește de evaluările de rating, care utilizează interdependențe artificiale între diferiți indicatori ai activității economice ale întreprinderii;

– valoarea este cel mai complet și exhaustiv indicator pentru proprietarii întreprinderilor.

În anii 90 ai secolului XX concepția valorii ca indicator cheie de gestiune, și-a primit dezvoltarea în calculul indicatorilor venitului rezidual – indicatorii schimbării valorii pentru o perioadă de timp.

Apariția indicatorilor venitului rezidual se referă la timpurile cercetărilor economice ale lui Alfred Marshall, care în lucrarea sa „Principiile științei economice” [5] a descris venitul rezidual, numit și profitul economic, ca profitul proprietarului după scăderea costului capitalului la rata curentă.

Apariția indicatorilor valorii în calitate de criteriu de eficiență a activității economice este rezultatul a două tendințe, ce au apărut în sistemul economic al secolului XX: revoluției manageriale și dezvoltarea pieței capitalului.

4. Practica Republicii Moldova în gestiunea valorii întreprinderii.

În Republica Moldova problema evaluării întreprinderilor ca obiect al vânzării-cumpărării a apărut odată cu începerea procesului de privatizare. Pe măsura stabilirii relațiilor de piață, situațiile în care era necesară utilizarea tehnologiilor de evaluare a întreprinderii au început să apară mai des. În primul rând, creșterea vertiginoasă a pieții imobiliare a favorizat cererea pentru evaluarea valorii ei de piață. Apoi, dezvoltarea relațiilor de creditare, asigurare, arendă, cumpărare-vânzare a imobilului, precum și utilajului, elaborarea business-planurilor proiectelor investiționale, fuziunea și divizarea întreprinderilor, licitațiile și concursurile privind vânzarea pachetelor de acțiuni ale întreprinderilor, procedura de faliment și multe alte situații, au format necesitatea în evaluarea veridică a unor sau altor obiecte ale proprietății în fiecare caz concret.

Unul din primele documente, unde s-a examinat amănunțit întrebările privind evaluarea întreprinderilor a fost „Regulamentul cu privire la stabilirea prețului minim de vânzare a acțiunilor statului pe piața secundară a hârtiilor de valoare” aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 480 din 04.05.1998 și înlocuit ulterior cu „Regulamentul cu privire la stabilirea prețurilor de vânzare a acțiunilor statului pe piața secundară a valorilor mobiliare” aprobat prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 775 din 14.06.2002. Astfel, o serie de documente normative ulterioare, la pregătirea cărora statul a participat activ, conține o multitudine de paragrafe care au avut un impact negativ asupra dezvoltării ulterioare a activității de evaluare în general, și

asupra dezvoltării evaluării întreprinderilor în particular. În primul rând, merge vorba despre Legea Republicii Moldova privind societățile pe acțiuni nr. 847-XII din 03.01.1992, în care funcțiile de evaluare ale societăților pe acțiuni și/sau a hârtiilor de valoare ale societăților pe acțiuni se atribuie consiliului directorilor și în cazuri aparte evaluatorului independent, care este echivalat cu auditorul.

Cu părere de rău, neconcordanța atât în domeniul aparatului conceptual, cât și procedural, ce se referă la întrebările legate de evaluarea întreprinderilor este trăsătura caracteristică a actelor normative autohtone. Dificultățile de bază apărute în procesul determinării valorii afacerii din punct de vedere al reglementării normative sunt:

- lipsa în actele normative de stat a terminologiei generale, determinării noțiunilor și tratării unice a soluționării problemelor legate de evaluarea întreprinderii;
- reglementarea dură a cerințelor față de procesul evaluării afacerii, pe de o parte, și lipsa elementelor esențiale ale procesului de evaluare a afacerii pe de altă parte;
- nici una din organizațiile autohtone din Republica Moldova nu dispune de standarde profesionale de evaluare a afacerii. Aceasta este deosebit de necesar în legătură cu existența specificului național, legat de faptul că obiectele supuse evaluării în țara noastră și după hotare dispun de diferențe esențiale;
- metodele utilizate la evaluarea companiilor mici, care sunt utilizate cu succes în străinătate, sunt utilizate pentru evaluarea companiilor moldovenești mijlocii și mari fără o adaptare adecvată.

Drept urmare a cauzelor enumerate este calitatea joasă a lucrărilor de evaluare a întreprinderilor autohtone. Rezolvarea problemelor enumerate, mărimea calității lucrărilor practice de evaluare a întreprinderii și dezvoltarea ulterioară a meseriei este posibilă prin realizarea următoarelor condiții:

1. coordonarea terminologiei actelor legislative și normative, legate de întrebările determinării valorii. Mai întâi de toate, este necesară înlăturarea sensurilor diferite ale noțiunii valoare (așa ca valoare justă, actuală, ș.a.), care în actele normative apar în calitate de sinonime sau în locul noțiunii de „valoare de piață”. Importantă este formarea condițiilor și premiselor petrecerii evaluării întreprinderilor în documentele normative. E necesară o determinare unilaterală a situațiilor juridice, când este aplicat unul sau alt tip de valoare, despărțirea clară a sferelor de activitate ale evaluatorilor și reprezentanților altor meserii;

2. întrebarea ce necesită reglementare normativă este asigurarea informațională a evaluării afacerii. În acest context, merge vorba nu despre crearea noilor cerințe față de participanții profesioniști la piața serviciilor de evaluare sau introducerea a careva noi forme de raportare, dar în primul rând, de o funcționare reală a sistemului de dezvoltare a informației de către societățile pe acțiuni. Rezolvarea acestei întrebări va permite nu numai de a mări calitatea evaluării, a acumula date statistice despre companiile autohtone, dar și de a mări încrederea investitorilor;

3. elaborarea standardelor naționale privind evaluarea întreprinderilor (afacerilor). De rezolvarea acestei întrebări trebuie să se ocupe nu organele de stat, care luând în considerație experiența acumulată, trebuie să introducă corectări în standardele existente și să reglementeze în general activitatea de evaluare. Cu aceasta ar trebui să se ocupe organizațiile profesionale ale evaluatorilor. Încercarea de reglementa un așa proces dificil ca evaluarea business-ului din partea structurilor statale va duce obiectiv la faptul că conținutul lucrului se va substitui cu o serie de cerințe formale, care nu pot lua în considerare toată complexitatea situațiilor și obiectelor. Standardele create trebuie să ia în considerare specificul evaluării business-ului în Republica Moldova, legat de cauzele, condițiile și obiectele evaluării. Întrebările standardizării – reglementării evaluării afacerii trebuie examinate cu luarea în considerare a experienței internaționale, cu atât mai mult că standardele de evaluare internaționale și europene în ultimii ani au inclus compartimente de evaluare a business-ului.

Desigur particularitățile mediului de afaceri moldovenesc nu pot să nu creeze anumite dificultăți pentru implementarea concepției gestiunii valorii. Lista piedicilor, după părerea noastră,

trebuie începută de la caracteristicile interne ale întreprinderilor moldovenești, care determină metodele de construcție a business-ului.

Prima grupă de probleme este legată de tradițiile analizei și gestiunii. Către acești factori pot fi atribuiți următorii: subdezvoltarea sistemelor de planificare financiară și elaborarea prognozelor datelor; interdependența slabă între planificarea financiară și de marketing; inadverența sistemelor contabilității interne de gestiune, care nu permit sau îngreunează eliminarea datelor în funcție de segmentele business-ului, diferite niveluri ale conducerii și centre de responsabilitate, diferite funcții ale business-ului, insuficiența culturii analizei business-proceselor. O problemă acută este apartenența puternică modului de gândire contabil, abordarea de către managerii profesioniști a viitorului companiei în termenii volumului vânzărilor și profitului contabil, care ține de competența nivelului operativ de gestiune, subdezvoltarea deprinderilor de gestiune strategică chiar și în formele sale tradiționale.

A doua grupă de factori după importanță își are rădăcina în mentalitatea însăși proprietarilor. Multor din ei le este caracteristică o viziune naivă și superficială asupra valorii business-ului, ca asupra unei sume mecanice a valorii activelor, sau ca capitalizarea curentă de piață a companiei de tip deschis, incapacitatea de a percepe și recunoaște importanța valorii investiționale și pentru companiile de tip închis, precum și lipsa „viziunii sau simțului valorii”, ceea ce se exprimă prin neînțelegerea combinației și interacțiunii factorilor cu impact asupra valorii.

În sfârșit trebuie să subliniem încă o grupă de dificultăți care au un caracter extern pentru întreprinderi și sunt legate de specificul pieței de capital moldovenești. Implementarea concepției gestiunii valorii necesită un alt nivel al analizei – care iese din cadrul datelor contabile, și impune utilizarea activă a datelor pieței de capital pentru depistarea profitului economic și valorii. Modelele financiare, aplicate cu acest scop pe o piață dezvoltată, în condițiile noastre se corectează într-un mod special. Însă e important de a menționa că necătând la anumite dificultăți ale unei așa analize, astăzi profitul economic se calculează în multe subdiviziuni ale companiilor industriale și financiare din străinătate (un exemplu caracteristic - Siemens), cultura gestiunii valorii este impusă de proprietarii străini în pofida subdezvoltării pieței capitalului. În sfârșit agențiile financiar-analitice și companiile investiționale din străinătate petrec analiza portofoliului acțiunilor moldovenești pentru clienții săi, calculând valoarea economică adăugată și rentabilitatea fluxurilor din investiții după companiile autohtone.

În așa mod, pregătirea către implementarea concepției gestiunii valorii în condițiile moldovenești depinde mai întâi de toate de pregătirea climatului intern al companiei, dar nu de mediul extern. Indiferent de tipul de organizare al companiei, implementarea principiilor și instrumentelor de gestiune a valorii asigură companiei avantaje serioase, și anume:

- analiză strategică detaliată și alegerea strategiei de piață a întregii structuri și a subdiviziunilor în parte;
- posibilitatea planificării atractivității investiționale proprii;
- flexibilitatea și sistematismul deciziilor investiționale;
- controlul permanent asupra rolului companiei pe piața capitalului și potențialului de piață din punct de vedere a participanților acestei piețe;
- rezistența deosebită a companiei în fața fuziunilor și achizițiilor.

Cercetarea rezultatelor implementării practice a acestor aspecte în baza materialelor din străinătate arată, că la adepții acestei concepții crește eficiența, se reduc cheltuielile, se măresc indicatorii de gestiune în comparație cu eșantionul companiilor care nu utilizează aceste aspecte. Concepția nouă creează posibilități pentru balansarea intereselor managementului și proprietarilor, împăcarea intereselor de conflict a proprietarilor majoritari și minoritari și poate fi utilizată cu succes în activitatea consiliilor de administrație.

Problema trecerii la gestiunea valorii nu trebuie examinată de către business-ul autohton sub aspectul „piața slabă a capitalului – imposibilitatea aplicării”. Lipsa stilului de gândire, accentuat asupra profitului economic și valorii investiționale a întreprinderii creează o discrepanță

suplimentară cu lumea contemporană a gestiunii și investițiilor, generează neîncrederea investitorilor. Neîncrederea este satelitul riscurilor înalte pentru investitori, ce cauzează rate critice de rentabilitate înalte, dar ele la rândul său - cheltuieli mult mai mari ale companiei pentru capitalul atras în vederea creșterii și dezvoltării. Mai mult decât atât, schimbările corespunzătoare în gândirea financiară și metodele strategice de construire a sistemului eficient de gestiune corporativă și procedurilor de lucru a consiliilor de administrație nu este posibilă. Lipsa stilului corespunzător de gândire în condițiile globalizării, reduce brusc competitivitatea întreprinderilor moldovenești și constituie o barieră serioasă ce reține creșterea economică în țară.

Însă după părerea autorului prezentei lucrări, pentru aplicabilitatea în practica autohtonă a modelelor de evaluare în baza pârghiilor financiare trebuie stabilite condițiile realizării modelului dat. Printre ele autorul menționează:

1. existența organizațiilor profesionale ale evaluatorilor independenți în care ar exista grupe de evaluare a afacerii. Primii pași în această direcție deja au fost făcuți. Au fost create și funcționează o serie de organizații profesionale, dar așa o direcție de activitate ca evaluarea business-ului se află la etapa de creare;

2. pentru lucrul evaluatorilor profesioniști e necesară o bază informațională impunătoare privind: variațiile cursurilor valutare, modificarea nivelului prețurilor, starea financiară a întreprinderilor falimentare, prețurile de vânzare ale întreprinderilor și parametrii lor de bază, atât la noi în țară, cât și peste hotare ș.a.;

3. necesitatea în cadre calificate care ar putea efectua analiza financiară a întreprinderilor, evalua proiectele investiționale, strategia și tactica financiară a întreprinderilor și în această bază să determine prețul de piață al întreprinderii;

4. e necesară existența unei pătri de proprietari de întreprinderi care ar fi cointeresați în determinarea prețului real al întreprinderii deținute;

5. realizarea modelului e imposibilă fără o intervenție nemijlocită a statului în procesul evaluării capitalului întreprinderilor. Sunt necesare acte normative privind evaluarea întreprinderii în baza experienței țărilor înalt dezvoltate cu adaptarea lor la specificul economiei Moldovei, e necesară licențierea de către stat a persoanelor care vor fi încadrate în sfera evaluării întreprinderilor.

CONCLUZII

Valoarea este cea mai bună măsură a rezultatelor activității întreprinderii. Trecerea la stilul de gândire orientat spre crearea valorii, prezintă o chemare serioasă mediului de business moldovenesc. Companiile moldovenești care vor primi această chemare printre primele și vor începe să dezvolte metodele corespunzătoare, vor primi avantaje concurențiale deosebite.

BIBLIOGRAFIE

1. Băncilă, Natalia. Teoria și practica de evaluare a unităților economice în baza cerințelor actuale bancare. Teza pentru conferirea gradului științific de doctor habilitat în științe economice, Chișinău, 2007.
2. Evans, Frank. Bishop, David. Valuation for M&A. Building Value in Private companies. New York: John Wiley & Sons, 2001.
3. International Evaluation Standards Committee (IVSC), <http://www.ivsc.org>
4. Ioniță, Ion. Evaluarea sistemelor tehnico-economice. - Editura Economică, București, 2007.
5. Marshall A. Principiile științei economice. Traducere din engleză – M.: 1993.
6. Modigliani, Franco. Miller, Merton H. Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment. The American Economic Review, Vol. 48, No. 3 (Jun., 1958), pp. 261-297, Published by: American Economic Association.
7. Noul Dicționar Universal al Limbii Române (Noul DEX), Ediția a III-a, Ed. *Litera*, 2008.
8. Schumpeter, [Joseph A. Capitalism, Socialism, and Democracy: Third Edition, NY, 2008.](http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00141801.2008.2417111)
9. The European Group of Valuers' Associations (TEGoVA), <http://www.tegova.org>
10. Рутгайзер В.М. Оценка стоимости бизнеса, Издательство Маросейка, 2007.
11. Зви Боди, Роберт Мертон, Финансы. Издательство Вильямс, 2007.
12. Грязнова А. Г., Федотова М.А. Оценка Бизнеса. - Москва, Финансы и статистика. 2001.

CONTABILITATEA ÎN CADRUL SISTEMULUI INFORMAȚIONAL MODERN

Drd., Maia GRÎU

*Academia de Studii Economice a Moldovei, bd. Bănulescu-Bodoni 61,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md*

Abstract

In the use of complex data we can't speak about an increase of informational quality for accounting (if the basic principles are respected, the valence of information remain the same), but it's a better utilization in the entire informational system. For reaching this major purpose in the context of using the calculate technique, is necessary a joint purpose of the theoreticians and the specialists in practice for a perfection of the accountant theory, the correct adaptation of these at the conditions and needs impose at a microeconomic level.

Key words: *accountancy, information system, informational system, users, decisions.*

JEL CLASSIFICATION: M 41

Introducere.

În plan microeconomic, în cadrul sistemului informațional economic, majoritatea covârșitoare a informațiilor sunt colectate, prelucrate și vehiculate pe suporturi purtători de informații și care formează ceea ce denumim în mod obișnuit sistemul de evidență al entității, sistem divizat în trei componente, și anume: sistemul de evidență tehnico operativă, sistemul de evidență contabil și sistemul statistic.

Contabilitatea este, în general, prezentată ca un instrument de măsură a rezultatului, mijloc de apreciere a situație patrimoniale și, în consecință, instrument de gestiune și de calcul economic. Contabilitatea deține astfel și poate fi, în același timp, o funcție a unității patrimoniale, deoarece vizează acreditarea ideii unei „bune gestiuni” din partea conducerii.

Abordarea finalităților contabilității constă în examinarea rolului său în funcție de efecte, rezultate sau consecințe. În acest context, în întreaga lume se recunoaște că evoluția contemporană a accentuat finalitatea socială a contabilității, deoarece rezultatele și situația patrimonială unității interesează un ansamblu vast de entități, fiecare dintre ei prezentând exigențe diferite [1].

Cu toate avantajele pe care le prezintă contabilitatea, se poate aprecia că nu este adaptată pentru a răspunde noilor nevoi de informații născute din complexitatea structurilor economice și juridice contemporane. Ea este destinată descrierii trecutului, chiar dacă, în evaluarea anumitor valori, se ține cont de perspectivele entității pe termen scurt și mediu (deprecieri de stocuri, amortizare degresivă etc.). Apoi, are ca scop tratarea operațiilor trecute în vederea determinării unui rezultat fără a se analiza modul și condițiile în care a fost obținut.

Altfel spus, anumite caracteristici esențiale ale activității nu intră în sfera de preocupare al contabilității. Ea nu clarifică natura și calitatea produselor, eficiența comercială, performanțele tehnice ale capacităților de producție, productivitatea muncii etc. Aceste tipuri de cunoștințe necesită date fizice pe care contabilitatea le ignoră total.

Pentru toate aceste motivații, contabilitatea rămâne o bază, desigur indispensabilă, dar limitată ca instrument de gestiune, atât în spațiu, cât și în timp. Toate proiectele viitoare, toate previziunile necesită o analiză a trecutului, pe care contabilitatea o va permite, dar niciodată nu va putea atenționa asupra a ceea ce se poate face. Acest aspect explică necesitatea cercetării și dezvoltării unor instrumente complementare, cum ar fi statistica, econometria etc.

Unitatea economică din zilele noastre are forme multiple de organizare și cunoaște frecvente distorsiuni între unitatea economică și entitatea juridică la care se referă cadrul general al sistemului contabil. Apar astfel noi orizonturi ale sistemului contabil care vizează: aprecierea capacității

beneficiare a entității; controlul intern al conturilor; reflectarea relațiilor entității cu mediul ei social și economic; difuzarea elementelor previzionale; extinderea contabilității în afara entității, servind unor grupuri de interese diverse.

Mediul informatizat în care își desfășoară astăzi activitatea orice entitate influențează în mod continuu munca contabililor, prin faptul ca el creează noi oportunități și noi riscuri, reguli suplimentare în ceea ce privește securitatea și corectitudinea. Creșterea complexității sistemelor, cât și volumul mare al operațiilor economice înregistrate în prezent au condus la înlocuirea cu o frecvență accelerată a tehnicilor de contabilitate clasice, „manuale”, cu tehnici moderne, asistate de calculator.

În orice entitate, organizarea fluxului informațional financiar-contabil reprezintă unul dintre factorii cheie pentru asigurarea unui proces managerial eficient și satisfacerea necesităților informaționale ale utilizatorilor interesați de situația financiară a acesteia. Prin urmare, cererea de informație contabilă, în timp real, a impus dezvoltarea și implementarea unor sisteme informatice permanente care să răspundă solicitărilor informaționale ale utilizatorilor situațiilor financiare.

De remarcat că, sistemele informatice contabile conferă datelor siguranță și corectitudine. Totodată, trebuie făcută precizarea că, în cazul în care tehnologiile informaționale nu sunt fiabile, adică există erori de programare sau de modelare, impactul asupra sistemului informatic contabil și entității poate fi cu urmări extrem de grave, cum sunt: pierderea de date, întârzierea operării, rezultate și rapoarte eronate, informații incomplete, pierderea încrederii clienților, întârzierea livrării comenzilor, incidente cu banca, atragerea de penalizări și amenzi din partea autorităților pentru transmiterea de date incorecte sau întârzierea transmiterii dărilor de seamă la timp, depășirea termenelor scadente de plată a furnizorilor etc.

Rezultate și discuții

Evidența contabilă reprezintă o componentă importantă în sistemul informațional al agentului economic. Prin maniera sa de prelucrare a datelor, contabilitatea oferă informații exacte privind existența și mișcarea elementelor patrimoniale, prezentând, sub formă sintetică, rezultatele activității desfășurate.

Suportul puterii de informare al contabilității este dat de cuprinderea în prelucrare a tuturor operațiilor economico-financiare ce au loc în unitatea patrimonială. Se poate aprecia că forța de informare de care dispune contabilitatea, datorită prelucrării unui volum imens de date, a concepției și a logicii de înregistrare, face din aceasta o componentă de bază ce contribuie la desfășurarea în condiții optime a activității agentului economic.

Cu toate acestea, nu întotdeauna sunt valorificate valențele de informare ale contabilității și aceasta în primul rând datorită volumului de muncă necesar. În contextul prelucrării manuale, multe dintre valențele de informare ale contabilității rămân nevalorificate din cauza faptului că întârzierile în prelucrarea unui volum mare de date face ca informațiile obținute să depășească termenul optim, astfel că eficiența lor este mică sau fără valoare decizională.

Progresele remarcabile pe linia construcției și programării calculatoarelor electronice apar ca o soluție valoroasă în preocuparea valorificării, în toată complexitatea lor, a valențelor de informare ale contabilității [2, p.68].

În prezent în țara noastră, asistăm la schimbări importante atât în ceea ce privește contabilitatea, cât și informatica. Trecerea la noul sistem contabil ce răspunde cerințelor economiei de piață, necesității armonizării contabilității pe plan mondial, reprezintă direcția majoră ce a vizat și vizează perfecționarea contabilității.

În plus, s-au înregistrat progrese în ceea ce privește utilizarea tehnicii de calcul pentru prelucrarea datelor. Lucrul în rețele de calculatoare, simplificarea activității de programare, apelarea la sistemele de gestiune a bazelor de date, asigurarea unui dialog firesc cu utilizatorul, sporirea puterii de validare a datelor, utilizarea sistemelor expert sunt doar câteva dintre aspectele ce caracterizează progresele în ceea ce privește tehnica de calcul. Și aici se poate adăuga faptul că, prin modul de oferire a produselor informatice (dialog „prietenos”), prin cursurile apărute la un nivel

accesibil de înțelegere, a sporit interesul pentru informatică, nu numai din partea celor ce se ocupă direct, ci și din partea utilizatorilor.

Din cele relatate se poate aprecia că sunt create condițiile de apelare în mai mare măsură la tehnica de calcul în prelucrarea datelor contabile, cu implicații favorabile în bunul mers al activității unităților economice. În situația în care sunt create condițiile pentru o mai bună utilizare a tehnicii moderne de calcul în contabilitate, apare ca firească întrebarea: care sunt aspectele esențiale de care să se țină seama în viitor pentru o integrare mai bună a contabilității la economia cunoașterii?

În primul rând trebuie să se considere contabilitatea ca o sursă puternică de informare, și nu ca o modalitate de a prelucra date în scopul urmăririi existenței și mișcării elementelor patrimoniale, având în vedere întocmirea lucrărilor de sinteză și cerința de a răspunde necesităților de control.

De asemenea trebuie să se țină seamă de faptul că contabilitatea ocupă un loc important în cadrul informațional al entității, însă ea nu trebuie văzută ca un scop în sine, ci ca o componentă majoră în asigurarea bunului mers al agentului economic.

Prin valorificarea complexă a datelor contabilității se poate contribui la o desfășurare optimă a activității de producție, de desfacere, la asigurarea unei concordanțe între mărfurile oferite și cerințele pieței; la asigurarea unei utilizări eficiente a capacităților de producție și a forței de muncă etc. Altfel spus, valorificarea complexă a datelor contabilității contribuie substanțial la fundamentarea deciziilor de conducere în scopul asigurării unei activități eficiente.

Din cele relatate s-a desprins ideea că prin contabilitate se asigură o bază puternică de informare datorită faptului că prin specificul ei preia la intrare toate operațiunile economico-financiare ce au avut loc într-o unitate economică.

După părerea noastră, în preocuparea de utilizare complexă a datelor contabilității, *nu se poate vorbi de o creștere a valențelor de informare ale contabilității* (dacă sunt respectate principiile de bază ale contabilității, valențele de informare ale contabilității rămân aceleași) *ci de o valorificare mai bună a acestor valențe informaționale.*

Pentru a atinge acest țel major de a se remarca mai bine valențele de informare ale contabilității în contextul utilizării tehnicii de calcul actuale, este necesar a se avea în vedere mai multe aspecte, dintre care enumerăm:

- ✓ codificarea optimă a datelor care să asigure o prelucrare complexă a acestora în concordanță cu cerințele de informare;
- ✓ dotarea cu tehnică de calcul care să permită prelucrarea datelor de la sursă, prelucrarea multilaterală a acestora și oferirea informațiilor direct celor interesați, în cadrul unui dialog accesibil;
- ✓ asigurarea unui sistem de arhivare a datelor pentru a constitui permanent baza de comparație în scopul depistării unor tendințe în desfășurarea activității;
- ✓ adâncirea evidenței analitice, pe considerentul că volumul mare de prelucrare este compensat de viteza sporită de prelucrare electronică a datelor;
- ✓ întocmirea „la cerere”, în scopul informării interne, a unor lucrări care prin tradiție se întocmeau și se întocmesc numai la anumite perioade (semestrial, anual);
- ✓ cuprinderea în produsele informatice a unor programe puternice de validare a datelor pentru a da garanția exactității informațiilor oferite la un moment dat; cuprinderea în programele de prelucrare a unor rutine care să asigure un număr însemnat de calcule de analiză a eficienței economice și, în funcție de cerințe să fie apelate;
- ✓ existența permanentă a preocupării pentru o prelucrare în timp real, servind astfel pentru luarea unor decizii mai bune.

Posibilitatea de prelucrare complexă a datelor, în conexiunea lor firească, după părerea noastră, nu deranjează cu nimic ideea organizării contabilității în dublu circuit: contabilitatea financiară și contabilitatea internă de gestiune. Organizarea contabilității în dublu circuit reprezintă un punct de sprijin în definirea variantelor de prelucrare și respectiv în asigurarea criteriilor de grupare a datelor supuse prelucrării [4, p.136]. Această concepție de organizare a contabilității în

două circuite nu este de natură a le distanța, ci a răspunde anumitor cerințe de informare atât în interiorul entității, cât și în afara ei.

Pentru ca informațiile oferite de contabilitate să-și atingă scopul, și anume să permită redarea unei imagini fidele a patrimoniului, a situației financiare, a rezultatelor unității economice, și, în același timp, să ofere operativ informații care să contribuie la asigurarea unei activități eficiente, este necesar ca informarea să fie asigurată în timp real, lucru posibil în condițiile utilizării tehnicii de calcul actuale. Acest aspect al informării în timp real este urmărit mai mult de disciplinele tehnice și uneori este apelat și în vorbirea curentă, sub înțelesul de informare imediată, în secunde sau fracțiuni de secunde.

Informarea în timp real credem că trebuie tratată și în cadrul disciplinelor economice, inclusiv în contabilitate. Contabilitatea în timp real înseamnă informarea în acea perioadă care să permită cunoașterea realității în timp optim pentru luarea deciziilor adecvate [3, p.89].

În cazul prelucrării manuale a datelor, oferirea de informații în timp real nu întotdeauna poate fi îndeplinită. În acest fel se poate explica întârzierile în întocmirea unor lucrări și în special în domeniul evidenței analitice, cu implicații de rigoare privind urmărirea bunei gospodării a patrimoniului entității.

Trebuie însă remarcat că neîndeplinirea concretă de către contabilitate a unor cerințe de informare nu se regăsește în concepția ei ca sistem, în logica înregistrărilor contabile, ci în imposibilitatea atingerii tuturor valențelor de care ea dispune din cauza volumului de muncă și deci imposibilitatea ca în anumite situații să asigure informarea în timp real. În acest context trebuie subliniat că prin folosirea tehnicii de calcul se dă răspunsul favorabil la această problemă.

Așadar, scopul, misiunea contabilității se păstrează și în condițiile folosirii tehnicii de calcul actuale, dar sunt create facilitățile de remarcare a tuturor valențelor de informare ale contabilității, cu implicații favorabile în gestionarea corespunzătoare a patrimoniului și în determinarea rezultatelor.

Prelucrarea manuală și cea automată a datelor apar ca alternative în „ținerea” contabilității, în funcție de progresul tehnic la un moment dat. Apelarea la tehnica de calcul în prelucrarea datelor și armonizarea contabilității pe plan mondial fac parte din marile tendințe de perfecționare a contabilității [4, p.112]. Utilizarea produselor informatice în domeniul contabilității presupune optarea pentru una din variantele: realizarea de produse informatice prin efort propriu la comandă, în funcție de specificul prelucrărilor; procurarea de produse informatice generalizabile pregătite de unități specializate.

Alegerea uneia sau alteia din aceste variante trebuie să fie la latitudinea entității, în funcție de criteriile de eficiență. Recomandăm, totuși, ca pentru prelucrările cu caracter de generalitate să se apeleze la produsele informatice deja pregătite. În cadrul acestora, se înscriu prelucrările din cadrul contabilității financiare.

Indiferent de modalitatea de obținere a produselor informatice, utilizatorul trebuie să manifeste toată exigența pentru calitatea acestora. Lipsa de exigență în procurarea produselor informatice nu se manifestă negativ, cu precădere, în prețul plătit la achiziționare, ci în neajunsurile ce pot apărea pe parcursul exploatării, cum ar fi: apariția unor erori de prelucrare și de aici cerința de a se apela, în paralel, la unele prelucrări manuale; nerealizarea unui dialog firesc între om și calculator; imposibilitatea adaptării produsului informatic la unele modificări în prelucrarea datelor financiar-contabile; lipsa posibilității utilizării datelor contabile în informări operative; nerespectarea cerințelor de conținut a unor documente sau lucrări contabile etc.

În scopul protejării utilizatorului de unele surprize în procesul de prelucrare automată a datelor, remarcăm câteva aspecte de care este necesar să se țină seama la procurarea de produse informatice. Pentru aprecierea calității unui produs informatic, este necesară cunoașterea în profunzime a aceluși produs, a tuturor facilităților de lucru. Într-o analiză rapidă a unui produs informatic, nu se poate urmări decât faptul că acel produs permite obținerea tuturor situațiilor dorite. Acest lucru ne poate duce la concluzia că produsul informatic răspunde cerințelor utilizatorului. Este

posibil ca această primă concluzie să nu ne dea garanția unui produs informatic bun. Cauza o reprezintă lipsa programelor de validare, programe care solicită la cât mai multe verificări datele de intrare.

De exemplu, corespondența între conturi poate fi un criteriu de acceptare sau respingere de către calculator a unei înregistrări contabile, bineînțeles cu atașarea explicației respective. Exemple de validare a datelor pot fi numeroase: cuprinderea datelor în cadrul unor limite; folosirea cifrelor de control; corespondența între simbol și denumire; corelația între datele parțiale și totale; corelația între diferiți indicatori la lucrările de sinteză etc.

În acest sens, utilizatorul trebuie să aprecieze în ce proporție datele supuse prelucrării sunt verificate prin programele de validare. De asemenea, este necesar să se constate dacă noi solicitări de validare de date pot fi încadrate în produsul program deja elaborat.

Descentralizarea folosirii tehnicii de calcul, extinderea informaticii distribuite, deci apropierea tehnicii de calcul de utilizator, trebuie să fie însoțită și de o apropiere din punct de vedere al accesibilității. În acest sens, este necesar a se urmări dacă succesiunea de meniuri permite utilizatorului, cu un minim de efort, să deruleze toate etapele de prelucrare a datelor. De asemenea, este util de urmărit dacă sunt posibile lămuriri suplimentare în urma apelării unor comenzi de ajutor (explicații suplimentare). Tot în cadrul acestui aspect se poate urmări modul cum sunt tratate erorile de prelucrare, dacă în acest sens se dau explicațiile necesare.

Este cunoscut faptul că la elaborarea proiectelor de prelucrare automată a datelor se impun unele adaptări ale situațiilor la cerințele echipamentelor de calcul. În acest sens, este necesar a se urmări ca aceste modificări să fie numai de formă, nu și de conținut.

În general, la analiza variantelor de prelucrare automată a datelor, se urmărește, în principal, dacă sunt obținute toate situațiile periodice necesare. Date fiind facilitățile multiple ale echipamentelor de calcul și, în același timp, cerințele valorificării informațiilor financiar-contabile în procesul de conducere, la analiza calității produselor informatice este util a se urmări posibilitățile de informare operativă, într-un dialog firesc cu calculatorul. Altfel spus, este necesar de urmărit cum sunt reliefate și valorificate facilitățile de informare ale contabilității, ca urmare a vitezei de lucru a calculatoarelor electronice, posibilități de detaliere a informațiilor, precum și a prezenței dispozitivelor de afișare la locul unde se iau decizii.

Un aspect important în aprecierea calității unui produs informatic este și acela al posibilității asigurării informării în timp real, adică informarea într-un termen care să permită elaborarea corespunzătoare a deciziilor necesare. Produsele informatice sunt concepute, de regulă, să răspundă cerințelor prelucrării la un moment dat. Date fiind unele modificări în procesul de prelucrare a datelor, determinate de schimbarea metodologiei de calcul a unor indicatori, de unele precizări legislative etc., este util a se urmări în ce măsură produsul informatic poate fi adaptat la noile cerințe.

Elaborarea unor produse informatice pentru prelucrări complexe, cum sunt și cele din domeniul contabilității, poate determina existența unor vicii ascunse, ce se pot manifesta pe anumite ramuri de prelucrare insuficient testate. De aceea este util ca la procurarea produselor informatice să se precizeze cine răspunde de aceste vicii, nedepistate la recepție. În acest context, este necesar a se depista posibilitatea păstrării unui produs martor atât la beneficiar, cât și la furnizor.

CONCLUZII

Tehnologiile informaționale de azi oferă contabililor posibilitatea de a comunica cu alți parteneri din domeniul contabilității prin intermediul rețelelor de socializare cum ar fi: Skype, Messenger, ISQ, Facebook etc. Aceste facilități sunt utilizate deoarece comunicarea este gratuită, comodă, rapidă, accesibilă permițând și vizualizări video de pe calculatorul de lucru utilizând o cameră cu microfon incorporată și o conexiune de bună calitate la Internet.

Descentralizarea utilizării tehnicii de calcul, precum și sporirea gradului de accesibilitate oferă o mulțime de avantaje pentru procesul de prelucrare a datelor.

Printre beneficiile ce pot fi obținute în urma implementării tehnologiilor informaționale în activitatea contabilă menționăm: reducerea timpului pentru închiderea lunii, reducerea timpului pentru închiderea trimestrului, reducerea timpului pentru închiderea conturilor anuale, reducerea timpului pentru procesarea tranzacțiilor (timpul de introducere a datelor), îmbunătățirea calității rapoartelor, îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor, reducerea numărului de angajați ai departamentului contabilitate, creșterea flexibilității procesării informației, creșterea integrării aplicațiilor de contabilitate, obținerea informației contabile mai rapid, obținerea de informații de încredere etc.

Efectele utilizării tehnologiilor informaționale sunt: creșterea vitezei de prelucrare a datelor; majorarea productivității muncii personalului; reducerea numărului erorilor comise la elaborarea documentelor, erorilor de calcul și de editare; diminuarea costurilor privind întreținerea personalului – retribuțiile; efectuarea automată a diagnosticului financiar și interpretării rezultatelor.

În același timp, pot apărea și unele dezavantaje printre care menționăm: virusarea produselor informatice, distrugerea unor fișiere, intervenții neautorizate și, uneori, cu rea credință, în structura unor componente ale produselor informatice. În recepția produselor informatice și deci la aprecierea calității acestora, este util a se urmări cum se pot înlătura astfel de neajunsuri și cum se pot preciza răspunsurile celor două părți: beneficiar și furnizor. Exploatarea corectă a unui produs informatic presupune cunoașterea acestuia în profunzime.

De aceea, la procurarea unui produs informatic, este necesar a se urmări dacă se organizează cursuri de pregătire, dacă se dispune de material multiplicat sau documentație adecvată. Este de reținut faptul că neajunsurile unui produs informatic procurat fără o cercetare atentă a acestuia se manifestă în procesul de exploatare și, de regulă, efectele nefavorabile depășesc cu mult cheltuielile de procurare.

BIBLIOGRAFIE

1. Legea contabilității. nr. 113-XVI din 27.04.2007. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 29.06.2007, nr.90-93/399.
2. FELEAGĂ N., IONAȘCU I. Tratat de contabilitate financiară. București: Editura Economică, , 2008, vol.1
3. OPREA, C., CĂLIN, C. Contabilitatea managerială. București: Tribuna Economică, 2007. 322 p.
4. TABĂRĂ, N. Modernizarea contabilității și controlului de gestiune. Iași: Ed. TipoMoldova, 2006. 408 p.

INFLUENȚA RISCULUI DE CREDIT A ORGANIZAȚIILOR DE MICROFINANȚARE ASUPRA VULNERABILITĂȚII SECTORULUI BANCAR DIN REPUBLICA MOLDOVA

Drd., Vadim LOPOTENCO

Academia de Studii Economice a Moldovei, bd. Bănulescu-Bodoni 61, Chișinău, Republica Moldova, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md

Abstract

Today we live in an accelerated life, where the most important factor has become the time. Thus, borrowers prefer credit institutions that can credit them within as little time as possible. Typically, such institutions are microfinance organizations, which in return for higher costs provide loans in short-terms. But the question arises: how risky are the microfinance loans and what is their impact on the banking sector? The purpose of the research is to analyze the influence of credit risk that microfinance organizations have and the extent to which they influence the vulnerability of the banking sector in the Republic of Moldova. The research method will be used the method of comparison, qualitative and quantitative data analysis, deductive and dialectical method. As a result, we will try to determine the problems and perspectives of the microfinance organizations and risk transfer of their activity on the banking sector in the Republic of Moldova, as well as the influence of the microfinance organizations on the vulnerability of the domestic banking sector.

Key words: *banking sector, credit institution, microfinance organization, credit risk, volatility*

JEL CLASSIFICATION: G21, G23, G32

1. Introducerea

La moment, aproximativ 2,5 miliarde de oameni trăiesc în mediu sub doi dolari pe zi - aproximativ o treime din populația lumii [2]. Apariția accesului la piața financiară reprezintă un fel de oportunitate pentru a trece linia sărăciei și, în consecință, de a reduce numărul celor săraci și nevoiași din lume. Activitatea organizațiilor de microfinanțare care activează pe segmentul clasic de piață distruge înțelegerea obișnuită a procesului de creditare. Revoluția microfinanțării a avut loc, în primul rând, la nivel psihologic, și anume prin eliminarea mitului de necreditare a populației sărace, astfel a început procesul de extindere a limitelor pieței financiare - extinderea gândirii financiare între săraci și grupurile dezavantajate de populație. Microfinanțarea este un fel de instrument care permite economiei țării să ajungă la un nou nivel, dar permite, de asemenea, o nivelare a disproporțiilor sociale.

Republica Moldova, fiind o țară în curs de dezvoltare, are un nivel de sarcie înalt. Astăzi, Din ce în ce mai mult, moldovenii solicită fonduri împrumutate nu băncilor, ci altor organizații gata să le împrumute anumite sume, fără confirmări și certificate. În Republica Moldova există o mulțime de astfel de organizații - case de amanet, asociații de economii și împrumuturi și, desigur, organizații de microfinanțare. Acestea, la anumite condiții, oferă banii lor cu împrumut, serviciile lor având avantajele lor, precum și neajunsuri evidente. Beneficiarii de credit nu sunt analizați complex, astfel riscurile generate de organizațiile date sunt înalte, aceste riscuri fiind compensate printr-o dobândă anual efectivă (DAE) foarte înaltă.

2. Analiza riscului de credit a organizațiilor de microfinanțare

Noțiunea de "microfinanțare" este adesea subînțeleasă într-un sens îngust, care implică doar emiterea de împrumuturi mici (credite). Însă, considerăm că noțiunea de microfinanțare ar trebui să fie cuprindă un arial mult mai larg, cu excepția acordarea de micro-credite, serviciile de microfinanțare trebuie să includă, de asemenea, posibilitatea alocării de economii, de asigurare, leasing, garanții, consiliere cu privire la sprijinul financiar pentru întreprinderile mici și altele. O definiție durabilă, general acceptată a microfinanțării nu este, deși toate definițiile investigate au caracteristici comune. O definiție mai complexă poate fi considerată cea oferită de Banca Asiatică

de Dezvoltare (Asian Development Bank) și utilizată în rapoartele lor Programul ONU pentru Dezvoltare (The United Nations Development Program): «microfinanțarea este furnizarea unei game largi de servicii financiare, cum ar fi împrumuturi, depozite, servicii de decontare și de numerar, asigurări etc. pentru gospodării și microîntreprinderi cu un nivel scăzut de venit ». În același timp, propunând utilizarea definiției date în prezenta lucrare, nu vrem să subînțelegem beneficiarii serviciilor de microfinanțare ca având un venit redus. Într-adevăr, multe servicii și programe de microfinanțare sunt concepute pentru un asemenea public, dar, după cum arată experiența țării noastre, beneficiarii serviciilor de microfinanțare nu sunt întotdeauna exclusiv persoane fizice, gospodării și întreprinderi mici, care au venituri mici.

Ca orice instituție financiară, cea de microcreditare trebuie să-și controleze riscurile. Dacă acest proces nu este realizat în mod corespunzător, capacitatea organizațiilor de microfinanțare de a atinge obiectivele financiare și sociale este neglijabilă. Datorită faptului că piața de microfinanțare este o piață relativ tânără, este prea devreme să vorbim despre prezența unei culturi a gestionării riscurilor. Liderii acestei piețe plasează riscurile cu atenția cuvenită, dezvoltând sisteme de reacție timpurie, în timp ce majoritatea participanților la piață nu își dau seama de importanța acestui proces. Cu toate acestea, sistemul de management al riscului este importantă pentru instituțiile de microfinanțare, și ar trebui să fie concepute în mod individual, ținând cont de specificul clienților, metode de creditare, mediul de operare, obiectivele financiare și sociale. Organizațiile de microfinanțare prezintă aceleași riscuri ca și băncile, dar cu o anumită specificitate. Într-un sens larg, riscul unei instituții de microfinanțare înseamnă posibilitatea unor evenimente sau tendințe în curs de desfășurare, care ar putea duce la pierderi viitoare sau pierderea de venituri, precum și o abatere de la misiunea sa [8].

Participanții pe piața financiară recunosc că riscul de credit rămâne cea mai mare amenințare la adresa acestui sector financiar în fața șocurilor de criză.

De obicei, în stadiile inițiale de dezvoltare, majoritatea organizațiilor de microfinanțare s-au concentrat doar pe riscurile financiare, iar din categoria riscurilor financiare - pe riscul de credit. Atunci când cererea de credit a început să crească, aceste organizații s-au confruntat cu un tip special de risc de lichiditate - lipsa fondurilor lichide pentru a satisface nevoile de împrumut. Evoluția în continuare a microfinanțării a îmbogățit conținutul riscurilor. Astfel, în literatura de specialitate, au fost identificate trei categorii principale de riscuri în ceea ce privește organizațiile de microfinanțare: financiare, operaționale și strategice, acestea pot fi vizualizate în tabelul 1.

Tabelul 1. Clasificarea riscurilor de microfinanțare.

Grupa de riscuri financiare	Grupa de riscuri operaționale	Grupa de riscuri strategice
- risc de credit - risc valutar - risc de lichiditate - riscul ratei dobânzii	- risc de personale - riscul informațional - risc tehnic - risc legal	- risc organizational - risc reputațional - risc de reglementare

Sursa: [1].

Există o diviziune mai îngustă care ia în considerare grupul de risc financiar și combină riscurile operaționale și strategice cu un grup de riscuri nefinanciare. Riscurile grupului financiar necesită o abordare individuală în descriere, evaluare și control. Un grup de riscuri nefinanciare poate fi generalizat, motiv pentru care caracteristicile esențiale ale acestor riscuri vor fi descrise mai jos.

Având în vedere faptul că o organizație de microfinanțare formează de obicei un portofoliu mare de împrumuturi mici, aceasta duce la problema minimizării riscului de creditare în primul rând. În același timp, riscul de credit al organizațiilor de microfinanțare are propriile sale particularități, de obicei majoritatea debitorilor săi au un nivel scăzut de alfabetizare financiară. De regulă, primesc împrumuturi negarantate. În cazul neîndeplinirii obligațiilor, organizația nu are

active pentru a recupera chiar o parte din pierderi. Baza de resurse a organizațiilor de microfinanțare pentru creditare este formată din surse precum capitalul (sau acțiunile) propriu, precum și fondurile clienților. În cazul unei scăderi a calității portofoliului de credite, organizațiile de microfinanțare sunt expuse nu numai riscului de neplată a furnizorilor de resurse, ci și riscului de pierdere a reputației, deoarece aceasta duce la o pierdere de încredere. În același timp, organizațiile de microfinanțare, așa cum arată practica, sunt forțați să fie mai flexibili și mai puțin conservatori (exigenți) decât în cazul creditelor bancare tradiționale, ceea ce conduce la creșterea riscului. Astfel este necesar introducerea unor sisteme adecvate de gestionare a riscurilor, care să conțină riscuri excesive de credit.

Deteriorarea calității creditelor duce la pierderi de credite, scăderea veniturilor din dobânzi, deturnarea resurselor organizațiilor de microfinanțare pentru a lucra cu datoriile problematice, creșterea costurilor de operare, reducerea personalului, dezechilibrul fluxurilor de trezorerie ale organizațiilor de microfinanțare și pierderea credibilității de către creditori, investitori și donatori acestor organizații. Ca urmare, o organizație de microfinanțare tulbure pierde personalul cheie și clienții care se îndreaptă către organizațiile de microfinanțare mai fiabile.

Riscurile operaționale sunt asociate cu pierderi din cauza unor defecțiuni software, a unor probleme tehnologice, precum și a factorilor umani. Piața de microfinanțare este dominată de riscuri tehnice și de personal. Orientarea organizațiilor de microfinanțare este alimentată de personal nu întotdeauna calificat, prezența spiritului de întreprindere, și, prin urmare, riscul uman este un impact deosebit de negativ asupra realizării misiunii sale. Modalitate de a reduce riscul dat poate fi un proiect detaliat și funcționarea controalelor interne, alocarea clară a responsabilităților și răspunsul depanat a sistemului în cazul unor circumstanțe neprevăzute.

Riscurile strategice apar cel mai adesea din cauza lipsei de competență și a iresponsabilității conducerii superioare a organizațiilor de microfinanțare. În consecință, pentru a reduce acest grup de riscuri, este important să fie o echipă de manageri cu experiență, claritate în stabilirea obiectivelor și claritate în înțelegerea misiunii.

Pe lângă riscurile interne, există riscuri externe, de exemplu, șocuri economice, războaie. Este dificil să se controleze aceste tipuri de riscuri, însă un sistem adecvat de gestionare a riscurilor poate contribui la minimizarea impactului acestora asupra funcționării organizației de microfinanțare.

Astfel, sistemul de management al riscului este important, deoarece este o parte importantă a organizației pe calea succesului pe termen lung. Cu toate acestea, dezvoltarea unui sistem de gestionare a riscurilor nu este un eveniment, este un proces care trebuie ajustat și îmbunătățit în mod regulat, creând un mediu sigur pentru funcționarea și dezvoltarea efectivă a organizațiilor de microfinanțare.

3. Impactul organizațiilor de microfinanțare asupra băncilor comerciale: cazul Republicii Moldova

Organizațiile de microfinanțare și băncile nu sunt concurenți direcți, deoarece servesc unor segmente diferite ale populației, ci se completează mai degrabă, oferind acces la piața financiară unei game mai largi de persoane. Acesta a fost exact tipul de interacțiune pe piața creditelor pentru bănci și organizațiile de microfinanțare în implementarea ideii de microfinanțare. A spune că teoria complementarității există în forma ei pură în fiecare țară ar fi greșită. Datorită caracteristicilor specifice ale diferitelor țări, procesul de formare și funcționare a organizațiilor de microfinanțare, precum și relațiile cu alte subiecte ale pieței de credit sunt diferite. Spre exemplu în Republica Moldova băncile comerciale atît finanțează organizațiile de microfinanțare, prin acordare de credite, fondurile primite fiind recreditate, cît și prin activități pe piața microfinanțării prin acordarea de credite analizate prin microcredite (se iau în calcul nu doar veniturile oficiale, dar și veniturile tenebre).

Structura și volumul creditelor acordate la 31.12.2016 pot fi vizualizate în figurile 1 și 2.

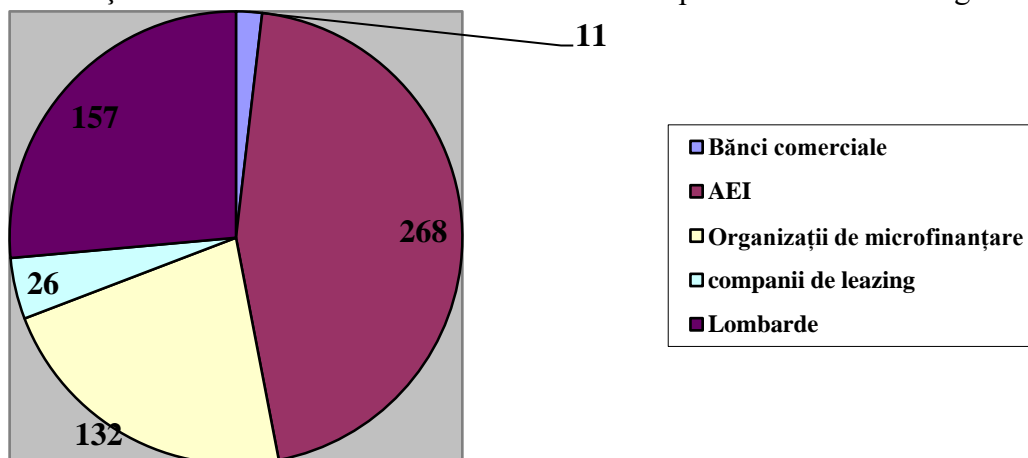

Figura 1: Structura pieței de credite în Republica Moldova

Sursa: realizat de autor în baza datelor BNM și CNPF

Analizând figura 1 se observă că din cele 614 de instituții de credit din Republica Moldova, cea mare pondere o au AEI (Asociații de Economii și Împrumut). Este necesar de precizat faptul că asociațiile date cuprind un arial mic, cuprins dintr-un sat sau câteva sate din apropiere. Pe locul 2 se află lombardele, care un business mai specific, iar pe locul 3 sunt organizațiile de microcreditare. Analiza portofoliul de credite poate fi vizualizat în figura 2.

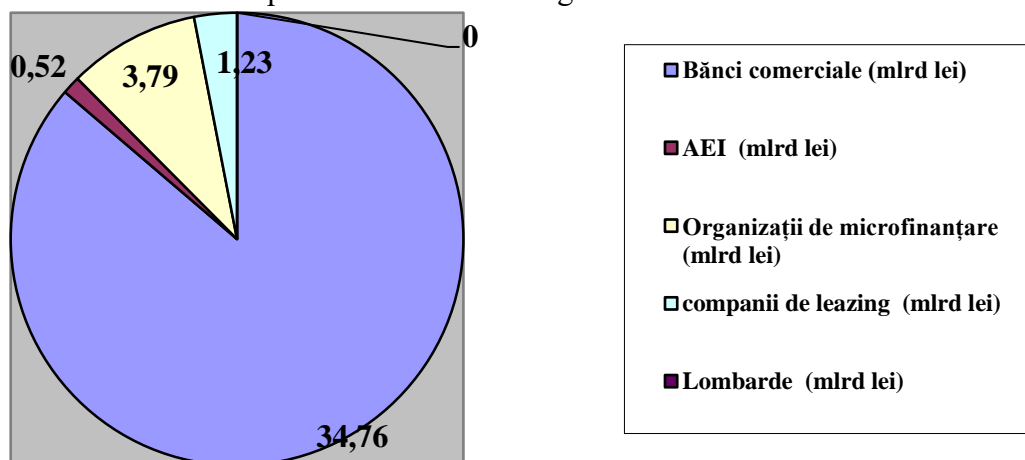

Figura 2. Structura portofoliului de credite a instituțiilor de credit din Republica Moldova

Sursa: realizat de autor în baza datelor BNM și CNPF

Analizând activitatea a instituțiilor de credite se observă că băncile comerciale dețin cel mai mare portofoliu de credit, fapt ce este un ucr normal pentru un sector financiar. Pe locul 2 se află organizațiile de microfinanțare, care au un portofoliu de 3,79 mlrd lei.

Principala diferență dintre organizațiile de microfinanțare și băncile este raportul cu clienții lor. Deși băncile lucrează cu clienți foarte diferiți - atât persoane fizice, cât și persoane juridice, de dimensiuni mari diferite, primele pentru ele nu sunt atât de atractive, cum ar fi, de exemplu, firmele mari. Împrumuturile acordate persoanelor fizice reprezintă un mare risc și, de altfel, un randament scăzut, de fapt, a fost destul de evidentă în timpul crizei din trecut. Dar totuși un portofoliul de credite a persoanelor fizice de o calitate înaltă prezintă o valoare foarte importantă din punctul de vedere al diversificării riscurilor. Organizațiile mari sunt mai puțin elastice față de șocuri economice, cât și față de schimbările conjuncturale ale pieții, ceea ce persoanele fizice, cât și

companiile mici o pot face. Pentru organizațiile de microfinanțare, cetățenii obișnuiți și întreprinderile mici sunt principalii clienți. Prin urmare, trebuie să arate o atitudine mult mai loială față de potențialii debitori. Desigur, există o mulțime de diferențe între împrumuturile bancare și cele a organizațiilor de microfinanțare, dar toate acestea "vin" doar din acest punct de vedere.

O deosebire esențială între băncile comerciale și organizațiile de microfinanțare sunt ratele la dobânzi. Astfel dacă DAE la un credit acordat de o bancă comercială la moment este de la 9,5%, atunci DAE la un împrumut acordat de o organizație de microfinanțare este de la 30% și poate ajunge la 330%.

Grupul consultativ pentru sprijinirea persoanelor sărace (CGAP) a consacrat o problemă specială temei de formare a ratei dobânzii pe piața microfinanțării. Nivelul ratelor dobânzilor practicate de organizațiile de microfinanțare este foarte des subiectul unor discuții, neînțelegeri, convingeri. La prima vedere, în procesul de microfinanțare, nu se poate să ne întrebăm cum întreprinderile orientate spre ajutorarea celor săraci pot stabili astfel de dobânzi mari la împrumuturi. De fapt, se pare că pot, iar politica, stabilirea unor rate efective, are un impact pozitiv asupra pieței, spre deosebire de politica subestimării lor artificiale.

La nivel psihologic, sa constatat că principalul avantaj al procesului de microfinanțare pentru cei săraci este disponibilitatea accesului la serviciile financiare, mai degrabă decât costul acestor servicii. Clienții pieței de microfinanțare iau împrumuturi, îi plătesc și, foarte des, se întorc pentru un al doilea împrumut. Acest sistem de comportament reflectă disponibilitatea împrumuturilor și beneficiile utilizării acestora, cât mai mult posibil [4].

Deși organizațiile de microfinanțare le sunt interzise să obțină fonduri de la persoane fizice sub formă de depozite, aceasta nu înseamnă că nu pot atrage aceste fonduri ca investiții. Iată exact momentul în care se află absența unei licențe bancare, care implică controlul asupra activităților organizației din partea Băncii Centrale. Un aspect important este faptul că prevederea pentru asigurarea depozitelor se aplică activităților bancare, dar centrele de microcredite nu se pot lăuda cu acest lucru, ceea ce înseamnă că, dacă un astfel de centru intră în faliment, nimeni nu va returna fondurile investite. Cu toate acestea, unele structuri similare nu păstrează doar tăcerea despre această proprietate, dar uneori se deschid în mod deschis în sine ca bănci, strâng fonduri și se transformă în piramide financiare.

CONCLUZII

În concluzie, trebuie să subliniem că majoritatea experților independenți și participanții pe piață asociază dezvoltarea în continuare a pieței microcreditării cu necesitatea de a susține și a stimula, cât și a controla și analiza în continuu acest proces de către instituțiile statului. În același timp, există un punct de vedere opus: interacțiunea dintre organizațiile de microfinanțare și băncile comerciale este un proces natural care nu necesită influențe externe suplimentare, inclusiv cele de stat. Cooperarea se va dezvolta pe cont propriu, pe măsură ce se dezvoltă afacerile mici și apariției a nișelor profitabile. Un impuls suplimentar și o mișcare în direcția dezvoltării relațiilor cu băncile poate fi politica organizațiilor donatoare și investitorilor. În orice caz, dezvoltarea relațiilor depinde de căutarea unui interes reciproc în stabilirea cooperării dintre bănci și organizațiile de microfinanțare.

Trebuie de remarcat faptul că instituțiile de microfinanțare din Republica Moldova vizează în principal obținerea eficienței financiare, în timp ce o contribuție mai mare la realizarea acestui obiectiv este eficacitatea plasării împrumuturilor și apoi eficiența extragerii veniturilor.

În cele din urmă, după cum arată practica străină, crearea de portaluri de informații și rețele de schimb de informații reprezintă un instrument destul de eficient pentru crearea unor legături durabile între băncile comerciale și organizațiile de microfinanțare. Aceste resurse de informații pot fi fie generale, fie sectoriale. În străinătate, există portaluri speciale pentru microfinanțare.

Este nevoie de o cooperare între băncile comerciale și organizațiile de microfinanțare, din motiv că ele sunt în multe cazuri complementare, astfel clienții se adresează la băncile comerciale

cu cereri de refinanțare de la organizații de microcreditare, din motivul dobânzilor mari ale ultimilor. În același timp în urma analizei efectuate putem spune că organizațiile de microfinanțare din Republica Moldova nu au o influență semnificativă asupra sectorului bancar, acestea având o valoare a activelor foarte mică în comparație cu băncile comerciale. Chiar dacă organizațiile de microfinanțare sunt creditate de către băncile comerciale, aceste credite sunt asigurate cu gaj, astfel calitatea portofoliului de credite a unei bănci poate înrăutățită temporar de către riscul de credite gestionat incorect de către organizațiile de microfinanțare.

BIBLIOGRAFIE

1. A Risk Management Framework for Microfinance Institutions // Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ). July 2000. URL: <http://www.gtz.de>].
2. Advancing Financial Inclusion to Improve the Lives of the Poor, Consultative Group to Assist the Poor (CGAP), Strategic Directions f.y.2014–f.y.2018, may 15, 2013
3. Microfinance Risks. URL: <http://indiamicrofinance.com/microfinance-risks-strategic-riskpart-4.html>
4. Morduch J. The Microfinance Schism, World Development, 2000, 28(4), 617–629
5. Stephanie, C., Rahman, S.M.. Commercialization of Microfinance: Bangladesh. Asian Development Bank, Manila, Philippines, 2002.
6. Sustainable Expansion Strategies. Case Studies of 18 Regional Leaders in Microfinance. Summary Version. Microfinance Centre for Central and Eastern Europe and the New Independent States, May 2003.
7. The State of Microfinance in Central and Eastern Europe and the New Independent States. CGAP, Washington. D.C., 2003.
8. Криворучко С., Абрамова М., Мамута М., Тенетник О., Шакер И. Микрофинансирование в России. In: Центр исследований платежных систем и расчетов, Москва, 2013, стр. 66-67, 90-100, 131-132

AVANSURI ACORDATE PENTRU IMOBILIZĂRILE CORPORALE: TRATAMENTE CONTABILE ȘI FISCALE

Drd., Mihai POPOVICI

*Academia de Studii Economice a Moldovei, bd. Bănulescu-Bodoni 61,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md*

Abstract

According to National Accounting Standards, advance payments are classified according to the term of use: long-term advance payments and current advance payments. This classification does not correspond to the European Union directives, which stipulate that advance payments are recognized according to their destination.

In this article, we propose the methods of using advance payments according to their destination, especially how to account advance payments for purchases of property, plant and equipment. This article was elaborated by using the comparison method in order to identify the similarities and differences between national accounting regulations and European Union directives, as well as the method of document analysis. As a model, the experience of foreign scholars and the legislation of some countries that have linked their accounting standards to European Union directives has been used.

Key words: *advance payments; property plan and equipment; balance sheet; account; accounting; standards*

JEL CLASSIFICATION: M 41

Introducere. În parcursul său european, pe lângă celelalte domenii, Republica Moldova trebuie să racordeze și cadrul normativ al contabilității la normele Uniunii Europene. Drept călăuză, pentru îndeplinirea acestei sarcini servește Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 (în continuare - Directiva 2013/34/UE) [3].

Un subiect care trebuie reformat conform directivei menționate este cel al avansurilor. Utilizând metoda comparativă, pentru a identifica similitudinile și disimilitudinile existente între reglementările contabile naționale și directivele europene, precum și metoda de analiză a documentelor, se propune stabilirea următoarelor obiective:

- studierea problemei avansurilor acordate pentru imobilizările corporale conform Directivei 2013/34/UE și a practicilor internaționale avansate;
- analiza legislației contabile ale altor state și a opiniei savanților străini la acest subiect;
- formularea unui model de implementare și utilizare a avansurilor pentru imobilizări corporale în sistemul contabil din Republica Moldova.

Normele contabile ce abordează particularitățile avansurilor sunt:

- Standardul Național de Contabilitate (SNC) „Prezentarea situațiilor financiare” [12],
- SNC „Creanțe și investiții financiare” [14] și
- SNC „Cheltuieli” [13].

Totodată, au fost utilizate și reglementările contabile din unele state care au racordat legislația contabilă la directivele europene, precum și opiniile savanților străini, care s-au pronunțat la acest subiect.

Material și metode. Potrivit Directivei 2013/34/UE, activele tangibile (imobilizările corporale) cuprind terenurile și construcțiile, instalațiile tehnice și mașinile, alte instalații, utilaje și mobilier, avansuri și imobilizări corporale în curs de execuție [3, anexa IV].

În conformitate cu SNC „Imobilizări necorporale și corporale” [15, pct. 4], imobilizările corporale cuprind imobilizări sub formă de mijloace fixe, terenuri, imobilizări corporale în curs de execuție și resurse minerale. Potrivit proiectului de modificare și completare a SNC, elaborat recent de Ministerul Finanțelor, se propune includerea în componența imobilizărilor corporale și a investițiilor imobiliare [10].

Observăm că în Directiva 2013/34/UE, avansurile sunt incluse în componența imobilizărilor corporale, iar în SNC „Imobilizări necorporale și corporale” lipsesc, chiar dacă potrivit SNC „Prezentarea situațiilor financiare”, în bilanțul entității, avansurile acordate pe termen lung se regăsesc în categoria activelor imobilizate. Conform proiectului de modificare și completare a SNC, avansurile nu au fost incluse în componența imobilizărilor corporale [10].

În situațiile financiare actuale, avansurile se reflectă atât după termenul de utilizare, cât și după destinație. Astfel, în bilanț, la rândul 110 „Avansuri acordate pe termen lung” se indică suma avansurilor acordate cu termenul de stingere ce depășește 12 luni din data raportării [12, pct. 39], iar în rândul 210 „Avansuri acordate curente” se înscrie suma avansurilor acordate furnizorilor de active și prestatorilor de servicii pe un termen nu mai mare de 12 luni, care se determină în conformitate cu SNC „Creanțe și investiții financiare” [12, pct. 45].

Totodată, la completarea situației privind fluxurile de numerar din activitatea de investiții, în rândul 090 „Încasări din vânzarea activelor imobilizate” se reflectă numerarul încasat în perioada de gestiune pentru activele imobilizate vândute, precum și suma avansurilor primite pentru vânzarea ulterioară a acestor active [12, pct. 137].

De aceea, este necesar de modificat Planul general de conturi contabile astfel încât să se creeze conturi sau subconturi în care să se reflecte avansurile după destinația lor, pentru a ușura munca contabilului la întocmirea situațiilor financiare la sfârșitul perioadei de gestiune.

Singurul standard național care definește avansurile este SNC „Creanțe și investiții financiare”, potrivit căruia, avansurile acordate reprezintă plățile efectuate în contul procurării ulterioare a bunurilor, serviciilor, lucrărilor și se contabilizează ca majorare a creanțelor curente și diminuare a numerarului [14, pct. 24].

Trecerea în cont a avansurilor acordate se contabilizează ca diminuare concomitentă a datoriilor și creanțelor [14, pct. 25]. Restituirea avansurilor acordate și neutilizate se contabilizează ca majorare a numerarului și diminuare a creanțelor [14, pct. 26]. În SNC „Cheltuieli” se menționează că avansurile acordate în vederea procurărilor ulterioare de bunuri și servicii nu se recunosc ca cheltuieli [13, pct. 15].

Potrivit Standardului Internațional de Contabilitate (IAS) 16 „Imobilizări corporale”, avansurile acordate pentru imobilizările corporale nu se includ în componența imobilizărilor corporale [4, pct. 37]. Totodată, în IAS și IFRS nu este specificată clasificarea avansurilor, de aceea unii savanți tind să interpreteze aceasta prin faptul că standardele internaționale ar clasifica indirect avansurile după destinație, iar alții după termenul de utilizare.

Bilanțul contabil românesc include avansurile și imobilizări corporale în curs de execuție în categoria imobilizărilor corporale, care sunt înregistrate separat [5, pct. 132], însă în planul de conturi românesc, avansurile nu fac parte din clasa 2 „Conturi de imobilizări”, dar din clasa 4 „Conturi de terți”, la contul 409 „Furnizori - debitori”, subcontul 4093 „Avansuri acordate pentru imobilizări corporale” [11, pct. 594].

Codul fiscal al României stipulează că avansurile reprezintă plata parțială sau integrală a contravalorii bunurilor și serviciilor, efectuată înainte de data livrării ori prestării acestora. Exigibilitatea taxei pe valoarea adăugată (TVA) intervine la data la care se încasează avansul, pentru plățile în avans efectuate înainte de data la care intervine faptul generator [5, art. 282]. Savanții români afirmă că avansurile se facturează la momentul primirii lor [8].

În planul de conturi contabile francez, clasa 2 „Conturi de imobilizări” conține subclasa „Imobilizări în curs”, care la rândul ei conține contul 238 „Avansuri și plăți privind controlul imobilizărilor corporale”. La fel ca și în planul de conturi contabile românești, cel francez mai conține în clasa 4 „Conturi de terți” și contul 409 „Furnizori - debitori”, subcontul 4091 „Avansuri și plăți pentru comenzi” [6].

Totodată, în bilanțul contabil francez de activ, avansurile sunt expuse atât în clasa activelor imobilizate/ grupa imobilizărilor corporale, cât și în grupa activelor circulante ca creanțe față de furnizori [2].

În planul de conturi contabile belgian, clasa 2 „Cheltuieli, active imobilizate și creanțe mai mari de un an”, grupa 27 „Imobilizări corporale în curs și avansuri achitate”, conține contul contabil 271 „Avansuri și plăți pentru imobilizări corporale în curs” [7], iar în bilanțul contabil belgian, avansurile și plățile pentru imobilizări corporale în curs, ca și în bilanțul contabil francez, sunt incluse în cadrul imobilizărilor corporale [9].

Rezultate și discuții. Admitem în continuare că o entitate oferă un avans altei entități în scopul procurării ulterioare a unei imobilizări corporale. Potrivit SNC „Creanțe și investiții financiare”, entitatea va majora contul de avansuri, nefiind specificată destinația avansului și va micșora numerarului, iar conform legislației românești, racordată la directivele europene, entitățile românești vor majora contul avansurilor acordate pentru imobilizări corporale, fiind clară destinația avansului și va diminua numerarul.

Un alt subiect problematic referitor la conturile de avansuri este că potrivit planului general de conturi contabile, sunt două conturi contabile la care pot fi reflectate avansurile: 162 „Avansuri acordate pe termen lung” și 224 „Avansuri acordate curente”. Primul cont se află în componența activelor imobilizate, iar al doilea cont în componența activelor circulante.

După părerea noastră, această clasificare nu corespunde Directivei 2013/34/UE, deoarece dacă o entitate acordă un avans pentru procurarea unei imobilizări corporale, care ulterior este livrată în câteva zile (un termen scurt), acest avans trebuie să fie reflectat ca un avans curent, însă cum am menționat, avansurile curente se regăsesc în componența activelor circulante, pe când obiectul procurării este o imobilizare corporală. Astfel, acest avans ar trebui să fie reflectat în componența activelor imobilizate, dar din cauza că termenul nu este lung, dar scurt, este eronat de a face o astfel de înregistrare.

În opinia savanților români, avansurile acordate furnizorilor, precum și cele primite de la clienți se înregistrează în contabilitate în conturi distincte. De asemenea, avansurile acordate furnizorilor de imobilizări se reflectă distinct de cele acordate altor furnizori [8].

Analizând practica europeană, propunem modificarea denumirii contului 162 „Avansuri acordate pe termen lung” în „Avansuri acordate pentru active imobilizate”, iar contul 224 „Avansuri acordate curente” să fie redenumit în „Avansuri acordate pentru active circulante”.

O altă soluție pentru situația actuală, când avansurile sunt clasificate după termenul de utilizare, poate fi crearea de subconturi, ale conturilor de avansuri. Prin urmare, contul 162 „Avansuri acordate pe termen lung” să aibă următoarele subconturi: 1621 „Avansuri acordate pe termen lung pentru imobilizări necorporale”, 1622 „Avansuri acordate pe termen lung pentru imobilizări corporale”, 1623 „Avansuri acordate pe termen lung pentru stocuri”, 1624 „Alte avansuri acordate pe termen lung”. Analog se propune modificarea contul 224 „Avansuri acordate curente”.

În bilanț, acestea vor fi incluse în componența imobilizărilor corporale, necorporale, stocuri, etc., adică după destinație, în același timp vor fi clasificate și după termenul de utilizare. Totuși această metodă nu va fi pe deplin conformă legislațiilor statelor care deja au implementat Directiva 2013/34/UE.

În scopul conformării standardelor naționale la directivele europene, o soluție ar fi completarea contului 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție” cu un subcont nou, 1215 „Avansuri acordate pentru imobilizări corporale”, care să fie destinat generalizării informației privind existența și modificarea avansurilor acordate pentru imobilizările corporale în țară și în străinătate.

Acest subcont să fie unul de activ, în debitul căruia să se înregistreze apariția/majorarea avansurilor acordate pentru imobilizările corporale, iar în creditul contului 1215 „Avansuri acordate pentru imobilizări corporale”, să se înregistreze decontarea/diminuarea avansurilor acordate pentru imobilizări corporale. Soldul acestui cont să fie debitor și să reprezinte suma avansurilor acordate pentru imobilizările corporale.

Considerăm rezonabilă și modificarea Codului fiscal, astfel încât la transferarea avansului pentru o imobilizare corporală, furnizorul să elibereze factură fiscală pentru suma transferată. Suma avansului să fie inclusă ulterior în prețul total al imobilizării corporale procurate. În cazul

nefinalizării tranzacției, avansul să fie restituit de către furnizor prin operațiune storno, sau să fie decontat la cheltuieli cu active imobilizate.

Din experiența practică a contabililor din România putem observa că furnizorul eliberează o factură de avans, în baza căreia se face plata avansului și ulterior se eliberează o factură de achiziție, în baza căreia se achită restul valorii imobilizării procurate. În același timp, evidența avansurilor încasate de la clienți se ține cu ajutorul contul unic, indiferent dacă acestea sunt primite pentru livrări de bunuri de natura imobilizărilor, stocurilor sau pentru prestări de servicii [1].

Să presupunem că entitatea Alfa a semnat un contract de procurare a unui utilaj în valoare de 10000 lei, fără TVA cu entitate Beta. Contractul stabilește transferarea a 50% din valoarea utilajului în 3 zile de la semnarea contractului și 50% din sumă la primirea și instalarea utilajului.

Operațiunile în acest caz, conform prevederilor SNC în vigoare vor fi următoarele:

1. Contabilizarea avansului transferat pentru procurarea utilajului (imobilizare corporală):

Debit contul 224 „Avansuri acordate curente”, subcontul 2241 „Avansuri acordate în țară” - 6000 lei;

Credit contul 242 „Conturi curente în monedă națională” - 6000 lei.

2. Înregistrarea procurării utilajului:

Debit contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție” - 10000 lei;

Debit contul 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” - 2000 lei

Credit contul 521 „Datorii comerciale curente” - 12000 lei.

3. Decontarea avansului acordat pentru procurarea utilajului:

Debit contul 521 „Datorii comerciale curente” - 6000 lei;

Credit contul 224 „Avansuri acordate curente”, subcontul 2241 „Avansuri acordate în țară” - 6000 lei.

Potrivit propunerilor noastre de completare a contului 224 „Avansuri acordate curente” cu subconturile ce ar indica destinația avansurilor, atunci în cazul menționat mai sus, subcontul 2241 „Avansuri acordate în țară”, ar trebui să fie înlocuit cu un nou subcont 2242 „Avansuri curente acordate pentru imobilizări corporale”.

În cazul metodei de modificare a denumirii contului 162 „Avansuri acordate pe termen lung” în „Avansuri acordate pentru active imobilizate”, iar a contului 224 „Avansuri acordate curente” în „Avansuri acordate pentru active circulante”, exemplul de mai sus nu s-ar schimba esențial, cu excepția denumirii contului 224, formulele contabile rămânând aceleași, iar de subconturi nu ar mai fi nevoie.

În cazul utilizării la contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție” a unui subcont nou 1215 „Avansuri acordate pentru imobilizări corporale”, înregistrările contabile ar arăta astfel:

1. Contabilizarea avansului transferat pentru procurarea utilajului (imobilizare corporală):

Debit contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție”, subcontul 1215 „Avansuri acordate pentru imobilizări corporale” - 5000 lei;

Debit contul 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” - 1000 lei;

Credit contul 521 „Datorii comerciale curente” - 6000 lei.

2. Înregistrarea procurării utilajului:

Debit contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție”, subcontul 1213 „Imobilizări corporale până la punerea în utilizare” - 5000 lei;

Debit contul 534 „Datorii față de buget”, subcontul 5344 „Datorii privind taxa pe valoarea adăugată” - 1000 lei

Credit contul 521 „Datorii comerciale curente” - 6000 lei.

3. Decontarea avansului acordat pentru procurarea utilajului:

Debit contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție”, subcontul 1213 „Imobilizări corporale până la punerea în utilizare” - 5000 lei;

Credit contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție”, subcontul 1215 „Avansuri acordate pentru imobilizări corporale” - 5000 lei.

Potrivit acestor metode, ar fi necesară doar modificarea Planului general de conturi contabile, prevederile SNC rămânând aceleași, cu excepția includerii avansurilor în componența imobilizărilor corporale. Ca o soluție temporară, entitățile prin politicile sale contabile, ar putea crea subconturi de sine stătător, și ar putea utiliza metoda dată, pentru o evidență mai exactă a destinației avansurilor, ușurându-le astfel munca contabililor la completarea Situațiilor fluxurilor de numerar anuale.

Totodată, este necesară și racordarea Codului fiscal după exemplul țărilor europene, în special al României, conform căruia, la acordarea avansurilor, exigibilitatea taxei pe valoarea adăugată să intervină la data la care se încasează avansul, pentru plățile în avans efectuate înainte de data la care intervine faptul generator, ulterior să se elibereze factură fiscală, ca document confirmativ cu indicarea destinației avansurilor.

CONCLUZII

Directiva 2013/34/UE recomandă ca avansurile pentru imobilizări corporale să facă parte din componența imobilizărilor corporale. Situația actuală când avansurile sunt divizate după termenul de utilizare nu întotdeauna este corectă. De aceea propunem modificarea denumirii contului 162 „Avansuri acordate pe termen lung” în „Avansuri acordate pentru active imobilizate”, iar contului 224 „Avansuri acordate curente” în „Avansuri acordate pentru active circulante”.

O altă soluție poate fi menținerea acestor conturi, dar crearea subconturilor în care să se indice destinația avansurilor, care ulterior să fie incluse în bilanț conform destinației lor. Prin urmare, contul 162 „Avansuri acordate pe termen lung” să aibă următoarele subconturi: 1621 „Avansuri acordate pe termen lung pentru imobilizări necorporale”, 1622 „Avansuri acordate pe termen lung pentru imobilizări corporale”, 1623 „Avansuri acordate pe termen lung pentru stocuri”, 1624 „Alte avansuri acordate pe termen lung”. Analog se propune modificarea contul 224 „Avansuri acordate curente”.

Însă, pentru a racorda legislația contabilă după modelul țărilor care au implementat Directiva 2013/34/UE, recomandăm introducerea la contul 121 „Imobilizări corporale în curs de execuție” a unui subcont nou 1215 „Avansuri acordate pentru imobilizări corporale”, care să fie destinat generalizării informației privind existența și modificarea avansurilor acordate pentru imobilizările corporale în țară și în străinătate.

Totodată, se propune modificarea bilanțului prin includerea la rândul 20 „Imobilizări corporale în curs de execuție” a avansurilor acordate pentru imobilizări corporale. În acest fel, planul de conturi și bilanțul din situațiile financiare va fi racordat la Directiva 2013/34/UE și vor fi asemănătoare celor românești, franceze și belgiene, oferind o claritate privind scopul utilizării avansurilor acordate furnizorilor.

Modificările preconizate pentru a fi efectuate în SNC nu rezolvă în totalitate problema avansurilor, ci doar parțial le racordează la prevederile Directivei 2013/34/UE, de aceea propunem să fie redactate până la aprobarea finală, prin includerea avansurilor în componența imobilizărilor corporale.

Odată cu racordarea contabilității avansurilor la directivele europene, este necesară și racordarea fiscalității, respectiv la acordarea avansurilor să se elibereze factură fiscală, ca document confirmativ cu indicarea destinației acestora.

BIBLIOGRAFIE

1. Avansuri pentru imobilizări. Care este monografia contabilă la momentul înregistrării facturii în anul 2015? - <http://contabilul.manager.ro/a/14527/avansuri-pentru-imobilizari-care-este-monografia-contabila-la-momentul-inregistrarii-facturii-in-anul-2015.html>
2. Comment lire, comprendre et interpréter un bilan comptable? - <http://www.compta-facile.com/comment-lire-comprendre-interpret-bilan-comptable/>
3. Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi, de modificare

- a Directivei 2006/43/CE a Parlamentului European și a Consiliului și de abrogare a Directivelor 78/660/CEE și 83/349/CEE ale Consiliului <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0034&from=RO>
4. IAS 16 „Imobilizări corporale” - <http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartreport>
 5. Legea nr. 227/2015 privind Codul fiscal (al României) - https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/Cod_fiscal_norme_24052017.htm
 6. Plan comptable des associations. Loi 1901, Règlement N°99.01 du 16 février 1999 relatifs aux modalités d'établissement des comptes annuels des associations et des fondations. Comité de la Réglementation Comptable - <http://associanet.com/docs/plan-compt.html>
 7. Plan Comptable Minimum Normalisé Belge (PCMN) - http://www.omc.be/fr/fin/fin_pcmn.htm#1
 8. POPA Adriana Florina. Tratatamentul avansurilor comerciale. Expertiza și auditul afacerilor Numărul 10, 31 mai - 6 iunie 2016 - <http://www.ceccarbusinessmagazine.ro/tratatamentul-avansurilor-comerciale-a445/>
 9. Présentation normalisée du bilan belge - http://www.cuy.be/cours/cpta/bilan_norm.html
 10. Proiectul privind modificarea și completarea Ordinului MF nr.118 din 06.08.2013, privind aprobarea Standardelor Naționale de Contabilitate” - <http://mf.gov.md/ro/content/modific%C4%83rile-%C8%99i-complet%C4%83rile-la-standardele-na%C8%99ionale-de-contabilitate>
 11. Reglementările contabile privind situațiile financiare anuale individuale și situațiile financiare anuale consolidate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor Publice nr. 1802 din 29.12.2014. În: Monitorul Oficial al României nr. 963 din 30.12.2014
 12. SNC “Prezentarea situațiilor financiare” - <http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartnew>
 13. SNC „Cheltuieli” - <http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartnew>
 14. SNC „Creanțe și investiții financiare” - <http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartnew>
 15. SNC „Imobilizări necorporale și corporale” - <http://mf.gov.md/actnorm/contabil/standartnew>

PARTICULARITĂȚILE ADMINISTRĂRII ȘI ANALIZA COMPARATIVĂ A ÎNCASĂRILOR LA IMPOZITUL PE BUNURILE IMOBILIARE DIN CHIȘINĂU

¹*Șef DCITL, Gheorghe GASNAȘ*
²*Lector univ., Eduard CUNICICA*

¹*Direcția colectare a impozitelor și taxelor locale Chișinău, Inspectoratul Fiscal Principal de Stat, mun. Chișinău, Republica Moldova*

²*Universitatea Cooperatist-comercială din Moldova
Bd., Gagarin, 8, mun. Chișinău, Republica Moldova, MD-2001
Telefon: + 373 22 27 06 73; web site: www.uccm.md*

Abstract

The local public authorities (both levels I and II), face a major and a real problem regarding of efficient administration of real estate tax (propriety tax). This problem is because according with the national legislation, the entities that is in charge to administrate this tax are doubles the authorities involved in the administration of this tax by limiting the attributes of the local public authorities in a indirect way of full access to the information and is reducing in a way of the total income from this real estate tax.

The purpose of this research is to analyze the particularities of the administration, as well as the real estate tax collections in the Chisinau municipality, and to identify the gaps and to identify suitable solutions for implementation.

Key words: *real estate tax, SIA "Tax Cadastre", administration, receipts.*

JEL CLASSIFICATION: H21, H71, K34.

Introducere

O administrare eficientă, în opinia noastră, ar însemna pe de o parte respectarea principiilor de impozitare, iar pe de altă parte un nivel înalt al veniturilor. Părerea dată ar fi recomandabilă tuturor autorităților implicate în administrarea impozitelor și taxelor locale, inclusiv celor responsabile de perceperea impozitului pe bunurile imobiliare.

Asigurarea nivelului resurselor financiare necesare în buget poate fi asigurată prin optimizarea administrării impozitelor și taxelor locale.

Astfel, optimizarea administrării impozitului pe bunurile imobiliare, pe parcursul istoric al dezvoltării sistemului de impozitelor și taxelor locale al Republicii Moldova, a atras o atenție sporită, fapt ce a determinat crearea unor structuri specializate în componența autorităților locale, în cadrul Primăriei municipiului Chișinău – Direcția de colectare a impozitelor și taxelor locale.

Metode aplicate

În vederea realizării scopului propus, au fost utilizate un complex de metode de cercetare științifică și anume, metodele: istorică, de analiză comparativă, cantitativă și calitativă, inducția și deducția, precum și cele de cercetare, observare și prelucrare statistică. Metodele aplicate au permis identificarea particularităților de administrare și a încasărilor la impozitul pe bunurile imobiliare în mun. Chișinău, precum și formularea unor concluzii și recomandări.

Rezultate și discuții

În conformitate cu prevederile art. 276 pct. 1) din Codul fiscal al Republicii Moldova [1], *impozitul pe bunurile imobiliare* este definit ca un impozit local care reprezintă o plată obligatorie la buget de la valoarea bunurilor imobiliare.

La administrarea acestui impozit, considerat un impozit local, autoritățile competente întâmpină mai multe dificultăți sub aspect practic, care în opinia noastră sânt considerate niște deficiențe și neconcordanțe de ordin legal: 1. divizarea pe instituții de nivel local și central al

administrării după subiectul impunerii, adică persoană (fizică și/sau juridică); 2. exercitarea unor atribuții împreună cu Serviciul fiscal (control, compensare, restituire și executare silită).

Pornind de la prevederile art. 156 Cod fiscal, identificăm că în cadrul primăriilor funcționează serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale cu atribuții de administrare a impozitelor și taxelor. Logic, analizând denumirea, acest serviciu ar avea menirea de a administra toate impozitele și taxele stabilite de autoritatea publică locală, inclusiv impozitul pe bunurile imobiliare.

Afirmația dată poate fi susținută și de art. 281 din Codul fiscal, care stabilește că suma impozitului pe bunurile imobiliare de la persoanele fizice care nu sânt înregistrate în calitate de întreprinzător, precum și ale gospodăriilor țărănești (de fermier) se calculează anual pentru fiecare obiect al impunerii, de către serviciile de colectare a impozitelor și taxelor locale ale primăriilor, iar persoanele juridice, persoanele fizice înregistrate în calitate de întreprinzător, cu excepția gospodăriilor țărănești (de fermier), își calculează de sine stătător acest impozit.

Din aceste prevederi s-ar concluziona că serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale administrează acest impozit, atât prin calcularea acestuia pentru persoanele fizice și a gospodăriile țărănești (de fermier), cât și să prin primirea dărilor de seamă de la persoanele juridice și persoanele fizice înregistrate în calitate de întreprinzător.

Însă, conform art. 281¹ din Cod fiscal, persoanele juridice, precum și persoanele fizice înregistrate în calitate de întreprinzător, cu excepția gospodăriilor țărănești (de fermier), sânt obligate să prezinte calculul la impozitul pe bunurile imobiliare, nu la serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale, dar la Serviciul Fiscal de Stat.

Deci, legislatorul Republicii Moldova stabilește un mod diferențiat în administrarea impozitului pe bunurile imobiliare, și anume, în dependență de subiecții impunerii, adică pentru:

- persoanele fizice care nu sânt înregistrate în calitate de întreprinzător, precum și ale gospodăriilor țărănești (de fermier) – de către Serviciile de colectare a impozitelor și taxelor locale din cadrul primăriilor;

- persoanele juridice și cele fizice înregistrate în calitate de întreprinzător – de către Serviciul Fiscal de Stat.

Administrarea în dependență subiectul impunerii reprezintă o problemă și pentru taxele locale, deoarece conform prevederilor art. 297 alin. (7) din Codul fiscal din sistemul taxelor locale specificate la art.289 alin.(2) lit. a) – în partea ce ține de gospodăriile țărănești (de fermier), la lit. k), n) și p), mecanismul de administrare a acestora se stabilește de către autoritatea administrației publice locale.

Așadar serviciul de colectare a impozitelor și taxelor locale este limitat în administrarea impozitelor și taxelor locale.

În mun. Chișinău, spre deosebire de alte localități din întreaga țară, din punct de vedere al evoluției istorice până la anul 2012, administrarea acestui impozit pe toate categoriile de subiecți ai impunerii era asigurată de către Serviciul Fiscal de Stat, după această perioadă doar a persoanelor juridice, iar pentru persoanele fizice fiind transmisă unei structurii specializate din cadrul Primăriei – Direcția de colectare a impozitelor și taxelor locale (în continuare – Direcția).

Premizele creării acestei subdiviziuni au fost modificările [2] operate la art. 156 din Codul fiscal. Drept consecință a modificărilor date, precum și a Hotărârii Guvernului nr. 998 din 20.08.2003 privind activitatea serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale din cadrul primăriei [5], la 20.11.2012 Consiliul municipal Chișinău prin decizia nr. 7/3 (modificată prin decizia nr. 5/34 din 30.05.2013) [6] a aprobat constituirea Direcției, care a început efectiv exercitarea atribuțiilor din anul 2014.

Perioada anilor 2012 – 2014 a fost cea de adaptare al Direcției create și preluarea atribuțiilor, timp în care Serviciul Fiscal de Stat a continuat administrarea acestui impozit.

Conform pct. 4 din decizia Consiliului mun. Chișinău nr. 7/3, Direcția ar efectua administrarea următoarelor impozite și taxe:

- impozitul funciar de la persoanele fizice (cetățeni) și gospodăriile țărănești (de fermier);

- impozitul pe bunurile imobiliare de la persoanele fizice (cetățeni);
- taxa pentru amenajarea teritoriului, percepută de la gospodăriile țărănești (de fermier);
- taxa de la posesorii de câini.

Însă, actualmente în practică, Direcția exercită atribuțiile de administrare pe sectoarele municipiului, numai a impozitului pe bunurile imobiliare doar de la persoanele fizice-cetățeni, deoarece, gospodării țărănești (de fermier) nu sânt înregistrate, taxa pentru posesorii de câini nu este stabilită la formarea bugetului mun. Chișinău, iar referitor la impozitul funciar – terenurile sânt estimate în scopul impozitării de rând cu construcțiile, respectiv acesta se include în impozitul pe bunurile imobiliare.

Deci, Direcția își exercită atribuțiile de administrare asupra impozitului pe bunurile imobiliare de la persoanele fizice-cetățeni numai al celor estimate în scopul impozitării și fără ași extinde competența asupra localităților din suburbie. La rândul său, estimate în scopul impozitării sânt obiectele care în baza art. 279 din Codul fiscal au fost evaluate de organul cadastral.

Această administrare se efectuează prin Sistemul informațional automatizat ”Cadastrul fiscal” (SIA ”Cadastrul fiscal”), ținut în baza art. 287 din Codul fiscal de către Serviciul Fiscal.

Evidențind particularitățile legale de administrare a impozitului pe bunurile imobiliare s-a dorit și evidențierea indicatorilor pe Direcție.

Astfel, din informațiile generate prin intermediul SIA ”Cadastrul fiscal” s-a efectuat o analiză comparativă a administrării impozitului pe bunurile imobiliare din perioadele fiscale 2013-2017, conform tabelului prezentat mai jos:

Tabelul 1. Informația privind administrarea impozitului pe bunurile imobiliare de la persoanele fizice-cetățeni din perioadele 2013-2017

Nr. d/o	INDICATORUL	2017 octombrie	2016	2015	din iunie 2014	2013
1.	obiectele impunerii:					
	- total	348.649	343.533	333.251	317.797	304.533
	- spre verificare	125.633	127.050	128.613	130.533	127.931
2.	cota concretă a impozitului pe bunurile imobiliare, - locative	0,10%	0,10%	0,10%	0,10%	0,05%
	- nelocative	0,30%				
3.	suma impozitului calculat	91,2 ml lei	73,9 ml lei	71,2 ml lei	70,4 ml lei	36,4 ml lei
4.	recalculările impozitului	+ 1,2 ml lei	+ 1,2 ml lei	+ 0,6 ml lei	+ 0,6 ml lei	+ 0,2 ml lei
5.	restanță:					
	- numărul contribuabililor	40.556	24.299	26.653	57.249	50.514
	- suma totală, din care:	- 26,7 ml lei	- 16,4 ml lei	- 15,1 ml lei	- 18,6 ml lei	- 15,0 ml lei
	- impozit	- 23,3 ml lei	- 13,3 ml lei	- 13,3 ml lei	- 16,8 ml lei	- 13,1 ml lei
	- penalități	- 3,4 ml lei	- 3,1 ml lei	- 1,8 ml lei	- 1,8 ml lei	- 1,9 ml lei
5.1	restanța contribuabililor ”problematice” (cu restanță peste 1.000 lei): - numărul	4.919	3.451	3.136	2.700	3.451
	- suma, din care:	-15,4 ml lei	-9,2 ml lei	- 7,7 ml lei	- 6,2 ml lei	-9,2 ml lei
	- impozit	-13,0 ml lei	-7,2 ml lei	- 6,5 ml lei	- 5,4 ml lei	-7,2 ml lei
	- penalități	-2,4 ml lei	-2,0 ml lei	- 1,2 ml lei	- 0,8 ml lei	-2,0 ml lei

6.	înlesnirile acordate:					
	- numărul de contribuabili	82.635	79.963	77.058	70.997	68.637
	- suma înlesnirilor	21,9 ml lei	21,3 ml lei	20,5 ml lei	19,1 ml lei	9,3 ml lei
7.	nivelul încasărilor	78,5%	86,2%	85,5%	79,8%	71,5%
8.	numărul de angajați	20	20	20	20	Serviciul fiscal
	- pe state - scriptic	10 inclusiv 4 în concediul de maternitate	17 inclusiv 4 în concediul de maternitate	20 inclusiv 2 în concediul de maternitate	12	

Sursa: elaborată de autori în baza datelor SIA "Cadastrul fiscal"

Analiza datelor din aceste perioade permite identificarea mai multor aspecte problematice ale administrării.

Astfel, un aspect reprezintă creșterea numărului de obiecte impozabile, fapt care se datorează construirii și dării în exploatare a obiectelor noi, precum și a evaluării obiectelor deja existente, dar care din diferite cauze nu erau estimate.

În multiple cazuri informațiile furnizate de către organul cadastral sânt incomplete cu referire la subiectul impunerii, respectiv persistă un număr mare de obiecte spre verificare.

Alt aspect ține de evaluarea obiectelor în scopul impozitării, care potrivit legislației trebuia să se efectueze din sursele bugetului de stat, iar în perioadele a mai multor ani aceasta era sistată din motivul lipsei finanțării acestor lucrări, respectiv obiectele noi date în exploatare nu puteau fi estimate în scopul impozitării, în final nu era posibilă impozitarea acestora. Prin urmare, la multiple adresări ale Direcției Primăriei mun. Chișinău, de către Parlament au fost preconizați 6 ml lei la adoptarea Legii bugetului de stat pe anul 2016 la Anexa nr. 3 pe codul 6904 "Sistem de evaluare și reevaluare a bunurilor imobiliare", iar în rezultat în 2017 față de anul 2013 avem mai mult cu cca 44,1 mii de obiecte noi spre impozitare.

Privind cota concretă a impozitului pe bunurile imobiliare, pentru obiectele cu destinație locativă, garaje și loturile din întovărășirile pomicole, precum și construcțiile amplasate pe acestea, de la preluarea atribuțiilor de către Direcție, Consiliul municipal a majorat începând cu anul 2014 și ulterior a păstrat cota în mărime de 0,10%.

Totodată, cota concretă pentru obiectele nelocative, este fixată de Parlament prin Codul fiscal, care din anii 2010 – 2016 a fost 0,1%, iar din anul 2017 aceasta s-a triplat până la 0,3%.

În rezultatul majorării din aceste perioade a numărului de obiecte impozabile s-a ridicat și suma impozitului calculat, iar în 2017 față de anul 2016 a săltat cu 17,3 ml lei din care cca 14 ml lei pe obiectele nelocative de la triplarea cotei și cu 3,3 ml lei pentru celelalte tipuri de obiecte.

Concomitent, pentru obiectele despre care anterior organul cadastral nu a furnizat informațiile, inclusiv cu date incomplete, acordări de scutiri eronate, modificarea proprietarului și din alte motive, s-au recalculat sume spre plată la impozit cu 1,2 ml lei în anul 2017.

Privind persoanele care au admis restanțe la impozitul pe bunurile imobiliare, la general se constată diminuarea numărului acestora și suma impozitului datorat, această previzibilitate ar fi caracteristică și pentru anul 2017, care încă nu a expirat. Suma penalității la rândul ei este în creștere deoarece este calculată reieșind din suma restantă proporțional procentului acesteia.

Deși numărul general al restanțierilor este în continuă diminuare, s-a identificat o categorie de persoane, cu sume restante mai mari de 1.000 lei, denumiți în opinia noastră – "Contribuabili problematici", al căror număr și sumele datoriiilor este în continuă creștere.

Față de această categorie de restanțieri începând cu sfârșitul anul 2016 de către Direcție au fost remise materiale în adresa Serviciul fiscal pentru a se declanșa acțiunile de executare silită în conformitate cu art. 195 alin. (2) din Codul fiscal.

Concomitent, pentru categoriile de persoane specificate în art. 283 lit. h) din Codul fiscal (adică persoanele de vârstă pensionară și cei cu dezabilități medii și severe), se acordă scutiri în mod automatizat în baza listelor prezentate de Casa națională de asigurări sociale și individual la cererea contribuabililor din valoarea de 380 mii lei din valoarea bunurilor imobiliare – domiciliu. Numărul acestora și suma înlesnirilor este în creștere și care la rândul său diminuează suma calculului pe impozitul dat.

În ce privește numărul persoanelor angajate, la fel care este în diminuare, influențează negativ asupra calității organizării administrării impozitului de către Direcție. Pentru a reuși examinarea obiectelor furnizate de organul cadastral, diminuarea numărului de restanțieri și ridicarea nivelului de încasări, se propune majorarea statelor de personal a Direcției. Concomitent, în vederea atragerii și menținerii funcționarilor profesioniști, este necesar de a se impune metode și tehnici de motivare, inclusiv prin majorare de salarii și prime.

CONCLUZII

Deci, din totalitatea impozitelor și taxelor locale prevăzute de actele legislative și normative, de către Direcție se exercită atribuțiile de administrarea numai a unui tip de impozit – impozitul pe bunurile imobiliare. Mai mult ca atât administrarea dată fiind limitată numai la perceperea acestuia de la persoanele fizice cetățeni și numai a obiectelor evaluate în scopul impozitării.

Cât privește nivelul încasărilor, cu toate că în ultimele perioade este în creștere, din motivul numărului mic de funcționari, precum și a numărului mare de obiecte, nu se reușește o organizare eficientă al administrării acestui tip de impozit.

BIBLIOGRAFIE

1. Codul Fiscal al Republicii Moldova nr. 1163-XIII din 24.04.1997, Titlul VI – Impozitul pe bunurile imobiliare.
2. Legea nr. 108-XVIII din 17.12.2009 ”Pentru modificarea și completarea unor acte legislative” de modificare al art. 156 alin. (1) din Codul fiscal (art. XIII pct. 51).
3. Legea nr. 1056 din 16.06.2000 pentru punerea în aplicare a Titlului VI din Codul fiscal.
4. Legii bugetului de stat pe anul 2016 la Anexa nr. 3 pe codul 6904 ” Sistem de evaluare și reevaluare a bunurilor imobiliare”
5. **Hotărârea** Guvernului nr. 998 din 20.08.2003 privind activitatea serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale din cadrul primăriei.
6. Decizia Consiliului municipal Chișinău nr. 7/3 din 29 noiembrie 2012 ”Cu privire la constituirea Serviciului de colectare a impozitelor și taxelor locale și aprobarea Regulamentului de activitate al acestuia”, modificată prin Decizia nr. 5/34 din 30 mai 2013 ”Cu privire la aprobarea organigramei Direcției de colectare a impozitelor și taxelor locale”.

UNELE PARTICULARITĂȚI ALE CONTABILITĂȚII ȘI ANALIZEI PERFORMANȚELOR PRIVIND REZULTATELE FINANCIARE

¹Lector universitar, Ala COJOCARI, ²Ina SAMSON

^{1,2}Academia de Studii Economice a Moldovei, bd. Bănulescu-Bodoni 61,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md

Abstract

Accounting and performance analysis on the financial results of an economic entity has a determining role in establishing the development strategy, especially during an economic crisis. The author will reflect the accounting records of the financial results as well as their analysis, by calculating and using a system of synthetic and analytical indicators, including the profitability indicators, which are relevant and interpretable, which can provide certain conclusions of the financial performance of an economic entity, regardless of the type of activity and form of ownership of that entity.

Key words: financial performance, financial statements, financial result, profitability, strategies, activity, property, economic growth.

JEL CLASSIFICATION: M49,H39, G39, F49

Viața economică ocupă un loc primordial în dezvoltarea activității economice a entităților, deciziile oamenilor bazându-se tot mai mult pe raționamentul, criteriile și calculele economice. În economia noastră, o entitate performantă este entitatea care în același timp poate fi productivă și eficientă. Motivația și punctul de pornire a unei entități este determinat de anumite nevoi, scopul căreia constă în obținerea unui rezultat financiar pozitiv și realizarea obiectivelor propuse.

Rezultatul financiar reprezintă unul dintre cele mai importante concepte ale vieții economice a fiecărei entități. Prin realizarea scopului propus și prin progresul său, fiecare entitate tinde spre un rezultat financiar pozitiv, obținerea căruia trebuie să fie determinată de utilizarea eficientă a resurselor economice și financiare, gestionarea corectă a activității cât și nivelul înalt de calificare al personalului.

Informațiile referitoare la rezultatul financiar obținut sunt foarte importante la luarea deciziilor economice, utilizatorii de informație găsesc rezultatul financiar al perioadei de gestiune în Situația de profit și pierdere, parte componentă a Situațiilor financiare care reflectă performanța entității.

Activitatea operațională a entității poate fi apreciată îngust sau multilateral dezvoltată în dependență de veniturile și cheltuielile obținute pe parcursul unei perioade de gestiune.

Potrivit Standardului Național de Contabilitate (SNC) “Venituri” [1], veniturile reprezintă “creșteri ale beneficiilor economice înregistrate în cursul perioadei de gestiune, sub forma intrărilor de active sau majorării valorii acestora, sau a diminuării datoriilor care au drept rezultat creșteri ale capitalului propriu, cu excepția creșterilor legate de contribuțiile proprietarilor”.

Conform SNC „Cheltuieli” [1], cheltuielile reprezintă diminuări ale beneficiilor economice înregistrate în perioada de gestiune sub formă de:

- ieșiri, reduceri ale valorii activelor sau de creșteri ale datoriilor care contribuie la diminuări ale capitalului propriu (rezultatului financiar), altele decât cele rezultate din distribuirea acestuia proprietarilor.)

- sau Componenta, caracteristica, clasificarea modul de recunoaștere și contabilizare a veniturilor și cheltuielilor sunt reglementate de Standardul Național de Contabilitate (SNC) „Venituri”, și respectiv de SNC „Cheltuieli”.

În urma decontărilor conturilor de venituri și cheltuieli se compară suma totală a veniturilor ca rulaj creditor preliminar cu suma totală a cheltuielilor calculată a rulaj debitor preliminar, diferența înregistrându-se ca rezultat financiar al perioadei de gestiune. [2, p.356].

În cele ce urmează, autorul va efectua analiza, pe baza datelor din bilanțul entității “ICS ALFA” SRL.

Rezultatul financiar contabil = Venituri (clasa 6) - Cheltuieli (clasa 7)

Rezultatul financiar contabil = 11 234 470 - 9 989 756 = +1 244 714 lei.

Rezultatul financiar se determină la finele fiecărei perioade de gestiune, unde conturile de venituri și cheltuieli se decontează la contul 351 „Rezultat financiar total”.

În baza datelor din situațiile financiare ale entității “ICS ALFA” SRL pentru anul 2016 se determină venitul contabil [3], care se contabilizează în următorul mod:

- Se reflectă închiderea conturilor clasei a 7-a „Cheltuieli”

Debit contul 351 „Rezultat financiar total” - 10 158 801 lei;

Credit contul 711 „Costul vânzărilor” - 7 684 203 lei;

Credit contul 712 „Cheltuieli de distribuire” - 772 034 lei;

Credit contul 713 „Cheltuieli administrative” - 1 000 532 lei;

Credit contul 714 „Alte cheltuieli din activitatea operațională” - 154 209 lei;

Credit contul 722 „Cheltuieli financiare” - 378 777 lei;

Credit contul 731 „Cheltuieli privind impozitul pe venit” - 169 046 lei;

- Se reflectă închiderea conturilor clasei a 6-a „Venituri”

Debit contul 611 „Venituri din vânzări” - 11 051 669 lei;

Debit contul 612 „Alte venituri din activitatea operațională” - 4 315 lei;

Debit contul 621 „Venituri din operațiuni cu active imobilizate” - 1 950 lei;

Debit contul 622 „Venituri financiare” - 176 535 lei;

Credit contul 351 „Rezultat financiar total” - 11 234 469 lei;

După întocmirea acestor înregistrări, se determină profitul net (pierdere netă) în contul 351 „Rezultat financiar total”, această sumă se reflectă în Situația de profit și pierdere rd.120 și în bilanț în rândul 360 „Profitul net (pierdere) al perioadei de gestiune”.

La entitatea “ICS ALFA” SRL, în anul 2016 acesta constituie 1 075 668 lei, aceste rezultate coincid ceea ce presupune o bună gestionare a contabilității în cadrul entității.

După ce are loc închiderea contului 351 „Rezultat financiar total”, rezultatul perioadei de gestiune se trece la contul 333 „Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune” [4].

Profitul net (pierdere netă) este determinat ca diferența dintre profit (pierdere) până la impozitare și cheltuielile privind impozitul pe venit.

Profitul net (pierdere netă) = 1 244 714 - 169 046 = 1 075 668 lei

În urma rezultatelor analizate rezultă, că pe parcursul perioadei de gestiune, entitatea “ICS ALFA” SRL a înregistrat profit în valoare de 1 075 668 lei, care în contabilitatea financiară se reflectă prin următoarea înregistrare contabilă:

Debit contul 351 „Rezultat financiar total” - 1 075 668 lei;

Credit contul 333 „Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune” - 1 075 668 lei;

Reformarea bilanțului [4] reprezintă unul dintre pașii de închidere a anului de raportare și se efectuează după ce are loc întocmirea Situațiilor financiare și prezentarea acestora utilizatorilor de informație, cum ar fi: fondatori, organele de statistică, etc. Această etapă constă în decontarea soldurilor existente la finele anului de gestiune la conturile 331 „Corecții ale rezultatelor anilor precedenți”, 333 „Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune” și 334 „Profit utilizat al perioadei de gestiune”.

Deoarece fiecare an de gestiune începe cu soldul zero al contului 333 „Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune”, entitatea analizată trece profitul neutilizat la contul 332 „Profit nerepartizat (pierdere neacoperită) al anilor precedenți”, astfel decontarea profitului net (pierderii nete) al perioadei de gestiune la reformarea bilanțului se contabilizează ca diminuare a profitului net

al perioadei de gestiune și majorare a profitului nerepartizat. În contabilitatea financiară această operațiune se reflectă prin următoarea înregistrare contabilă:

Debit contul 333 „Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune” - 1 075 668 lei;

Credit contul 332 „Profit nerepartizat (pierdere neacoperită) al anilor precedenți” - 1 075 668 lei;

Entitatea supusă cercetării nu a înregistrat corecții ale rezultatelor anilor precedenți, în perioada supusă cercetării. Prin urmare, la finele perioadei precedente aceasta a înregistrat rezultat financiar sub formă de profit în valoare de 1 075 668 lei.

Modul de reflectare a operațiunilor privind corecțiile anilor precedenți, autorul le va ilustra printr-un exemplu convențional.

Exemplu 1: Să presupune, că la entitatea “ICS ALFA” SRL pe parcursul anului 2016 s-au înregistrat următoarele operațiuni privind corecțiile anilor precedenți, erorile fiind depistate ca:

- diminuare a datoriei față de personal privind retribuirea muncii – 1 500 lei;
- diminuare a datoriei privind asigurările sociale – 376 lei;
- majorare a datoriei comerciale curente – 9500 lei.

În urma acestor operațiuni, în contabilitatea financiară se întocmesc următoarele înregistrări contabile.

1. Se reflectă suma diminuată a datoriei față de personal privind retribuirea muncii:

Debit contul 331 „Corecții ale rezultatelor anilor precedenți” - 1 500 lei;

Credit contul 531 „Datorii față de personal privind retribuirea muncii” - 1 500 lei;

2. Se reflectă suma diminuată a datoriei privind asigurările sociale:

Debit contul 331 „Corecții ale rezultatelor anilor precedenți” - 376 lei;

Credit contul 533 „Datorii privind asigurările sociale și medicale” - 376 lei;

3. Se casează suma majorată a datoriei comerciale curente:

Debit contul 521 „Datorii comerciale curente” - 9 500 lei;

Credit contul 331 „Corecții ale rezultatelor anilor precedenți” - 9 500 lei;

4. S-a calculat la finele anului de raportare suma datoriei curente privind impozitul pe venit aferentă corectărilor rezultatelor anilor precedenți:

$$9\,500 - 1\,500 - 376 = 7\,624 \text{ lei;}$$

$$7\,624 \text{ lei} \times 12\% = 914,88 \text{ lei}$$

Debit contul 331 „Corecții ale rezultatelor anilor precedenți” - 915 lei;

Credit contul 534 „Datorii față de buget” - 915 lei;

5. Închiderea contului 331 “Corecții ale rezultatelor anilor precedenți”:

Debit contul 331 „Corecții ale rezultatelor anilor precedenți” - 6 709 lei;

Credit contul 332 „Profit nerepartizat (pierdere neacoperită) al anilor precedenți” - 6 709 lei;

Informațiile privind corecțiile rezultatelor anilor precedenți se reflectă în “Bilanț”, rândul 340 și în “Situația modificărilor capitalului propriu” rândul 110 „Corecții ale rezultatelor anilor precedenți”.

Aprecieră obiectivă și reflectarea justificată și de lungă durată a rezultatelor financiare constă în efectuarea analizei performanțelor pe baza rezultatelor financiare, profit (pierdere) [5]. Astfel, la prima etapă de analiză, autorul va efectua modificarea rezultatelor financiare după structură și evoluția în dinamică, prin utilizarea următorului tabel analitic.

Tabelul 1. Aprecierea generală și structurală a indicatorilor ce caracterizează performanța financiară la entitatea ”ICS ALFA” SRL

Indicatori	Anul precedent		Anul curent	
	Suma, lei	P, %	Suma, lei	P, %
A	1	2	3	4
Venituri din vânzări	11 655 036	100	11 051 669	100
Costul vânzărilor	8 014 094	68,76	7 684 203	69,53
Profit brut (pierdere brută)	3 640 942	31,24	3 367 466	30,47
Alte venituri din activitatea operațională	3 305	0,03	4 315	0,04
Cheltuieli de distribuire	788 033	6,76	772 034	7,00
Cheltuieli administrative	904 529	7,76	1 000 532	9,05
Alte cheltuieli din activitatea operațională	259 618	2,23	154 209	1,39
Rezultatul din activitatea operațională: profit (pierdere)	1 692 067	14,52	1 445 006	13,07
Rezultatul din alte activități: profit (pierdere)	(645 938)	(5,54)	(200 292)	(1,81)
Profit (pierdere) pînă la impozitare	1 046 129	8,98	1 244 714	11,26
Cheltuieli privind impozitul pe venit	151 655	1,30	169 046	1,53
Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	894 474	7,68	1 075 668	9,73

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor din Situația de profit și pierdere, anexa 2 a Situațiilor financiare.

Informația reflectată în ”Situația de profit și pierdere”, anexa 2 a Situațiilor financiare, la entitatea ”ICS ALFA” SRL, denotă o tendință de micșorare nesemnificativă în anul curent comparativ cu anul precedent a primului indicator de performanță financiară: veniturile din vânzări, de la 11 655 036 la 11 051 669 lei sau cu 603 367 lei, ceea ce în mărime relativă constituie o diminuare cu 5,18 p.p $[(-603\ 367) / 11\ 655\ 036] \times 100\%$. Acest rezultat se datorează influenței negative a tendinței de micșorare mai lente a costului vânzărilor - 4,12 p.p $[(7\ 684\ 203 / 8\ 014\ 094) \times 100\%] - 100\%$, comparativ cu veniturile din vânzări (5,18p.p), ceea ce a contribuit, nemijlocit, și la diminuarea cu un ritm mai mare a profitului brut 7,51 p.p $[(3\ 367\ 466 / 3\ 640\ 942) \times 100\%]$. Cota acestui compartiment în totalul veniturilor din vânzări, de asemenea scade, respectiv de la 31,24 la 30,47%.

Tendința de micșorare a profitului din activitatea operațională de la 1 692 067 la 1 445 006 lei, precum și cota acestui element în totalul veniturilor din vânzări, de la 14,52 la 13,07%, se datorează influenței negative, practic, a tuturor elementelor de formare, excepție fiind alte venituri și alte cheltuieli din activitatea operațională.

Pozitiv, la creșterea profitului până la impozitare, de la 1 046 129 la 1 244 714 lei, cota căruia în veniturile din vânzări, de asemenea crește de 8,98 la 11,26%, au influențat micșorarea semnificativă a pierderilor din alte activități, inclusiv din activitatea financiară, precum și înregistrarea veniturilor din operațiuni cu active imobilizate.

Ca o totalizare, se poate menționa, că entitatea ”ICS ALFA” SRL, dispune de posibilități esențiale de creștere a indicatorilor ce caracterizează performanțele financiare. Pentru aceasta, entitatea supusă cercetării, trebuie să-și lărgescă sortimentul de produse fabricate, mărfuri vândute, servicii prestate, etc.; să stabilească noi piețe de desfacere, atât interne, cât și externe; să-și dezvolte factorii de producție: prin reciclarea periodică a personalului, automatizarea și modernizarea aparatului tehnologic, aprovizionarea și asigurarea neîntreruptă a entității cu materii prime și materiale, etc.,

Performanțele financiare ale unei entități economice pot fi caracterizate și prin calculul indicatorilor de rentabilitate, deoarece nu întotdeauna creșterea unor indicatori generalizatori generează și sporirea altor indicatori analitici. Ca rezultat, la **următoarea etapă de analiză**, autorul va recurge la calculul și aprecierea următorilor indicatori de rentabilitate:

- *Rentabilitatea activelor;*
- *Rentabilitatea activelor cu destinație de producție;*

- *Rentabilitatea veniturilor din vânzarea produselor;*
- *Rentabilitatea capitalului propriu;*
- *Rentabilitatea capitalului permanent;*
- *Rata marjei comerciale.*

După conținutul economic, orice indicator de rentabilitate semnifică raportul dintre efectul obținut la efortul depus. În funcție de efect, ne servește orice indicator de rezultate financiare, profit (pierdere), iar în funcție de efort – ce indicator relativ de performanță financiară, pe baza indicatorilor de rentabilitate se calculează. Astfel, în baza datelor inițiale din Bilanț, anexa 1; Situația de profit și pierdere, anexa 2 a Situațiilor financiare; Balanța de verificare a conturilor ce caracterizează bunurile de care dispune entitatea, precum și sursele de formare ale acestora, indiferent de genul de activitate și forma de proprietate a unei entități economice, aplicând metodele matematice de calcul, privind valorile medii a indicatorilor sintetici, se acumulează în următorul tabel analitic.

Tabelul 2. Calculul și evoluția în dinamică a indicatorilor de rentabilitate la entitatea ”ICS ALFA” SRL

Indicatori	Anul precedent	Anul curent	Ritmul creșterii, %
A	1	2	3
1. Profit (pierdere) până la impozitare, lei	1 046 129	1 244 714	118,98
2. Profit net (pierdere netă) al perioadei de gestiune	894 474	1 075 668	120,26
3. Valoarea medie a activelor, lei inclusiv:	13 318 631	12 958 988	97,30
3.1. active cu destinație de producție:	10 457 983	10 499 965	100,40
3.1. 1. mijloace fixe;	7 542 776	7 673 078	101,73
3.1.2. stocuri;	2 915 207	2 826 887	96,97
4. Valoarea medie a capitalului propriu, lei	8 634 603	9 628 417	111,51
5. Valoarea medie a datoriilor, lei inclusiv:	4 681 029	3 330 571	71,15
5.1. datorii pe termen lung	2 960 819	2 402 160	81,13
6. Valoarea medie a capitalului permanent, lei	11 595 422	12 030 577	103,75
7. Venituri din vânzări, lei, inclusiv:	11 655 036	11 051 669	94,82
7.1. din vânzarea produselor;	7 139 243	7 528 903	105,46
7.2. din vânzarea mărfurilor	2 935 478	2 522 766	85,94
8. Costul vânzărilor, lei, inclusiv:	8 014 094	7 684 203	95,88
8.1. valoarea contabilă a produselor vândute;	5 229 587	5 157 673	98,62
8.2. valoarea contabilă a mărfurilor vândute;	2 384 507	2 126 530	89,18
9. Profit brut (pierdere brută), lei, inclusiv:	3 640 942	3 367 466	92,49
9.1. din vânzarea produselor;	1 909 656	2 371 230	124,17
9.2. din vânzarea mărfurilor	550 971	396 236	71,92
10. Rentabilitatea activelor, % inclusiv:	7,85	9,61	x
10.1 rentabilitatea activelor cu destinație de producție	10,00	11,85	x
11. Rentabilitatea veniturilor din vânzări, % inclusiv:	8,98	11,26	x
11.1 rentabilitatea veniturilor din vânzarea produselor	26,75	31,50	x
12. Rentabilitatea capitalului propriu, %	10,36	11,17	x
13. Rentabilitatea capitalului permanent, %	9,02	10,35	x
14. Rata marjei comerciale, %	18,77	15,71	x

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor din Bilanț, anexa 1; Situația de profit și pierdere, anexa 2 a Situațiilor financiare.

Calculul performanței financiare pe seama indicatorilor de rentabilitate la entitatea ”**ICS ALFA**” SRL, pe perioada supusă cercetării, la nivel general, reflectă o creștere a acestora. Astfel, analizând rentabilitatea activelor, inclusiv a activelor cu destinație de producție se observă o creștere a acestor indicatori în anul curent comparativ cu anul precedent, respectiv de la 7,85 la 9,61% și corespunzător de la 10,0 la 11,85%. Aceste rezultate se datorează, în primul rând pe seama majorării cu un ritm mai mare a profitului până la impozitare (118,98%), comparativ cu ritmul de creștere mai lent a valorii medii anuale a activelor cu destinației de producție (100,40%).

Rentabilitatea veniturilor din vânzări, inclusiv a veniturilor din vânzarea produselor, pe perioada supusă analizei, crește de la 26,75 la 31,50%, pe seama majorării semnificative a profitului brut din vânzarea produselor (124,17%), sporirea căruia se datorează majorării veniturilor din vânzarea produselor – factor direct (105,46%), precum și tendinței de micșorare a valorii contabile a produselor vândute – factor indirect (98,62%).

Creșterea nesemnificativă a rentabilității capitalului propriu de la 10,36 la 11,17% se datorează majorării atât a profitului net – factor direct (120,26%), cât și a valorii medii anuale a capitalului propriu (111,51%). Corespunzător, tendința de creștere mai mare a rentabilității capitalului permanent, se datorează ritmul de micșorare a datoriilor pe termen lung – factor indirect (81,13%), parte componentă a valorii medii anuale a capitalului permanent (103,75%).

Micșorarea ratei marjei comerciale la entitatea ”**ICS ALFA**” SRL, de la 18,77 la 15,71%, se datorează, în primul rând tendinței de micșorare a marjei comerciale (71,92%), deoarece reprezintă o parte mai puțin semnificativă a activității operaționale a entității. Ca rezultat, entitatea supusă cercetării, dispune de posibilități de creștere a performanțelor financiare, nu numai pe seama indicatorilor generalizatori, ci și celor analitici, inclusiv a indicatorilor de rentabilitate.

Astfel, contabilitatea rezultatelor financiare, precum și analiza performanțelor pe seama acestora are o importanță deosebită la sinteza veniturilor și cheltuielilor entității, la luarea deciziilor manageriale și examinarea factorilor care vor determina evoluția rezultatelor financiare.

BIBLIOGRAFIE

1. Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministerului Finanțelor nr.118 din 06.08.2013. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr.233-237/1533 din 22.10.2013;
2. GRIGOROI, Lilia, LAZARI, Liliana ș.a. *Contabilitatea întreprinderii, Ediția a II-a, revăzută și completată*. Chișinău: Cartier, 2017. 632 p. ISBN 978-9975-79-896-9;
3. NEDERIȚA, Alexandru. *Contabilitatea veniturilor și cheltuielilor întreprinderii: teorie și practică*: Monografie, Chișinău: ASEM, 2007. 300 p. ISBN 978-9975-75-220-6;
4. IAVORSCAIA, Elena: Închiderea anului pas cu pas: Contabilitate și audit nr.12, 2016, p. 9-15, ISSN 1913-4408;
5. ȚIRIULNICOVA, Natalia (coordonator); PALADI V.; GAVRILIUC L.; CHIRILOV N.; FURTUNĂ D. *Analiza rapoartelor financiare. Ediția II-a, revăzută*. Chișinău: Asociația Obștească „ACAP RM”, 2011. 400 p. ISBN 978-9975-78-995-0;

FORMAREA PREȚURILOR LA MEDICAMENTE PE PIAȚA FARMACEUTICĂ

¹Dr. hab., prof. univ., Victoria GANEA, ²Drd., Ana ȚENTI

^{1,2}Universitatea de Stat a Moldovei, str. Alexei Mateevici, 60,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2009, + 373 22 24-48-21, www.usm.md

Abstract

At present, the pharmaceutical industry is in the verge of a crisis, because it shows a drastic loss of revenue when it is not possible to increase the prices for some vital products. The expenses included in the prices shows that the companies do not focus on the settlement of the arising problems in the process of production, but try to keep their market share, at all costs. As study methods were used: documentary method which is based on accessing and studying bibliographic sources, economic analysis, synthesis, comparison, analogy method and many other. The research identified three types of prices: the selling price of the manufacturer (producer); the wholesale price of the intermediary; retail price at which the medicine is released in the end to the consumers. Producer's price is fixed by the producer to sell the finished product to the intermediate economic entities. Wholesale price is offered for the sale of products by distributors of medicines to the economic operators in the retail trade. Retail price means the price at which goods are sold in the retail distribution networks to the end-users. The shorter the path of the medicine from the producing entity to the final consumer, the lower and more accessible is the price.

Key words: price, price formation, regulation, medicines, pharmaceutical market

JEL CLASSIFICATION: G322

Piața farmaceutică ocupă un loc special în economia oricărei țări, fiind unul dintre cei mai importanți regulatori ai calității vieții populației. Unicitatea acestei piețe constă în faptul că nevoia unei persoane de a cumpăra medicamente este determinată de necesitatea naturală de a-și păstra funcțiile vitale și a spori speranța de viață. Particularitatea funcționării pieței farmaceutice constă în capacitatea de a menține interconexiunea dintre sfera economică și socială a societății.

Fiind unică, piața farmaceutică are o natură duală care, pe de o parte, oferă producția de medicamente ieftine destinate extinderii pieței de consum, iar pe de altă parte, medicamentele ieftine nu au întotdeauna proprietățile terapeutice necesare. De asemenea, trebuie remarcat faptul că, în ultimul deceniu al secolului XX s-a conturat tendința de actualizare și ajustare a prețurilor pe piață. Acest fapt a fost cauzat de creșterea prețurilor, ca urmare a creșterii rapide a costurilor de cercetare-inovare și apariția unor noi factori de producție.

În prezent, industria farmaceutică, care timp de mulți ani a fost unul dintre cele mai profitabile sectoare ale economiei mondiale, se află în pragul unei crize, argumentate prin înregistrarea unei drastice scăderi a veniturilor atunci, când nu este posibilă creșterea constantă a prețurilor pentru anumite produse vitale. Cheltuielile incluse în preț, demonstrează faptul că entitățile economice nu sunt axate pe soluționarea problemelor apărute în procesul de producție, ci încearcă să-și păstreze cota de piață cu orice preț.

Creșterea prețurilor este o consecință a cheltuielilor efectuate, mai întotdeauna din încercarea de a păstra patentele care expiră pentru medicamentele populare. Tendința respectivă a condus la intensificarea concurenței în materie de prețuri. În aceste condiții, adaptarea prețurilor dobândește un rol-cheie în activitățile de exploatare a companiei farmaceutice. Totuși, formula clasică a calculării prețului prin însumarea prețului de cost și marja producătorului, devine doar un punct de plecare pentru o adaptare eficace a prețurilor pe piața farmaceutică.

Analizând literatura de specialitate, constatăm că prețul, în calitatea sa de categorie economică pe orice tip de piață, este format din următoarele elemente [2; 5; 4, pag. 594-614]:

✓ costul tratamentului;

- ✓ severitatea și prevalența unei anumite boli;
- ✓ potența consumatorilor de a plăti pentru medicament;
- ✓ prezența concurenților - producători de produse originale;
- ✓ corespunderea cerințelor speciale față de calitatea cea mai înaltă a preparatului farmaceutic și a modului de păstrare a acestuia.

Analiza sistemului de tratament medicamentos ne permite să identificăm direcția evolutivă a stabilirii prețului în industria farmaceutică, pornind de la obținerea materiei prime, cultivarea plantelor medicinale, materiale, combustibil, componente, unelte, mașini, echipamente, etc. (vezi figura 1).

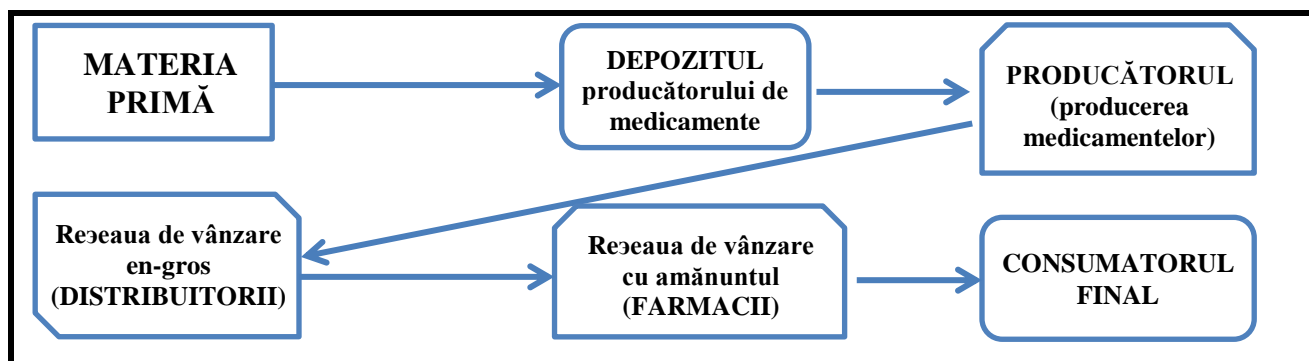

Figura 1. Direcția evolutivă a stabilirii prețului în industria farmaceutică

Sursa: elaborat de autori

Următoarea etapă presupune promovarea produselor finite, adică a medicamentului, de la organizația de fabricație până la consumatorul final și se referă la procesul de mișcare fizică a mărfurilor, de la producător - la punctele de vânzare sau de consum.

Pentru aceste etape de circulație a mărfii, delimităm trei tipuri de prețuri (vezi figura 2):

- ✚ prețul de vânzare al producătorului (de producător);
- ✚ prețul en-gros al intermediarului;
- ✚ prețul de vânzare cu amănuntul la care medicamentul este eliberat consumatorilor finali.

Astfel, vom defini *prețul de producător*, drept prețul stabilit de producător pentru a vinde produsul finit către entitățile economice intermediare - distribuitori en gros sau agenți economici din sectorul comerțului cu amănuntul (vezi figura 3).

Prin realizarea produselor farmaceutice, producătorul trebuie să-și acopere costurile de producție și de vânzare și să obțină un profit care să-i permită să funcționeze eficient în continuare, într-un mediu concurențial. Deci, prețul de vânzare al producătorului înglobează costurile de producție, profitul, costurile de cercetare-inovare-dezvoltare, publicitatea, promovarea medicamentului pe piață și taxa pe valoarea adăugată.

Figura 2. Structura prețului de piață la medicamente

Sursa: elaborat de autori

Pentru producătorii de medicamente originale, aproape un sfert din cost este preluat de cheltuielile care vizează obținerea de noi cunoștințe și aplicarea lor practică la crearea unui nou medicament. Prețul total al medicamentului trebuie să includă toate taxele și comisioanele suplimentare, iar costul substanței active să nu fie mai mare de 5% [3].

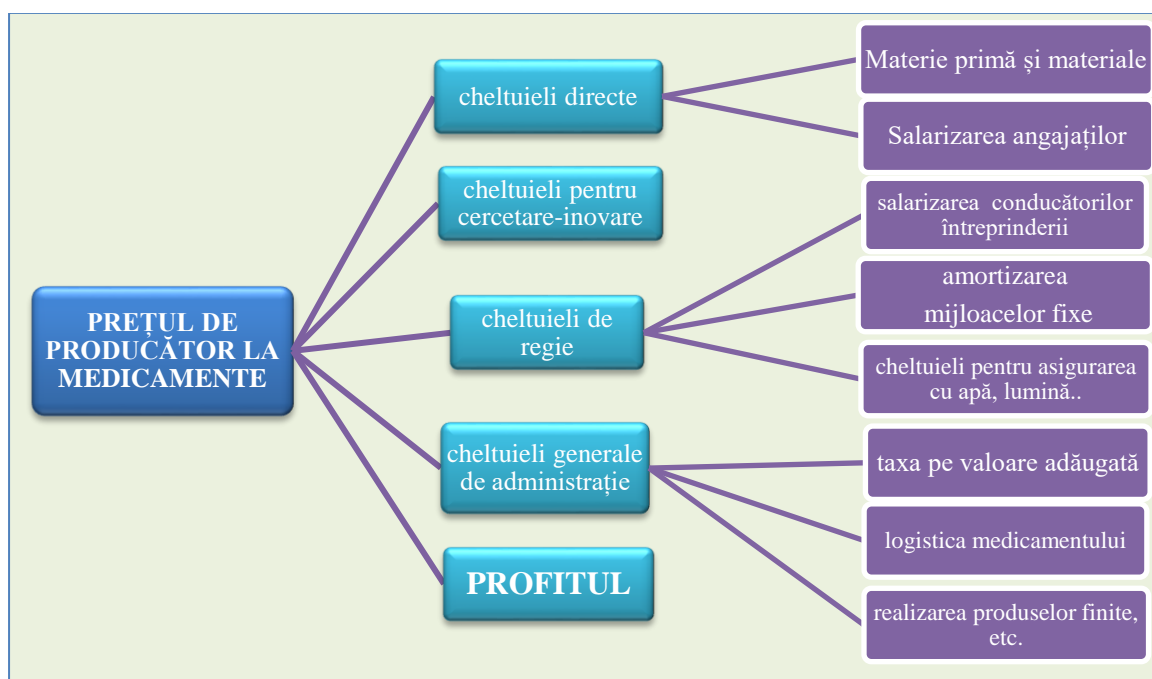

Figura 3. Structura prețului de producător la medicamente, stabilit de producător

Sursa: elaborat de autori

Cu referire la Republica Moldova, constatăm că prin Legea cu privire la Bugetul de Stat pentru a. 1995 pentru prima dată a fost declarată stabilirea prețurilor libere pentru medicamente. Totodată, în această Lege, a fost stabilit că Ministerul Sănătății va aproba o listă de medicamente pentru care adaosul comercial nu va depăși limita maximă de 20%. Ulterior, la 02 iulie 1997, a intrat în vigoare Regulamentul cu privire la formarea prețurilor la medicamente și alte produse farmaceutice și parafarmaceutice. În consecință, au fost operate modificări la Codul fiscal și Legea

cu privire la activitatea farmaceutică prin care s-a modificat mărimea adaosului comercial de până la 40 la sută la prețul de livrare al producătorului autohton sau la prețul de achiziție al producătorului (distribuitorului) de peste hotare, precum și aplicarea taxei pe valoare adăugată la medicamente de 8 la sută, iar pentru produsele parafarmaceutice de 20 la sută [7, pag. 573-575].

În scopul asigurării accesibilității economice și intereselor sociale ale consumatorilor, precum și transparenței măsurilor care reglementează formarea prețurilor la medicamente, în anul 2010 Guvernul Republicii Moldova a aprobat și a fost pusă în aplicare procedura de înregistrare a prețurilor de producător pentru medicamente și includerea lor în Catalogul Național de prețuri de producător la medicamente.

Conform actelor normative de reglementare a prețurilor la produsele farmaceutice în vigoare, în procesul de comercializare a lor în rețelele de distribuție cu ridicata și cu amănuntul se utilizează următoarele noțiuni de prețuri: preț de producător; preț de achiziție; rabat comercial; preț de livrare; preț cu ridicata și preț cu amănuntul [3].

Salariile angajaților și cheltuielile de asigurare a procesului de producție cu materie primă și materiale reprezintă, în ansamblul lor, aproximativ o treime din prețul plăților de bază. Marca comercială pe care entitatea economică o are, este măsurată la aproximativ 20%. Și, în final, potrivit unor surse, de la 30 la 50% din prețul medicamentului sunt cheltuieli de promovare și publicitate [6; 1, pag.185-192]. În special, acestea sunt cazuri de modificări ale prețurilor la materiile prime și materiale, precum și ajustarea costurilor generale. În același timp, creșterea prețului maxim de vânzare înregistrat, nu trebuie să depășească rata inflației prognozată pentru anul în curs.

Referitor la stabilirea prețului de producător la medicamente propus în RM, specialiștii constată că „acesta urmează să fie prețul mediu al celor mai mici trei prețuri de producător pentru aceleași medicamente din țările de referință cu care se efectuează comparația, ce au o populație de până la 25 milioane de cetățeni - în cazul medicamentelor din țările-membre ale comunității statelor independente informația privind comparația prețului propus cu prețul de producător în Republica Belarus și Armenia, în cazul medicamentelor din alte țări informația privind comparația prețului propus cu prețul de producător autorizat în cel puțin 3 din următoarele țări: România, Grecia, Bulgaria, Serbia, Croația, Cehia, Slovacia, Lituania și Ungaria. Prețurile medicamentelor generice declarate nu trebuie să depășească 75% din prețul medicamentului original aprobat” [7; pag. 575].

Prețul en-gros sau cu ridicata, este prețul propus pentru vânzarea produselor de către entitățile economice intermediare, în cazul nostru - distribuitorii de medicamente, agenților economici din sectorul comerțului cu amănuntul. Prețul en gros se aplică de către depozite la comercializarea en gros a medicamentelor către farmacii și instituții medico-sanitare. La prețul de producător se adaugă marja de aprovizionare și TVA. În procesul de stabilire a prețului en-gros se ține seama de mărimea adaosului en-gros și a factorilor de piață. (vezi figura 4).

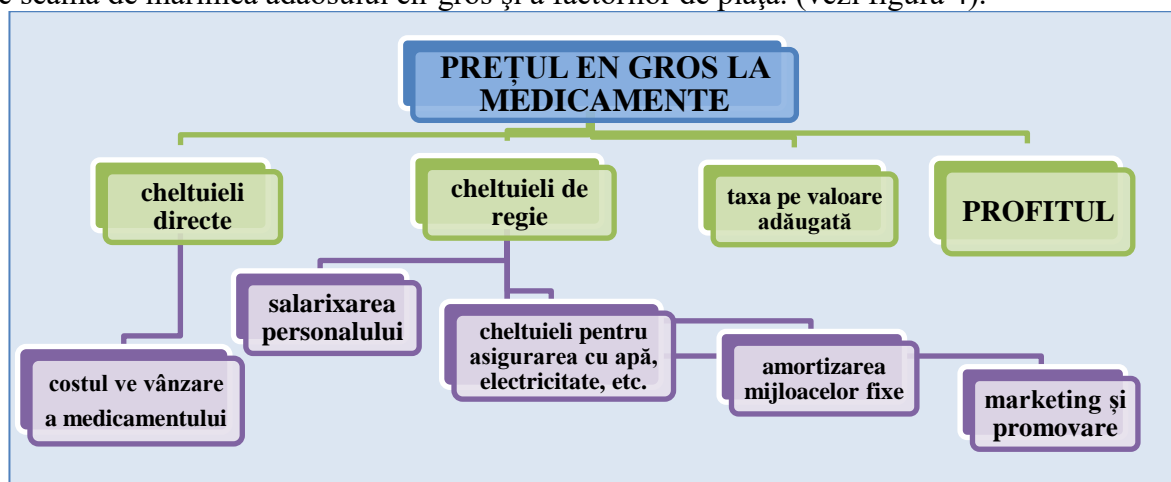

Figura 4. Structura prețului en gros la medicamente

Sursa: elaborat de autori

Acest adaos, de fapt, este prețul unui serviciu de furnizare și comercializare, întrucât orice preț trebuie să compenseze costurile organizațiilor en gros (chiria spațiului, transportul și depozitarea bunurilor, salariile etc.) și să le ofere un profit.

Prețul cu amănuntul reprezintă prețul la care bunurile sunt vândute în rețeaua de distribuție cu amănuntul utilizatorilor finali. Prețul cu amănuntul se aplică de către farmacii la momentul comercializării medicamentelor cu amănuntul către consumator: populație, organizații medicale etc. (vezi figura 5).

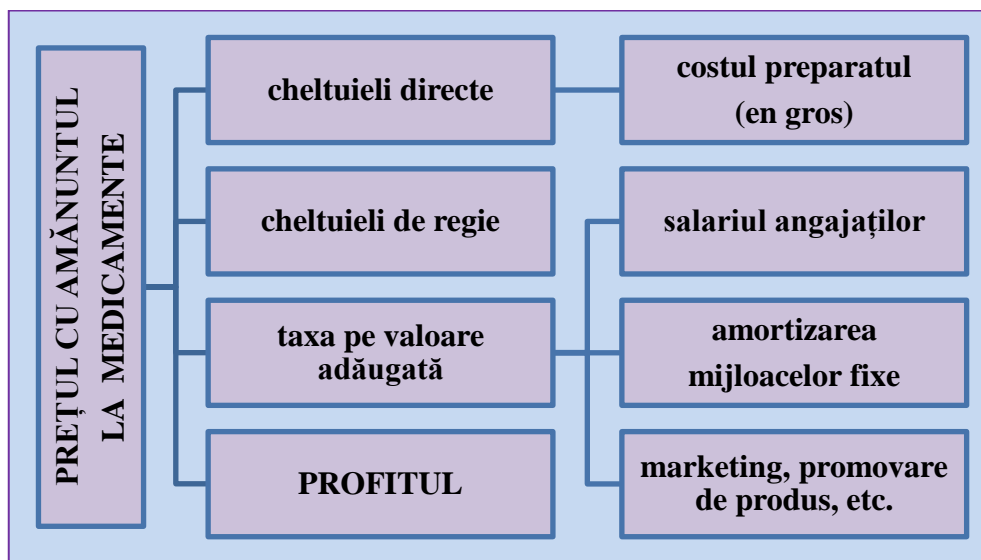

Figura 5. Structura prețului cu amănuntul la medicamente

Sursa: elaborat de autori

Astfel, prețul cu amănuntul este format de o entitate comercială reieșind din:

- ✓ prețul de vânzare al întreprinderii producătoare sau prețul importatorului fără taxă pe valoarea adăugată;
- ✓ adaosul en gros, în cazul când medicamentul achiziționat pe teritoriul republicii de la furnizorii en gros;
- ✓ adaosul comercial, pe care noi îl definim ca surplusul care se adaugă la prețul de cumpărare în procesul de comercializare a mărfurilor.

Adaosul comercial se formează în baza costurilor organizațiilor farmaceutice și a profitului preconizat. Principalele costuri ale organizației farmaceutice, care au impact direct asupra procesului de stabilire a prețurilor, sunt cele pentru:

- ✚ depozitare, prelucrare, sortare și ambalare a mărfurilor, publicitate, transport;
- ✚ salarizarea angajaților din domeniul farmaceutic și a personalului auxiliar, contribuții sociale, dobânzile la împrumuturile bancare;
- ✚ amortizarea mijloacelor fixe, repararea mijloacelor fixe, etc.
- ✚ închirierea și întreținerea spațiilor, instalațiilor, echipamentelor și inventarului necesar, pentru gaze, apă, canalizare, energie electrică, etc.

Astfel, traiectoria medicamentelor de-a lungul rețelei de distribuție este însoțită de o creștere a prețului acestora. În consecință, concluzionăm că, cu cât este mai scurtă calea medicamentului de la entitatea producătoare până la consumatorul final, cu atât prețul este mai mic și mai accesibil. Pentru a menține piața farmaceutică viabilă, cu medicamente calitative la prețuri accesibile consumatorilor, constatăm necesitatea creării unui cluster farmaceutic cu o concentrare a producției locale și întreprinderilor en gros, fapt care ar face posibilă inclusiv și eficientizarea conjuncturii logistice a pieței farmaceutice locale.

BIBLIOGRAFIE

1. Hartung D., Bourdette D., Ahmed S., Whitham R. The cost of multiple sclerosis drugs in the US and the pharmaceutical industry: Too big to fail? In: *Neurology*, nr. 84(21)/2015.
2. Hirshleifer J., Glazer A. *Price Theory and Applications*, Prentice-Hall, 1992.
3. Hotărârea de Guvern nr. 603 din 02 iulie 1997 despre aprobarea Regulamentului privind formarea prețurilor la medicamente și alte produse farmaceutice și parafarmaceutice. *Monitorul Oficial* nr. 51-52 din 07 august 1997.
4. Liozu S., Hinterhuber A. Pricing orientation, pricing capabilities, and firm performance *Management Decision*, 2013.
5. Nellis G. J., Parker D. *Principles of business economics*, Second Edition, Prentice Hall, 2006.
6. Report for Annual Public Hearing Under G.L. c. 6D, § 8. In: *Examination of Health Care Cost Trends and Cost Drivers Pursuant to G.L. c. 12C, § 17*, October 2016
7. Safta V., Brumărel M., Ciobanu N., Aduji S. *Management și Legislație farmaceutică Chișinău*: Tipografia Centrală, 2012. 800 p.

PIAȚA FINANCIAR-BANCARĂ – BAROMETRU AL CREȘTERII ECONOMICE

Dr., conf.univ., Aureliu MĂRGINEANU

*Academia de Studii Economice a Moldovei, bd. Bănulescu-Bodoni 61,
Chișinău, Republica Moldova, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md*

Abstract

From the multitude of notions used to investigate macroeconomic processes, the most frequent are the terms of growth, development, technical progress, economic evolution, economic cycle, etc. Economic growth takes place in a certain spatial and temporal framework. Over time, macroeconomic outcomes can show, in quantitative terms, increases, stagnation and even declines. The financial-banking market has a direct influence on these results: the degree of development, the interaction with other markets, the problems in the field, etc. Currently, the financial and banking market is constantly changing and is always facing new challenges: risk management, transaction methods, regulatory changes, strong market competition, and the need to continually innovate in financial products and services.

Key words: *financial - banking market, financial institution, credit system, competition, economic growth, cash availability, payment techniques.*

JEL CLASSIFICATION: E44, G10

1. Piața financiar-bancară și dinamismul creșterii economice

În ultimii ani, piața financiar – bancară a cunoscut o evoluție majoră. În țările dezvoltate, ultimii 10 – 15 ani au reprezentat o etapă de ample transformări în domeniul bancar care au solicitat acțiuni ample de organizare și reorganizare a rețelelor de plăți și compensare, echipări și reechipări tehnologice, progrese rapide în domeniu. Un asemenea proces continuă cu efervescență, promovat fiind de cerințele creșterii eficienței activității bancare.

Sistemul financiar - bancar ca o parte specifică a relațiilor monetare privind instrumentele și tehnicile de plată s-a dezvoltat puternic susținută de tehnologia modernă, de progrese intense ale informaticii și telecomunicațiilor.

Piața financiar-bancară este prezentă într-o economie contemporană prin serviciile financiar - bancare prestate cu precădere de către bănci și instituții financiare similare (agenții de schimb, case de economii, case de împrumut, de amanet, societăți de credit) care se plasează în cadrul relațiilor financiare în poziție de intermediari între posesorii de disponibilități bănești și solicitanții acestora. Specificul marketingului financiar-bancar este determinat de poziția inedită pe care o ocupă instituția financiară în cadrul mediului său economico-social. Indiferent, însă, de aceasta poziție, firma financiară apare pe piață ca ofertant de servicii.

Capacitatea pieței financiar-bancare este caracterizată de:

- ✓ volumul ofertei de produse și servicii;
- ✓ volumul cererii de produse și servicii;
- ✓ volumul tranzacțiilor;
- ✓ cota de piață a întreprinderii financiar-bancare deținută pe piața de referință;
- ✓ clienții (persoane fizice, persoane juridice).

Pentru a exista ca afaceri viabile, băncile au nevoie de clienți. Într-o economie de piață, clienții optează pe baza nevoilor lor și vor alege o anumită bancă, în funcție de serviciile și avantajele obținute. O companie mică, de exemplu, poate avea nevoie de un împrumut pe termen scurt pentru a acoperi nevoile, pentru producție și servicii, pe când marii investitori pot dori să împrumute bani pentru investiții, în așa fel să-și extindă și să-și diversifice afacerea.

Dinamismul economico-social contemporan s-a manifestat în domeniul financiar-bancar de o manieră asimilată unei adevărate revoluții care a tulburat puternic și continuu mediul, în așa fel,

încât perioada actuală echivalează cu o „eră a dereglărilor”. Cauzele specifice sunt numeroase și au fost sintetizate astfel:

- progresul tehnic determină apariția de tehnologii noi care accelerează procesele economice și se constituie în bariere suplimentare în lupta pentru expansiune în domeniu;
- economiile populației sunt puternic afectate de fenomenele inflaționiste, necesitând măsuri de protecție prin atragerea lor în circuitul economic;
- clienții au un grad mai înalt de cultură și educație (chiar economică), manifestând exigență ridicată în selectarea ofertei de servicii;
- creșterea economiilor personale atrage un număr tot mai mare de agenți economici dispuși să-și asume riscul în câștigarea unor poziții dominante în cadrul pieței financiar-bancare;
- stoparea împrumuturilor pentru subzistență și încurajarea tendințelor de economisire prin măsuri specifice intervenției statului în economie;
- introducerea cărților de credit din material plastic care au simplificat și accelerat sistemul decontărilor din economie;
- sistemele de credit bancare reprezentate prin bancile comerciale au stimulat pătrunderea pe piața financiară a unor instituții nespecializate.

Aceste cauze determină un mediu caracterizat de o concurență aspră, continuu dereglat și înalt tehnologizat. El are o serie de consecințe majore asupra pieței financiar-bancare dintre care se detașează:

- multiplicare a numărului de intermediari care acționează în cadrul pieței ca urmare a apariției și consolidării, alături de societățile bancare tradiționale a unor instituții noi, nebankare, cu potențial ridicat, care se angajează în domeniul afacerilor financiare;
- pierderea de către multe bănci a poziției dominante, de monopol, deținute în cadrul pieței, unele dintre ele confruntându-se cu probleme de «supraviețuire»;
- reducerea, până la suprimare, a diferențierilor dintre instituțiile financiare în privința activităților desfășurate, referitoare la prestațiile efectuate, comisioanele obținute, distribuția și promovarea realizate de acestea;
- deteriorarea concepției clienților despre structura serviciilor financiare și complicarea, în acest mod, a procesului de alegere a prestației solicitate;
- plasarea disponibilităților bănești atrase în diferite sectoare economice, prin acțiuni desfășurate pe piața capitalurilor, investiții, activități de comerț etc, în scopul obținerii de profituri suplimentare prin asumarea unor riscuri ridicate.

Aceste fenomene sunt prezente atât în țările cu economie dezvoltată cât și în țara noastră. Ele sunt exprimate de apariția unui număr apreciabil de bănci comerciale, concomitent cu extinderea ariei lor geografice și diversificarea serviciilor prestate. Numeroase proiecte IT sunt în prezent dezvoltate de cele mai importante companii bancare de pe piață pentru a sporirea eficienței operaționale, managementul riscului și gestionarea relațiilor cu clienții.

Piața financiar – bancară, care are ca obiect instrumentele și tehnicile de plată, reprezintă un domeniu de evidentă importanță în desfășurarea operațiunilor economice și financiare în economia de piață. Evoluțiile în domeniu, care au fost determinate atât de creșterea considerabilă a dimensiunilor fluxului de plăți și, respectiv, de eforturi organizatorice de a opera cu maximă eficiență, dar și cu tehnologii noi angajate în domeniu au condus la constituirea unui segment independent de abordare științifică a sistemului bancar.

Piața financiar – bancară ca o parte specifică a relațiilor monetare privind instrumentele și tehnicile de plată s-a dezvoltat puternic susținută de tehnologia modernă, de progresele intense ale informaticii și telecomunicațiilor.

În țările dezvoltate, ultimii 10 – 15 ani au reprezentat o etapă de ample transformări în domeniul bancar care au solicitat acțiuni ample de organizare și reorganizare a rețelilor de plăți și compensare, echipări și reechipări tehnologice, în funcție de avansările rapide în domeniu. Un

asemenea proces continuă cu efervescență, promovat fiind de cerințele creșterii eficienței activității bancare.

2. Evoluții recente ale indicatorilor

În primul semestru al anului 2017 economia națională a înregistrat o creștere în termeni reali de 2,8% față de perioada respectivă din anul precedent. Datele statistice pentru primul semestru al anului 2017 relevă o înviorare a activității economice în așa sectoare precum, comerțul exterior, transporturile de mărfuri, serviciile, comerțul cu ridicata și construcțiile. În același timp, sectorul industrial a atestat o creștere modestă, iar sectorul agricol - o diminuare a volumului de producție.

Prima lună din trimestrul III al anului a debutat cu evoluții pozitive în activitatea majorității sectoarelor economice. Astfel, volumul producției industriale a crescut cu 1,6% în iulie 2017 față de luna similară a anului precedent.

Și în sectorul serviciilor de piață prestate se atestă o dinamică pozitivă, volumul încasărilor din servicii prestate populației și cel din servicii prestate întreprinderilor majorându-se cu 2,3% și 6,6%, respectiv, față de luna iulie 2016. În comerțul cu ridicata cifra de afaceri, de asemenea, a fost în creștere - cu 19,2% în iulie 2017 față de aceeași lună din anul 2016. În același timp, în comerțul cu amănuntul evoluția cifrei de afaceri se menține de la începutul anului negativă, aceasta înregistrând în iulie 2017 o scădere cu 6,5% comparativ cu luna iulie 2016.

Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, în primul semestru al anului 2017 economia națională a înregistrat o creștere în termeni reali de 2,8% față de perioada respectivă din anul precedent, produsul intern brut înregistrând 63,9 miliarde lei în prețuri curente de piață.

Din punct de vedere al resurselor de formare, la creșterea PIB în prima jumătate a anului au contribuit așa activități precum comerțul cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; transportul și depozitarea, activitățile de cazare și alimentație publică, construcțiile, informațiile și comunicațiile, precum și impozitele pe produse. Totodată, pe categorii de utilizări, PIB a crescut datorită creșterii consumului final al gospodăriilor populației și a formării brute de capital fix, în timp ce diminuarea exportului net au atenuat această creștere.

În trimestrul II, 2017 produsul intern brut a crescut, în termeni reali, cu 2,5% față de trimestrul II, 2016 pe seria brută, și cu 2,8% pe seria ajustată sezonier. Comparativ cu trimestrul I, 2017, PIB a crescut cu 0,7% (pe seria ajustată sezonier).

Tabelul 1. Evoluția produsului intern brut în perioada 2015 - semestrul I, 2017

	Anul 2015	Anul 2016 (date semidefinite)	Sem. I, 2017		
			Inclusiv		
				Tr. II, 2017	
PIB, mlrd. lei	122,6	134,9	63,9	29,7	34,2
PIB real, % față de perioada similară a anului precedent	99,6	104,3	102,8	103,1	102,5

Sursa: datele Biroului Național de Statistică a Moldovei.

Pentru anii 2017-2020 Ministerul Economiei prognozează o creștere a PIB de 3,5%-4,5% anual. Prognoza se bazează pe așa premise, precum: îmbunătățirea contextului economico-financiar la nivel mondial; promovarea mai intensă a exporturilor; susținerea întreprinderilor din sectorul privat din partea statului, continuarea reformelor structurale; dezvoltarea sectorului real al economiei, inclusiv prin atragerea investițiilor străine directe în economia națională; promovarea unei politici fiscale prudente și implementarea reformelor menite să reducă cheltuielile publice ineficiente; asigurarea stabilității financiare prin menținerea ratei inflației la nivel redus și stabilității cursului de schimb etc.

În luna august 2017 volumul creditării s-a diminuat față de luna anterioară; rata medie a dobânzii la creditele noi acordate în moneda națională și-a continuat trendul descendent. În total au fost acordate credite noi în volum de 1918,0 mil. lei: în moneda națională - în volum de 1277,3 mil. lei (cu 41,1 mil. lei sau cu 3,1% sub nivelul din luna precedentă) și în valută străină - în volum ce reprezintă echivalentul a 640,7 mil. lei (cu 116,4 mil. lei sau cu 15,4% în scădere față de luna precedentă).

Banca Națională a Moldovei (BNM) utilizează drept instrument principal al politicii monetare operațiunile de piață deschisă. Aceste operațiuni au drept scop echilibrarea cererii și ofertei pe piața monetară și permit băncii centrale să influențeze nivelul ratelor dobânzilor pe termen scurt pe piața monetară interbancară. Certificatele BNM sunt instrumentul de bază utilizat de BNM pentru sterilizarea lichidității excesive din sistem, care este predestinat pentru atingerea obiectivului principal de politică monetară. Operațiunile REPO de cumpărare a valorilor mobiliare de stat - reprezintă tranzacții reversibile, destinate injectării de lichiditate.

Pe parcursul lunii august 2017, pentru drenarea excesului de lichiditate din sistem, BNM a derulat pe piața deschisă licitații de vânzare a certificatelor BNM cu scadența de 14 zile. Soldul mediu zilnic al operațiunilor de vânzare a certificatelor BNM a fost de 6300,2 mil. lei, în creștere cu 3,6% față de luna precedentă.

În general, piața se caracterizează prin: volume mici de efectuare a operațiunilor cu valorile mobiliare; dezvoltare slabă a bazei materiale (lipsa investițiilor suficiente pentru crearea atât a bazei materiale a pieței, cât și a subsistemelor de asigurare a ei); lipsa instrumentelor financiare (pe piața bursieră se emit și se tranzacționează doar acțiuni, iar emisiuni de obligațiuni corporative au fost doar 3 precedente) și grad înalt de riscuri (riscuri creditare, ale dobânzilor, riscul lichidității, valutar, legislativ).

În mare parte tranzacțiile care au loc la bursă, sunt tranzacții de consolidare a pachetelor de acțiuni. Acest proces a început odată cu repartizarea bonurilor patrimoniale și a procesului de privatizare din anii 90. Practic toate emisiunile de acțiuni care se fac în Republica Moldova sunt închise, într-un cerc restrâns de persoane, iar acestea nu se fac prin intermediul bursei, ceea ce limitează și participarea altor potențiali investitori. Economia Republicii Moldova este destul de mică, ori majoritatea companiilor sunt și ele mici, iar cele mai multe dintre ele sunt orientate în special spre importul produselor, în condițiile creșterii continue a remitențelor, ceea ce nu implică listarea neapărată la bursă sau atragerea resurselor de pe piața de capital. Miza pentru acestea este creditul bancar. Însă la bursă, în mare parte, ar trebui să se listeze companii din sectorul real, cum se face în statele dezvoltate. Iar în Republica Moldova sectorul real e slab dezvoltat, iar la bursă se listează în mare parte băncile comerciale moldovenești.

Valorile mobiliare de stat, chiar dacă sunt acceptate pentru tranzacționare la bursă, oricum se tranzacționează pe piața extrabursieră prin intermediul băncilor, care participă în calitate de dealeri primari. Piața de capital în Republica Moldova nu a ieșit din faza incipientă și nu oferă populației și sectorului real suficiente instrumente de intermediere financiară.

Media suficienței capitalului ponderat la risc a înregistrat o diminuare cu 0,1 puncte procentuale față de nivelul de la finele anului precedent, constituind 29,7% (normativul fiind de $\geq 16\%$). Portofoliul de credite brut s-a diminuat cu 1,8% (sau cu 632,7 mil. lei) față de finele anului 2016, constituind 34128,6 mil. lei la 31 august 2017. În același timp, ponderea creditelor neperformante în total credite s-a majorat cu 1,3 puncte procentuale, atestând un nivel de 17,7% în luna august 2017, față de 16,4% în decembrie 2016.

Extinderea relațiilor noastre cu țările din Uniunea Europeană și toate aspirațiile noastre de a ne alinia și integra cât mai repede în spațiul economic european necesită cu prioritate cunoașterea normelor, mecanismelor și tehnicilor utilizate în aceste țări, în cele mai fierbinți fluxuri ale relațiilor economice.

Este evident că pentru Republica Moldova aceste norme, tehnici și tehnologii noi au cu necesitate o eminentă reliefare, fie ca elemente componente ale reformării sistemului financiar -

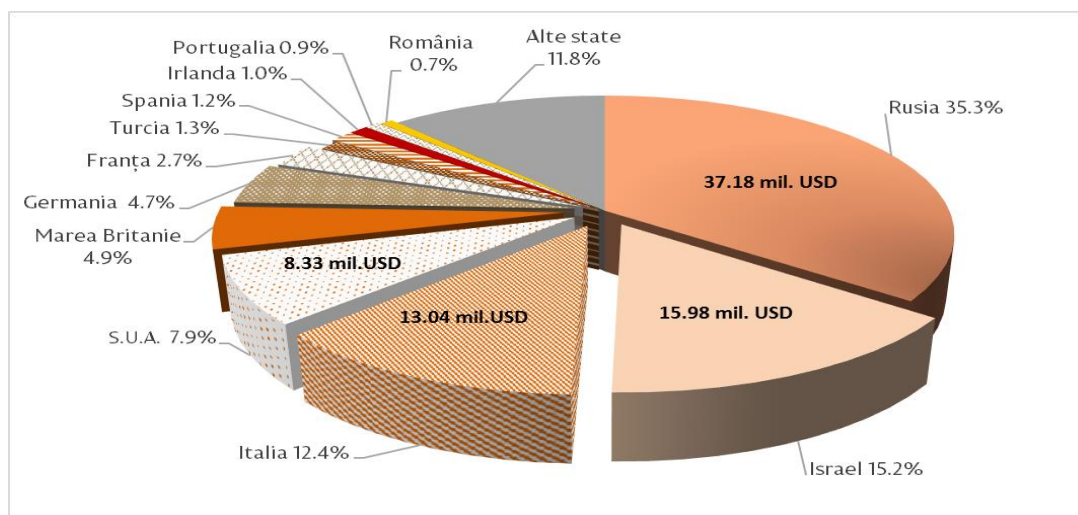
bancar de la noi de către forurile internaționale monetare și bancare, sau ca o aliniere la normele și tehnicile utilizate în țările dezvoltate din Europa și pe plan mondial.

Situația actuală pe piața financiară nebancaară autohtonă este cu mult sub necesitățile unei economii contemporane. Astfel, în luna iulie 2017 în Registrul de stat al valorilor mobiliare, ținut de către Comisia Națională a Pieței Financiare, au fost înregistrate 3 emisiuni de acțiuni în valoare de 1,6 mil. lei, cu 9,7 mil. lei sau cu 86,2% mai puțin față de luna similară din anul precedent.

În total în perioada ianuarie-iulie 2017 au fost realizate 15 emisiuni de valori mobiliare în valoare totală de 212,0 mil. lei, ceea ce este cu 156,4 mil. lei (sau cu 42,5%) mai puțin comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

Investițiile străine au reprezentat 48,2 mil. lei, sau 22,7% din totalul emisiunilor de acțiuni efectuate în ianuarie-iulie 2017. Totodată, acestea s-au diminuat cu 57,3 mil. lei sau cu 54,3% față de ianuarie-iulie 2016. În luna iulie 2017 pe piața secundară au fost efectuate 938 tranzacții cu valori mobiliare corporative în volum de 62,7 mil. lei, raportate la 2,4 milioane valori mobiliare.

În perioada ianuarie-iulie 2017 pe piața secundară au fost efectuate 10545 tranzacții în volum de 234,7 mil. lei, înregistrând o scădere cu 818,1 mil. lei sau cu 77,7% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. În luna iulie 2017, prin intermediul băncilor licențiate au fost transferate din străinătate în favoarea persoanelor fizice mijloace bănești în valoare netă de 105.30 mil. USD (în creștere cu 8.4 la sută comparativ cu iulie 2016).

Sursa: date oficiale ale Băncii Naționale a Moldovei

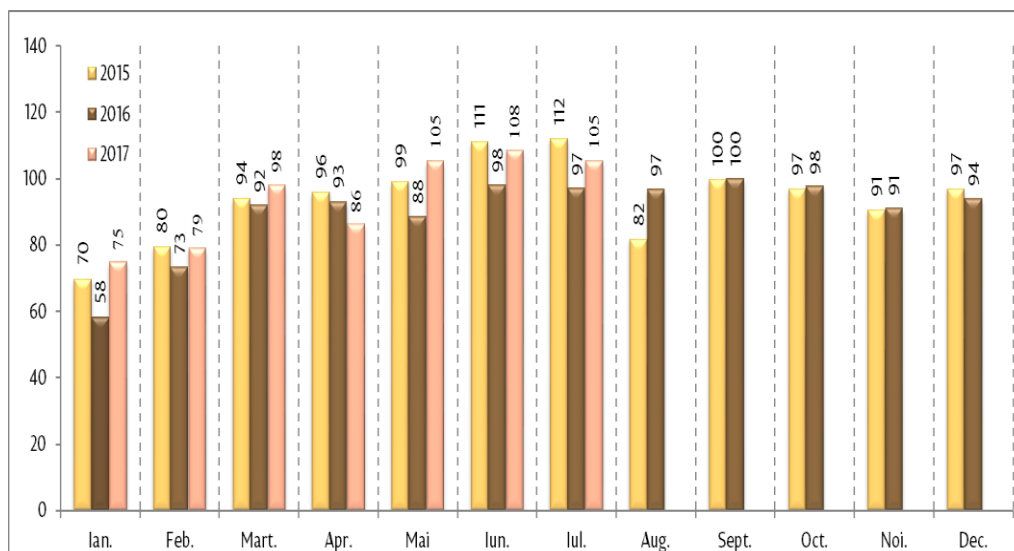
Figura 1. Structura pe principalele țări a transferurilor nete de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, iulie 2017 (%)

Specific pentru Republica Moldova prezintă faptul, că o importanță covârșitoare pentru stimularea cererii agregate interne continuă să prezinte transferurile bănești pentru persoanele fizice. În distribuția pe state a provenienței transferurilor în favoarea persoanelor fizice, Rusia continuă să fie partenerul principal al Republicii Moldova, deținând ponderea de 35.3 la sută (37.18 mil. USD) din total (în scădere cu 3.8 puncte procentuale comparativ cu iulie 2016). De asemenea, de menționat transferurile din Israel – 15.2 la sută (15.98 mil. USD), din Italia - 12.4 la sută (13.04 mil. USD), SUA – 7.9 la sută (8.33 mil. USD), Marea Britanie – 4.9 la sută (5.20 mil. USD), Germania – 4.7 la sută (4.97 mil. USD), Franța – 2.7 la sută (2.84 mil. USD), Turcia – 1.3 la sută (1.38 mil. USD), Spania – 1.2 la sută (1.23 mil. USD), Irlanda – 1.0 la sută (1.05 mil. USD), Portugalia – 0.9 la sută (0.90 mil. USD), România – 0.7 la sută (0.73 mil. USD), alte state – 11.8 la sută (12.47 mil. USD).

În structura pe valute a transferurilor din străinătate în favoarea persoanelor fizice, transferurilor în dolari SUA le-a revenit ponderea principală de 49.7 la sută (în descreștere cu 1.1

p.p., comparativ cu iulie 2016), urmate de transferurile în euro – 39.3 la sută (în creștere cu 3.3 p.p.) și cele în ruble rusești – 11.0 la sută (în descreștere cu 2.2 p.p.).

În iulie 2017, comparativ cu perioada similară a anului precedent, fluctuațiile cursului de schimb al valutei din transferurile prin SRB față de dolarul SUA au contribuit cu 1.2 puncte procentuale la creșterea totală asupra valorii transferurilor din străinătate în favoarea persoanelor fizice. Însă efectiv (eliminându-se efectul cursului de schimb prin recalcularea sumelor la cursul perioadei respective a anului precedent) a fost înregistrată o creștere a transferurilor cu 7.2 la sută.

Sursa: date oficiale ale Băncii Naționale a Moldovei

Figura 2. Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice, în dinamică lunară, 2015 – iulie 2017 (mil. USD)

Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor nu constau doar din remiterile cetățenilor Republicii Moldova care lucrează peste hotare, ci includ și astfel de transferuri unilaterale, precum:

1. transferurile locale, inclusiv salariale în favoarea persoanelor fizice rezidente de la reprezentanțele nerezidenților (reprezentanțele instituțiilor financiare internaționale, organizații internaționale, reprezentanțele agenților economici străini) din Republica Moldova (1.0 la sută din totalul transferurilor);
2. transferurile în favoarea nerezidenților aflați temporar în Republica Moldova (0.4 la sută din totalul transferurilor prin sistemele de remitere de bani);
3. pensii (sociale și alimentare) și indemnizații (0.4 la sută din totalul transferurilor).

Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor din Republica Moldova includ și transferurile persoanelor fizice efectuate prin intermediul oficiilor poștale ale Î.S. „Poșta Moldovei” (decontate prin bănci), atât prin sistemele de remitere de bani, cât și mandatele poștale. Acest indicator nu include:

- a) transferurile internaționale prin sistemul de plăți SWIFT (cu valori semnificative) în favoarea persoanelor fizice cu scop investițional, care, în iulie 2017, au constituit 1.47 mil. USD;
- b) transferurile internaționale prin sistemul de plăți SWIFT în favoarea persoanelor fizice nerezidente, clienți ai băncilor licențiate din Republica Moldova;
- c) transferurile efectuate prin intermediul băncilor din regiunea transnistreană a Republicii Moldova.

Implementarea prevederilor Basel III

Republica Moldova încă continuă să se conducă în reglementare și supraveghere de standardele internaționale, care au fost adoptate în 1988, adică care au aproape 30 de ani — așa numitele standarde Basel I, pe când toate țările din regiune, țările CSI, dar și alte state care se află la aceeași etapă de dezvoltare cu Republica Moldova, deja au purces la implementarea standardelor BASEL II și BASEL III.

În linii generale, Basel III au la bază cerințele Basel II, fiind adăugate doar câteva cerințe noi, cum ar fi lichiditatea sau levier. În acest context BNM planifică o implementare etapizată, iar cerințele care vor fi din 2018 refectă în cea mai mare parte Basel II, iar cele ce țin de Basel III se planifică a fi puse în practică începând cu anul 2019.

În îndeplinirea funcției de supraveghere prudențială, de investigație și de aplicare a sancțiunilor prevăzute, BNM ar putea dispune de competențele necesare și acționa în mod independent, iar în acest sens Banca Națională poate încheia acorduri scrise de coordonare și cooperare cu alte autorități competente din Republica Moldova.

Proiectul de lege referitor la implementarea cerințelor Basel III vine să reprezinte o nouă etapă de reformare a sistemului bancar și să sporească stabilitatea sistemului, precum și să restabilească încrederea populației. Noile cerințe incluse în acest proiect de lege urmăresc un șir de obiective, cum ar fi, pentru bănci — dezvoltarea unui cadru de guvernanta corporativă cu descrierea responsabilităților față de factorii de conducere, instrumente de gestiune a riscurilor. Dacă până acum băncile reglementau doar riscurile de credit, acum vor trebui să gestioneze o multitudine de riscuri cu care se ciocnesc în activitatea lor zilnică. Din punct de vedere a supraveghetorilor, acest nou cadru oferă mai multe instrumente în prevenirea și minimizarea unor eventuale deficiențe în activitatea băncilor la etape incipiente, astfel asigurând o mai bună stabilitate a sectorului bancar și protecție a intereselor deponenților.

Implementarea prevederilor Basel III în Republica Moldova este necesară și pentru executarea prevederilor Acordului de Asociere RM-UE și ține cont de cele mai bune standarde și practici internaționale. Standarde BASEL III se deosebesc de standardele BASEL I și BASEL II prin faptul că au o sferă de acoperire extinsă, iar măsurile sunt microprudențiale, adică se adresează riscurilor individuale ale băncilor. Acesta mai include cerințe care promovează constituirea de rezerve de capital în vremurile bune, care pot fi folosite în perioadele de stres, precum și reguli clare de conservare a capitalului pentru a preveni distribuirea necorespunzătoare a acestuia.

Obiectivele cadrului european de reglementare și supraveghere reprezintă nu doar cerința de conformare a băncilor cu setul de reguli aferente adecvării capitalului și lichidității. Aceste obiective, de asemenea, au ca scop să încurajeze băncile să dezvolte o infrastructură și sisteme corespunzătoare de guvernanta internă, de gestionare a riscurilor și de transparență, precum și să permită Băncii Naționale a Moldovei să implementeze noi tehnici și instrumente de supraveghere a băncilor.

Însă sistemul bancar din Republica Moldova este slab dezvoltat și nu are nevoie la moment de standardul Basel III în condițiile în care este conectat mai mult cu piețele de capital. În țara noastră piața de capital practic lipsește, de aceea BNM ar putea impune băncilor doar anumite prevederi din Basel III, ceea ce ține de nivelul de lichiditate, capitalul ponderat la risc, nivelul creditelor neperformante și expunerea în piață.

Băncile moldovenești sunt antrenate în atragerea depozitelor de la populație și creditarea ulterioară din resursele atrase. Băncile fac profituri și din tranzacțiile pe curs. Astfel, este un sistem bancar rudimentar, care abia se dezvoltă.

Un indicator îngrijorător este ponderea creditelor neperformante din sistemul bancar, care au crescut cu 6,4 puncte procentuale în 2016 față de finele anului precedent și a constituit pe sector 16,3 la sută la finele anului. Ceea ce îngrijorează este că s-a produs o dublare în active a hârtiilor de stat. Băncile comerciale au tendința să crediteze statul, în loc să crediteze agenții economici, 15,3 la sută, aproape a șasea parte din active, sunt hârtii de valoare.

CONCLUZII

Politicile publice nu au stimulat îndeajuns crearea unor capacități de producție și, în prezent, statul nostru are un potențial productiv redus. La rîndul său, tergiversarea reformelor, agravează problemele existente în sectoarele economiei naționale, grăbind transformarea acestora în constrîngeri iminente pentru dezvoltarea economică. Fragilitatea înaltă a construcției economice face ca procesul creșterii în Republica Moldova să fie extrem de vulnerabil la șocuri, atât de ordin extern, cît și intern. Probabilitatea producerii unor șocuri va plana constant asupra economiei naționale pe termen mediu, fapt ce va afecta negativ creșterea.

În prezent avem o situație destul de neobișnuită: Republica Moldova are ritmuri bune de creștere, dar dinamica pozitivă nu e generată de factori interni. Consumul, finanțat din remitențe, determină dinamica economică, iar Republica Moldova are în plan intern capacități reduse de a genera o creștere calitativă. Actualul model, cu toate că permite statului să se dezvolte și nu implică eforturi sporite pentru menținerea sa, reprezintă o provocare pe termen lung, pentru economia națională. Este improbabil ca această creștere a remitențelor să poată fi menținută pe un termen lung. Odată cu absorbția migranților de către țările gazdă și reunificarea peste hotare a familiilor lor, volumul remitențelor direcționate spre Republica Moldova se va reduce considerabil.

Actualmente, orice tărăgănare în realizarea unor reforme profunde, liberale prin esență – deoarece economia modernă este o economie liberală – va reține pe mult timp Republica Moldova în ultimul eșalon al dezvoltării. În acest context, se impune schimbarea ”modelului” de funcționare a economiei naționale. Sursele ce ar putea asigura dezvoltarea economică durabilă rămîn a fi investițiile și exportul. În același timp, remodelarea economiei naționale impune realizarea unor schimbări structurale profunde.

BIBLIOGRAFIE

1. Balaure V. (coordonator), „Marketing”, Editura Uranus, Bucuresti, 2002
2. Ionescu L.C., “Bancile si operatiunile bancare”, Editura Universitatii din Bucuresti, 2003
3. Mayer T., “Banii, activitatea bancara si economia”, Editura Editura Universitatii din Bucuresti, 2002
4. Banca Națională a Moldovei. Raport anual 2016. http://www.bnm.org/files/RA_ISBN_2016.pdf (acsesat la 14.09.2017.)
5. Basel Committee on Banking Supervision, 2012, „Progress report on Basel III Implementation”, www.bis.org
6. Raportul BNM. Evoluția indicatorilor monetari în luna iulie 2017. <http://www.bnm.org/ro/content/> (acsesat la 12.09.2017.)

INFLUENCE OF THE FINANCIAL CRISIS ON THE CREDIT POLICY OF BANKS FROM THE REPUBLIC OF MOLDOVA

PhD., Larisa MISTREAN

*Academy of Economic Studies of Moldova,
Republic of Moldova, Chisinau, 61 Banulescu-Bodoni str.,
Phone: +373 22 22 41 28, web site: www.ase.md*

Abstract

Find out about the situation when the potential consequences of the global financial crisis, which can have a negative impact on the national economy, other economic and political causes, both external and internal, impose the need to take additional measures to effectively manage of the credit risk of domestic banks, are guided by the principle of a credit policy with the maximum caution to granting the new loans, applying tougher criteria for selecting potential customers.

Thus, its importance was felt especially when faced with the financial crisis, the bankers realized that maintaining the profitability of its credit portfolios is only possible through the implementation of an efficient and receptive credit policy to market trends.

Key words: *credit policy, financial crisis, the quality of the loan portfolio, profitability, lending activity, stability of the banking system*

JEL CLASSIFICATION: G21

Introduction. The period when the negative effects of the financial crisis are felt makes it necessary for the banking system to fundamentally restructure, both from the point of view of the strategies and the policies it determines.

Current economic development conditions of banks require the existence of well-organized policies and strategies, determined by applying the specific techniques and managerial tools that are characteristic of the local economy in the situation of the global financial crisis.

A major contribution to banking profitability is the quality of the loan portfolio, which is closely related to the credit policy applied by the bank which, through specific strategies, must respond to the bank's principles and objectives and in crisis situations to provide efficient solutions of overcoming the future weather and deficiencies.

The global financial crisis has created headaches especially for banks, the financial situation that suddenly worsened and was reflected in their financial indicators, suffered from their ratings, credibility and their names, but for some banks that could not keep their chest this being also the reason for the insolvency recently declared.

Thus, year after year and especially now, in the crisis, banks tend to increase the profitability of their credit portfolios, improve their quality and diminution their risks in order to achieve good incomes and stable financial indicators, but to reach the proposed goals of combining aspirations with risks to achieve the desired results is not so simple. An effective solution for improving the profitability of the credit portfolio and without which it would not be possible to carry out credit activity within banks is the credit policy that requires a systematized adjustment to market trends in order to prevent future failures, which implies a huge thing but without which we will never be able to turn potentially negative results into opportunities.

The skill of correlating goals safely has to be found in the lending activity of banks. Analysis of banks' credit portfolio quality demonstrates a direct link between the bank's credit policy and the profitability of the loan portfolio, but above all the effectiveness of a "healthy" credit policy on banks' core indicators.

The essence and determinants of credit policy. The dependence of the profitability of credit portfolio's by the credit policy of the bank determines that the most senior minds of the top management will be concentrated on its development, given that the standards and regulations imposed by it and subsequently determines the performances reflected in the financial indicators periodically calculated by the bank, which creates its reputation and rationality [1].

From the point of view of the management of the portfolio of held loans, its primary purpose is the quality of the portfolio, but the crisis involves disturbances from one credit policy to another and implies the existence of strong imbalances in its structure created by the financial instability of the borrowers of the bank.

From the great diversity of the problems we face, one of the most actual in a financial institution that aims to develop with fast and secure steps are the customers who forget about the previously assumed bonds, namely they are constituting the much-wanted target of neutralizing or minimizing of all managers to initiate credit policies that are aimed to improving the quality of their credit portfolio.

The way how the bank allocates the funds that it manages determines in particular its financial results. On the other hand, any bank assumes certain risks when granting loans and certainly signs losses on the loan portfolio when some debtors do not honor their obligations. From this point of view, the most important function of corporate banking governance is to manage prudently the quality of the loan portfolio, for ensuring the stability and development of the bank. And the result of these actions depends largely on the environment in which the bank operates.

Credit policy sets out the objectives and priorities of the bank's credit activity, its means and methods of realization, as well as the principles and methodology of the crediting process. Credit policy creates the basis for the bank's crediting process in line with its development strategy and its activity is a necessary condition for elaborating the procedures and standards that governed the credit process.

Credit policy is the bank's strategy and tactics in the field of credit activity elaborated in accordance with the regulations in force [2].

Credit policy serves to define bank standards and organizational objectives, lending activity, covering technical and credit portfolio issues.

To overcome credit deficiencies related to the lending activity, banks need to develop well-founded lending policies to hire or prepare credit officers who understand and accept credit policy discipline.

Elaborated and approved by the bank management, it follows to be brought to the attention of all subdivisions involved in the lending process in order to ensure the efficient functioning of the credit risk management in order to streamline the lending activity of the bank.

The elaboration and improvement of the credit policy is in the competence of the directors and the superior management of the bank. They are also responsible for the development of credit culture in the bank and the fulfillment of lending goals. Due to this fact, the credit policy besides determining the basic rules and the directions of the credit activity, contributes to the formation of the credit culture.

Credit policy is elaborated in line with the bank's strategy and risk management policy. It determines the following directions of credit activity:

- standards and criteria for the people involved in the lending process;
- the decision-making powers in the lending process, which are mainly led by the superior management of the bank;
- principles for monitoring the quality of the credit portfolio of the bank and the internal and external audit of the bank.

Credit policy is necessary to ensure the continuity and diversification of banks' activity; the delegation of competencies and the establishment of the core obligations of credit specialists. In the absence of credit policy and steps to achieve it, it would not be possible to implement in practice the

unique credit rules that will be followed by all bank employees. That is why the credit policy and the corresponding performance rules follow to be written in writing form and provide the foundation of the credit process. If we were lead by an ideal scenario, the elaboration of credit policy, its standards, instructions and norms is the responsibility of the Credit Committee established by the Bank Board.

The credit policy is based on the professionalism of bankers who need to choose correctly and reasonably:

- the economy sector that is going to be credited at the moment depending on the market evolution;
- the already existing customer based out on its debt service capability and other important factors.

Thus, are set the main prerogatives and priorities in the decision making of the allocation of the crediting means. Credit policy is also determined by the credit products available to the bank today and to be settled tomorrow. For example, these may include short-term credits (to finance current operational activity) and long-term loans (for modernization, expansion of activity, re-engineering or implementation of technical-scientific technologies).

A determinant element in the credit policy is the organization of control and supervision within the bank (the management of credit standards in the decision making process of the potential client, the control over the respect of skills by banking employees, the overall control over the quality of the loan portfolio of the bank and, in particular, of problematic loans).

Credit policy determines the core direction of credit activity. It could be treated as a system for achieving the adopted directions of credit policy. Credit policy must reveal the following basic elements [3]:

- organizing lending activity;
- management of the credit portfolio;
- credit control;
- principles of competence determination;
- general criteria for selecting credits;
- limits on separate credit lines;
- principles of credit monitoring;
- formation of the risk fund.

Analysis of the credit policy of banks in the Republic of Moldova. Thus, the stability of the banking system in the Republic of Moldova, which has been built over several years due to such factors as banks' prudent risk management, improving the quality of banking management, increasing foreign investment in the sector, was currently threatened by the risks induced by the problems with which are faced some branches of the real sector of the economy in the period of the economic decline. And here we refer to the main banking risk - the credit risk, also called the risk of deteriorating the quality of banking assets.

According to NBM data, the quality of the credit portfolio on the domestic banking system from 31 December 2016 has worsened. The share of non-performing loans (substandard, dubious and compromised) in the total regulatory capital was increased by 4.5 percentage points in comparison with 19.5%. And the share of non performing loans in total loans increased by 6.4 percentage points as compared to the end of 2015, being 16.3% at 31 December 2016.

However, under the current economic conditions, banks are becoming more restrictive in providing new loans. So, in conclusion, the stability of the domestic banking sector is in close dependence and interference with the situation in the real sector of the national economy. Of course, in this context, it is natural to ask what factors have led to the withdrawal of the main indicators of the banking system in our country in recent years? Undoubtedly, the explanation is one - the virus of the global financial crisis that affected the Moldovan economy, implying the rebound of

economic activities, the reduction of consumption, the volume of remittances, the compression of credit.

Impact of the crisis on credit activity of commercial banks in the Republic of Moldova. By analyzing the lending activity of commercial banks in the Republic of Moldova during the period of 2013-2016, we can observe with “unapproved eye” the effects of the global crisis.

Table 1. The evolution of the quality indicators of the loan portfolio in Moldova during the years 2013 – 2016

Indicators		2013	2014	2015	2016
Debt balance on loans	mil. lei	42 170,70	40 841,98	38 186,61	34 761,27
Debt balance on non-performing loans	mil. lei	4 876,44	4 790,34	3 798,58	5 702,64
Debt balance on non-performing loans / CNT	%	59,70	53,14	40,69	59,08
Debt balance on non-performing loans / Debt balance on loans	%	11,56	11,73	9,95	16,41
Total expired credits	mil. lei	4 393,15	4 862,16	3 310,95	4 721,47

Source: prepared by the author based on reports of Financial indicators on the banking system of the Republic of Moldova. [online]. Available: http://nbm.md/md/financial_indices_of_bank_system_md.

The gross loan portfolio constituted 34 761.3 million lei, decreasing by 7409.43 million lei (17.6%) over the analyzed period. The decrease in the gross loan portfolio was mainly caused by the lack of demand for loans, as well as by the more prudent approach applied by banks to potential borrowers.

At the same time, the share of GDP in gross loans decreased from 31.2% on 31 December 2015 to 25.8% at 31 December 2016.

In terms of branch distribution, the largest share in the total loan portfolio was held by credits granted to commerce - 29.6%, followed by loans granted to the food industry - 10.1%, consumer credits - 9.6%, credits to agriculture - 7.4% , loans granted to the productive industry - 7.3%, loans for building / building construction - 6.6%, loans granted in the field of services - 6.5%, etc.

The structure of the credit portfolio by branches of the economy has undergone major changes in the last years, obviously from the chart presented in Table 2. Thus, the share of credits granted to trade is 29.58% at the end of the previous year, which represents a decrease of more than 10 percentage points compared to 2013.

Analyzing the evolution of the different weight we observe an increase in the value of consumer loans and a decrease in loans for real estate, construction and development and consumer loans, with at least two causes:

- or the modification of the request in time for these credits,
- or commercial banks want a limitation of some and the expansion of other types of loans.

I think it would be more just the first cause, because are known the problems that are recorded by the commercial banks with the credit of construction companies, which in turn have serious problems with the realization of the built-up areas. Thus, the fall in demand for real estate has a direct proportional effect on falling demand for real estate, construction and development loans, and consumer credit.

The crisis also affects the quality of the commercial banks' loan portfolio. Due to the decrease in the volume of money transfers made by the population leaving abroad and the decrease of the incomes of the population inside the country, the sales of the economic agents also decreased. The debtors of the bank, being the same individual persons or economic agents, because they are registered financial problems, require commercial banks to form for their granted loans - higher reserves, namely:

The impact of the crisis on the quality of the loan portfolio are presented and by the ratio between the reduction for loan losses and total loans that on 31.12.08 was amounted of 4.85% with a steady increase in the following years, reaching at the end of 2016 13.42%.

The average interest rate on loans granted in 2016 constituted 14.20% in national currency and 5.90% in foreign currency.

During the year 2016, 84% from the total volume of credits are granted to legal entities: residents (31.2 billion lei) and non-residents (370.8 million lei). The balance of credits to individuals exceeds 6 billion lei, 99.9% of them being granted to individual residents.

The significant losses generated by the credit market crisis have determined the banking system to examine the introduction of new rules for reporting banks' exposure indicators to risk for reorienting their credit policies and find solutions to offset the negative effects of the financial crisis.

Thus, if until the financial crisis the banks' credit policy was primarily oriented to the sale of existing credit products and the promotion of some new ones on the market then now banks are fighting each day with problematic debtors who are nothing than the result of credit policy which has been leading credit specialists for a long time. Among its basic principles we can list:

- lighter standards for loan approval;
- a significant increase in credit incentives, such as advantageous initial terms;
- a long-term trend in the price of goods.

Like any crisis, the one we face today has lessons to learn and provides a list of tasks for legislators. Two of the most important challenges are transparency and liquidity. There is also pressure to impose more effective accounting. As things are stand today, the credit policy of the bank is currently concerned with:

- developing new working strategies with problematic credits;
- introducing more strong prudential requirements;
- developing an extensive regulatory framework that will include a better risk reporting methodology and a review of the calculation of the value of financial assets;
- developing schemes for moving liquidity surplus from those who save money to those who need more resources (for consumption or for investment) to help their borrowers avoid subsequent arrears on loans;
- keeping an interest rate (covering various horizons of time) that would reconcile the desire of some to borrow with the inclination of others to give up form a part of their own resources over a period of time;
- developing new (prudential) effective surveillance mechanisms to avoid major failures and large-scale turbulence.

In addition, each bank has specific loopholes to its credit policy that require a different approach depending on the bank's financial situation and can not be the same for the entire banking system.

There are also loopholes for all banks, so in many ways, the classic risk assessment methods used so far in the banking system have become obsolete. Today, the complexity of the available instruments on the banking market shows that these methods are unreliable. Quantitative methods, often used in investment decision making and risk assessment in banking markets, inherently have an intrinsic conceptual error. However, the risk can not be reduced to a few numbers, so a much more comprehensive description is needed.

Probably the biggest task the bankers have to deal with is to combat the spread of large systemic risks when banking innovations are growing.

CONCLUSIONS

Concluding on the credit policy developed in the banks of the Republic of Moldova, we will look for its prime place in the financing of the economic agents taking into account the results of the evaluation. For these reasons, the following directions for improving the credit policy are proposed:

- In order to increase the net profit of commercial banks, improve the quality of the credit portfolio, diversify assets and select the most credible banking clients, it is necessary to interlink the objectives of the lending policy with those of the evaluation activity;
- Concurrently conducting the credit process and valuation processes in line with international requirements to reduce the volume of problematic loans and strengthen the Bank's options on financing the bank customers;
- Strengthening the credit discipline by permanently monitoring the bank's activity, including the lending process, and by improving the legal basis of the deposit and assessment mechanism of the pledge;
- Continuous monitoring of credit insurance and repayment guarantees;
- Reviewing the methodology for the valuation and trading of pledges in commercial banks' pledge valuation departments;
- Revision of commercial bank lending policy through the dispersion of credit portfolio risk and interest rate setting, taking into account the principle of banking prudence;
- Conducting the diagnostic-analysis of the financial condition of the economic agents in order to determine the credibility, using unique databases by groups of clients and by sectors of the economy;
- Analyzing the credibility of bank customers by using computerized and documentary databases to ensure the accuracy of information and their appropriate classification by risk groups and by branches of the economy.

In order to streamline the loan portfolio, it would be appropriate to review the lending policy on credit remittances and credit risk mitigation, which would improve the situation on problematic loans and help to improve the credit facility of payments between customers and bank.

From this point of view, it is necessary to review the lending banking strategies, including several ways of repaying credits, more efficient ways to assess the credibility of bank customers.

A major concern of commercial banks in this context is the limitation and diversification of credit risk, which in turn influences the quality of the loan portfolio.

If we were to elucidate the problems and causes of the deterioration of the quality of the bank's loan portfolio then we should start from the fact that at the basis of all the actions of the financial institutions are primarily the laws, regulations and normative acts in force. Respectively and all banks' standards, regulations, procedures and norms are primarily based on the legislation of the Republic of Moldova. However, the legislative base is not perfect and contains various loopholes the task of credit policy is first of all to identify these gaps and to suppress them through the standards and procedures developed by it. This is not always so easy to accomplish given the fact that in a department have always been different views on the same things, and it is not always possible to find the "golden mean" in solving some problems, hence the subsequent gaps in standards and the elaborated procedures imposed by a bank's credit policy, which often become causes of the credit portfolio's quality deterioration.

Another reason for the deterioration of the bank's loan portfolio is the staff of the bank, namely the credit officers who are primarily dependent on the quality of the credit portfolio, namely they select the potential clients of the bank and are the first to take the decision to grant the credit, they monitor the credits already granted and follow the financial situation of the bank's debtors; by them depend the client's attitude towards the bank and on the commitments it undertakes with the signing of the credit agreement. It is very important for credit officers to know perfectly the standards, regulations and procedures imposed by the bank's credit policy, to devise the essentials of the bank's strategies and the aspirations it aspires to. However, banks are often concerned with the qualification of their staff not to the extent they should have been, with superior management having as their primary purpose the elaboration of internal rules forgotten by those who lead them and their particularly important role.

One of the main reasons for the deterioration of the quality of the credit portfolio at the moment is the global financial crisis that has begun to beat bankers everywhere. Many of the borrowers with perfect lending histories when faced with the crisis were unable to keep them up, this affected their financial situation and the process of honoring their obligations to the bank.

But guilty of worsening of the credit portfolio quality are not only the bad guys but also the superior management of banks that with the first signs of the financial crisis would change immediately all the strategies and ways to achieve the proposed goals and of course the greatest changes that follow to support the credit policy form which depends a lot the quality of the credit portfolio of any bank.

Find out in the period when the crisis makes you feel all the negative effects: it cuts your income or steals your sources of income in full, the economic agents and individuals also decide to address the bank after loans, this being the moment when the officers credit with a lot of credit requests on their tables and choosing perfect customers is not that simple because you are on the verge of the cliff and the clients become very "ingenious": they use different chips and schemes to get money when you expect it less.

That is why the bank also remembers that it has raised its portfolio with several loans that will give it big beatings and will worsen the quality of its loan portfolio considerably. This was also the time which credit policy must provide in advance in order to determine those filters that will not allow problematic credits to appear in the bank's loan portfolio.

Once granted, the loans are regularly monitored and effective monitoring is the best remedy to maintain a healthy credit portfolio. Done in time and with great care, it allows us to determine the problems faced by the debtors of the bank and helps us to prevent the arrears and the emergence of the infected loans, which in turn can worsen the quality of our loan portfolio. But unfortunately, not all banks are mindful of this imperative factor that often plays the fiesta for them. Easy monitoring is one of the main causes of the bank's credit portfolio worsening.

It is, of course, obvious that a performing credit policy must encompass both programs and credit portfolio management procedures that aim, in fact, to minimize the likelihood of worsening and potential exposure of the bank. We argue that it is obvious because the main objective of these policies is to minimize the losses or additional costs borne by the bank, and the central objective of the banking activity is to obtain a higher profit for the shareholders.

When granting credit, bank always has to bear in mind the principle that the first source of credit repayment is considered the borrower's ability to generate liquidity, and material guarantees must always be the ultimate source of credit repayment and interest payments.

And the first mandatory guarantee of any credit must be the divestiture in favor of the bank of the cash-flow of the economic agent, which will be carried out through accounts opened at the territorial units of the bank.

Against the backdrop of external developments, over the years, credit policy has traditionally been managed and developed in line with market requirements.

At the same time, in order to further the diminishing of the negative effects of the financial crisis and improve the quality of the credit portfolio, the credit policy that is a decisive factor in this process is going to take a series of measures to be taken in order to make it more efficient, which:

- a permanent review of the credits granted, with a view to the early detection of potential bankruptcies;
- reviewing and accentuating prudent lending conditions;
- the existence of a set of policies and strategies aimed at eliminating losses and reducing costs;
- ensuring a high level of internal control;
- the use of extremely restrictive credit policies;
- avoidance of the grouping of credits in the major risk categories;

- determining the portfolio quality trend so that the necessary steps can be taken to avoid a deterioration in quality over time;
- reducing credit maturity and investment portfolio;
- risk spreading through the syndication of large loans with banks and financial institutions;
- insurance against the risks at specialized institutions (insurance and reinsurance companies).

Thus, through a continuous improvement and systematized adaptations to market trends, credit policy will transform into a sure pillar of the profitability and quality of the loan portfolio, which will lead to the establishment of stable financial indicators and the generation of steady-increase.

REFERENCES

1. БАКС, Н.; БАРРЕЛЛИ, Т.; ВЭЙНС, Г. Банковкое дело: стратегическое руководство. Москва: Изд. Консалтбанкир, 2001. 429 стр.
2. МОПСМАН, Э. Кредитный департамент банка – организация эффективной работы. Москва: 2003. стр.47-60.
3. BRAJOVIC BRATANOVIC V.; VAN GREUNING, H. Analyzing and managing banking risk. București: Ed. Irecson, 2003. pag.135-147.

ASPECTE GENERALE PRIVIND PROIECTUL LEGII CONTABILITĂȚII ȘI RAPORTĂRII FINANCIARE

Drd., Artur VÎRTOSU

Academia de Studii Economice a Moldovei, bd. Bănulescu-Bodoni 61, Chișinău, Republica Moldova, MD-2005, + 373 22 40-27-09, www.ase.md

Abstract

*The commitments undertaken by the Republic of Moldova by signing the Association Agreement with the European Union requires the harmonizing of national legislation with the European Directives, especially in the field of accounting, it condition the transposition of the provisions of the *acquis-communautaire* in the field of financial reporting. The Draft Law on Accounting, adopted in first reading by the Parliament, contains new provisions for the national legislation, the main ones referring to:*

- *classification of entities and groups;*
- *definition of public interest entity;*
- *disclosure requirements in the explanatory notes;*
- *management report;*
- *payments to government;*
- *consolidated financial statements;*
- *audit of financial statements, etc.*

The draft law is analyzed in order to elucidate the differences with the law in force, as well as to highlight some new provisions in the field of accounting.

Key words: *accountancy, classification of entities, management's report, financial situations.*

JEL CLASSIFICATION: M41

Introducere. În luna iulie anul curent, Parlamentul R. Moldova a aprobat în prima lectură proiectul Legii contabilității în redacție nouă. Acest document a fost elaborat de către Ministerul Finanțelor și un grup de experți locali, *cu suportul proiectului regional STAREP, implementat de Centrul pentru Reforma Raportării Financiare (CFRR) al Băncii Mondiale.*

Condițiile și necesitatea ce au impus elaborarea proiectului Legii contabilității noi derivă din faptul că la 1 septembrie 2014 a intrat în vigoare Acordul de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte, ratificat de către Parlamentul Republicii Moldova prin Legea nr. 112 din 2 iulie 2014 (în continuare Acord de Asociere) [4]. Conform Acordului de Asociere, Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a transpune în legislația națională prevederile *acquis-ului comunitar* în domeniul raportării financiare corporative, și anume următoarele documente:

- Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene nr. L 182/19 din 29 iunie 2013 (denumită în continuare Directiva 2013/34/UE) [1].
- Regulamentul (CE) NR. 1606/2002 al Parlamentului European și a Consiliului din 19 iulie 2002 privind aplicarea standardelor internaționale de contabilitate, publicată în Jurnalul Oficial al Comunităților Europene nr. L 243/1 din 11 septembrie 2002.

Totodată, la elaborarea proiectului de lege au fost considerate realizările reformei contabilității, precum noile standarde naționale de contabilitate [6] în vigoare din 1 ianuarie 2014 și nivelul dezvoltării economice a Republicii Moldova.

Pentru identificarea discrepanțelor cu legislația în vigoare în domeniul contabilității și raportării financiare cu *acquis-ului comunitar*, Ministerul Finanțelor a elaborat și publicat tabelul de transpunere. Ulterior în luna decembrie 2015, în baza discrepanțelor identificate, a fost elaborat și prezentat Conceptul privind transpunerea Directivei privind contabilitatea (2013/34/UE) și

Directivei privind auditul (2006/43/UE), care a stat la baza elaborării proiectului Legii contabilității în redacție nouă.

Scopul articolului constă în elucidarea celor mai importante noutăți prevăzute de noua redacție a Legii contabilității, analiza comparativă cu prevederile actuale ale legislației în domeniu și formularea unor recomandări de perfecționare a proiectului de lege. În special sunt investigate prevederile privind: clasificarea entităților și grupurilor, definiția entității de interes public, dezvăluirile în notele la situațiile financiare, raportul conducerii, situațiile financiare consolidate și altele.

În procesul cercetării, au fost luate în considerare prevederile Directivei 2013/34/UE și experiența statelor ce au transpus directivele UE.

Rezultate și discuții. Obiectul de reglementare a Legii contabilității în redacție nouă constă în stabilirea cadrului juridic, a cerințelor unice și a mecanismului de reglementare a contabilității și raportării financiare în Republica Moldova. Conform prevederilor proiectului, legea urmează să fie aplicată începând cu 1 ianuarie 2018 de către următoarele tipuri de entități:

- a. persoanelor juridice care desfășoară activitate de întreprinzător, indiferent de tipul de proprietate și forma juridică de organizare;
- b. autorităților/instituțiilor cu excepția celor bugetare;
- c. reprezentanțelor permanente și filialelor entităților nerezidente;
- d. organizațiilor necomerciale și reprezentanțelor entităților nerezidente;
- e. persoanelor fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, cu excepția titularilor patentei de întreprinzător;
- f. persoanelor fizice care desfășoară activitate profesională în sectorul justiției (notari, avocați, executori judecătorești, mediatori, administratori autorizați) și birourilor înființate de acestea

Spre deosebire de legea actuală, domeniul de aplicare se va extinde și asupra reprezentanțelor permanente ale entităților nerezidente, totodată a fost completată lista persoanele fizice care desfășoară activitate profesională, conform modificărilor legislației în domeniu.

De menționat că de la data intrării în vigoare a noii Legi, Legea contabilității nr. 113-XVI din 27 aprilie 2007 (republicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 27-34, art. 61) va fi aplicată în continuare de către autoritățile/instituțiile bugetare, inclusiv prevederile privind contabilitatea în trezoreria de stat și trezoreriile teritoriale ale Ministerului Finanțelor. Luând în considerație comentariile din Avizul Comisiei juridice a Parlamentului referitor la denumirea actului legislativ, considerăm oportună redenumirea actului normativ în *Legea contabilității și raportării financiare*.

Proiectul Legii contabilității în redacție nouă, în comparație cu legea actuală, conține un șir de prevederi noi, din care principalele se referă la:

- clasificarea entităților și grupurilor;
- definiția entității de interes public;
- modul de ținere a contabilității și de aplicare a standardelor de contabilitate pentru diferite tipuri de entități;
- obligațiile și drepturile entităților privind ținerea contabilității și raportarea financiară;
- cerințe de dezvăluire a informațiilor în notele explicative;
- raportul conducerii;
- obligativitatea auditului situațiilor financiare;
- plățile către stat;
- situații financiare consolidate;
- modul de întocmire și de utilizare a documentelor primare și registrelor contabile;
- alte aspecte ale contabilității și raportării financiare.

În continuare ne propunem să analizăm unele prevederi, din cele menționate mai sus, considerate de o relevanță deosebită.

Clasificarea entităților și grupurilor

Una din cele mai importante noutăți în Legea contabilității în redacție nouă reprezintă clasificarea entităților și grupurilor. Astfel, în scopul ținerii contabilității și raportării financiare entitățile sunt clasificate în entități micro, mici, mijlocii și mari, iar grupurile în mici, mijlocii și mari. Clasificarea se efectuează în dependență de 3 criterii: veniturile din vânzări, totalul activelor și numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune. Astfel, entitatea sau grupul este clasificat în categoria respectivă dacă la data raportării îndeplinește cel puțin două din cele trei criterii. În tabelul 1 sunt prezentate limitele criteriilor de clasificare a entităților și grupurilor conform proiectului de lege.

Tabelul 1. Categoriile și criteriile de clasificare a entităților și grupurilor

Categoriile de entități/grupuri	Totalul activelor, lei	Veniturile din vânzări, lei	Numărul mediu al salariaților în perioada de gestiune, persoane
Entitate micro	≤ 5 600 000	≤ 11 200 000	≤ 10
Entitate mică	≤ 63 600 000	≤ 127 200 000	≤ 50
Entitate medie	≤ 318 000 000	≤ 636 000 000	≤ 250
Entitate mare	≥ 318 000 000	≥ 636 000 000	≥ 250
Grup mic	≤ 80 300 000	≤ 160 600 000	≤ 50
Grup mediu	≤ 401 500 000	≤ 803 100 000	≤ 250
Grup mare	≥ 401 500 000	≥ 803 100 000	≥ 250

Sursa: Elaborat de autor în baza [5].

Criteriile de mărime au fost stabilite conform echivalentului în monedă națională prin aplicarea cursului de schimb de 16,7320 MDL/EUR stabilit de Banca Națională a Moldovei la 19 iulie 2013, data intrării în vigoare a Directivei 2013/34/EU. Conform prevederii Directivei, criteriile de mărime nu pot fi modificate, decât prin majorarea sau diminuarea cu maxim 5%, pentru a obține sume rotunde în moneda națională. Astfel, criteriile de mărime pentru clasificarea entităților au fost diminuate, iar în cazul grupurilor majorate în limita a 5%.

Conform datelor Biroului Național de Statistică, reieșind din situațiile financiare prezentate pentru anul 2016, din numărul total de peste 51,2 mii entități, aproximativ 46,9 mii entități vor face parte din categoria celor micro, 3,8 mii - entități mici, 510 entități medii și 79 entități mari.

Criteriile de clasificare nu vor fi aplicate reprezentanțelor entităților nerezidente, organizațiilor necomerciale, persoanelor fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, cu excepția titularilor patentei de întreprinzător, persoanelor fizice care desfășoară activitate profesională în sectorul justiției și birourilor înființate de aceștia și entităților de interes public.

În cazul când pentru ultimele două perioade de gestiune consecutive, criteriile de clasificare la data raportării sunt depășite sau sunt mai mici decât limitele a două dintre cele trei criterii, entitate sau grupul va trece dintr-o categorie în alta.

După părerea noastră, mărimea criteriilor de clasificare a entităților, deși corespund Directivei 2013/34/EU, urmează să fie corectate prin aplicarea cursului de schimb și majorare cu 5%. Astfel, pentru entitățile micro totalul activelor ar urma să fie în mărime de până la 6 100 000 lei (350 000 euro x 16,7320 +5%) și veniturile din vânzări nu mai mari de 12 300 000 (700 000 euro x 16,7320 +5%), respectiv după același principiu de calcul de majorat pentru celelalte entități. Considerăm rezonabilă o astfel de abordare dat fiind devalorizarea considerabilă a valutei naționale (peste 25%), totodată fiind în spiritul directivelor europene de a susține businessul mic. O astfel de cerință ar mari numărul entităților care ar fi obligate să țină contabilitatea și întocmi situații financiare prescurtate și simplificate.

Definiția entității de interes public

Proiectul de lege transpune cerințele minime ale Directivei 2013/34/EU în sensul definirii entităților de interes public. Astfel, entitatea de interes public va fi considerată entitatea a cărei

valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, o instituție financiară, asigurător (reasigurător) / societate de asigurări, organism de plasament colectiv în valori mobiliare cu personalitate juridică, o entitate mare care este o întreprindere de stat sau o societate pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social.

Comparativ cu Legea contabilității actuală, care prevede că toate entitățile ale căror acțiuni se cotează la bursa de valori sunt entități de interes public, redacția nouă a Legii concretizează că anume entitățile a căror valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată. Astfel, entitățile a căror valori mobiliare se cotează pe piața MTF nu sunt considerate entități de interes public, dacă nu corespund altor tipuri de entități din definiție. Ca și în legea actuală, proiectul de lege prevede cerințe distincte pentru entitățile de interes public, precum:

- ținerea contabilității în partidă dublă și întocmirea situațiilor financiare conform IFRS;
- contabilul-șef sau altă persoană împuternicită cu organizarea și conducerea contabilității entității de interes public trebuie să aibă studii economice superioare. Legislația aferentă domeniilor specifice de activitate poate prevedea cerințe suplimentare față de contabilul-șef al entităților de interes public²².

Conform ultimelor date ale Biroului Național de Statistică, în categoria entităților de interes public vor fi aproape 66 entități, din ele 33 entități ale căror valori mobiliare sunt tranzacționate pe o piață reglementată (din ele instituții financiare - 8, societăți de asigurare - 5), instituții financiare - 11, societăți de asigurări - 15, organisme de plasament colectiv în valori mobiliare cu personalitate juridică - 3, întreprinderi de stat sau societăți pe acțiuni în care cota statului depășește 50% din capitalul social, care sunt entități din categoria celor mari - 17 entități.

Comparativ cu cerințele legii actuale, numărul entităților de interes public se va majora nesemnificativ (cu apr. 30 entități). Astfel, implementarea IFRS pentru aceste entități nu va crea dificultăți, deoarece actualmente ele aplică, în mare măsură, prevederile standardelor nominalizate.

În opinia noastră, definiția entității de interes public trebuie să fie extinsă astfel ca să cuprindă entitățile care prezintă interes sporit pentru societate și pentru stat (autorități) în egală măsură. Conform prevederilor art. 2 al Directivei 2013/34/UE [1], definiția entității de interes public, lit. d) prevede ”sunt desemnate de statele membre drept entități de interes public, de exemplu întreprinderile care au o relevanță semnificativă pentru public prin natura activităților lor, dimensiunea sau numărul lor de salariați”. Considerăm rezonabilă extinderea definiției entității de interes public în proiectul legii contabilității, prin includerea entităților care prin natura activității lor dețin o poziție dominantă pe piață, monopolurile și entitățile care au un număr mediu al salariaților peste 500 persoane în perioada de gestiune. De menționat că în legea contabilității din România [3] parțial sunt incluse astfel de entități.

Modul de ținere a contabilității și aplicare a standardelor de contabilitate

În funcție de categoria și necesitățile informaționale ale entităților care aplică Standardele Naționale de Contabilitate (în continuare - SNC), art. 21 al Legii prevede 3 seturi de situații financiare:

- situații financiare prescurtate,
- situații financiare simplificate:
- situații financiare complete.

În tabelul de mai jos sunt prezentate sistemul de ținere a contabilității, standardele de contabilitate aplicabile, respectiv situațiile financiare ce urmează a fi întocmite de fiecare categorie de entități și alte entități cărora nu sunt aplicabile criteriile de clasificare.

²² Legislația în domeniile activității bancare și asigurărilor conține prevederi speciale suplimentare față de contabilul șef.

Tabelul 2. Sisteme de ținere a contabilității și aplicare a standardelor de contabilitate pentru diferite tipuri de entități

Categoriile de entități	Sistem de ținere a contabilității	Standarde de contabilitate aplicate	Situații financiare (SF)	Opțiuni
Entități de interes public (EIP)	partidă dublă	IFRS	complete, conform IFRS	
Entități mijlocii și mari	partidă dublă	SNC	complete	IFRS
Entități mici, reprezentanțele entităților nerezidente	partidă dublă	SNC	simplificate	SNC/SF complete IFRS/ SF complete
Entitățile micro, persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, după înregistrarea acestora ca plătitori ai TVA	partidă dublă	SNC	prescurtate	SNC/SF simplificate SNC/SF Complete IFRS/ SF Complete
Organizațiile necomerciale și reprezentanțelor entităților nerezidente	partidă dublă	Indicații metodice aprobate de Ministerul Finanțelor	conform Indicații metodice	
Persoanele fizice care desfășoară activitate de întreprinzător, pînă la înregistrarea lor în calitate de plătitori ai TVA, persoanele fizice care desfășoară activitate profesională în sectorul justiției și birourile înființate de acestea	partidă simplă	Indicații metodice aprobate de Ministerul Finanțelor	Fără întocmire SF	partidă dublă

Sursa: Elaborat de autor în baza [5].

Legea nouă conține câteva prevederi opționale de ținere a contabilității, aplicare a standardelor de contabilitate și întocmire a situațiilor financiare, astfel:

- entitatea care are dreptul să țină contabilitatea în partidă simplă va putea ține contabilitatea în partidă dublă;
- entitatea care are dreptul să întocmească situații financiare prescurtate va putea întocmi situații financiare simplificate sau complete;
- entitatea care are dreptul să întocmească situații financiare simplificate poate întocmi situații financiare complete;
- entitățile micro, mici, mijlocii și mari vor putea ține contabilitatea și întocmi situații financiare în baza IFRS.

Cerințele de dezvăluire a informațiilor în notele explicative

În scopul detalierii elementelor situațiilor financiare și prezentării informațiilor suplimentare care nu sînt incluse în situațiile financiare și în anexele la acestea, entitățile vor întocmi nota explicativă. Volumul, structura și forma de prezentare a notei explicative se va stabili de entitate de sine stătător în funcție de categoria acesteia, de dimensiunea, forma juridică de organizare, domeniul/profilul de activitate al acesteia, necesitățile informaționale proprii și cerințele legii. Astfel, entitățile micro și mici vor fi obligate să dezvăluie doar informațiile minime obligatorii, prevăzute de proiectul de lege, iar

entitățile mijlocii, mari și entitățile de interes public vor dezvălui informații suplimentare în conformitate cu cerințele legii și standardelor de contabilitate.

În opinia noastră, dezvăluirea informației în notele explicative la situațiile financiare corespund cerințelor minime a Directiva 2013/34/UE, totodată considerăm rezonabil ca pe măsura dezvoltării contabilității naționale, cerințele minime urmează să fie extinse.

Raportul conducerii

Raportul conducerii și raportul consolidat al conducerii sunt elemente importante de raportare financiară și furnizează o analiză fidelă a poziției entității, dezvoltării și performanței activităților acesteia și prezintă o analiză corelată cu dimensiunea și complexitatea activităților desfășurate. Proiectul de lege prevede obligativitatea întocmirii de către entitățile mijlocii, mari și entitățile de interes public a raportului conducerii împreună cu situațiile financiare.

Totodată, raportul conducerii al entității de interes public care corespunde criteriilor stabilite pentru entitățile mari și a căror număr mediu al salariaților în perioada de gestiune depășește 500 salariați, va include o declarație nefinanciară, iar al entității de interes public, a cărei valori mobiliare sunt admise la tranzacționare pe o piață reglementată, va cuprinde suplimentar un capitol privind guvernanta corporativă.

Prezentarea și publicarea situațiilor financiare

Situațiile financiare individuale, raportul conducerii și raportul auditorului, după caz, urmează a fi prezentate proprietarilor (asociaților, acționarilor, fondatorilor, membrilor) și Serviciului situațiilor financiare în termen de 120 zile de la ultima zi a perioadei de gestiune. Totodată, situațiile financiare pot fi prezentate și altor autorități publice, instituții financiare și alți utilizatori interesați conform prevederilor legislației în vigoare sau în baza acordului cu entitatea.

De menționat că proiectul de lege aduce prevederi noi ce țin de publicarea situațiilor financiare individuale, raportului conducerii și raportului auditorului care urmează a fi expediate prin poșta electronică sau încărcate în sistemul Depozitarului public al situațiilor financiare, unde vor fi stocate și totodată accesibile mai multor utilizatori de informație.

Prin proiectul legii totodată se prevede ca situațiile financiare, raportul conducerii și raportul auditorului ale entităților supuse auditului obligatoriu se fie plasate pe pagina-web a entității. Aceleași cerințe se conțin și în cazul situațiilor financiare consolidate.

Tabel 3. Cerințele de raportare financiară pentru diferite tipuri de entități

Tipuri entități	MICRO	MICI	MIJLOCII	MARI	EIP
Situații financiare (SF) individuale	<ul style="list-style-type: none"> bilanțul prescurtat; situația de profit și pierdere prescurtată; nota explicativă. 	<ul style="list-style-type: none"> bilanțul simplificat; situația de profit și pierdere simplificat; nota explicativă. 	<ul style="list-style-type: none"> bilanțul; situația de profit și pierdere; situația modificărilor capitalului propriu; situația fluxurilor de numerar; notele la situațiile financiare. 	<ul style="list-style-type: none"> bilanțul; situația de profit și pierdere; situația modificărilor capitalului propriu; situația fluxurilor de numerar; notele la SF. 	<ul style="list-style-type: none"> bilanțul; situația de profit și pierdere; situația modificărilor capitalului propriu; situația fluxurilor de numerar; notele la SF.
Standarde de contabilitate	SNC (aplicare benevolă a IFRS)				IFRS
Informații în notele la SF	Cerințe minime obligatorii		Suplimentar reieșind din prevederile Legii și SNC	Suplimentar reieșind din prevederile Legii și SNC	Suplimentar reieșind din prevederile Legii și IFRS
Raportul conducerii	NU este obligatoriu		Obligatoriu	Obligatoriu	Obligatoriu
				Industria extractivă sau din sectorul exploatării forestiere plăți către stat > 1,7 mil. MDL - capitol separat privind plățile către stat	EIP (piața reglementată) - declarația privind guvernare corporativă EIP(entitățile mari & 500

			salariați) - declarație nefinanciară
Publicarea SF, raportul conducerii, raportul auditorului, după caz	In termen de 120 zile (30 aprilie)		
	Obligația de publicare propriu-zis revine Depozitarului Public al Situațiilor Financiare		
Auditul	NU este obligatoriu		Obligatoriu

Sursa: Elaborat de autor în baza [5].

Situații financiare consolidate

Proiectul de lege prevede obligativitatea întocmirii situațiilor financiare consolidate de către entitatea-mamă (entitatea care controlează una sau mai multe entități). Totodată vor fi scutite de la obligația de consolidare grupurile mici și mijlocii, cu excepția cazului în care una din entitățile afiliate este entitate de interes public.

În proiect se conțin prevederi generale cu privire la situațiile financiare consolidate, astfel reglementările mai detaliate urmează să fie transpuse ulterior prin elaborarea unui nou SNC „Prezentarea situațiilor financiare consolidate”. De asemenea, proiectul de lege conține prevederi referitoare la notele la situațiile financiare consolidate. Astfel, sunt prevăzute particularitățile întocmirii notei explicative ținând cont de ajustările semnificative care decurg din caracteristicile specifice ale situațiilor financiare consolidate comparativ cu situațiile financiare individuale.

Tabel 4. Cerințele de raportare financiară pentru grupuri mari și de interes public

GRUP	MARE	EIP
Obligația de consolidare	Obligatoriu	Obligatoriu
Standarde de contabilitate	SNC Prezentarea situațiilor Financiare Consolidate*	IFRS
Informații în notele la SF consolidate	Informațiile cerute în SF individuale + ajustările esențiale care decurg din specificul SF consolidate	
Raportul conducerii	Obligatoriu	Obligatoriu
	Industria extractivă / sectorul exploatarei forestiere plăți către stat > 1,7 mMDL - capitol separat privind plățile către stat	
		EIP (piața reglementată) - declarația guvernare corporativă EIP (entitățile mari & 500 salariați) - declarație nefinanciară
Publicarea SF, raportul conducerii, raportul auditorului, după caz	Până la 30 aprilie	Până la 30 aprilie
	Obligația de publicare propriu-zis revine Depozitarului public al Situațiilor Financiare	
Auditul	Obligatoriu	Obligatoriu

Sursa: Elaborat de autor în baza [5].

CONCLUZII

Proiectul Legii contabilității în redacție nouă, elaborat în baza Directivei 2013/34/UE, conține prevederi noi pentru legislația națională în domeniul contabilității și raportării financiare. Una din cele mai importante noutăți reprezintă clasificarea entităților și grupurilor după 3 criterii: total active, venitul din vânzări și numărul mediu al angajaților. Considerăm că proiectul legii ar putea fi îmbunătățit prin creșterea valorii criteriilor pentru entitățile micului business, dat fiind devalorizarea considerabilă a valutei naționale (peste 25%), totodată respectând spiritul directivelor europene de a susține businessul mic.

După părerea autorilor definiția entității de interes public ar urma să fie extinsă astfel ca să includă entitățile care prin natura activității lor dețin o poziție dominantă pe piață, monopolurile și entitățile care au un număr mediu al salariaților peste 500 persoane în perioada de gestiune. O astfel de îmbunătățirea ar corespunde cerințelor de creștere a transparenței entităților corespunzător mărimii lor.

Proiectul legii contabilității în redacție nouă de asemenea conține prevederi noi privind cerințele de ținere a contabilității și aplicare a standardelor de contabilitate pentru diferite tipuri de entități, informații ce urmează a fi dezvăluite în notele explicative, cerințe noi față de raportul conducerii, obligativitatea întocmirii situațiilor financiare consolidate de către grupurile mari și cele de interes public, extinderea categoriilor de entități supuse auditului obligatoriu.

BIBLIOGRAFIE

1. Directiva 2013/34/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2013 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de întreprinderi. În Jurnalul oficial al Uniunii Europene L 182/19 din 29.06.2013.
2. Legea contabilității nr. 113-XVI din 27.04.2007. www.mf.gov.md.
3. Legea contabilității nr. 82 din 1991, actualizată 2017 <http://contabilul.manager.ro>
4. Legea pentru ratificarea Acordului de Asociere între Republica Moldova, pe de o parte, și Uniunea Europeană și Comunitatea Europeană a Energiei Atomice și statele membre ale acestora, pe de altă parte nr. 112 din 02.07.2014, <http://lex.justice.md/md/353829/>
5. Proiectul Legii contabilității nr. 209 din 22.06.2017, elaborat de Ministerul Finanțelor. www.particip.gov.md
6. Standardele Naționale de Contabilitate, aprobate prin Ordinul Ministrului Finanțelor al Republicii Moldova nr. 118 din 06.08.2013. www.mf.gov.md

DIMENSIUNI DE EVALUARE A POLITICII MONETARE PRIN PRISMA PILONILOR FUNDAMENTALI AI REGIMULUI DE ȚINTIRE A INFLAȚIEI

¹Dr., conf.univ., Victoria COCIUG, ²Drd., Olga HINEV

^{1,2}Academia de Studii Economice a Moldovei,
str. Mitropolit G. Bănulescu-Bodoni 61, Republica Moldova, Chișinău,
Tel.: +373 22 402 736, web site: www.ase.md

Abstract

Fighting inflation and maintaining an inflation rate associated with lasting economic growth remains a fundamental concern and a challenge for monetary authorities. In this regard, we mention that the success of the direct inflation targeting regime is to observe the underlying principles. These include the accountability, independence and transparency of monetary authority, ultimately conferring the credibility of the institution. In this context, the topicality of the topic under consideration lies in the importance of promoting an effective monetary policy capable of ensuring price stability with direct implications on social and economic life.

The aim of the research is to evaluate the monetary policy promoted in the Republic of Moldova since the implementation of the direct inflation targeting regime in the light of the specific determinants of this regime. In order to achieve this goal, research methods will be used, focusing on the processes of induction and deduction, the analysis and the analogy and comparison, which contributed directly to the authors' ability to extract hypotheses and generalized theories from the literature, to analyze the evolution of the inflationary process in the Republic of Moldova and the monetary policy promoted in the context of its comparability on the side International. Depending on the character of the research, the research method is predominantly applicative, intradisciplinary, descriptive and causal. This article addressed the defining aspects of the direct inflation targeting framework, referring to the premises and the fundamental principles of efficiency of this regime. At the same time, emphasis was placed on the typology of the direct inflation targeting regime according to the clarity and credibility of the central bank's commitment to the inflation target. In this context, the literature has formulated the existence of three direct inflation targeting sub-regions: full inflation targeting regime, effective inflation targeting, and "lite" inflation targeting. Thus, the obtained results focused on the conclusion on the quality of the inflation management policy addressed in the Republic of Moldova and the formulation of recommendations for its improvement.

Key words: central bank monetary policy, inflation.

JEL CLASSIFICATION: E31, E50, E58

Introducere

Lucrările științifice asupra politicii monetare se concentrează de obicei asupra obiectivelor asumate de către factorii de decizie în precum țintirea inflației, ocuparea forței de muncă, echilibrarea balanței de plăți, obiectivele de creștere pentru agregatele monetare, stabilizarea cursului de schimb, a PIB, sau a prețurilor activelor. Acestea și alte obiective similare ale politicii monetare sunt discutate mai mult sau mai puțin detaliat atunci când se încearcă evaluarea ei. Eficiența reacției politicii monetare depinde de contextul general intern și extern, de combinația de politici economice, de dinamica creditării. Și este de admis că într-o economie deschisă mică, politica monetară nu poate contrabalansa cu eficiență dorită unor dezechilibre generate de aflulul de lichidități din perioada ulterioară devalizării a 3 bănci în 2015. O forțare a echilibrării economiei prin politică monetară o este orientate spre aplicareade către BNM a instrumentelor cantitative ale ei pentru a menține ținta de inflație stabilită. Însă insistarea pe sterilizarea exesului de lichidități de pe piața interbancară în favoarea menținerii unei politici orientate strict pe țintirea inflației poate duce mult sub optim, deoarece descurățează creditarea economiei. Reacția de politică monetară necesită a fi calibrată cu atenție, întărirea politicii monetare trebuie dozată cu grijă pentru a putea fi realizate obiectivele sale în condiții de eficiență maximă pentru dezvoltarea durabilă a economiei autohtone.

Țintirea înfalției – repere teoretice

Regimul de țintire directă a inflației a devenit o alternativă optimă pentru majoritatea băncilor centrale în perioada modernă, după ce acestea s-au confruntat cu problema antiinflaționistă în condițiile asigurării unui cadru viabil de politică monetară. Comparativ cu alte regimuri de politică monetară aceasta se bucură de mai multe avantaje în condițiile în care teoriile economice obțin întorsătură, iar viziunile asupra comunicării și transparenței, independenței și responsabilității unei bănci centrale devin din ce în ce mai actuale și binevenite. Așadar, comparativ cu strategia gestionării fixe a cursului de schimb, țintirea directă a inflației permite politicii monetare ca în funcție de condițiile interne, să reacționeze la șocuri atât interne cât și cele externe. Totodată, aceasta permite utilizarea informației totale disponibile, și nu doar unul sau doi indicatori la stabilirea instrumentelor politicii monetare, poate fi ușor înțeleasă de populație și astfel se bucură de transparență, în comparație cu țintirea agregatelor monetare în care uneori legătura dintre agregate și inflație nu este stabilă.

Cel mai important atribut al acestui regim este redat prin faptul că o banca centrală este nevoită să posede un angajament instituțional, care implică sprijin legislativ a cărei statut ar trebui să conțină două stipulări de bază:

- 1) obiectivul fundamental al băncii să fie asigurarea stabilității prețurilor și respectiv reflectarea acestuia în actele normative și legislative ale Băncii;
- 2) independența băncii, cuprinzând aspectele independenței personale, instituționale, operaționale și financiare. Astfel procesul de luare a deciziilor la banca centrală să fie izolat de procesul politic;
- 3) existența unui cadru de politică monetară bine definit și normat, care cuprinde instrumentele și acțiunile utilizate în vederea atingerii țintei inflaționiste;
- 4) gradul sporit de transparență prin asigurarea unei comunicări regulate cu publicul și predictibilitate a băncii centrale capabile să ancoreze așteptările inflaționiste;
- 5) existența unui potențial eficient și viabil de prognozare a inflației.

Un dezavantaj al acestei strategii constă în existența unui lag de timp considerabil dintre aplicarea instrumentelor de politică monetară și obținerea efectului scontat asupra ratei inflației și, astfel poate fi identificată lacuna asigurării controlului eficienței acțiunilor întreprinse de banca centrală. Totodată, cursul valutar flexibil necesar acestei strategii poate cauza instabilitate financiară îndeosebi în cazul unei dolarizări parțiale specifice țărilor emergente²³. În acest context, riscurile asociate sunt reflectate de impactul negativ al deprecierei asupra majorării datoriei denumite în dolari, pe când aprecierea monedei poate contribui la deteriorarea balanței comerciale. Ca urmare strategia de țintire directă a inflației în cadrul economiilor parțial dolarizate induce necesitatea promulgării unor reglementări și supravegheri prudente a instituțiilor financiare care să asigure capabilitatea sistemului bancar de a absorbi șocurile cursului de schimb.

Literatura de specialitate a definitivat existența a trei subcategorii ai regimului de țintire directă a inflației din perspectiva clarității și credibilității angajamentului băncii centrale față de ținta inflației. În această ordine de idei, claritatea este definitivată de aspectul ce ține de transparență și comunicare în materie de politică monetară, iar credibilitatea se rezumă la rezultatele obținute în promovarea politicii monetare privind obținerea țintei inflaționiste, precum și realizarea angajamentelor asumate în vederea neaterării acesteia, deci aceasta ține de responsabilitatea instituțională. Gradul de realizare a celor din urmă determină existența următoarelor regimuri:

- Regimului de țintire completă a inflației – țările care implementează astfel de regim se bucură de un nivel înalt de credibilitate și de un grad sporit de transparență și

²³ MISHKIN, Frederic. *International experiences with different monetary policy regimes*. Washington: NBER Working Paper. 1999, nr. 69, 93p.

responsabilitate. Printre acestea se numără Băncile Centrale din Noua Zeelandă, Canada, Marea Britanie, Suedia, Australia, Cehia, Polonia.

- Regimul de țintire eficientă a inflației – băncile centrale care practică acest regim beneficiază de credibilitate în măsura menținerii unei inflații joase și stabile fără a practica o transparență și responsabilitate deplină în raport cu obiectivul propus. Aici exemplificăm Banca Centrală Europeană.
- Regimul de țintire a inflației „lite”²⁴ – presupune că băncile centrale au definit obiectivul de asigurare și menținere a stabilității prețurilor, propunându-și un target al inflației, dar posedă un grad diminuat de credibilitate, incapabil să aducă și să mențină inflația în limitele orizontului de variație a țintei. De obicei obiectivul în cadrul acestor bănci este expus vulnerabilităților din mediul economic și sectorului financiar, și respectiv neatingerea acestuia afectează credibilitatea autorității monetare. Drept exemplu sunt țările emergente și cele cu venituri mici.

Regimul de țintire a inflației în Republica Moldova

Premisele instituționale care au stat la baza implementării strategiei de țintire a inflației în Republica Moldova se rezumă la:

Prioritatea absolută a obiectivului de inflație – constă în fundamentarea acestuia în Legea nr. 548 – XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei cu modificările și completările ulterioare. Absența obiectivelor multiple pentru politica monetară este o condiție importantă, ce se explică prin faptul că atingerea obiectivelor multiple poate submina îndeplinirea scopului final – menținerea stabilității prețurilor. Menținerea simultană a mai multor scopuri practic niciodată nu s-a bucurat de rezultate scontate. Totodată, pentru implementarea cu succes a țintirii directe a inflației trebuie respectată axioma: inflația nu trebuie să fie unicul scop al politicii monetare, dar cel prioritar în comparație cu altele, care, de asemenea, trebuie îndeplinite.

Independența Băncii Naționale a Moldovei - condiție obligatorie pentru implementarea țintirii inflației este atribuirea băncii centrale a autonomiei depline în procesul luării deciziilor. Absența dominantei fiscale (accesul la creditele băncii centrale este strict limitat ori interzis), aranjamentele explicite pentru luarea deciziei privind valoarea numerică a țintei (ținta inflației fiind stabilită în comun de către guvern și banca centrală, sau delegând responsabilitatea deplină băncii centrale pentru stabilirea țintei inflației) – toate acestea sunt condiții necesare pentru determinarea unui cadru legal și instituțional adecvat implementării regimului țintirii inflației. Independența BNM este prevăzută de alin. 4, art. 6 al Legii nr. 548 – XIII din 21 iulie 1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei cu modificările și completările ulterioare prin stipularea următoarelor „Banca Națională și membrii organelor de conducere ale acesteia sînt independenți în exercitarea atribuțiilor stabilite de prezenta lege și nu pot solicita și nici accepta instrucțiuni de la autoritățile publice sau de la orice altă autoritate. Autoritățile publice, precum și orice alte autorități nu vor încerca să influențeze membrii organelor de conducere ale Băncii Naționale în exercitarea atribuțiilor lor”.

Gradul de independență a BNM pentru perioada 1995-2005 și 2006-2016, constituind 0.52 și, respectiv, 0.91²⁵. Sporirea gradului de independență se realizează pe segmentele celor 4 criterii (Tabelul 1) și se datorează, preponderent, următoarelor aspecte:

- modificarea obiectivului fundamental al BNM, de la asigurarea și menținerea stabilității monedei naționale la asigurarea și menținerea stabilității prețurilor;
- abrogarea art.12 din Cap.II al Legii cu privire la BNM, care prevedea stabilirea și promovarea politicii monetare și valutare prin conlucrare cu Guvernul;
- anihilarea atribuției BNM de acordare a creditelor statului și interzicerea oricărei finanțări a instituțiilor publice.

²⁴ Carare A., Stone M. Inflation Targeting Regimes, IMF Working Paper, 2003, p. 3.

²⁵ Cociug V., Hinev O. ROLUL INDEPENDENȚEI BĂNCII CENTRALE ÎN PROMOVAREA POLITICII ANTIINFLAȚIONISTE (CAZUL REPUBLICA MOLDOVA)

Transparența procesului decizional - în cazul strategiei de țintire directă a inflației spre deosebire de alte regimuri de politică monetară, comunicarea și transparența joacă un rol decisiv. , BNM în anul 2016 înregistrează un indice de 10.75 din 15 puncte posibile²⁶.

Din figura 1 observăm că inflația în RM este volatilă și a înregistrat valori în proximitatea țintei inflaționiste doar în aa. 2012-incep a.2015, și în februarie 2017 și martie 2017.

De menționat că cadrul de politică monetară asociat regimului de țintire directă a inflației, alături de măsurile de politică monetară întreprinse au determinat evoluția respectivă în principal pe fondul sporirii independenței instituționale și transparenței, determinând autoritatea monetară să recurgă la valorificarea canalelor și instrumentelor noi de comunicare, precum rapoarte asupra inflației, comunicate de presă aferente deciziilor Comitetului Executiv, conferințele de presă privind prezentarea rapoartelor asupra inflației.

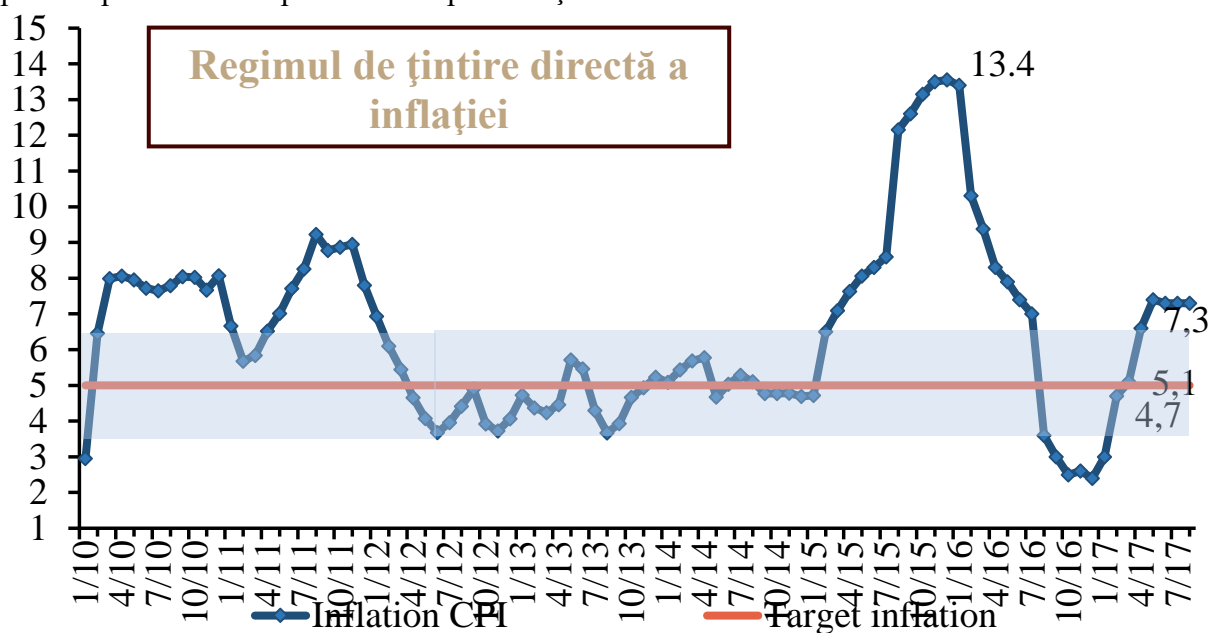

Figura 1. Evoluția inflației în Republica Moldova, 2010—2017, %

Sursa: elaborată de autori în baza datelor bnm.org

Transparența și comunicarea politicii monetare poate fi îmbunătățit pe fondul ajustării la practicile internaționale prin sporirea transparenței procedurale, economice și operaționale. În particular, ne referim la publicarea promptă a proceselor verbale ale ședințelor Comitetului Executiv, care să cuprindă opiniile personale ale membrilor, precum și opțiunile de vot personalizate. Remarcăm că, BNM este rezervată la capitolul publicării modelelor de analiză și prognoză. În același timp, BNM nu face publice sondajele aferent așteptărilor inflaționiste ale populației și agenților economici și, respectiv, nu publică un plan de acțiuni în situațiile în care inflația efectivă nu se află în proximitatea țintei de 5.0 la sută \pm 1.5 puncte procentuale, ceea ce știrbește din imaginea și credibilitatea băncii.

În urma cercetărilor efectuate putem clasa BNM în categoria băncilor cu regimul de țintire a inflației „lite”, care nu se bucură de o credibilitate suficientă asigurării ancorării așteptărilor inflaționiste și asigurării obiectivului de inflație. Totdată, considerăm că acest fapt diminuează eficiența politicii monetare și nu contribuie la formarea unui mediu favorabil necesar creșterii economice pentru Republica Moldova

²⁶Cociug V., Hinev Studiul Transparenței Băncii Centrale din perspectiva asigurării stabilității prețurilor (cazul Republicii Moldova)

CONCLUZII

O problemă importantă este modul în care politica monetară gestionează anticipațiile sectorului real. Incertitudinea care stă la baza unor erori de politică monetară derivă, de obicei, din date imprecise sau întârziate privind evoluția indicatorilor macroeconomici, și nesiguranța privind transmiterea măsurilor de politică monetară în economia reală. Una dintre concluziile literaturii de specialitate este aceea că politica monetară ar trebuie să fie concepută într-un mod robust: în loc de a opta pentru un optim care ar putea fi atins numai în anumite condiții, autoritățile monetare ar trebui să evite greșelile majore care ar putea apărea în diferite circumstanțe. Astfel, comunicarea politicii monetare și transparența deciziilor Băncii centrale sunt esențiale pentru eficiența implementării instrumentelor de țintire a inflației.

Politica monetară a BNM este orientată spre menținerea unei inflații scăzute, în limita la +/- 1,5 de la ținta de 5%. Analiza efectuată a confirmat că la baza implementării regimului de țintire directă a inflației în Republica Moldova au stat premisele: consolidarea independenței Băncii Naționale a Moldovei, diminuarea treptată a ratei inflației, precum și de sporirea parțială a transparenței instituționale. Totodată, deși, au fost întreprinse măsuri în vederea consolidării cadrului aferent regimului de țintire directă a inflației, există totuși lacune la capitolul responsabilitate pentru obiectivul stabilit, precum și transparență pe fondul criteriilor internaționale de evaluare a acesteia, ceea ce nemijlocit se reflectă în neasigurarea țintei inflaționiste.

În contextul celor expuse, formulăm unele criterii de eficiență a politicii monetare, care, considerăm, sunt aplicabile și Republicii Moldova:

- politica monetară trebuie să acorde suficientă atenție posibilelor riscuri pentru stabilitatea financiară;
- în stabilirea măsurilor de politică monetară trebuie luate în calcul toate informațiile disponibile care ar putea influența în viitor inflația.
- Politica ratelor dobânzii trebuie evaluată ținând seama de evoluțiile creditului. Din păcate, actualmente unele bănci în republica Moldova acordă credite la o rată de dobândă mai mică decât cea de bază.
- informațiile structurale și empirice referitoare la factori importanți pentru analiza stabilității financiare, cum ar fi piețele financiare, prețurile activelor, instituțiile financiare și capacitatea populației și a firmelor de rambursare a datoriei, trebuie să ofere date suplimentare pentru formularea deciziilor de politică monetară, astfel încât obiectivul de țintire a inflației să fie realizat în condiții optime pentru dezvoltarea economiei Republicii Moldova

Metoda cea mai eficientă, de care dispune o bancă centrală pentru a promova o politică monetară credibilă este asigurarea transparenței ei. În principiu, transparența permite agenților economici să sesizeze cu ușurință schimbarea de către banca centrală a orientării politicii monetare, iar ca urmare reduce necesitatea ca agenții economici să facă anticipații pesimiste privind rata viitoare a inflației.

BIBLIOGRAFIE

1. Bernanke B. (2004). „Inflation Targeting. Panel Discussion”, *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 86(4), pp.165-168.
2. Dincer N., Eichengreen B. (2007). „Central Bank Transparency: Where, Why, and With What Effects?”, *National Bureau of Economic Research, Working Paper 13003*, 53 p.
3. Eijffinger S., Geraats P. (2006). „How Transparent Are Central Bank?”, *European Journal of Political Economy*, Vol. 22, pp. 1-21.
4. Holmes D. (2013). „Economy of words. Communicative Imperatives in Central Banks”, p.68.
5. Issing O. (1999). „The Eurosystem: Transparent and Accountable or Willem in Euroland”, *Journal of Common Market Studies*, Vol. 37 (3), pp. 503-519.
6. Svensson L. (2006). „Social Value of Public Information: Comment: Morris and Shin (2002) Is Actually Pro-Transparency, Not Con”, *American Economic Review*, Vol. 96 (1), pp.448-452.
7. Woodford M. (2001). „Monetary Policy in the Information Economy”, *National Bureau of Economic Research, Working Paper 8674*, 70 p.
8. www.bnm.md

EVOLUȚIA EFECTIVULUI DE ANIMALE ÎN RAMURA ZOOTEHNICĂ ȘI TENDINȚELE DE VIITOR

*dr., conf.univ., BALTAG Grigore,
doctorand, POPESCU Adrian,
cercetător științific, BARANOV Elena,*

*Universitatea Agrară de Stat din Moldova
m. Chișinău, str. Mircești 42, 022312258; www.uasm.md*

Abstract

The paper is the scientific study of the evolution of livestock in the country's livestock branch. It makes a comparative analysis of the current situation with that in 1990, are determined animal breeds that change over time and remain unchanged during the past 5 years. The scientific value of the work lies in forecasting livestock breeds until 2019 after taking into account the current situation and trends. The research results were obtained by applying econometric - linear regression, analysis data were used from the Statistical Yearbook of the Republic of Moldova. We believe that the results can be considered by policy makers in production and quality regulations animal products.

Key words: branch of livestock, livestock, animal species, dynamic, trend, improvement.

JEL CLASSIFICATION: Q-12

CONȚINUTUL LUCRĂRII

Ramura zootehnică în structura producției agricole globale actualmente deține o pondere de 32% (3) față de anul 1990 când ponderea producției animaliere în structura producției agricole globale constituia 64%. În anul 2015 efectivul de animale în sectorul zootehnic constituia doar 28% din cel al anului 1990. În perioada ultimelor 20-25 ani ramura a fost supusă unor serii de transformări. Majoritatea din ele au provocat crize profunde, s-a schimbat forma de proprietate.

Efectivul de animale în structură după categoriile de gospodării practice este inversat. Dacă la începutul anilor 1990 circa 75% din efectivul de vaci se aflau în gestiunea gospodăriilor de stat și corporative, atunci către sfârșitul anului 2015 93% din efectiv se află în gospodăriile populației. Per ramură, repartizarea efectivului de animale după categoriile de gospodării ne demonstrează o concentrare semnificativă, de circa 89%, în gospodăriile casnice. Reducerea efectivului de animale a provocat mai multe probleme în lanț: asigurarea cu producție animalieră autohtonă populația și întreprinderile de procesare; distrugerea parțială și chiar definitivă, în funcție de categorii de animale, a fondului genetic; reducerea numărului locurilor de muncă dar și alte probleme (4).

Care sunt problemele cu care se confruntă sectorul, ce soluții pot fi identificate în depășirea acestor probleme, perspectivele de dezvoltare din punct de vedere al efectivului sunt doar câteva sarcini ale lucrării respective și urmează a fi abordate.

Producția animală a fost și rămâne una din primele îndeletnicirile ale strămoșilor noștri. Dezvoltarea producției animaliere în decursul secolelor a fost și datorită condițiilor naturale oportune dar și a faptului că majoritatea animalelor au fost domesticite pe teritoriul Europei. Popoarele geto-dacice în perioada romană erau numiți „mâncători de lapte” și practicau transhumanța (1).

Conform estimărilor unor nutriționiști din țară, ponderea producției lactate în rația alimentară este de circa 40%, cea de carne și mezeluri – 42%, ouă – 10%, pește – 8%. Conform aceluiași estimări unui om din țară îi revine în mediu 24,9 kg carne și preparate din carne cu următoarea structură: porcine – 44%; pasăre – 25%; taurine – 21%; ovine și caprine – 8%; alte tipuri – 2%; lapte și produse din lapte – 153,5kg; ouă – 124 buc.; pește și produse din pește – 10 kg (4).

Un indicator de bază în asigurarea cu producție animalieră a populației (a țării) este efectivul de animale. Efectivul de animale sau șeptelul de animale reprezintă un indicator cantitativ în aprecierea producției globale animaliere obținute. În funcția de structura pe vârstă și sex efectivul

de animale este direct proporțional cu productivitatea animalelor. Ca indicator de determinare a calității efectivului o reprezintă rasa²⁷. În funcție de caracterul rasei se poate determina direcția de producție, fie pentru carne, lapte, lână, ouă ș.a.m.d. După cum vedem, din cele relatate mai sus, efectivul de animale nu este un indicator decisiv în determinarea nivelului producției dar și unul complex fiind în el sistematizați factori de ordin biologic și economic.

În perioada vizată efectivul de bovine s-a redus drastic, cu circa 51%, cabaline – 41%, ovine – 12%, celelalte specii de animale au cunoscut unele abateri însă către anul 2015 și-au recuperat din pierderi. Făcând o comparație a șeptelului de animale cu tendința PIB-ului în dinamică apare întrebarea care este cauza acestei relații indirecte.

Din **Figura 1** constatăm cele menționate mai sus, reducerea drastică a efectivului de bovine cu circa 921 mii capete, a porcinelor cu 1572 mii, a ovinelor – 576, a păsărilor – cu 10507 mii capete. În decursul perioadei de referință observăm o majorare a efectivului de caprine, cu circa 113 mii capete sau de 4,5 ori și a efectivului de iepuri cu 77 mii capete.

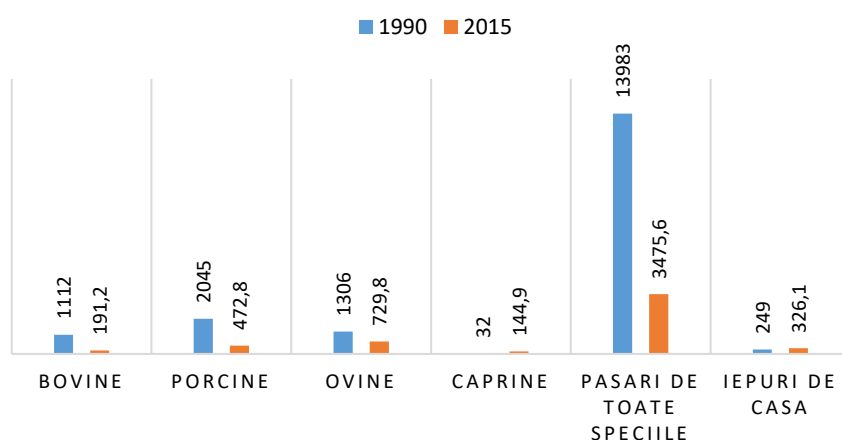

Figura 1. Efectivul de animale în comparație, mii capete

Majorarea efectivului de caprine de câteva ori în perioada analizată se explică prin câteva particularități:

- Calitățile gustative și curative ale laptelui de capră le depășesc pe cele de vacă;
- Cheltuieli de întreținere per cap animal sunt net inferioare în comparație cu cele ale unei vaci;
- Importul masiv a rasei *Saanen* – rasă productivă de lapte mai denumită „Holstein-ul caprelor” în Republica Moldova.

Explicația majorării efectivului de iepuri vine prin majorarea rețelelor de magazine tip super- și hipermarket-uri prin care se comercializarea fiind apreciată prin calitățile dietetice.

Din cele constatate putem spune cu certitudine că efectivul animalelor din ramura zootehnică este în continuă scădere. Reducerea în continuare a numărului ar putea și mai mult reduce volumul producției animaliere, industria prelucrătoare, ar favoriza importul de produse animaliere în stare proaspătă, congelată și procesată. Declinul ramurii ar putea fi de neoprit. Această situație ne-o demonstrează și datele din

Tabelul 1 de mai jos.

Tabelul 1. Efectivul de animale în ramura zootehnică autohtonă în dinamică

Specie de animale	Anul	Abaterea absolută (±)
-------------------	------	-----------------------

²⁷ Rase – un grup de animale domestice de aceeași specie cu anumite însușiri ereditare în vederea unor scopuri economice;

	2011	2012	2013	2014	2015	2015 față de 2011	2015 față de 2014
A	1	2	3	4	5	6	7
1. Bovine, mii capete	216	203,9	191,2	188,9	191,2	-24,8	+2,3
1.1. vaci	154,4	144,3	134,4	130,7	130,3	-24,1	-0,4
2. Porcine, mii capete	478,5	438,6	410,4	420	472,8	-5,7	+52,8
3. Ovine, mii capete	787,9	709,9	695,1	713,7	729,8	-58,1	+16,1
4. Caprine, mii capete	117,6	122,5	128,9	135,5	144,9	+27,3	+9,4
5. Cabaline, mii capete	52,2	49,6	46,4	45	41,9	-10,3	-3,1
6. Pasari de toate speciile, mii capete	3209,5	2846,1	3446	3476	3475,6	+266,1	-0,4
7. Magari, mii capete	2,8	2,5	2,4	2,1	2,2	-0,6	+0,1
8. Iepuri de casa, mii capete	277	277,4	267	296,2	326,1	+49,1	+29,9
9. Familii de albi, mii bucati	105,2	111,7	110,6	115,9	124,3	+19,1	+8,4

Examinând datele nu putem vorbi despre o tendință clară a efectivului de animale. Totodată îmbucurător este faptul că pe majoritatea speciilor de animale se constată o creștere în perioada 2013-2014, excepție fiind efectivul de vaci mulgătoare în reducere cu 4,1 mii capete în anul 2015 față de anul 2013 însă cu o ușoară reducere a ritmului de creștere. Dacă în 2015 față de anul 2013 ritmul de creștere a constituit (-3,14%) , atunci indicatorul respectiv pentru 2015 față de 2014 a constituit (-0,3%).

Prin urmare, putem menționa că pentru perioada 2013-2015 starea efectivului se majorează, însă comparând datele efective între anii 2015 și 2011 atunci situația i-a o altă conotație. Pe majoritatea speciilor se reduce efectivul în dinamică și practic afirmarea menționată în **Figura 1** rămâne valabilă și pentru situația respectivă, doar cu excepția efectivului de păsări și familii de albine care înregistrează o creștere în anul 2015 față de anul 2011. Această tendință este prezentată în **Figura 2**, prin care se demonstrează evoluția efectivului de bovine și suine pentru anii 2011-2015

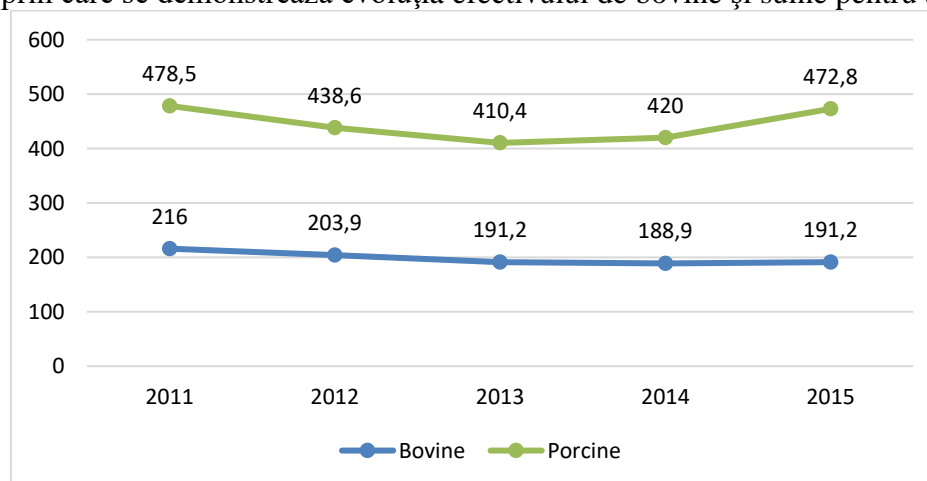

Figura 2. Efectivul de bovine și suine în dinamică, mii capete

Din cercetările efectuate putem menționa următoarele ipoteze:

1. Actualmente în comparație cu anul 1990 efectivul de animale este redus semnificativ, cu excepția efectivului de caprine și iepuri;
2. Pentru perioada anilor 2011-2015 se observă o tendință de reducere efectivului de animale cu excepția păsărilor și familiilor de albine;

3. În anul 2015 în comparație cu anul 2014 efectivul de animale înregistrează o majorare nesemnificativă, de exemplu ritmul de creștere a efectivului bovine constituie 1,2%, cea a suinilor 11,2%, cea a iepurilor 9,2%.

În baza acestor ipoteze putem identifica o tendință ce poate fi afirmată cu desăvârșire, și anume, reducerea efectivului de animale în general pe ramură.

Care sunt așteptările de viitor al unei situații? Vom încerca de a prognoza cu ajutorul modelului econometric – regresia liniară simplă. Din punct de vedere matematic acest model se poate prezenta în felul următor:

$$Y = a + bX \quad (1)$$

unde:

Y – valoarea prezisă estimativă a variabilei dependente, în cazul nostru efectivul de animale;

a – termenul liber al dreptei de regresie (valoarea pentru $X=0$);

b – coeficientul de regresie (cantitatea cu care se modifică **Y** atunci când **X** se modifică cu o unitate);

X – valoarea variabilei independente, în cazul nostru anul.

Se demonstrează că, prin metoda celor mai mici pătrate, se obțin următoarele relații:

$$b = \frac{\sum(X-\bar{X})(Y-\bar{Y})}{\sum(X-\bar{X})^2} \quad (1)$$

$$a = \bar{Y} - b\bar{X} \quad (2)$$

Metoda respectivă ne oferă posibilitatea să prognozăm anumite valori pentru perioadele viitoare având ca bază situațiile curente sau tendințele actuale. Totodată trebuie să ținem cont de faptul că nu putem prognoza pentru o perioadă mare de timp, cel mai rezonabil utilizarea acestui model poate fi aplicat pentru o perioadă de 3-5 ani. De ce? Deoarece situația economică, socială și politică ce au un impact direct asupra dezvoltării ramurii nu este luat în calcul în modelul nostru. Pentru următorii cinci tendința de dezvoltare a sectorului poate avea cu totul o altă direcție decât cea prognozată de modelul nostru, și totuși, acest model ne oferă o imagine la care se poate ajunge cu condiția indicatorilor și mediului de dezvoltare actuali. În cazul nostru, o rezonabilă aplicare a modelului va fi pentru următorii 3 ani, adică 2016-2019.

Aplicând metoda respectivă prin programul MS Excel 2016 obținem următoarele rezultate (**Tabelul 2**).

Tabelul 2. Rezultatele obținute la prognozarea efectivului de animale în dinamică

Specie de animale	Anul					Abaterea absolută (\pm)	
	2015	2016	2017	2018	2019	2019 față de 2015	2019 față de 2018
A	1	2	3	4	5	6	7
1. Bovine, mii capete	191,2	179	176	173	167	-24,2	-6
1.1. vaci	130,3	120	116	112	107	-23,3	-5
2. Porcine, mii capete	472,8	435	452	468	472	-0,8	+4
3. Ovine, mii capete	729,8	694	709	711	703	-26,8	-8
4. Caprine, mii capete	144,9	150	158	165	172	+27,1	+7
5. Cabaline, mii capete	41,9	39	37	35	32	-9,9	-3
6. Pasari de toate speciile, mii capete	3475,6	3639	3861	3878	4023	+548	+145
7. Magari, mii capete	2,2	1,9	1,8	1,7	1,6	-0,6	-0,1
8. Iepuri de casa, mii capete	326,1	324	344	366	378	+51,9	+12,0
9. Familii de albini, mii bucati	124,3	126	131	137	141	+16,7	+4,0

Din datele tabelului putem menționa că, pentru următorii 3 ani efectivul de bovine, ovine, cabaline și măgari vor fi în continuu declin. Se urmărește o ascensiune la majorarea numărului de păsări, caprine, iepuri și familii de albine. Efectivul de suine are o tendință schimbătoare și practic rămâne stabil în anul 2019 față de anul 2015.

Mai vizibil această situație poate fi demonstrată în **Figura 3** pentru câteva specii.

Rezultatele ne demonstrează încă o dată că nu toate speciile de animale au o tendință de reducere, totodată rezultatele cercetărilor noastre pot fi luate în considerare pentru determinarea unor politici de redresare a situației pentru unele specii de animale. În acest grafic sunt prezentate specii ce își reduc numărul, specii care se vor majora și specii care vor rămâne neschimbate ca și număr.

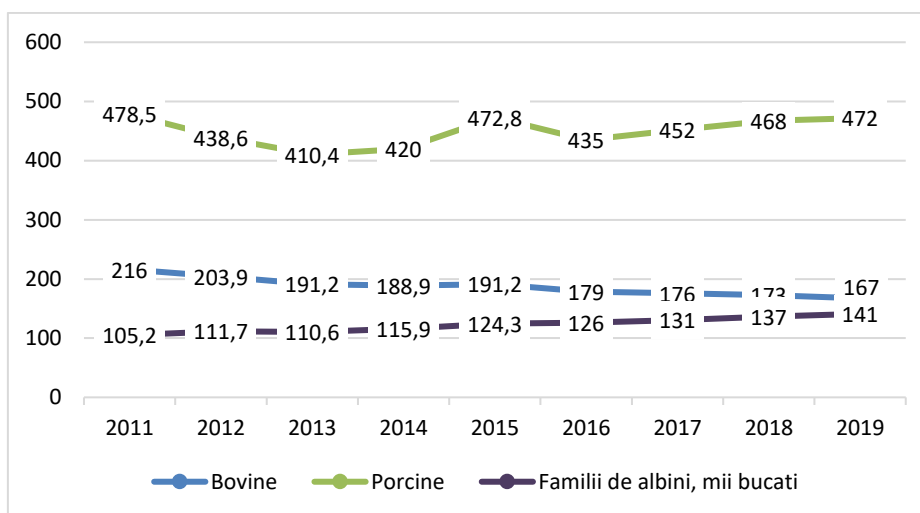

Figura 3. Dinamica efectivului de animale (bovine, suine, albine) pentru perioada 2011-2019

CONCLUZII

Cercetările efectuate asupra problemei efectivului de animale din ramura zootehnică scoate în evidență următoarele particularități:

1. În funcție de specie, efectivul de animale în dinamică are o tendință diferită;
2. S-a determinat trei grupe de specii în dependență de modificarea efectivului de animale: a) specii de animale cu numărul în ascensiune (caprine, păsări, iepuri, albine); b) specii de animale cu numărul în declin (bovine, ovine, măgari, cabaline); c) specii de animale cu numărul neschimbat (suine);
3. Considerăm că rezultatele obținute trebuie să servească drept argument pentru factorii de decizie responsabili în politici de producție și reglementări de calitate a produselor animaliere.

BIBLIOGRAFIE

1. Bran M., 2002. *Zootehnie comparată - bazele tehnologice*. București: ASE București.
2. Spoială L. et al., 2013. *Ocrotirea sănătății în Republica Moldova*, Chișinău: Biroul Național de Statistică.
3. Spoială L. et al., 2015. *Moldova în cifre.*, Chișinău: Biroul Național Statistică al Republicii Moldova.
4. Șumanschi, A.; Focșa, V., 2007. *Starea sectorului zootehnic în Republica Moldova: realizări și perspective.* Chișinău, Analele IBNA, pp. 46-48.

ANALIZA BARIERELOR DE INTRARE ÎN SECTORUL BANCAR MOLDOVENESC

Dr., conf. univ., Angela BELOBROV

*Academia de Studii Economice din Moldova
Republica Moldova, Chișinău, str. Banulescu-Bodoni 61
Telefon: + 373 22402753; web site: www.ase.md*

Abstract

Competition can be especially powerful when it develops from outside the traditional industry. Therefore to improve effective competition is very important that you have a contestable market, which firstly means low barriers to entry. The present research focuses on identifying and describing barriers to entry and expansion in the banking market. From the perspective of this research entry barriers have been grouped into two groups: regulatory barriers and non-regulatory barriers. Regulatory barriers include prudential regulations, conduct regulations and the authorization process. The list of non-regulatory barriers is much longer and includes cost of agency banking and transactions, consumer reluctance to move current accounts, consumer convenience, branch network and brand name, product range, the high cost of switching etc.

The object of the research is the Moldovan banking market.

In the article is used the benchmarking method to highlight the level of barriers.

The results show that in the Republic of Moldova the non-regulatory barriers are greater than regulatory barriers.

Key words: *competition, banking sector, barriers to entry and expansion, concentration indexes, benchmarking analysis.*

JEL CLASSIFICATION: C4, G21, D40, D50, L11

I. Introducere

În majoritatea țărilor lumii, ultimele decenii sunt marcate conturarea rolului politicilor concurențiale, în calitatea lor de politici publice. În mai multe țări, inclusiv în Republica Moldova, au fost create autorități de concurență, obiectivul fundamental al cărora este monitorizarea funcționării piețelor în vederea evaluării, menținerii și stimulării climatului concurențial din sectoarele sensibile ale economiei naționale.

Politica în domeniul concurenței se referă la aplicarea unor reguli pentru a se asigura că entitățile concurează corect una cu celălalte. În sens larg, politica concurenței încurajează antreprenoriatul și eficiența, creează alegere mai largă pentru consumatori, ajută la reducerea prețurilor și la îmbunătățirea calității [6]. Obiectivul principal al politicii concurenței este de a preveni și de a înlătura distorsiunile concurențiale ce rezultă din acțiunile firmelor sau ale autorităților publice, acestea făcând ca piața să funcționeze eficient.

Politica concurenței este considerată ca fiind una dintre cele mai dezvoltate și de succes politici din Uniunea Europeană (UE) din punct de vedere al semnificației practice pentru guverne, firme și consumatori. În UE regimul concurenței a fost stabilit încă în 1957, în Tratatul de la Roma (partea a III-a, titlul I, capitolul I).

Creșterea importanței politicii concurenței în UE a fost stimulată de necesitatea de a realiza cele două obiective majore: existența unor piețe concurențiale și funcționarea optimă a pieței interne.

De fapt, aceleași obiective sunt urmărite de guvernanții din întreaga lume.

II. Precizări conceptuale

În vederea stabilirii unei perspective unice de abordare a problematicii cercetate, prezentăm precizarea principalelor concepte pe care se bazează cercetarea.

Concurența ca obiect de studiu științific, se atribuie la domeniul **organizării industriale**, care este domeniul economiei ce studiază comportamentul strategic al firmelor, interacțiunea

acestora și structura piețelor. Termenul dat este considerat adesea sinonim cu cel de economie industrială.

Economia industrială studiază comportamentul firmelor, comportamentul industriilor și funcționarea piețelor. Ea este o aplicație a teoriei microeconomice asupra analizei firmei, industriei și piețelor.

Începutul economiei industriale moderne este plasat la începutul anilor 1930, odată cu conturarea Paradigmei „structură-comportament-performanță” [7], care la rîndul ei are la bază un șir de concepte:

Structura pieței, caracterizată prin concentrarea pieței, barierele la intrare, diferențierea produselor, integrarea verticală, integrarea orizontală;

Comportamentul, evidențiat prin obiectivele de afaceri, strategiile de afaceri și practicile concurențiale;

Performanța, descrisă de eficiență, profitabilitate, progresul tehnologic și creștere.

Există însă și cercetători care consideră că economia industrială are o sferă mai largă de cuprindere, incluzând alături de organizarea industrială și dinamica industrială și altele.

Politica de concurență este studiul opțiunilor de politică pentru promovarea și stimularea unei concurențe efective pe piață, **legea concurenței** reprezentînd expresia legislativă a politicilor de concurență. Derivînd din acestea, *autoritățile de concurență* asigură aplicarea corectă a legislației și normelor de concurență. Cea mai elocventă evidențiere a principalelor atribuții ale autorităților de concurență se obține prin referirea la atribuțiile în domeniu ale Comisiei Europene [5], care stipulează în principal monitorizarea și, dacă este necesar, blocarea:

- acordurilor anticoncurențiale (și, în special, a cartelurilor hardcore);
- abuzurilor entităților cu poziții dominante pe piață;
- fuziunilor și achizițiilor;
- sprijinului guvernamental.

Dominarea pe piață, ca una dintre problemele esențiale de natură concurențială depinde major de lejeritatea de intrare pe piață a noilor competitori. Fenomenul „ușurinței” intrării pe piață se analizează în literatura consacrată concurenței prin prisma barierelor de intrare sau extindere pe piață.

III. Chintesența barierelor de intrare sau extindere pe piață

Raționamentul asigurării și stimulării concurenței în sectorul bancar se bazează pe faptul că un nivel ridicat de concurență în sectorul bancar contribuie la reducerea costurilor accesului la fonduri pentru a finanța nevoile întreprinderilor și gospodăriilor, ceea ce exercită un mare impact pozitiv asupra creșterii și dezvoltării economice a economiei naționale, în general, și asupra creșterii bunăstării cetățenilor, în particular.

Cercetătorii din mediul academic, la care s-au alineat recent și actorii politici, tratează barierele de intrare sau extindere pe piață drept impedimente majore în calea concurenței.

Procesul de intrare a noi firme pe piață sau de extindere a firmelor care deja activează, și însăși *inminența* intrării sau extinderii într-un termen scurt, stimulează concurența și uneori poate contrabalansa caracteristicile care altfel ar putea genera efecte negative asupra concurenței.

În același timp, o sursă semnificativă de disciplină concurențială poate fi eliminată sau redusă dacă există o barieră în calea intrării pe piață și / sau extinderii, indiferent dacă aceasta acționează ca barieră absolută sau se manifestă doar ca o formă de restricționare.

Intrarea și extinderea pe oricare dintre piețele existente presupun diverse costuri inevitabile de pentru firme. Costurile date sunt foarte variate în funcție de domeniul de activitate și includ de la costul punerii în funcțiune a procesului de producție, accesul la facilitățile de bază, dobîndirea drepturilor de proprietate intelectuală necesare funcționării, dar și obținerea autorizațiilor și licențelor de activitate, și altele.

O atenție importantă în evaluarea impactului acestor costuri asupra capacității firmelor de a intra pe piață este măsura în care acestea nu pot fi recuperate la ieșirea de pe piață (în engleză sunk cost, traduse mot-a-mot ca costuri scufundate).

Costurile de intrare nerecuperabile acționează ca obstacol în calea ieșirii de pe piață și practic obligă firma să rămână pe piață.

Mai mult decât atât, economiile de scară în combinație cu costurile de intrare nerecuperabile pot constitui o barieră atunci când acestea se referă la costul intrării sau extinderii pe piață.

Din perspectiva normativă, în studiile teoretice și empirice se evidențiază două categorii largi de bariere la intrare și extindere: bariere regulatorii și non-regulatorii. În figura 1 sunt prezentate barierele ce acționează pe oricare piață economică, inclusiv pe piața bancară.

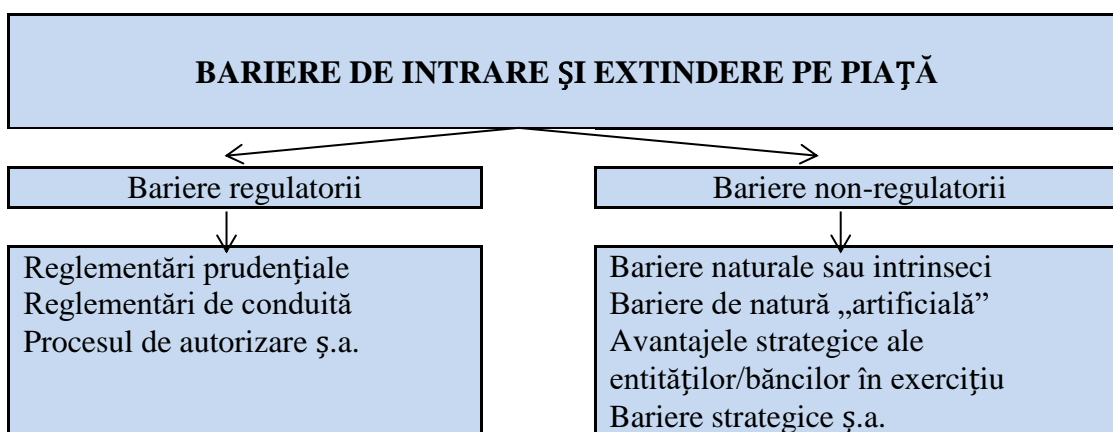

Figura 1. Tipologia barierelor de intrare și extindere pe piață

Sursa: compilat de autor

Dacă ne referim la întregul sector financiar, barierele de la intrare și extindere diferă esențial între diferitele segmente ale pieței financiare: bancar, de microfinanțare, bursier, de asigurare ș.a.

Activitatea bancară este una dintre cele mai reglementate activități economice. Privite din perspectiva organizării industriale, reglementările bancare acționează ca bariere la intrare și extindere pe piață.

Pornind de la gruparea barierelor la intrare și extindere pe piață prezentată în figura 1 și urmărind dezvăluirea acestora pentru entitățile ce doresc să activeze pe piața bancară, observăm că fiecare dintre tipurile enumerate cuprinde o gamă largă de bariere sau fenomene/procese ce pot acționa ca bariere în funcție de mediul/climatul de activitate. De asemenea există foarte multe diferențe între reglementările bancare în diferite state sau chiar regiuni.

Reglementările bancare prudențiale, ca elemente ale barierelor regulatorii înglobează mai multe domenii sau aspecte ce cad sub incidența monitorizării din partea băncilor centrale sau altor autorități statale.

Subgrupa reglementărilor prudențiale se extinde asupra următoarelor domenii:

- I. cerințe privind capitalul, ce se referă la adecvarea acestuia la riscurile asumate;
- II. cerințe privind capitalul, inclusiv exigențele față de proprietari și cotele acestora;
- III. cerințe privind lichiditatea;
- IV. exigențele față de administratorii băncilor ș.a.

Reglementările de conduită însumează:

- I. cerințele împotriva spălării banilor și finanțării terorismului și
- II. cerințele de calitate și funcționalitate a sistemelor de control intern ale băncilor.

Deseori costurile de licențiere și costurile de conformitate sunt enorme pentru o firmă care își dorește să intre pe piața bancară.

Analizat prin prisma inovațiilor tehnologice recente, caracterizate de apariția și dezvoltarea FinTech, procesul de autorizare se va analiza de către potențialii competitori prin prisma:

- I. accesului la licența pentru activitatea bancară și obținerea unei autorizații complete, cu drept de practicare a tuturor activităților ce se referă la serviciile bancare și
- II. obținerea de autorizații limitate, cu drept de practicare a doar a uneia/câtorva activități ce se referă la serviciile bancare.

Ca componente importante a barierelor non-regulatorii, la categoria barierelor naturale sau intrinseci se atribuie:

- I. economiile de scară obținute de operatorii mari;
- II. avantajele „primului sosit”;
- III. tehnologiile informaționale, inclusiv dezvoltarea infrastructurii, soluțiile tehnologice și sistemele moștenite;
- IV. rețeaua de filiale de care dispun operatorii care activează pe piață, așa cum deținerea unei rețele mari de filiale sau sucursale permite băncilor să capteze o cotă disproporționată a depozitelor comparativ cu băncile ce nu dispun de o rețea atât de extinsă în teritoriu. Acest fapt denotă despre existența unui efect de rețea în sectorul bancar;
- V. accesul la finanțare, ce însumează accesul la finanțarea de la banca centrală, cât și la finanțele private;
- VI. accesul la infrastructura de plăți, inclusiv accesul direct și indirect la sistemele de plăți sau structura discriminatorie a tarifelor de acces la sistemele de plăți;
- VII. gama și varietatea de servicii furnizate sau nivelul în care o bancă furnizează lista completă de servicii bancare;
- VIII. reticența consumatorilor de a-și muta conturile curente la alt operator, ceea ce atrage după sine dificultăți în atragerea de noi clienți;
- IX. confortul sau comoditatea consumatorilor, care ține de faptul că clienții pot găsi convenabil să cumpere un număr de servicii de la banca cu care au relații istorice și la care au ales în trecut să depună banii lor. ș.a.

Numele băncii sau brandul deseori este tratat în studiile de specialitate ca atribuindu-se la categoria barierelor de natură „artificială”.

În altă grupă a barierelor non-regulatorii, la categoria avantajelor strategice ale operatorilor în exercițiu (în engleză incumbent) ca regulă se includ:

- I. accesul la canale de distribuție, ce se referă la accesul la intermediari și aranjamentele verticale;
- II. activitățile care cresc costul de comutare, care includ în sine legarea sau gruparea produselor bancare, contractele pe termene lungi, comisioane și penalități de reziliere și întârzieri;
- III. informațiile despre proprietate și accesul la informațiile care ar putea fi utilizate în scopul țintirii clientului sau pentru vânzări încrucișate.

Participanții se pot confrunța de asemenea cu bariere strategice la intrare sau extindere pe piață, adesea manifestate prin aplicarea de acțiuni de descurajare. Astfel, băncile în exercițiu pot crește costurile participanților prin suprainvestirea în capacitățile ATM-urilor și rețelelor, prin gruparea produselor pentru a oferi prețuri mai mici, prin creșterea standardelor minime de calitate, prin investiții în reputație sau chiar prin refuzul accesului la facilitățile comune ale unei asociații, cum ar fi a serviciilor de decontare.

IV. Studiul de benchmarking (analiza de comparabilitate) a barierelor regulatorii de intrare pe piața bancară moldovenească

Una dintre problemele cu care se confruntă adesea factorii de decizie guvernamentali se referă la găsirea unui echilibru între obiectivele conflictuale de politici.

Piața bancară este unul din domeniile în care regulatorii se confruntă cu dilema: stabilitatea financiară versus nivel înalt de concurență. Problema devine cu atât mai complicată, cu cât aceste obiective sunt în sarcina a două instituții distincte:

I. Banca centrală, în atribuțiile căreia pe lângă sarcina principală de menținere a stabilității prețurilor, intră și sarcina de asigurare a stabilității sectorului bancar, fiind asigurată prin lege și cu instrumente adecvate;

II. Autoritatea de concurență, care are sarcina de monitorizare, asigurare, promovare, încurajare și intervenție în vederea instaurării și menținerii unei concurențe efective și eficiente pe toate piețele, inclusiv pe piața bancară.

Căzând sub incidența concomitentă a reglementărilor stabilite de aceste două instituții, băncile comerciale în activitatea sa trebuie să dispună în permanență de capital suficient, care să fie suficient de mare și diversificat pentru a absorbi șocurile majore iminente, și în același timp să rămână suficient de competitive pentru a oferi consumatorilor servicii la prețuri rezonabile.

Precizăm că băncile se supun și reglementărilor altor instituții publice, inclusiv autorității de protecție a drepturilor consumatorilor, care de asemenea exercită impact asupra limitării concurenței efective, însă această problemă este obiectul unei cercetări aparte.

Până în prezent, atât în literatura științifică consacrată concurenței în piața bancară, cât și în politicile de stat, nu s-a ajuns la un consens în ceea ce privește țintirea unui anumit nivel de concurență (măsurat cu ajutorul cărorva indicatori specifici), care ar justifica și demonstra un nivel adecvat pentru piața bancară, inclusiv din perspectiva stabilității financiare.

Reieșind din contextul descris, am decis realizarea unui studiu de benchmarking în vederea descoperirii și aprecierii barierelor la intrare sau extindere pe piețele bancare din Republica Moldova, Ucraina, Federația Rusă, Romania și Armenia.

Urmărirea realizării unui studiu de benchmarking integral impune ca activitatea complexă de comparare a performanțelor și proceselor să parcurgă următoarele 10 etape: identificarea subiectului de benchmarking, identificarea partenerului de benchmarking, determinarea metodei de colectare a datelor, colectarea datelor, determinarea diferenței de competitivitate, proiectarea noii performanțe, comunicarea rezultatelor, stabilirea țăintelor funcționale, dezvoltarea planului de acțiune, implementarea planului și monitorizarea rezultatelor, reformularea criteriilor[10], [1].

Așa cum barierele de intrare sau extindere însumează o lista lungă, cercetarea tuturor presupune eforturi substanțiale, inclusiv de timp, prin urmare prezenta cercetare se axează doar pe cerințele privind mărimea capitalului bancar.

Cîteva dintre etapele enumerate deja au fost parcurse, astfel fiind identificat subiectul de benchmarking și partenerii de benchmarking. Metoda de colectare a datelor se va limita la utilizarea datelor din sursele public disponibile, în continuare fiind descrise datele colectate, urmate de determinarea diferenței de competitivitate a acestora.

În **Republica Moldova**, în conformitate cu art. 4 din Legea instituțiilor financiare (LIF) nr. 550-XIII din 21 iulie 1995, Banca Națională a Moldovei are dreptul exclusiv de a elibera licențe băncilor și sucursalelor băncilor străine, fiind deci autoritatea de licențiere în domeniu.

Conform art.5, p. (1) al LIF [8], suma minimă scrisă și depusă în capitalul băncii este de 100 milioane MDL (*echivalentul a 5 milioane euro*), p. (2) prevăzând că acțiunile se achită integral cu mijloace bănești sau cu valori mobiliare de stat, în cazul capitalului inițial al băncii-punte.

În **România**, în conformitate cu Legea bancară, următoarele tipuri de entități sunt supuse cerințelor de licențiere ale Băncii Naționale a României:

- 1) băncile din România;
- 2) sucursalele din România ale instituțiilor de credit străine;
- 3) entitățile emitente de monedă electronică (altele decât băncile).

În prezent, capitalul minim necesar pentru o bancă înregistrată în România și pentru o sucursală a unei bănci domiciliată într-un stat membru non-UEM este de 37 milioane RON

(echivalentul a aproximativ 8,6 milioane euro). Pe lângă acest prag minim, se aplică și alte restricții în ceea ce privește capitalul social al băncii.

În **Ucraina**, rezoluția Băncii Naționale a Ucrainei nr.723 din data de 17 noiembrie 2014 "Cu privire la aprobarea modificărilor Instrucțiunii privind procedura de reglementare a activității băncilor din Ucraina" a crescut cerințele minime de reglementare a capitalului pentru bănci (H1) de la 120 milioane la 500 milioane UAH, reieșind din prevederile Legii Ucrainei "Privind modificările anumitor legi ale Ucrainei privind prevenirea impactului negativ asupra stabilității sistemului bancar" nr. 1586-VII din data de 4 iulie 2014.

Rezoluția stipulează că băncile care au început să funcționeze înainte de 11 iulie 2014 au permisiunea de a mări capitalul de reglementare la nivelul cerut în mod treptat. Valoarea minimă a capitalului reglementar pentru aceste bănci (H1) este stabilită la 500 milioane UAH începând cu 11 iulie 2024.

Au fost stabilite următoarele etape de majorare a capitalului bancar: 120 milioane UAH - până la 10 iulie 2017, 150 milioane UAH (echivalentul a 4,78 milioane euro) începând cu 11 iulie 2017, 200 milioane UAH (echivalentul a 6,4 milioane €) începând cu 11 iulie 2018, 250 milioane UAH - începând cu 11 iulie 2019, 300 milioane UAH începând cu 11 iulie 2020, 350 milioane UAH începând cu 11 iulie 2021, UAH 400 de milioane din 11 iulie 2022 și 450 de milioane de UAH din 11 iulie 2023).

În conformitate cu articolul 72 al Legii Băncii Rusiei și cu articolele 11, 11.2, 18, 35 și 36 din Legea bancară, în **Federația Rusă** sunt stabilite următoarele cerințe minime de capital pentru instituțiile de credit:

- capitalul social autorizat al unei bănci nou autorizate (din ziua în care banca a solicitat înregistrarea de stat și licența bancară) a fost stabilită la 300 milioane de ruble (4,4 milioane EUR);
- a fost stabilit capitalul social minim al unei instituții de credit nebankare nou înregistrate, cu excepția capitalului social minim al unei contrapărți centrale noi înregistrate, din ziua în care instituția de credit nebankară a solicitat înregistrarea de stat și licența la 90 de milioane de ruble;
- capitalul social minim autorizat al unei contrapărți centrale nou înregistrate de la data aplicării pentru înregistrarea de stat și licențiere a fost stabilită la 300 de milioane de ruble;
- capitalul minim de capital al unei bănci și capitalul minim de capital al unei instituții de credit nebankare care solicită statutul unei bănci (din prima zi a lunii în cursul căreia cererea relevantă a fost prezentată băncii din Rusia) a fost stabilită la cel puțin 300 de milioane de ruble;
- capitalul minim al unei contrapărți centrale a fost stabilit la 300 de milioane de ruble;
- capitalul minim de capital al unei instituții de credit care solicită o licență generală a fost stabilit la cel puțin 900 milioane de ruble (începând din prima zi a lunii în cursul căreia instituția de credit a prezentat cererea relevantă băncii din Rusia).

Potrivit comunicatului de presă din 12.01.2015, Banca Centrală din **Armenia** a decis să ridice suma minimă a capitalului total al băncilor comerciale la 30 de miliarde de drame (echivalentul a 1,8 milioane de euro) de la 5 miliarde de drame, care era minimul cerut la 1 ianuarie 2017.

Analizând datele din tabelul 1 concludem că la 1 septembrie 2017 cerințele minime privind suma capitalului bancar în Republica Moldova, diferă de cerințele minime de capital stabilite în țările selectate ca referință.

Astfel, sumele minime de capital necesare pentru a intra pe piața bancară din Republica Moldova în comparație cu cele stabilite în țările de referință sunt cu 4,4% mai mari decât în Ucraina, cu 12% mai mari decât în Federația Rusă, cu 64% mai mari decât în Armenia, și în același timp cu 72% mai mici decât în România.

Tabelul 1. Cerințele minime de capital pentru instituțiile bancare în Republica Moldova, România, Ucraina, Federația Rusă și Armenia la situația din 01 septembrie 2017

Țara	Cerințele minime de capital pentru instituțiile bancare, unități monetare naționale	Cerințele minime de capital pentru instituțiile bancare, euro	Abaterea relativă față de nivelul din R. Moldova ($x_i - x / x * 100\% - 100\%$), %
R. Moldova	100 milioane MDL	echivalentul a 5 milioane euro	-
România	37 milioane RON	echivalentul a 8,6 milioane euro	+72%
Ucraina	150 milioane UAH	echivalentul a 4,78 milioane euro	-4,4%
Federația Rusă	300 milioane RUR	echivalentul a 4,4 milioane euro	-12,0%
Armenia	30 miliarde AMD	echivalentul a 1,8 milioane de euro	-64,0%

Sursa: elaborat de autor în baza datelor public disponibile

Prin derogare de la etapele exacte ale analizei de benchmarking, în scopul oferirii unei imagini de ansamblu a nivelului concurenței în sistemele bancare din țările analizate, în figura 2 prezentăm unul dintre cei mai cunoscuți indicatori, ce caracterizează nivelul concurenței - indicele de concentrare CR-5.

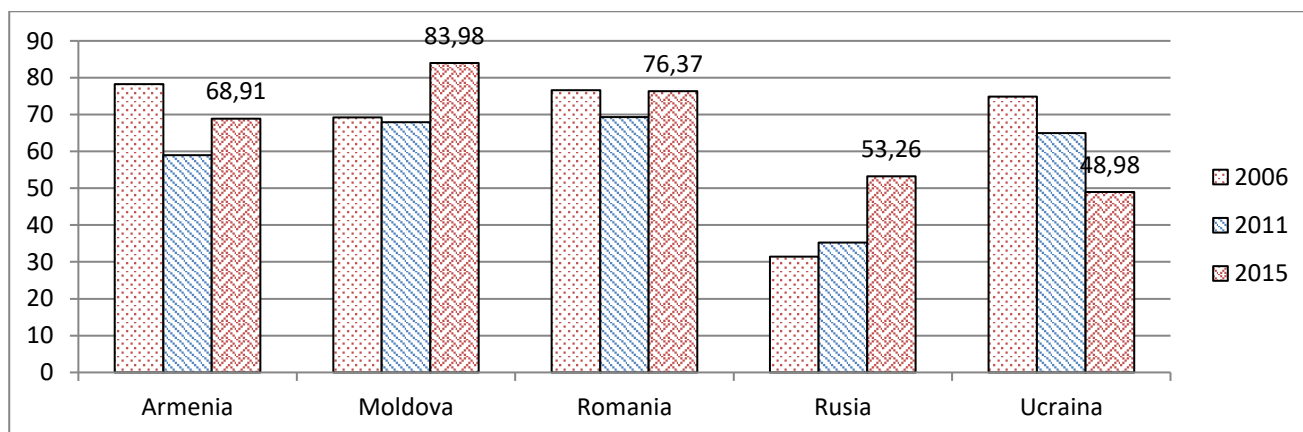

Figura 2. Indicii de concentrare în baza activelor bancare CR-5 în Republica Moldova și în țările de referință

Sursa: Baza de date a Băncii Mondiale. Disponibil online: www.worldbank.data.com

Datele din figura 2 indică asupra existenței unor niveluri diferite de concentrare, și prin urmare a unor niveluri de concurență diferite în sistemele bancare din țările analizate. În Republica Moldova fiind înregistrat cel mai înalt nivel de concentrare, în anul 2015 indicele CR5 avînd valoarea de aprox. 84%, cu 10% mai mare decît în România, cu 58% mai mare decît în Rusia și cu 71% mai mare decît în Ucraina.

În perioada 2006-2015 nivelul de concentrare pe piața bancară moldovenească a crescut.

Așa cum analiza de benchmarking privind barierele regulatorii bazate pe cerințele minime de capital nu au indicat asupra unor probleme pentru Republica Moldova, presupunem că gradul înalt de concentrare, ce indică asupra unui nivel redus de concurență, se datorează mai degrabă barierele non-regulatorii decît celor regulatorii.

Cadrul general al analizei de benchmarking presupune proiectarea noii performanțe în domeniul studiat, comunicarea rezultatelor, stabilirea țintelor funcționale, dezvoltarea planului de acțiune, implementarea planului și monitorizarea rezultatelor, reformularea criteriilor. Totodată, evidențiem că cerințele de capital bancar în Republica Moldova sunt sub nivelul celor stabilite în Uniunea Europeană, fapt ce denotă că în perspectiva aderării la UE ar fi posibilă majorarea acestora.

În contextul proiectării noii performanțe, ca etapă a analizei de benchmarking, considerăm că în perioada supusă analizei, suma minimă de capital necesară pentru a intra pe piața bancară din Republica Moldova poate fi considerată ca fiind adecvată realității actuale din grupul țărilor din care face parte, diferențele relative mici față de cerințele stabilite în țări precum Ucraina și Federația Rusă, justifică că la moment nu sunt necesare modificări în legislația bancară ce se referă la cerințele minime de capital bancar.

Cu referință la parcurgerea următoarelor etape, considerăm că realizarea analizei de benchmarking ar fi un instrument util pentru utilizarea periodică de către organele de reglementare bancare și de către autoritățile de concurență, iar în funcție de rezultatele obținute, analiza ar putea continua cu dezvoltarea unor planuri de acțiune, implementarea acestora și monitorizarea rezultatelor, iar după caz și reformularea criteriilor.

CONCLUZII

Concluzionarea celor descoperite și expuse în prezentul studiu neapărat solicită evidențierea faptului că problematica abordată este una puțin cercetată. Specificul cercetării concurenței pe piața bancară derivă din faptul că domeniul activității bancare este caracterizat printr-un grad înalt de reglementare. Problema încurajării, promovării și impulsivării concurenței efective pe piața bancară devine mai complicată din cauza că este parte a unor obiective conflictuale a politicilor de stat, ce reies din dorința de atingere concomitentă a obiectivelor de stabilitate financiară și de concurență efectivă pe piața bancară.

Rezultatele analizei de benchmarking, ca instrument de analiză, dovedesc că la situația din luna septembrie 2017 cerințele minime de capital pentru a intra pe piața bancară din Republica Moldova pot fi considerate ca fiind adecvate realității actuale din grupul țărilor din care face parte. Analiza diferențelor relative față de cerințele stabilite în țări precum Ucraina și Federația Rusă, care s-au dovedit a fi mici, justifică că la moment nu sunt necesare modificări în legislația bancară referitoare la cerințele minime de capital bancar.

Concluzia de ansamblu a studiului, ținând cont de nivelurile de concentrare înregistrare în țările de referință analizate, este că în Republica Moldova barierele non-regulatorii la intrarea și extinderea pe piața bancară sunt mai mari decât barierele regulatorii.

BIBLIOGRAFIE

1. Anand - Rambabu Kodali, G. Benchmarking the benchmarking models. In: Benchmarking: An International Journal, Vol. 15 No. 3, 2008, p. 257-291.
2. ARCA News Agency. Central bank raises minimum amount of banks total capital to 30 billion drams. Disponibil online: http://arka.am/en/news/business/central_bank_raises_minimum_amount_of_banks_total_capital_to_30_billion_drams_from_5_billion_drams/
3. Bank Finance and Regulation Survey. Romania. Disponibil online: https://www.nndkp.ro/wp-content/uploads/2016/02/23-GPG_BFR_Romania.pdf
4. Baza de date a Băncii Mondiale. Disponibil online: www.worldbank.data.com
5. European Commission. EU institutions and competition policy. Disponibil online: http://ec.europa.eu/competition/consumers/institutions_en.html
6. European Commission. Why is competition policy important for consumers? Disponibil online: http://ec.europa.eu/competition/consumers/why_en.html
7. Faccarello, Gilbert, Kurz, Heinz D. Handbook on the History of Economic Analysis. Edward Elgar Publishing. p. 297.
8. Legea instituțiilor financiare nr. 550-XIII din 21.07.1995 (a Republicii Moldova). Disponibil online: <https://www.bnm.md/ro/content/legea-institutiilor-financiare-nr-550-xiii-din-21071995#art5>
9. National Bank of Ukraine. The minimum regulatory capital requirements for Ukrainian banks to be increased on a phased basis. 20.11.2014. https://bank.gov.ua/control/en/publish/article?art_id=12143567
10. Stapenhurst, T. The Benchmarking Book: Best Practice for Quality Managers and Practitioners. Butterworth-Heinemann. 2009.
11. The Central Bank of the Russian Federation (Bank of Russia). Disponibil online: http://www.cbr.ru/eng/analytics/bank_system/inf_base_imf_e.pdf

În redacția autorilor
Machetare: Maria Budan